IOAN SPIRU

MONOGRAFIA SATULUI SURDULEŞTI

Editura Ordessos

IOAN SPIRU

MONOGRAFIA
SATULUI SURDULEŞTI

IOAN SPIRU

PREOT ECONOM STAVROFOR

MONOGRAFIA
SATULUI SURDULEŞTI

Ediție îngrijită de Pavel Mirea

PUBLICAȚIILE MUZEULUI JUDEȚEAN TELEORMAN

(VIII)

Editura Ordessos

2013

PUBLICAȚIILE MUZEULUI JUDEȚEAN TELEORMAN
(VIII)

Editorul seriei: Pavel Mirea
Tehnoredactare: Floriana Otomega
Restaurare fotografii: Simona Tironeac
Prelucrare ilustrații: Liviu Nicolescu, Pavel Mirea
Corectură: Mădălina Dumitru
Copertă: Pompilia Zaharia

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
SPIRU, IOAN
Monografia satului Surduleşti / Ioan Spiru…;
ed. îngrijită de Pavel Mirea. - Piteşti: Ordessos, 2013
Bibliogr.
ISBN 978-606-93332-8-0

I. Mirea, Pavel (ed.)

908(948 Surduleşti)

Acest volum a fost editat cu sprijinul financiar al Muzeului Județean Teleorman şi al familiilor Angelescu şi Spiru.

©Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate Muzeului Județean Teleorman

ISBN 978-606-93332-8-0

IOAN SPIRU (1914 - 1995)

Dedic această lucrare în amintirea mamei mele, Elena, ca şi tuturor mamelor şi femeilor din satele româneşti, care, generație de generație, au păstrat sufletul şi marea înțelepciune a poporului român.

„Această monografie a fost prezentată la concursul pentru monografii instituit de Căminul Cultural Judeţean Teleorman şi a fost clasificată întâia, fapt care îl onorează pe părintele Spiru, autorul ei.

Director al C.C. Judeţean, Florian Cristescu, 2 octombrie 1944, Turnu Măgurele”.

Motto

Nu invidiați vechile popoare, ci priviți pe al vostru.
Cu cât veți săpa mai adânc, cu atât veți vedea țâșnind viață.

Michelet

Satele sunt sufletul unui popor. Păstrați-le!

Ioan Spiru

CUPRINS

Nota editorului 11

Prefață 13

CAPITOLUL I

I.1. Aşezarea satului 15
I.2. Clima, flora şi fauna 18
I.3. Denumirile satului 20
I.4. Vatra veche a satului şi arheologie 22

CAPITOLUL II

Satul Surduleşti în secolele XVIII-XIX 25

CAPITOLUL III

Evoluția proprietății şi relațiile cu proprietarii 30

CAPITOLUL IV

Evenimente în viața satului 39
IV.1. Evenimente în sec. al XVIII-lea 39
IV.2. Evenimente în sec. al XIX-lea 39
IV.3. Evenimente în sec. al XX-lea 42

CAPITOLUL V

Populația 47
V.1. Statistica populației între anii 1810-1960 47
V.2. Populația satului între 1810-1900 48
V.3. Populația după 1900 50
V.4. Familiile satului - moşnenii 51
V.5. Familiile foştilor clăcaşi 53
V.6. Privire generală asupra populației 57

CAPITOLUL VI

Instituțiile satului 60
VI.1. Bisericile satului 60
VI.2. Biserica de la Bălăcel ? 60
VI.3. Biserica veche a moşnenilor 61
VI.4. Biserica din Cățeleştii de Jos 61
VI.5. Biserica din Cățeleştii de Sus 63
VI.6. Biserica din Surduleşti 66
VI.7. Şcoala 70
VI.8. Căminul cultural 76
VI.9. Primăria 77
VI.10. Halta Surduleşti 79
VI.11. C.A.P. Surduleşti 81

CAPITOLUL VII 82

Pământul şi muncile legate de el 82
VII.1. Calitatea pământului 82

VII.2. Repartizarea proprietății 82
VII.3. Cum se muncea acest pământ ? 84
VII.4. Culturile în sat între cele două războaie mondiale 84
VII.5. Aspecte ale muncii până la împroprietărirea din anul 1864 85
VII.6. Cum lucrau surduleştenii pământul, între cele două războaie mondiale? 89

CAPITOLUL VIII

Starea materială a surduleştenilor în raport cu munca lor 92
VIII.1. Aspecte generale 92
VIII.2. Locuința 93
VIII.3. Hrana 95
VIII.4. Îmbrăcămintea 96
VIII.5. Aspecte sanitare 97
VIII.6. Perspective de viitor 98

CAPITOLUL IX

Satul Surduleşti şi spiritualitatea lui 99
IX.1. Caracterul oamenilor din sat 99
IX.2. Comportarea oamenilor între ei 100
IX.3. Comportarea copiilor 100
IX.4. Tineretul 102
IX.5. Lumea în tradiția satului 106
IX.6. Graiul 110
IX.7. Obiceiuri legate de naştere 111
IX.8. Nunta şi obiceiurile ei 113
IX.9. Moartea şi obiceiurile legate de ea 119
IX.10. Date şi obiceiuri în timpul anului 121

CAPITOLUL X

Satele vecine Surduleştiului 127
X.1. Comuna Balaci 127
X.2. Satul Miroşi 129
X.3. Satul Siliştea Nouă 131
X.4. Satul Tecuci (fost Tecuci Calinderu) 133

CAPITOLUL XI

La capătul drumului 136

NOTE AUTOBIOGRAFICE 138
Post scriptum 140

Bibliografie 142

ANEXE

Documente 147
Hărți 157
Imagini 164

NOTA EDITORULUI

Prototipul clasic al preotului-cărturar, din păcate atât de puțin prezent în lumea satului contemporan, părintele Ioan Spiru s-a îndrăgostit de satul Surduleşti la prima vedere, în toamna anului 1940. Doar aşa poate fi explicat faptul că la numai patru ani după ce fusese numit preot acolo, de sub condeiul sfinției sale ieşea *Monografia Satului Surduleşti*. Lucrarea avea să fie premiată la concursul pentru monografii instituit de către Florian Cristescu, directorul Căminului Cultural Județean de la Turnu Măgurele.

Dacă prima formă fusese realizată în 1944, până la terminarea acestei lucrări, în 1987, părintele Ioan Spiru a scris şi rescris, documentându-se în arhive şi cercetând împrejurimile, nu numai pe perioada cât avea să rămână preot acolo, adică până în anul 1954, şi revenind ori de câte ori a avut ocazia în satul pe care îi simțise atât de aproape.

Astfel, după cinci variante succesive a găsit această formă finală, care, după alți 25 de ani, vede, iată, lumina tiparului.

La realizarea demersului său şi-a spus cuvântul experiența pe care a câştigat-o încă din studenție, când, prin anii 1937-1938, ca participant în echipele regale studențeşti în satele Plopşor (jud. Dolj) şi Cusuiul din Vale (jud. Durostor), a primit sarcina de la sociologii Dimitrie Gusti şi Henri Stahl să scrie succinte monografii ale respectivelor localități.

Monografia Satului Surduleşti este scrisă într-un limbaj aparte, ce trădează firea poetică a autorului dar în acelaşi timp şi rigurozitatea specifică cercetătorului, îmbinare fericită ce face ca lectura să fie uşoară, plăcută şi captivantă. Dincolo de acest aspect, valoarea documentară este incontestabilă, izvoarele scrise, dar şi cele nescrise, mărturiile directe ale unor localnici, unii dintre ei născuți la mijlocul secolului al XIX-lea, se combină şi alcătuiesc un tot unitar, recompunând o imagine dispărută a satului.

Monografia urmăreşte schema clasică a unei asemenea lucrări, fiind scrisă în unsprezece capitole. Astfel, primele nouă capitole cuprind: cadrul geografic, atestările documentare, evoluția proprietății, evenimentele din viața satului, populația, instituțiile satului, munca pământului, starea materială a locuitorilor şi spiritualitatea satului.

Capitolul X face referire la satele învecinate: Balaci, Miroşi, Silištea Nouă şi Tecuci, urmărind, pe scurt, vechimea lor, atestarea documentară, proprietarii, populația, evenimente şi instituțiile fundamentale - şcoala şi biserica.

Ultimul capitol, al XI-lea, cuprinde „povestea" scrierii monografiei, truda şi gândurile autorului față de lucrare, fiind urmat şi de o cuprinzătoare autobiografie.

În încheierea acestei note introductive se impun câteva observații tehnice privind pregătirea pentru tipar a *Monografiei Satului Surduleşti*.

Editarea lucrării s-a făcut pe baza principiului minimei intervenții asupra manuscrisului original. Au fost respectate, în cea mai mare parte, lexicul, sintaxa şi stilul autorului, intervențiile fiind făcute discret, doar în cazul în care unele forme gramaticale şi de punctuație nu mai corespundeau normelor actuale.

Pentru cursivitatea lecturii s-a renunțat la notele bibliografice de la sfîrşitul fiecărui capitol şi acestea au fost introduse la subsolul paginii, dându-li-se o numerotație continuă şi procedându-se la uniformizarea redactării lor, conform normelor academice în vigoare. Acolo unde s-a considerat necesar, editorul a intervenit cu note explicative marcate individual.

Cele şapte documente transcrise, ce privesc istoria satului Surduleşti sau a localităților învecinate, au fost reunite într-un capitol separat, intitulat „Anexe", ce mai cuprinde 6 hărți şi 34 de fotografii.

Hărțile au fost prelucrate cu programe informatice specializate, în vederea facilitării observării detaliilor şi a adaptării lor la formatul lucrării.

Fotografiile originale, unele vechi de peste 70 de ani, au fost supuse, după caz, unui atent proces de restaurare şi totodată de prelucrare electronică, cu scopul de a le face să exprime cât mai bine imaginile fixate pe ele. De asemenea, s-a ales forma introducerii lor la sfârşitul lucrării, în locul amplasării în text, pentru evitarea fragmentării acestuia. Textul fotografiilor a fost transpus fie de pe cel original, fie de pe înscrisurile aflate pe verso, indicându-se şi anul, acolo unde a fost cunoscut. Cele mai multe trimiteri la documente, hărți şi imagini ne aparțin.

Lipsa de interes a autorităților vremii față de asemenea lucrări, apoi faptul de care părintele se temea cel mai mult, de pierderea sau uitarea ei prin cine ştie ce sertar, dar şi de costurile mari de tipărire ce ar fi fost suportate de către autor la o eventuală editare pe cont propriu, l-au determinat să-şi exprime dorința de a încredința manuscrisul Academiei Române, fapt consemnat în capitolul final. Această dorință nu s-a mai îndeplinit şi, pentru că nebănuite sunt căile Domnului, ne-a revenit onoarea şi datoria morală ca să ne îngrijim de apariția lucrării, în preajma aniversării a 100 de ani de la naşterea autorului, a cărui memorie o cinstim astfel.

Nu în ultimul rând, aducem mulțumirile noastre doamnei Sonia Angelescu şi domnului Aurel Spiru, fiica, respectiv fiul părintelui Ioan Spiru, pentru bunăvoința de a ne fi pus la dispoziție manuscrisul şi încrederea acordată pentru publicarea lui.

Pavel Mirea

noiembrie 2013

PREFAȚĂ

A scrie istoria unui sat este un lucru greu şi îți asumi o grea răspundere, deoarece satul nu este numai o noțiune ci un organism viu şi trebuie să ții cont de acesta.

Îți lipseşte apoi un model care să cuprindă toate capitolele ce ar trebui să fie scrise. M-a ajutat totuşi un îndreptar al sociologului Henri Stahl, fără să fie însă complet[I]. Mai de folos mi-au fost monografiile săteşti publicate de diverşi autori, citând mai ales pe regretatul preot Ioan Răuțescu, întrucât ele îți oferă un exemplu practic de urmat în ceea ce priveşte monografia unui sat[II].

Îți lipsesc şi documente ale trecutului, care, deşi există la Academia Română sau la Arhive, sunt greu de procurat. Abia în ultimele decenii instituțiile amintite, au editat o serie de lucrări de mare valoare documentară, asupra satelor româneşti[III].

Dacă satul despre care vrei să scrii este un sat de câmpie, se ivesc şi noi greutăți. Iată doar, de ce atunci când m-am hotărât să scriu istoricul satului Surduleşti, în urmă cu peste 45 de ani (1943) am luat o grea răspundere. Era ca şi cum aş fi căutat în carul cu fân al zbuciumatei noastre istorii, acul cu care să însăilez această istorie[IV].

Încet, încet, am reuşit, cu elanul tinereții şi dragostea de muncă, să înlătur o parte din negura ce acoperise trecutul satului, reuşind să încheg o primă

[I] Henri Stahl, *Monografia unui sat. Cum se alcătuieşte spre folosul căminului cultural* (cu o prefață de Dimitrie Gusti), Bucureşti, Fundația Culturală Regală „Principele Carol", 1939.

[II] Ioan Răuțescu, *Dragoslavele*, ed. a II-a, Câmpulung, 1937.

[III] *Documente privind Istoria României* (= *DIR*), *B Țara Românească, vol. II, sec. XVI*, Bucureşti, Ed. Academiei, 1951.

[IV] *Indice cronologic nr. 1. Arhiva Mitropoliei Țării Româneşti (1365-1890)*, vol. II, Bucureşti, Direcția Generală a Arhivelor Statului (= DGAS), 1961; Nicolae Stoicescu, *Bibliografia localităților şi monumentelor feudale din România, I - Țara Românească (Muntenia, Oltenia şi Dobrogea)*, I, Craiova, Mitropolia Olteniei, 1970; Ion Donat, *Aşezările omeneşti din Țara Românească în secolele XIV-XVI,* în *Studii. Revista de istorie* IX(6), 1956, p.75-95.

monografie. Nu m-a mulțumit însă şi continuând cercetările şi consultând o serie de noi documente publicate între timp, am făcut încă patru variante, până ce am ajuns la forma actuală. Pe parcurs, au apărut şi satisfacțiile, deoarece mă simțeam în postura pictorilor, care înlăturând fumul vechilor picturi, dau la iveală acele minunate fresce ce şedeau ascunse de ochii oamenilor.

Doream, apoi, prin această lucrare, să aduc un omagiu satului românesc şi țăranilor, aceşti oameni care prin sacrificiile şi sângele lor, generație de generație, ne-au păstrat vatra străbună. Monografia de față constituie deci, un act de justiție şi de dragoste față de satul românesc şi oamenii lui.

În încheiere, țin să aduc un pios omagiu acelor bătrâni ai satului de la care am adunat un mare număr de informații şi acte, ca şi regretatului scriitor Florian Cristescu, de la care a venit îndemnul scrierii monografiei satului instituind un concurs în Teleorman, din dorința ca fiecare sat al județului să-şi aibă monografia sa. De asemenea, acelaşi omagiu eruditului preot Ioan Răuțescu din Dragoslavele, dispărut şi el azi dintre noi, pentru sprijinul moral pe care mi l-a acordat ori de câte ori am apelat la dânsul.

Doresc, apoi, să fac un călduros apel slujitorilor sfintelor altare de a strânge, cu grijă şi respect, tot ce interesează satul şi biserica. Nimic nu-i de prisos şi totul de folos. Dacă nu avem astăzi o istorie a satelor şi a bisericilor, vina este şi a înaintaşilor ce nu ne-au lăsat nimic scris, îngreunând întocmirea monografiilor. Este păcat, deoarece istoria satului românesc este, de fapt, însăşi istoria poporului nostru, atât de mult se identifică între ele, încât se poate afirma că istoria neamului nostru nu este altceva decât o istorie a satului românesc.

Preot econom stavrofor,

Ioan Spiru,

Alexandria

CAPITOLUL I

I.1. Aşezarea satului

Satul Surduleşti se află situat în partea de sud a județului Argeş, chiar în hotar cu județul Teleorman, de care a aparținut până la reînființarea județelor, în 1968. Se află la o distanță de numai câțiva zeci de metri de satul Burdeni din județul Teleorman. Este străbătut de pârâul Burdea şi tot prin sat trece şoseaua națională Roşiorii de Vede - Costeşti - Piteşti, iar pe la marginea estică se află calea ferată, cu aceeaşi direcție ca şi şoseaua amintită, având şi haltă proprie, „Halta Surduleşti" **(Harta 1)**.

Se află situat în partea de nord a câmpiei dunărene, cunoscută sub numele de Câmpia Găvanu-Burdea, ce se continuă până aproape de Costeşti. Are o suprafață de 1200 km pătrați, iar solul este format din loess, podzol şi sol roşcat, dominând vegetația lemnoasă, forestieră[1]. Câmpia aceasta este relativ înaltă, un mic podiş care la Surduleşti are cota de 145-150 m, la Balaci 135 m şi la Strâmbeni 155 m. Este brăzdată de râurile Vedea şi Teleorman ca şi de pâraiele Cotmeana, Tecuci, Burdea, Zâmbreasca, Câinelui, de asemenea, de numeroase văi şi vâlcele ce au favorizat prezența omului încă din zorii istoriei umane. Este uimitor cât de repede se dezvoltă văile, încât le poți urmări cu ochii cum se lărgesc, se adâncesc şi cum îşi schimbă peisajul în numai câteva sute de metri, datorită şuvoaielor de apă ce rod uşor lutul moale al acestei câmpii[2]. Din această cauză, aspectul fizic al pământului de la Surduleşti este destul de variat, şes, văi şi vâlcele iar lunca pârâului Burdea, îngustă, destul de sinuoasă, pârâul formând în stânga şi în dreapta lui maluri înalte. Din această cauză, oamenii folosesc deseori în vorbirea curentă expresiile: *„mă duc"* sau *„vin de la deal"*.

Satul şi-a durat casele pe meandrele pârâului Burdea, dând impresia, datorită luncii înguste şi întortocheate, că este situat pe dealuri, aşa cum de altfel îl menționează, în sec. XIX, vechile documente.

Varietatea geografică îi dă o notă plăcută, mai ales în zilele de vară. Toamna, în schimb, când zilele sunt senine şi limpezi, din marginea nordică a satului, se zăresc munții Făgăraşului, cu nostalgice amintiri.

Terenul este destul de accidentat şi în afara satului. Spre est, se află valea pârâului Tina, hotar cu satele Râca şi Siliştea Nouă (Gumeşti). În acest pârâu se pierd vâlcele Pietrişului şi Trei Vâlcele. Dincolo de calea ferată,

---

[1] *Atlas Geografic al RSR*, Bucureşti, Ed. Didactică şi Pedagogică, 1965, p.27-29.
[2] Ioan Spiru, *Câmpia Teleormanului*, în Terra, Bucureşti, 1974.

mai aproape de sat, se află vâlceaua Burlиştea, iar spre apus, dincolo de sat, sunt vâlcelele: Drăgociul Mare, Drăgociul Mic şi Valea Bălăcelului, în care se pierde şi Vâlceaua Ulmului. Bălăcelul face hotarul cu satele Tufeni şi Tecuci.

Suprafaţa satului şi a terenului său de muncă agricolă are forma unui dreptunghi, tăiat în două părţi inegale ca mărime de pârâul Burdea. Partea mai întinsă se află la vest de sat iar partea mai mică la est, spre valea Câinelui. Laturile cele mari sunt de la est la vest iar cele mici, la sud şi la nord. Din valea Tinei, terenul este câmp neted până în vâlceaua Pietrişului, iar ceva mai la stânga, se formează vâlceaua Părului, care se bifurcă spre valea Tinei. De la vâlceaua Pietrişului, iarăşi şes până în vâlceaua Burlиştei şi de aici, până în sat, iarăşi şes, coborând apoi în lunca pârâului Burdea.

Pârâul Burdea izvorăşte din comuna Şerboieni, Argeş şi face parte din bazinul hidrografic al râului Vedea, cu o suprafaţă de 5450 km pătraţi, el însuşi având o lungime de 215 km[3]. Lungimea pârâului Burdea este de 85 km, făcând confluenţă cu râul Vedea, după ce face un ocol pe lângă fosta cetate geto-dacă, lângă satul Albeşti. Până la Miroşi, Burdea are valea seacă mai tot timpul, numai la nord de Miroşi are un fir de apă ce curge şi spre Surduleşti, alimentat de câteva izvoare subterane.

Vara este un firicel de apă, dar când plouă torenţial şi se topesc zăpezile, devine un torent mânios, umplând lunca întreagă, vuind zi şi noapte până ce se potoleşte viitura. În astfel de zile, satul este complet izolat deoarece nu se mai circulă dintr-o parte într-alta, decât cu albiile transformate în bărci **(Foto 1, 2)**. Bucuria tineretului, mai ales vara, fiindcă are unde să se scalde şi să se plimbe cu albiile luate de acasă, spre spaima mamelor. Malul drept este mai înalt şi mai aproape de firul apei, în vreme ce malul stâng este mai domol şi departe de cursul apei.

Din luncă se urcă prin sat şi se iese la „deal", adică la câmp neted până la vâlceaua Drăgociului, cu începutul la Miroşi, unindu-se cu Drăgociul Mic şi formând apoi o singură vale, până ce se varsă în Burdea, lângă pădurea Drăgociului. Din vâlceaua Drăgociului, urci şi mergi pe câmpie cale de încă doi km şi jumătate, până în vâlceaua cea mare a Bălăcelului, care face hotar cu lotul Tufenilor şi Tecuciului. Cândva, vâlceaua Bălăcelului, ca de altfel toată această parte a câmpiei, a fost acoperită de păduri. Doar la Bălăcel mai creşte, ici-colo, stejăriş, amintind de pădurile de altă dată.

[3] *Atlas Geografic al RSR*, p.28.

Satul se află situat într-una din cele mai populate regiuni din țară, media locuitorilor pe kilometrul pătrat fiind de aproape 100 de locuitori[4].

Satele vecine cu Surduleştiul sunt: Miroşi, la 1 km nord, iar gara Miroşi la 5 km, la sud satul amintit, Burdeni, situat în preajma pădurii Drăgociului, iar mai la sud, la 6 km, se află satul Balaci, fostă reşedință de plasă. Spre sud-est, se află gara Balaci, la 4 km şi în aproprierea gării se află un mare complex pentru copiii fără familii sau descompletate şi unde, în anii celui de-al doilea război mondial, a existat un mare aeroport.

La vest, se învecinează cu satul Tecuci, situat la aproximativ 5 km distanță, peste câmp. Tot spre vest, se află satul Tufeni, la circa 8 km distanță, pe valea râului Vedea. Ceva mai jos, este satul Stoboreşti, iar spre nord de Tufeni, satele Mozăceni, Bârla, Cioceşti şi Urluieni, situate pe frumoasa vale a râului Cotmeana. La Urluieni, sus pe terasă, se mai văd şi azi ruinele fostului castru roman şi părți din valul „Transalutan" şi din „Brazda lui Novac"[5], ce se întretăiau aici[6]. La est se învecinează cu fostul sat Siliştea Gumeşti, azi Siliştea Nouă[7], iar spre nord-est cu satul Râca.

Cel mai apropriat oraş este Costeştiul, la circa 22 km nord, important nod feroviar. Până la raionarea din 1955, când satul a ținut de județul Teleorman, oraşul cel mai legat de sat era Roşiorii de Vede. Acum, centrul administrativ este Piteştiul, după cum, până la raionarea amintită, fusese oraşul Turnu Măgurele. Capitala țării, este situată la aproximativ 100 km drum drept şi 136 km pe calea ferată Surduleşti - Roşiorii de Vede - Bucureşti.

Situat în plină câmpie, vara, soarele copleşeşte totul sub razele arzătoare, prefăcând drumurile şi potecile în pulberi de praf, ridicate de vârtejuri pe deasupra câmpului. Toamna şi după topirea zăpezilor, câmpul şi uliţele satului sunt, în schimb, torente de noroi, greu de răzbătut chiar de la o casă la alta.

De la 14 octombrie, din Vinerea Mare, cad primele brume şi oamenii se trag la adăpost, în timp ce hogeagurile caselor prind a ispiti vremea, fluturându-şi fumurile în văzduhul trist şi în cârâitul ciorilor.

---

[4] *Geografia economică a RPR*, Bucureşti, Ed. Ştiințifică, 1957; *Atlas geografic al RSR*, p.57.

[5] O.G. Lecca, *Dicționar istoric, arheologic şi geografic al României*, Bucureşti, Ed. Universul, 1937, p.58.

[6] Am cercetat castrul roman aşezat în dreapta râului Cotmeana în anul 1948. Am mai putut vedea, de asemenea, pe terasă, dincolo de malul stâng al râului Cotmeana, urme din „Brazda lui Novac" sau „Troianul", pe o distanță de aproximativ 150 m, în aproprierea Vâlcelei Murgului. La aproximativ 2 km spre est, în valea Viilor, valul apare iar şi este cunoscut de localnici sub numele de „Troianul Mic".

[7] În prezent s-a revenit la denumirea Sileştea-Gumeşti *(n.ed.)*.

I.2. Clima, flora şi fauna

Clima este comună Câmpiei Române, cu alternanță de ierni grele şi ierni uscate. Când sunt ierni grele, Crivățul e la el acasă şi aduce ninsoare, aşa cum a făcut-o în luna februarie din anul de pomină 1954. Primăvara bat vânturi reci dinspre răsărit sau secetoase dinspre apus, din care cauză țăranii le-au numit, cu bună dreptate, „traistă goală". Din cauza vânturilor reci, care bat şi în luna martie şi în primele decade ale lunii aprilie, porumbul se seamănă la sfârşitul lunii, dar mai ales în luna mai. Primăvara e scurtă şi trecerea de la iarnă spre vară, apare brusc. Cele mai multe ploi cad în luna mai şi poporul are zicala: *„plouă în mai, se face mălai!"*.

În iulie şi august sunt ploi de vară, scurte şi repezi, cu fulgere şi uneori cu grindină. Când plouă în aceste luni, se asigură recolta de porumb. În septembrie e timp frumos şi uscat şi drumurile se transformă în pulberi de praf şi uneori vântul provoacă vârtejuri ca într-o joacă. Ploile încep în octombrie iar timpul se răceşte brusc la Vinerea Mare, 14 octombrie, când, de regulă, cade şi prima brumă, al cărei sărut, cum spune cântecul popular, ucide unde cade. Ies cojoacele la purtare şi încep să fumege hornurile caselor. Vin zile reci şi uneori zăpada cade pe la sfârşitul lui decembrie sau în ianuarie. Acum Crivățul iese din bârlog, plesneşte din bici şi goneşte zăpezile să-şi facă datoria, astupând câmpurile şi troienind drumurile.

Din februarie, iarna, zice poporul, *„şi-a tocit dinții"* şi-i nădejde de primăvară deşi „Babele" şi „Moşii" din martie mai dau de furcă oamenilor. În aprilie încep să înverzească pomii şi gătindu-şi ramurile cu florile caişilor, vişinilor, începe marea taină a cununiei din natură. Doar salcâmii înfloresc ceva mai târziu. Căldura creşte, soarele devine disc de foc şi începând din iunie coace pâinea câmpului, încât de Sân Petru, intră oamenii cu secerile în grâu. Până la Sfântul Ilie era gata secerişul, se strângeau snopii în şir şi la începutul lui august, batozele începeau treieratul, sus pe islaz, la Ion Diliță **(Foto 7, 8)**.

Porumbul leagă în august şi se culege, de regulă, la sfârşitul lui septembrie şi începutul lui octombrie. Cu toate că este la şes, satul se bucură de o climă sănătoasă iar apa este de o calitate foarte bună. Clima sănătoasă, oameni sănătoşi în Surduleşti!

În sat sunt cultivate: grâul de toamnă, orzul, ovăzul, mazărea, floarea soarelui, porumbul, puțină cânepă iar printre rândurile de porumb se seamănă fasole şi dovleci. Îi merge bine şi tutunului şi ricinului, deşi sunt destul de puțin cultivate. Prin grădini se cultivă: fasolea, ceapa, usturoiul, roşiile, vinetele, ardeii, castraveții, dovleceii şi mai puțin cartofii.

Până la colectivizare se cultiva şi viţa de vie, foarte puţin, doar 15 ha, dar şi pomi fructiferi, mai ales pruni, în 1942 fiind recenzaţi 2437 de pomi, pruni, meri, peri, gutui, vişini, caişi, nuci şi 1750 de corcoduşi.

Plantele naturale sunt cele care fac trecerea de la deal spre vale: trifoiul roşu, trifoiul alb, aglica, garofiţa de câmp, păişul de livadă, sunătoarea, coada şoricelului, traista ciobanului, orzul şoricesc, jaleşul. Printre grâne cresc: ciocul berzei, macul, albăstriţa, neghina, măzărichea, muştarul sălbatic, muşeţelul, pălămida etc. iar prin bălţi şi băltoace: pipirigul, mătasea broaştei, lintiţa, şovarul, papura etc. Pe terenuri virane şi prin grădini cresc: mohorul, laptele cucului, pălămida, ştevia, urzica, iar prin pădure: ghioceii, viorelele, rodul pământului, urzica, brânduşa, floarea Paştelui, cicoarea, mărgăritarul, margaretele, fragii, iarba mare şi diferite specii de ciuperci bune sau otrăvitoare iar pe scoarţa copacilor iasca şi muşchiul. Prin ghivece şi prin grădini femeile îngrijesc: muşcate, gura leului, busuioc, garoafe, stânjenei, crini, trandafiri, petunii, lemnul domnului, crăiţe, călţunaşi, ochiul boului.

Ca vegetaţie arborescentă există: stejarul sau gârniţa, ulmul, frasinul, salcâmii, teiul, plopul, jugastrul, păducelul, trandafirii sălbatici. Cândva a crescut şi fagul.

Printre animalele şi păsările domestice, atât de obişnuite în satele româneşti, sunt: vaci, boi, oi, cai şi foarte puţini măgari, găini, raţe, gâşte, bibilici.

Dintre animalele sălbatice, iepurele este vânat de om, de ulii şi de ciori, iar gerurile şi zăpezile târzii îi distrug puietul şi îl goneşte până în sat. Dacă nu ar fi iute la fugă şi, în ciuda multelor sale necazuri, zglobiu şi jucăuş, şi-ar fi pierdut de mult urma. Vulpea şi bursucul sunt destul de rari, lupul a dispărut, dar a rămas amintirea lui din vremurile de altă dată, când trăia prin pădurile atât de dese din jurul satului. Acum, au apărut, în schimb, căprioarele şi tot aici, în pădurea Miroşeanca, trăieşte pârşul, o „jucărie" drăgălaşă, şoarece de arbori, cu coada stufoasă ca de veveriţă. Mai trăiesc: ariciul şi dihorul, şobolanii de casă şi cei roşii de câmp, şoarecii, şerpii, şopârlele, broaştele ţestoase mici de apă şi tot în pârâul Burdea, salamandra de şes, cu pete gălbui pe pântec şi nelipsitele lipitori. Dintre păsări, dropia a dispărut după 1954. Tot dispărută este potârnichea, pitpalacul şi nu prea departe de dispariţie ciocârlia, din cauza erbicidelor. În schimb, s-au aclimatizat fazanii şi pescăruşii care urcă până aici în căutare de hrană. Nelipsite din peisaj sunt ciorile negre, ciochiţele, foarte rar ciorile grive. Obişnuiţi şi tot mai numeroşi sunt guguştiucii, ca şi graurii, care s-au înmulţit şi fac prăpăd prin vii. Mai amintesc: vrăbiile, ciocănitorile, pupăza, cucul, sticleţii, puţine berze şi până mai acum câţiva ani două familii de stârci. Rândunica este şi ea frecventă şi foarte rar prigorul, cu frumosul lui

penaj. Păsări răpitoare sunt: coţofenele, uliul, eretele. Liliecii de noapte au devenit foarte rari.

Ca insecte, amintesc: fluturii, buburuzele sau boii domnului, bondarii, albinele, viespile, muştele, bărzăunul, rădaşca cu corn, gândacii de casă, păienjenii de casă, de pomi şi de apă şi aceia care trăiesc în pământ şi îi scot copiii din ascunzişul lor cu ceară legată cu o aţă. Gânganie ciudată este şi groparul, care-şi pune ouăle în bălegar, le face cocoloş şi pe care amândoi părinţii îl împing cu greu la adăpost de duşmani. Foarte rar, apar licuricii, prin pădure[8].

I.3. Denumirile satului

Nu întotdeauna denumirea actuală a satului, a fost aceeaşi, Surduleştiul, fiind o denumire relativ mai nouă şi nici nu se referea la vatra actuală a satului, ci numai a părţii locuită de foştii moşneni. Vechea denumire a satului a fost Căţeleşti, satul fiind atestat încă din anul 1652, mai 8: *„Bătieşti, Izvorani, Bârzeşti din jud. Muscel”*, fiind amintit alături de aceste sate, într-un act de întărire dată lui Radu Logofătu şi fraţilor săi: *„Pentru cumpărare de moşie şi rumâni”*[9].

Tot cu această denumire este amintit şi la 1741, când făcea parte din plasa Mijlocul, alături de satele Palanca, Strâmbeni, Râca Veche, Râca Nouă, Miroşi, Dobroteşti, Tecuci, Balaci, Merişani şi Zâmbreasca. Şi la 1748, satul şi moşia sa sunt amintite tot cu numele Căţeleşti[10]. Hărţile din sec. XVIII îl prezintă cu acelaşi nume[11].

După 1800, satul se divide în Căţeleştiul de Sus şi Căţeleştiul de Jos, fenomen de altfel general în judeţul Teleorman, în ceea ce priveşte această împărţire a satelor. Căţeleştiul de Sus se afla în vatra actuală a satului Surduleşti, locuită de foştii clăcaşi, iar satul Căţeleştiul de Jos, aproape de vatra actuală a satului Burdeni, care, de altfel, a păstrat această denumire până în anul 1962, când se va reface ulterior cu numele de Burdeni, dar locuitorii îi zic şi azi, tot Căţeleşti.

---

[8] Regret că nu m-am ocupat să culeg folclor legat de flora şi fauna locală.

[9] *Indice cronologic*, vol. 1, Bucureşti, DGAS, 1958, p.142.

[10] Dionisie Fotino, *Istoria generală a Daciei* (traducere G. Sion), Bucureşti, Imprimeria Naţională, 1859, vol. 3, p.170-171; Copie după actele de judecată ale moşnenilor din Surduleşti, aflate în muzeul satului Surduleşti.

[11] Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România (= BARSR), *Secţia Manuscrise - Hărţi*, ms. 1003, ds. XXVII/ 1790-1791.

Aceste două denumiri sunt trecute în catagrafia Mitropoliei din anul 1810[12]. Cele două cătune s-au menţinut unite până în anul 1862 când, proprietarul Nicolae Guma din Siliştea Gumeşti, va muta cu forţa pe locuitorii din Căţeleştiul de Jos în Siliştea. Au rămas însă pe loc aproximativ 10 familii, întrucât se aflau pe proprietatea moşierului din Tecuci şi ele dezvoltându-se de-a lungul anilor, vor forma actualul cătun Burdeni, după numele pârâului Burdea, ce curge şi prin acest sat.

Cât priveşte Căţeleştiul de Sus, după 1840, se va numi tot mai des: *„Cătăleşti ce se zice Surduleşti”*. Prin desfiinţarea satului Căţeleştii de Jos în 1862, Căţeleştiul de Sus se va unifica cu partea de sat locuită de moşneni şi va adopta numele acestuia, Surduleşti.

Între anii 1830-1845, proprietarii moşiei Cătăleşti din familia Rătescu, vor încerca să dea satului numele lor, Rătească, dar fără succes.

În schimb, au reuşit acest lucru proprietarii din Tecuci şi din Siliştea, Calinderu şi Gumă, adăugând numele lor satelor Tecuci şi Siliştea, şi devenite Tecuci-Calinderu şi Siliştea-Gumeşti. Din anul 1968 se va reveni la vechile denumiri[13].

Cât priveşte denumirea de Surduleşti, era partea actuală de sat, locuită de foştii moşneni, din partea de nord-vest a actualului sat. Întrucât satul apare mai târziu cu această denumire, probabil că, iniţial, satul Cătăleşti a cuprins şi pe moşnenii satului, dar aşa cum s-a întâmplat şi în alte sate, moşnenii şi-au pierdut proprietatea. Au rămas numai moşnenii din neamul Surduleştilor şi Besneştilor care, ulterior, vor forma cătunul Besneşti-Surduleşti. Acest lucru îl confirmă şi următoarele rânduri: *„Satul Surduleşti a purtat în vechime numele de Besneşti, aşa fiind trecută moşia în actele de hotărnicie”*[14]. În sec. XIX va rămâne doar denumirea de Surduleşti.

Şi alte sate din Teleorman şi-au schimbat numele: Zuvelcaţi în Malu, Fântânica în Orbeasca, Târnava în Nanov.

---

[12] BARSR, ms. 1457; vezi şi Ioan Spiru, *Catagrafia din 1810 a judeţului Teleorman*, în Glasul Bisericii, 7-8 şi 9-10, 1974.

[13] Fenomenul este comun şi în alte zone ale ţării nu numai în judeţul Teleorman. Aşa de pildă, boierii Başiteşti au vrut să schimbe numele Târgului Fălticeni în Soldăneşti deoarece el se afla pe moşia lor, Soldăneşti (vezi Profira Sadoveanu, *Viaţa lui Mihail Sadoveanu*, Bucureşti, Ed. Tineretului, 1957, p.89).

[14] George Ioan Lahovari, C.I. Brătianu, Grigore G. Tocilescu, *Marele Dicţionar Geografic al României*, Bucureşti, Stabilimetul Grafic „I.V. Socec”, 1902, vol. 4, fasc. 3. Vezi şi Pantele Georgescu, *Dicţionarul Geografic, Statistic, Economic şi Istoric al judeţului Teleorman*, Bucureşti, Stabilimetul Grafic „I.V. Socec”, 1889, p.32.

Între anii 1840-1862, cele două sate, Cățeleşti şi Surduleşti, au format o singură unitate administrativă care, după 1864, va fi cunoscută doar sub numele de Surduleşti.

În ceea ce priveşte etimologia cuvintelor Cățeleşti şi Surduleşti, sunt de origine latină, Cățeleşti însemnând fie cățel, cățea sau veche horă din bătrâni, iar Surduleştiul însemnând surd. De altfel, tradiția satului leagă numele de un strămoş, Albu Surdu. Denumiri înrudite cu Surduleştiul sunt: Surdila, jud. Brăila, Surdulesci, măgură la sud-vest de Zimnicea, Surdeni, jud. Muscel şi Surdeni, jud. Argeş.

Ținem să menționăm că în apropierea satului Surduleşti au mai existat trei sate dispărute în sec. XVII-XVIII. Cel mai apropiat de actuala vatră a satului a fost satul Găguleşti, amintit la 1569, fiind deja un sat „bătrân", cum îl menționează documentul în cauză[15]. Satul se afla probabil între Vâlceaua Burlistei şi actuala gară Balaci, unde, de altfel, s-au găsit cărămizi şi ceramică. În sec. XVIII se mai păstra denumirea moşiei Găguleasca. Nu ştim ce legătură ar putea să fie între actualul sat Surduleşti-Cățeleşti şi fostul sat Găguleşti. Timpul va lămuri acest lucru.

Celelalte două sate dispărute au fost Stoileşti şi Tutănească. Acesta din urmă se afla în stăpânirea pitarului Manolache Bălăceanu, ce-l cumpărase de la familia Drugănescu. Credem că acest sat va fi fost situat pe valea Bălăcelului, către satul Balaci.

I.4. Vatra veche a satului şi arheologie

Datorită unor condițiuni favorabile, viața umană a fost posibilă încă din cele mai vechi timpuri şi pe meleagurile surduleştene. O dovedesc descoperirile arheologice pe care le-am făcut pe teritoriul satului cât şi în preajma lui.

Cele mai vechi descoperiri s-ar putea referi la perioada paleolitică, întrucât, pe valea Drăgociului, la o adâncime de câțiva metri, au fost găsite silexuri, ce ar fi putut aparține unor oameni, vânători din această epocă. Menționăm că pe teritoriul satului au fost găsite şi resturi fosile de animale.

Foarte bine documentată este epoca neolitică. Urme de locuire umană din această epocă am identificat la „Măgura din Izlaz" şi pe vâlceaua Burlistea la „Măgura Lupului". Prima măgură a fost parțial săpată în 1948 de arheologul Mircea Petrescu-Dîmbovița, adus de mine de la Institutul de Arheologie din Bucureşti. I-am oferit condițiile necesare săpăturii şi şanțul

[15] Ştefan Greceanu, *Genealogiile documentate ale familiilor boiereşti*, Bucureşti, Ed. Tipografia cooperativă, 1913, p.97, 193. Vezi şi *DIR*, *B Țara Românească, vol. II, sec. XVI*.

făcut de-a lungul măgurii a scos la iveală mai multe clădiri de suprafață, legate de cultura neolitică Gumelnița **(Foto 5)**. Au fost găsite silexuri, un vârf de săgeată, răzuitoare şi percutoare, două vase întregi, numeroase fragmente ceramice, figurine zoo şi antropomorfe etc.[16] **(Foto 6)**.

Aşezări din aceeaşi epocă am mai descoperit pe malul Vâlcelei Pietrişului ca şi în marginea de apus a satului, în apropriere de Dealul Magaziei. Ceramica de aici ar putea să fie legată şi de epoca bronzului. De altfel, o daltă de bronz am recuperat-o din satul Siliştea Nouă, provenită de pe Măgura Mantolea[17]. Ceramică neolitică am găsit şi în valea Bălăcelului, la marginea de apus a satului.

Epocile fierului, Hallstatt şi La Tène, s-au confirmat prin fragmente ceramice descoperite mai ales pe malurile văii Bălăcelului, ceramica având caracteristicile atât ale primei epoci ale fierului cât şi ale celei de-a doua epoci. O monedă romană republicană, găsită tot la Balaci, cu legenda B. CAECIAN pe avers şi CASSI pe revers, constituie încă o dovadă de locuire a geto-dacilor pe teritoriul satului[18]. De altfel, şi pe malul terasei ce dă înspre balta de la Balaci, dincolo de satul Burdeni, am descoperit ceramică La Tène[19].

Prezența strămoşilor geto-daci, în această regiune o poate dovedi şi următoarele denumiri: Burdea, Burdeni, Burlişte, Burleasca ce-ar putea fi legate de tribul Burilor localizați în ținutul Vâlcii şi Argeşului, adică într-o regiune apropriată de Surduleşti[20].

Tot la Bălăcel, am descoperit şi ceramică din sec. IV-VI e.n., din pastă roşie cu caneluri dese şi linii trase cu pieptenele. Dar cea mai reprezentativă ceramică descoperită pe Bălăcel este aceea legată de cultura arheologică Dridu, din sec. VIII-XI e.n. Este lucrată la roată într-o bogată varietate, roşcată sau cenuşie, cu ornamente în linii învălurite[21].

În anul 1980, în colaborare cu Muzeul din Piteşti, am făcut un sondaj arheologic în valea Bălăcelului, cu elevii din Surduleşti, cercetând în special o aşezare legată de cultura Dridu[22].

---

[16] Mircea Petrescu-Dîmbovița, *Cercetări arheologice la Surduleşti*, în Materiale şi Cercetări Arheologice, V, 1954, p.526-542.
[17] Ioan Spiru, *Aşezări străvechi în Raionul Roşiorii de Vede*, în Materiale şi Cercetări Arheologice, VI, 1959, p.695-707.
[18] *Ibidem* p.702. (este vorba despre un denar roman republican emis de Lucius Cassius Caecianus, la Roma, în anul 102 î.Hr. - *n.ed.*).
[19] *Ibidem*.
[20] Dumitru Tudor, *Oltenia romană*, Bucureşti, Ed. Academiei RSR, 1968, p.117.
[21] Ion Spiru, *Art. cit.*, p.701.
[22] Nu au fost publicate rezultatele cercetărilor.

Mai notez că pe valea Drăgociului Mic am găsit foarte mult chirpici dar nu şi ceramică.

Ţin să evidenţiez şi faptul că pe valea Bălăcelului şi astăzi plugurile scot cărămizi foarte groase, provenite, desigur, de la una sau mai multe clădiri, ceea ce ar putea proba existenţa unui sat aici. O întăreşte şi descoperirea unui topor de fier lung de 23 cm şi a unui fier de rariţă de 11 cm[23]. Tot aici s-au găsit cuţite, chei, o dăltiţă de gresie, un pristolnic, mărgele etc. Şi tot ca o dovadă a acestei aşezări, s-ar putea lua în considerare şi existenţa unei cruci de piatră, înainte de 1880, din păcate dispărută. De ea amintea învăţătorul Dobre Andreescu, în 1878, când răspundea la chestionarul lui Alexandru Odobescu: *„În valea Bălăcelului, la fântâna Besnii dinspre răsărit, unde se otărăşte moşia Tufeni cu moşia Surduleşti, este o cruce de piatră ce se zice că este pusă din vechime de Meilă Dragomirescu”*[24].

În concluzie, se poate afirma cu certitudine că pe vâlceaua Bălăcelului a existat o aşezare protoromână între sec. VI-XI, iar în sec. XIII-XVII a existat vechiul sat Căţeleşti, aşa cum îl mărturisesc şi bătrânii satului ca datând încă de pe vremea tătarilor. Fiind departe de sat, tot bătrânii mi-au spus că aduceau apa, în anumite perioade, tocmai din valea pârâului Burdea, în burdufuri de piele. Existenţa, aici, a satului încă de pe vremea tătarilor nu este singulară, ci poate fi menţionată şi în alte sate din judeţul Teleorman: Tătărăşti, Mavrodin, Siliştea-Grosu, numite, până în sec. XVI-XVII, Tătari etc.

Deci, actuala vatră a satului a fost mai întâi pe valea Bălăcelului, loc retras şi la adăpost de năvălirile străine, aşa cum de altfel şi alte sate din judeţul Teleorman şi-au avut vechile vetre, tot pe firul izolat al unor pâraie sau vâlcele. Voi cita, de exemplu, fostele sate: Icoana, Nanov, Şovărăşti, Bucureşti (devenit ulterior Mitropolia), situate până pe la 1840, în valea izolată a pârâului Nanov[25].

Iată de ce, după părerea mea, istoricii şi arheologii vor trebui să caute vechile aşezări româneşti din sec. X-XVI, pe firul văilor şi pâraielor, ce ofereau condiţii de securitate pentru populaţia românească.

---

[23] Ştefan Olteanu, *Societatea românească la cumpănă de milenii (secolele VIII-XI)*, Bucureşti, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1983, p.51.

[24] BARSR, Ms.229.

[25] Ioan Spiru, *Câteva informaţii asupra unor sate dispărute din jud. Teleorman*, în ziarul Teleormanul, nr. 2364, 11 septembrie 1982.

CAPITOLUL II

Satul Surduleşti în secolele XVIII - XIX

Iniţial, satul şi-a avut casele şi bordeiele în partea dreaptă a pârâului Burdea. Este atestat cu numele de Căţeleşti în anul 1652, într-un document al domnitorului Radu, fiul voivodului Leon Ştefan. Documentul întărea moştenirea lui Radu logofătul şi a fraţilor săi Ivan şi Avram, feciorii lui Stoica logofătul din Batieşti jud. Muscel, să le fie: *„ocină în sat, în Batieşti..."* Totodată documentul confirma: *„şi iară să fie slugilor domniei mele Radului Logofătul şi fraţii lui, ocină în sat în Căţeleşti, în judeţul Teleormanului, partea lui Şerban şi a Radului, însă stânjeni 160, stânjenul câte bani 40, fac ughii 32. Pentru că o au cumpărat de la Stan şi de la frate său Radu Dărăbanţi şi de la Vlad cel Bătrân şi Stoica şi Albul şi Gligorie, drept aceşti bani ce scriu mai sus, cu zapis de vânzare şi cu mărturii scrise în zapis când au fost cursul anilor 7160 (1652)"*[26] **(Doc. 1)**.

Din acest document se pot trage şi unele concluzii. Satul Căţeleşti exista înaintea anului 1652 şi mulţi locuitori ai săi erau moşneni dărăbanţi care, siliţi de împrejurări şi-au vândut părţile lor de moşie şi au intrat astfel în rândul „rumânilor", adică al clăcaşilor. Suntem, apoi, informaţi asupra noului proprietar din Căţeleşti, Radu logofătul şi fraţii săi, feciorii lui Stoica logofătul din satul Batieşti jud. Muscel.

La 8 mai 1665 era dată o întărire lui Radu logofătul şi fraţilor săi, pentru cumpărarea de moşie şi rumâni[27].

Satul Căţeleşti este amintit la 1741, când făcea parte din plasa Mijlocul de Sus[28].

La 1748, s-a făcut hotărnicia moşiilor vecine cu satul Căţeleşti. Hotărnicii asupra moşiei Căţeleşti au fost făcute la 1775 şi la 1800[29].

Pe Harta Austriacă din 1790-1791[30] este trecut şi satul Căţeleşti, situat în partea dreaptă a pârâului Burdea, un indiciu preţios deoarece arată nucleul în jurul căruia s-a dezvoltat, ulterior, satul. Merită, de asemenea, să

---

[26] DGAS, pergament original, nr. 93/43 (traducere Ion Şucu).

[27] *Indice cronologic nr. 1. Arhiva Mitropoliei Ţării Româneşti (1365-1890)*, vol. II, Bucureşti, DGAS, 1961, p.142, nr.1655.

[28] Dionisie Fotino, *op. cit.*

[29] Acte de judecată ale moşnenilor aflate, în prezent, la muzeul şcolii din Surduleşti.

[30] *Militarische Carte der Kleinen oder oestereichschen und grossen Walachei* - harta întocmită de colonelul Fr. Specht, la 1790-1791 *(n. ed.)*.

amintesc faptul că, atât la nord, cât şi la sud de sat, sunt trecute semne de case, ce vor deveni ulterior cătunele Besneşti-Surduleşti şi Cățeleştii de Jos. Tot din această hartă, se constată că drumul care lega oraşul Roşiorii de Vede cu Piteştiul, trecea pe la vest de sat, actuala şosea fiind mult mai recentă **(Harta 2)**.

Între anii 1760-1780, satul Cățeleşti devine proprietatea boierilor Răteşti, prin căsătoria unuia din ei cu Ilinca Bălăceanu, foştii proprietari de până atunci ai moşiei Cățeleşti. La 1800, devenea proprietar *„Gherasie Călugărul, din neamul Răteştilor"*, fiul amintitei Ilinca. În anul 1819, Gherasim Rătescu, viitorul episcop de la Buzău, va dona moşia sa nepoatei sale Smaranda Bălăceanu, fata paharnicului Nicolae Bălăceanu. Aceasta, căsătorindu-se cu Dumitru Drugănescu în anul 1819, va intra în proprietatea boierilor Drugăneşti[31].

Catagrafia din 1810 a Mitropoliei Ungro-Valahiei, arată satul Cățeleşti despărțit în două cătune: Cățeleştiul de Jos şi Cățeleştiul de Sus. Primul, avea 165 de suflete şi 42 de familii iar al doilea, numai 33 de suflete şi 7 case. Populația, extrem de puțină, este dovada că în sec. al XVIII-lea un grav eveniment provocase scăderea ei. Într-adevăr, desele războaie din sec. XVIII, purtate pe teritoriul Țării Româneşti, au provocat nu numai dispariția unui mare număr de sate dar şi o scădere extrem de gravă a populației, deoarece în anul 1810, tot județul Teleorman nu avea nici măcar 50000 de suflete[32]. O indicație în acest sens ar putea să o constituie şi urmele de cenuşă, lemn ars, cioburi, descoperite în curțile locuitorilor Costică Bițoiu, Tudor Cazacu, Ilie şi Marin Jărăgaie.

Războiul ruso-turc dintre anii 1806-1812 nu poate fi cauza, deoarece luptele dintre ruşi şi turci s-au purtat mai ales în sudul județului. Bănuim, mai curând, că distrugerile provocate în sat au putut fi provocate în războiul dintre anii 1788-1792.

Ştim şi din alte documente că din cauza războaielor din XVIII au fost distruse şi arse şi satele: Drăgăneşti-Vlaşca, Voievoda, Găuriciu, Moşteni de pe Urlui şi Moşteni de la nord de Botoroaga, Poroschia, Bogdana, Calomfireşti etc.[33] Tot acum s-ar putea să fi fost distrusă şi biserica veche din această parte a satului. Ploile au scos şi scot la iveală, în şanțurile drumului din această parte a satului, oseminte umane şi monede, una, din 1773, bătută la Sadagura.

---

[31] Ştefan Greceanu, *op. cit.*, p.177. Gherasie Călugărul este viitorul episcop de Buzău, Gherasim Rătescu.
[32] Ioan Spiru, *Catagrafia județului Teleorman*.
[33] Ion Spiru, *Câteva informații*..., p.6.

După anul 1819, moşia Cățeleşti ajunge proprietatea lui Dumitru Drugănescu, prin căsătoria lui cu Smaranda, fata paharnicului Nicolae Bălăceanu[34].

Această Smaranda a fost căsătorită, mai întâi, cu vătaful Vasilache Niculescu, care şi apare la 1831 ca proprietar al moşiei Cățeleşti, aşa cum este consemnat în catagrafia acelui an: *„satul Cățeleşti este stăpânit de vătaful Vasilache Niculescu, Atanasiu Efstatiu şi Nicolae Guma, având 51 cap de familie şi 14 feciori de muncă”*[35].

Textul de mai sus arată că satul Cățeleştiul de Jos avea, la 1831, trei proprietari iar Cățeleştiul de Sus, pe Vasilache Niculescu. Din acest act se înțelege că o parte din satul Cățeleştii de Jos, cea mai mică, aparținea lui Vasilache Niculescu şi din această cauză locuitorii din această parte a satului au rămas pe loc, în timp ce locuitorii din partea de sat aparținând moşierului Nicolae Guma vor fi mutați cu sila pe teritoriul satului Siliştea în anul 1862.

Procesul acesta de strămutare forțată începuse încă din anul 1854, Nicolae Guma nepermițând noului preot, Preda Radu, să se stabilească în Cățeleştii de Jos şi aducându-l în Siliştea. Văzând că totuşi locuitorii nu cedează, boierul va trimite oamenii lui şi în anul 1862 le distruge bordeiele, mutându-i, cu sila, în Siliştea, într-un cătun care şi până astăzi este cunoscut sub numele de Cățeleşti. Motivul strămutării locuitorilor se datora dorinței proprietarilor ca să-şi aibă cât mai aproape de ei brațele de muncă ale clăcaşilor.

Mutarea locuitorilor la Siliştea este amintită şi în rândurile notate pe o catagrafie a protoieriei din Turnu Măgurele din 1862: *„preoții din Siliştea Gumeşti au fost servitori la biserica din comuna Cățeleştii de Jos, dar retrăgându-se toți locuitorii de acolo, la această comună s-au retras şi preoții după dânşii.”*[36] Aşa se scrie uneori istoria!

De altfel, mutarea forțată a locuitorilor din satele depărtate de conacele boiereşti, devenise o practică comună a moşierilor în prima jumătate a sec. XIX. Aşa au fost mutate satele Icoana şi Nanovul în Nanov de azi, iar în satul Sovărăşti, tot de pe valea Nanovului, călăraşii stăpânirii au dărâmat martacii bordeielor şi le-au dat foc ca să plece obştea[37].

Aşa cum am mai menționat, în fostul sat Cățeleştii de Jos, au mai rămas 9-10 familii, deoarece nu erau pe moşia Siliştea, ci pe moşia

[34] Ştefan Greceanu, *op. cit.*, p.177.
[35] Informație I. Donat.
[36] Petre Stroescu, *Adam Mocanu şi familia lui*, Roşiorii de Vede, Tip. Lumina Poporului, 1933.
[37] *Marele Dicționar Geografic al României*, vol. 4. fasc.3, p.243-244. Satul Cățeleştii de Jos este amintit ca ținând de Surduleşti până în anul 1862. Multe informații am cules, între anii 1942-1943, de la locuitorii bătrâni ai satului Burdeni-Cățeleşti.

Tecuceanca. Şi pe ei au vrut să-i mute proprietarul din Tecuci dar luându-şi inima în dinți, clăcaşul Stan Gângoie a plecat la Bucureşti şi a cerut sprijinul patriotului om politic Mihail Kogălniceanu şi datorită lui au rămas pe loc. Urmaşii acestor familii au format viitorul sat Burdeni situat puțin mai la sud de vechea vatră a satului Cățeleştii de Jos. Până în anul 1865, au aparținut de satul Tecuci Calinderu şi apoi de comuna Balaci.

În 1950 satul avea 160 de familii, dar ulterior foarte multe familii au părăsit satul mutându-se la oraş, încât în anul 1984 nu a mai funcționat şcoală elementară din sat, lipsind copiii. Cei existenți, câțiva, au făcut cursurile fie la Balaci, fie la Surduleşti.

Între anii 1819-1845, satul Cățeleştii de Sus se afla pe proprietatea lui Dumitru Drugănescu, moşie primită în zestre de la a doua sa soție, Smaranda Bălăceanu, aşa cum însemna şi el pe o Cazanie a bisericii din Cățeleştiul de Sus:

„Şi am dat-o (Cazania - n.a.) *ca să fie la sfânta biserică din Cățeleşti şi Răteasca din jud. Teleorman ce o am în zestre de la prea iubita mea soțioară Smaranda, fiica răposatului paharnic Nicolae Bălăceanu, din leat 1819. Mai 2. Dimitrie Drugănescu. Paharnic. 1834. Noie. 22.”*[38]

În 1840, în catagrafia din acel an, apare tot ca proprietar al moşiei şi satului Cățeleşti, cu 70 de familii. După anul 1845, tot mai mult satul Cățeleştiul de Sus se va identifica cu cătunul Surduleşti, mai ales că între anii 1838-1848 funcționa o singură şcoală pentru aceste două sate, care, de altfel, erau foarte apropriate unul de altul. Iată de ce, după 1850, apare în acte tot mai des denumirea: *„Cățeleşti ce se zice Surduleşti”*. La 1859 apare doar satul Surduleşti, cu un număr de 102 familii[39].

Legea din 31 martie 1864 legaliza acest fapt prin înființarea oficială a comunei Surduleşti. Cu toate acestea, până în anul 1870, mai existau încă doi preoți şi două biserici în sat. După moartea preotului Stan Bujor din fostul sat, Cățeleştiul de Sus se va unifica şi religios, fiind o singură parohie în Surduleşti. Şi locuitorii clăcaşi din Cățeleştii de Sus, mai ales după împroprietărirea din 1864, doreau să se apropie de foştii moşneni, nemaifiind piedici de căsătorie între ei aşa cum erau până atunci, deoarece moşnenii nu-şi căsătoreau fetele cu clăcaşi.

Cât priveşte satul Surduleşti, al cărui nucleu ni-l arată harta amintită din 1790-1791, s-a numit, la început, Besneşti, după numele unei familii de moşneni. Dar mai erau şi moşneni Cățeleşti şi Surduleşti, ceea ce este o

[38] Dumitru Drugănescu era fiul lui Scarlat Drugănescu şi al Sultanei, unul dintre cei 7 copii. Asupra boierului Drugănescu, vezi mai pe larg în capitolul următor.
[39] DGAS, *Direcția generală a Statisticii*, ds. 101/1859, f. 50 v.

indicaţie că, iniţial, şi Căţeleştiul de Sus a fost sat de moşneni, care, pe parcursul anilor, au fost deposedaţi de pământul lor, aşa cum s-au întâmplat lucrurile şi în multe alte sate de moşneni.

Odată satul unificat, după anii 1870-1880, începe să se dezvolte şi pe malul din stânga al pârâului Burdea, ieşind la noua şosea, construită în locul celei vechi, ce ocolea satul prin marginea lui de vest. Împroprietărirea din 1921, ca şi cea din 1945, a dezvoltat şi mai mult satul, mai ales spre sud şi spre est, până în aproprierea căii ferate **(Harta 3)**. Şi instituţiile satului s-au ridicat tot la noua şosea: şcoala, primăria, cooperativa şi sediul C.A.P. Surduleşti.

Ţinem să menţionăm că fenomenul acesta de unificare al satelor mici a fost comun la foarte multe sate din Teleorman. De exemplu, Miroşiul de Sus şi Miroşiul de Jos, devine Miroşi, Tecuciul de Sus şi Tecuciul de Jos, devine Tecuci, Siliştea Gumeşti şi Siliştea Glavacioc, devin Siliştea de astăzi, Balaci Pădureţi şi Balaci, devin Balaciul actual etc.

CAPITOLUL III

Evoluția proprietății şi relațiile cu proprietarii

După moartea lui Dumitru Drugănescu, moşia satului revine lui Ştefan Burche, nepot de soră al Smarandei Drugănescu, Elisabeta căsătorită cu Constantin Burche.

Noul proprietar a fost un om activ şi amintirea lui încă se mai păstra când am început să lucrez la monografia satului. El a făcut un iaz în lunca pârâului Burdea şi datorită firii sale a intrat în conflict cu poetul Alexandru Depărățeanu, subispravnic în acea vreme în județul Teleorman. Pentru că el luase apărarea țăranilor în diferite prilejuri, Ştefan Burche, nemulțumit, l-a insultat iar poetul s-a plâns lui Mihail Kogălniceanu, între altele exprimând şi următoarele cuvinte: *„D. Burche, ca om învățat ce este, ar fi trebuit să ştie că a trecut de mult timpul când subprefectul era vătaf de curte moşierească."*[40]

Îi urmează, ca proprietar al moşiei, ruda sa, Elena Pădureanu şi în anul 1864, țăranii clăcaşi din Surduleşti vor fi împroprietăriți cu 61 ha din moşia ei. Moşia va trece apoi în stăpânirea Elenei Asan, după anul 1877. Ea fusese căsătorită cu Negel şi a avut trei copii. După 1878, vor fi împroprietăriți din nou surduleştenii, cu 180 ha din moşia ei[41].

După moartea ei, moşia va reveni copiilor, Dumitru Negel, fost mareşal al palatului regal şi celor două fete, una căsătorită cu colonelul Ralea şi alta cu colonelul Efstatiade[42]. Prin noua împroprietărire din anul 1921 au rămas celor trei proprietari câte un lot de 300 pogoane.

În anul 1938, Dumitru Negel va vinde lotul său locuitorilor din sat. Celelalte două loturi vor fi naționalizate în 1945, rămânând proprietarilor doar 50 de ha, în 1948 fiind naționalizate şi acestea. Ținem să amintim că în anul 1945 surduleştenii au fost împroprietăriți cu 400 pogoane. Din 1948 dispare proprietatea moşierească.

În anul 1954 a luat ființă prima întovărăşire agricolă: „Ilie Pintilie", formată din 10 familii, mai ales ale salariaților din sat, având un lot de

---

[40] *Almanahul județului Teleorman*, Turnu Măgurele, Editura ziarului „Victoria", 1923, p.38.
[41] *Marele Dicționar Geografic al României*, p.244.
[42] Pantele Georgescu, menționează: *„Suprafața comunei este de aproximativ 600 ha din care 318 ha sunt proprietatea totală a d-lui Colonel Negel, 57 ale împroprietăriților din 1864, 4 ha proprietatea comunei, iar restul aparținând câtorva moşneni şi vetrei satului"* (*op. cit.*, p.244).

numai 14 ha. În 1956 a luat fiinţă a doua întovărăşire, „Vasile Roaită", cu 45 de familii şi cu un lot de 40,50 ha. În 1957 se va înfiinţa cea de-a treia, numită „1907", cu 27 familii şi 30 ha. Astfel, în acel an, se munceau în comun 84,5 ha strânse spre Tecuceanca şi până în islazul de apus al satului, ajungând şi la marginea căii ferate. În anul 1960, se va colectiviza tot satul şi, în felul acesta, se încheia proprietatea particulară a pământului şi începea proprietatea colectivă. Roadele acestui fel de muncă au fost deosebite întrucât munca era de acum organizată, se folosea tehnică nouă de lucru şi se aplicau reguli agro-ştiinţifice, dublându-se producţia. De asemenea, cooperativizarea a eliberat energiile poporului român, atâtea secole subjugate de exploatare internă şi externă, care şi-a dovedit capacitatea şi energia sa creatoare prin realizări ce păreau de domeniul fanteziei altădată. Satele au ajuns de nerecunoscut, beneficiile oraşului precum lumina electrică, aparatura tehnică, mobilierul, televiziunea, radioul etc., fiind ceva de acum obişnuit în lumea satului.

* * *

Un capitol aparte în viaţa satului, legat de proprietatea pământului, îl constituie şi un lung şir de procese dintre moşieri şi moşnenii locali. Merită să le amintim deoarece constituie un capitol interesant de istorie locală şi eroii acestui proces lung au fost boierul Dumitru Drugănescu, boierii vecini şi moşnenii satului.

Toate aceste frământări le-am putut cerceta datorită unor acte, în copie, ale moşnenilor Besneşti, eliberate de Înaltul Divan Civil, secţia întâia, din Bucureşti, în anul 1846. Actul cuprinde toate cercetările şi hotărârile dintre anii 1835-1846, când au avut loc procesele. Multe dintre acestea sunt numai rezumate. Despre evenimente am mai aflat informaţii şi la Arhivele Statului[43].

Revenind la actul în cauză, subliniem că este scris în chirilică, cuprinde 11 foi, (25/16 cm fila) şi are următorul cuprins: *„Divanul Civil secţia 2-lea din Bucureşti, nr. 72. La prigonirea ce ni s-a făcut între dumnealui paharnicul Dumitru Drugănescu, proprietarul moşiei Rătească, ce i se zice Căţeleşti din sud Teleorman, cu d-lor chir Nicolae Atanasiu-Guma, proprietarul moşiei Tina i Hristodor Caraianopolu cel de acum proprietar al moşiei Pădureşti, tot din acest judeţ unde are parte şi Guma i Vasilica Nani şi cu moşnenii Besneşti i Căţeleşti, ce i se zice şi Surduleşti şi Ivan sin Popa Ivan, cei ce au părţi în otarul moşiei Rătească a d-lui Paharnicul,*

[43] DGAS, *Înaltul Divan Civil*, pac. 89, ds. 14319 şi 15420/ 1835-1846.

supunându-să judecății s-au fost şi dat pregătitoarele hotărâri ce se arată mai jos."

Înainte de a trece la rezumarea acestor procese, socotesc necesar să amintesc că moşia Rătească-Cățeleşti, în perioada proceselor, se învecina cu moşia Pădureştii de Sus a lui Hristudor Caraianopol şi moşia Tutănească a lui Lazăr Calenderoglu[44], situate la nord de vâlceaua Bălăcelului. La sud, având hotar pârâul Tina sau Câinelui, era moşia Râca Veche şi moşia Siliştea a lui Nicolae A. Guma, moşie care urca şi spre vest, până în valea pârâului Burdea. Dincolo de acest pârâu începea moşia Pădureştii de Jos a lui Costea Slăvescu şi Atanasiu Detaxiu. Astăzi, ea este moşia satului Balaci. Tot în această parte de miazăzi, mai sus de pădurea Drăgociului, era moşia amintită Tutănească, a Tecucilor de astăzi. La miazănoapte, loturile moşnenilor se învecinau cu moşia Miroşeanca a lui Iancu Drugănescu.

Moşia satului Cățeleşti avea 1800 de stânjeni şi se întindea, ca şi azi, pe o lungime de aproximativ 10 km, cu hotarele la est, pârâul Tina, iar la apus, vâlceaua Bălăcelului, având aproape de mijloc satul propriu-zis.

Procesele s-au datorat faptului că în anul 1833, Dumitrache Drugănescu făcând măsurătoare moşiei sale, a înglobat şi o bună parte din moşia lui Nicolae Guma din Siliştea şi mai ales din pământul moşnenilor[45]. Pentru a justifica acapararea făcută, mai târziu, va face uz de un act de mulțumire din partea moşnenilor, prin care ei se declarau de acord cu măsurătoarea făcută. Actul însă fiind fals, moşnenii au reclamat abuzul la Divan, care, în anul 1835, le va da dreptate, în urma unor cercetări făcute la fața locului.

Iată o parte din referatul Divanului, în acest sens: *„După adeverința de mulțumire ca din partea moştenilor şi încă au primit copie după alegerea judecătoriei în pricina ce au avut cu paharnicul Drugănescu pentru sforirea prin hotarnici a moşiei Rătească şi au rămas mulțumiți. Şi cea după jalbă cerând să li se orânduiască tot slujerul Sandu a face urmarea după cartea de judecată a tribunalului şi amândouă acestea se văzură scrise de la August 7, leat 1833, pe care pârâții moşteni cu totul le tăgăduiră zicând că pot face şi încredințare sub jurământ că nu sunt urmați prin a lor ştintă, pentru care s-au zis vechilului jăluitoriului paharnic, că acea adeverință de mulțumire ce o arată în copie şi adeverită de alții nu are nicio formalitate."*

Cu toată această justă cercetare, paharnicul Drugănescu nevoind să cedeze pământul acaparat, se va judeca, în continuare, cu cei nedreptățiți,

[44] Tatăl lui Ion Kalinderu, fost administrator al Domeniilor Coroanei.

[45] DGAS, *Înaltul Divan Civil*, pac. 89, ds. 15420 şi *Înaltul Divan, 1831-1847*, Bucureşti, DGAS, 1958, p.150.

până în anul 1846, când procesul se va sfârşi prin obligaţia de a restitui moşnenilor şi boierului Nicolae Guma, pământul însuşit.

Să urmărim evoluţia proceselor. Încă din anul 1834 se vor face la faţa locului măsurători pentru a stabili atât moşia Drugănescu cât şi aceea a moşnenilor, folosindu-se o hotărnicie încă din anul 1748. Hotărnicia s-a făcut la început: *„punând înainte hotărnicia a 12 boieri bl. 7256 August 2 şi dând mai întâi dumnealui paharnicului pă deplin suma stânjenilor, după aceea carte de hotărnicie, prin acele semne cu trei trăsături, apoi să cerceteze iarăşi pravilele şi să îndeplinească voia moşnenilor stânjeni pă deplin după acea foaie cu trăsături ce iarăşi în hotărnicie să arată şi de vor rămânea toate părţile mulţumite să puie şi pietre de hotare pe la locurile trebuincioase."*

Nemulţumit şi nevoind să cedeze pământul, Drugănescu tărăgănează procesul adresându-se direct domnitorului Alexandru Ghica, motivând plângerea: *„Divanul judecătoresc, pripindu-se de au făcut anafora, fără a aştepta ca să aducă de la Tribunalul local documentele de mulţumire a moşnenilor şi sosindu-mi documente prin D. Serdarul Gheorghe Poenaru, pă temeiul pravilii cap. al treilea al 101 paragraf al şaselea..."* şi că: *„judecătorescu divan au dat aceia anaforaua lucrând împotriva şi a poveţei pravilei şi chiar a hotărârii numitului cinstitului Divan defăimând cu aceasta hotărârea cea dintâi şi după povaţa Organicescului Regulament, cinstitul Înalt Divan, documenturile de mulţumire a moşnenilor pe anaforaua tribunalului local nu poate să le prinză de bune, devreme ce cinstitul judecătoresc Divan, nu face aceste învârtejiri, când moşnenii au dat în scris de mulţumire ce s-au mulţumit pe anaforaua Tribunalului."*[46]

Domnitorul va trimite plângerea lui către Logofeţia Dreptăţii spre: *„a da cerută desluşire C. Înalt Divan de toată fiinţa pricinii şi să dea cât va putea mai cu grabă hotărâre potrivit cu pământeasca pravilă şi regulamentale organiceşti, spre a se putea lua sfârşit această pricină ce de atâta vreme se străgănează."*

La această poruncă, Înaltul Divan, la 22 noiembrie 1835, a hotărât: *„întrucât la hotărnicia făcută de slugerul Depărăţeanu nu s-au împlinit formalităţile cerute de pravila pământului iar moşnenii s-au arătat nemulţumiţi, să se facă cercetare prin judecătoria locală unde să se dovedească că adeverinţa de învoială făgăduită de pârâţii moşneni este adevărată a lor şi că hotărnicia este bună."*[47]

Cu toate aceste încercări, Drugănescu nu a reuşit să convingă, deoarece şi moşnenii, la rândul lor, s-au adresat domnitorului, în luna

[46] DGAS, *Înaltul Divan Civil*, pac. 89, ds. 14319/ 1835.
[47] Idem, ds. 15420.

septembrie 1835: *„cu lacrămi fierbinți spre a se face cercetări la fața locului şi să ne facem linie despărțitoare între noi moşnenii ce suntem încălțați de hotarnicul ce l-au scos d-lui pă slugerul Sandu Depărățeanu şi fără a fi noi moşnenii față."*

Logofeția dreptății a dat dispoziții Judecătoriei județului să cerceteze pricina şi cu toate că îl acuză pe Drugănescu de abuz, el va continua să ducă mai departe procesul cu moşnenii între anii 1836-1839 cu tot felul de cercetări, până ce se va realiza o hotărâre definitivă. În tot timpul acestor ani, cei delegați să cerceteze pricina au folosit acte vechi din anii 1748-1783 şi 1800. Pe lângă hotarnici au venit chiar ingineri, destul de rari în acea vreme, spre a face o hotărnicie justă a moşiilor. Au fost chemați şi proprietarii moşiilor vecine. În anul 1839 şi la începutul anului 1840, cercetările făcute de către delegații trimişi de Divan, Ioan Greceanu şi Zaharia Hotarnicul nu au reuşit să împace părțile. În octombrie 1841, delegatul Divanului, marele logofăt Nicolae Ghica, fratele domnitorului, va face o nouă cercetare la fața locului reuşind, de data aceasta, să limpezească procesul. Redăm, pe larg, raportul lui către divan:

„1842 Aug. 15. Raport al d-lui logofătului Nicolae Ghica prin care între celelalte scrie că mergând la fața locului şi față cu toți împricinații, afară de sărdarul Costache Pălăceanu, care n-au fost următor a veni la sorocirile ce i s-au făcut i cu hotarnicii din parte-le, au mers mai întâi la capul moşiei Răteasca-Cățeleşti i cu D-lui paharnicul cel de la apus despre valea Bălăcelului de unde zice că se cuprinde în cartea de hotărnicie a 12 boieri de la lt. 7256 (1748 - n.a.) *a moşiei Răteasca-Cățeleşti, că au început cu trăsura a cei 12 boieri hotarnici şi fiindcă într-a cea parte de hotărnicie nu se arată semne anume, scrim că s-au luat de temei o hotărnicie de la lt. 1800, a moşiei Pădureşti, a d-lui chir Cristudor Caraianopolu şi în care se vorbeşte de trei semne hotare în lungul moşiei Pădureşti, despărțitoare de moşia Răteasca şi Cățeleşti a lui Gherasie Călugărul, acum a d-lui paharnic Drugănescu, adecă la capul despre apus despre valea Bălăcelului, stâlpul de piatră la mijlocul moşiei, piatra de la ulmul din muchia văii Drăgociului şi la capul despre răsărit, piatra de la Petrişor. Şi fiindcă acolo, la valea Bălăcelului, nu s-a aflat în ființă acel stâlp de piatră, scrie că s-a găsit locul lui, prin cercetare cu carte de blestem şi într-acel loc aşezând şi piatră cu mulțumirea tuturor, au început de acolo hotarnicii şi inginerul măsurătoarea moşiei Răteasca-Cățeleşti cu lanțul şi au mers spre miazănoapte, până unde s-au împlinit aceia ce s-au cuvenit d-lui paharnic, Drugănescu, stânjeni 541, palmă una, după vechea hotărnicie a 12 boieri şi acolo făcând semn movilă, s-au aşezat piatră după mulțumirea dat. Apoi trăgându-se din acel semn în sus şi împlinindu-se şi ceea ce s-au cuvenit şi moşnenilor Surduleşti i Besneşti*

şi Ivan sin popa Ivan stânjeni una sută optzeci şi doi, palme 21, dimpreună cu 10 stânjeni cumpărătoarea d-lui sărdarului Iancu Drugănescu de la moşnenii Besneşti. S-au făcut şi acolo movilă de către hotarul moşiei Miroşilor. Al doilea trăsură de la mijlocul moşiei Răteasca i Căţeleşti ce o arată că vine în capul moşiei Tina a lui chir Nicolae Guma, în muchia Burliştiţii cea după răsărit, precum să cuprinde şi în cartea de hotărnicie a 12 boieri, în care se zice că a treia trăsură s-a făcut pă Burlişţiţă şi era scris că iarăşi de faţă cu toţi s-au tras de-a curmezişul moşiei spre miazănoapte şi că împlinindu-se ceea ce s-a cuvenit la acea trăsură d-lui paharnic Drugănescu, stânjeni 852 şi palme 7, s-au făcut semn movilă, aşezându-se şi piatră de hotar iarăşi cu a lor mulţumire şi că dintru acel semn trăgându-se tot spre miazănoapte s-au dat moşnenilor Surduleşti i Besneşti şi lui Ivan sin popa Ivan stânjen 280 şi palme 3, cu stânjeni 10 ai serdarului Ioan Drugănescu. Şi acolo s-au făcut semn movilă de către moşia Miroşilor. Al treilea trăsură, la capul moşii cel despre răsărit, către valea Câinelui, scrim că s-au pus lanţul din mijlocul înfurcăturilor cu trei vâlcele, este cuprins în hotărnicia cu leat 1800, Iunie 30, a moşiei Tina a Gumii, despărţitor în lungul acelei moşii Tina de moşia Răteasca a d-lui pah. Drugănescu şi că acest semn hotar între moşia Tina şi Răteasca, nemaifiind până la valea Câinelui, capul moşiei Răteasca-Căţeleşti, dinspre răsărit, decât un pisc numit la fagul ce tot în cartea de hotărnicie de la leat 1800 se arată că este în muchia văii Câinelui şi pentru că moşia Răteasca-Căţeleşti, la acel cap dinspre răsărit se îngustează de tot şi nu poate să iasă nici pe jumătate suma stânjenilor cuprinşi într-acea veche hotărâre a 12 boieri la acea trăsură şi fiindcă atât vechiul d-lui pahar cât şi hotarnicul dumisale s-au fost împotrivit că înfurcături cu trei vâlcele mai sunt şi altele mai jos, adecă spre răsărit, în moşia Tinii a Gumii, şi ca să lipsească tot felul de bănuieli, scriu că cercetându-se iarăşi prin martori cu cărţi de blestem, s-au dovedit că acele adevărate înfurcături cu trei vâlcele, sunt acelea de care se vorbeşte mai sus şi care se arată în cartea de hotărnicie de la 1800 iar în cele mai dinspre răsărit pe care clucer Ioan Greceanu hotarnicul d-lui paharnic în leat 1838 le-au numit înfurcăturile cu trei vâlcele, că acelea scrise că s-au cunoscut că rău le-au luat Greceanu de temei, pentru că mergând şi însăşi dumnealui la acel loc, au văzut că acele înfurcături n-au decât numai două vâlcele iar nu trei, că acelea la care martorii l-au dus şi pentru care au primit şi blestem, că acelea sunt cu adevărate înfurcături fiind şi în cuprinderea hotărniciei de la 1800. Şi aşa zice că pe aceste temeiuri, puind hotarnicii lanţul din mijlocul înfurcăturilor cu trei vâlcele, şi trăgându-se în sus spre miazănoapte, s-au împlinit ce s-au cuvenit d. Pah. Drugănescu, la acea trăsură, stânjeni 400, şi acolo s-au făcut semn movilă şi dintr-acel semn trăgându-se tot în sus s-au împlinit ceea ce se

cuvenea la acea trăsură moşnenilor Surduleşti şi Besneşti şi lui Ivan sin popa Ivan stânjeni una sută treizeci şi trei, palme trei, cu stânjeni 10 ai serdar Iancu Drugănescu şi s-au făcut şi acolo semn movilă de către Miroşi şi că câte trele trăsurile stânjenilor ce s-au deosebit d. Pah. Drugănescu, adunându-se stânjen una mie opt sute iar masa [...] stânjen, 600 şi că adunându-se stânjenii moşnenilor Surduleşti i Besneşti şi lui Ivan sin popa Ivan, stânjen 600, iar masă, două sute stânjeni, care s-au împărțit deosebindu-se şi pe fața pământului."

Mai departe, actul ne arată că logofătul Ghica, după ce a săvârşit definitivarea semnelor moşiei Rătească - Cățeleşti a paharnicului Drugănescu, a pus semne de hotar între moşia acestuia şi moşia Pădureşti a lui Hristudor Caraianopolu. De asemenea, a pus movilă hotar şi între moşia Cățeleşti şi moşia Tutăneştilor, pe baza hotărniciei de la anul 1814. O altă măsurătoare, a doua, s-a făcut tot atunci din culmea văii Drăgociului şi s-a pus şi acolo movilă hotar şi de acolo au mers cu hotărnicia: *„de au tras şi moşia răzaşilor de din jos, având hotar firesc măgura Chilia, ce vine în dreptul moşiei şi că punând lanțul din vârful acei măguri după cuprinderea cărții de hotărnicie din leat 1783, iulie 5, ce s-au văzut în mâinile dumnealui treti logofăt Costea Slăvescu, s-au tras în sus 535 st. şi ajungând în coasta semnului de movilă unde s-au împlinit stânjenii moşiei Pădureții de Sus 919, după hotărnicia din leat 1800 şi fiindcă piatra de hotar lipsea din locul ei, aruncată pe câmp în trupul moşiei Pădureții de Jos, scrie că s-au făcut măsurătoarea tot în dreptul acela şi capul moşiei Pădureți de Jos, împlinindu-se suma stânjenilor 500, după cuprinderea cărții din leat 1783, iulie 5, înfățişată de Costea Slăvescu şi că, cu această măsurătoare s-au văzut că nici au prisosit nici au scăzut din suma stânjenilor şi ridicându-se piatra de unde era pe câmp s-au şi aşezat însemnul de movilă, la împlinirea sumei stânjenilor despre răsărit de Capul Lupilor, cum se cuprinde în hotărnicia din leat 1800, iunie 30..."*

Un capitol important în viața moşnenilor a fost şi procesul dintre moşnenii Besneşti şi Ivan sin popa Ivan, deoarece Besneştii nu voiau să recunoască lui Ivan sin popa Ivan nici un drept asupra a o sută de stânjeni. Procesul a început în anul 1836, Besneştii afirmând că au un act prin care bunicul lui Ivan sin popa Ivan, popa Ilie amintit în cartea de blestem de la 1745, ar fi vândut pământul în cauză, lor. Fiul preotului Ilie, Ivan, preot şi el în comuna Tătărăşti, aşa cum apare în catagrafia din 1810 a Mitropoliei, neglijase partea moştenită de la tatăl său şi abia fiul său, Ivan sin popa Ivan, când s-a întors în Cățeleşti să-şi recapete moştenirea, s-a izbit de refuzul moşnenilor Besneşti şi Cățeleşti, pe motivul arătat mai sus, anume că

bunicul lui le vânduse pământul revendicat acum de nepotul lui[48]. Ştiind că nu exista nici un astfel de act, Ivan sin popa Ivan deschide procesul fiind sprijinit şi de către boierul Nicolae Guma din Siliştea[49].

Între timp, şi anume în anul următor 1837, siguri pe ei, Besneştii au încheiat un act cu Ivan sin popa Ivan cum că pământul în cauză, o sută de stânjeni, să fie al acelora care vor dovedi că popa Ilie a vândut într-adevăr pământul.

În anul 1842, Ivan sin popa Ivan câştigă procesul, întrucât aşa-zisul act de vânzare de care făceau caz moşnenii amintiți s-a dovedit act fals sau „plastografie", cum se exprimă actul amintit.

Besneştii, însă, au făcut recurs în 1843, dar fără succes deoarece logofătul Constantin Filipescu, delegat cu cercetarea la faţa locului a neînțelegerii, raporta următoarele: *„în urma jalbei adresate Departamentului Dreptății de către Gheorghe Cățelescu şi Pătraşcu, unii din prigonitorii lui Ivan sin popa Ivan şi trimisă Divanului şi prin care s-au văzut zicând că nu s-ar fi cuvenit să-i se dea lui Ivan sin popa Ivan pă deplin suta sa din stânjeni... căci neamul lui Ivan şi-ar fi vândut partea de moşie ce-au avut-o, fără a arăta însă numiții în Divan vreo dovadă şi li s-a dat a înțelege atât lor cât şi celorlalți cetățeni ai lor, că devreme ce prin zapisele de împăciuire ce au făcut între dânşii la leat 1837, care s-au şi întărit de către Divan, sunt legați că de se va dovedi că neamul lui Ivan nu şi-a vândut partea, să i se dea pe deplin şi devreme ce prin atâtea şi atâtea cercetări ce s-au făcut în Divan şi la faţa locului, s-au dovedit că vreo vânzare nu s-a făcut de către neamul lui Ivan din suta sa de stânjeni, datori au fost şi sunt ca să-i dea deplin, cuvenitului ei cu sâlnicie au arătat Ivan că i s-a luat şi bine au urmat hotarnicul Depărățeanu de au ales-o şi i-au dat-o prin măsurătoare pe faţa pământului."*

Şi se hotăra, în continuare: *„moşnenii nu vor mai avea niciun cuvânt de pricinuire ca să nu-i dea stăpânire suta sa de stânjeni pă deplin, devreme ce ei singuri s-au legat prin pomenita învoială, că de nu vor găsi vânzări făcute de moşul neamului Ivan, atunci să fie datori a-i da în stăpânire toată suma stânjenilor moşului său."*

Acelaşi lucru avea să se hotărască, după încă doi-trei ani de procese între ei, în anul 1846: *„însă din stânjenii privitori pă seama numiților moşneni să se dea pă deplin suma de stânjeni lui Ivan sin popa Ivan, după zapisele de învoire în Divan, că popa Ilie, moşul numitului Ivan, au vândut cevaş din suta sa de stânjeni, ci mai ales cu hârtiile ce au înfățişat şi prin care au vrut a face dovada, s-au cunoscut lucrare de plastografie."* **(Doc. 2)**

---

[48] Ioan Spiru, *Catagrafia județului Teleorman*.

[49] Informații de la strănepotul lui Ivan sin popa Ivan, Arghir Ştefan.

În acelaşi timp, moşnenii Besneşti au fost obligaţi să plătească atât cheltuielile de judecată, 600 de lei, iar moşnenii Căţeleşti, Besneşti şi Surduleşti, venitul ce îl luaseră de pe pământul lui Ivan sin popa Ivan pe ultimii ani, cât şi preţul luat prin tăierea pădurii de pe moşia lui Ivan, dinspre partea Tinii.

Ivan sin popa Ivan, nu s-a putut bucura de câştigarea procesului întrucât, a fost ucis din răzbunare de doi dintre împricinaţi, în cârdăşie şi cu soţia lui, la 21 noiembrie 1846.

După moartea lui, fraţii săi din Tătărăşti, Oprea sin popa Ivan, Ioan şi Stanciu, au deschis proces prin care îşi cereau şi ei partea lor de moştenire. Procesul a fost deschis în anul 1859 şi cu toate că fiul lui Ivan sin popa Ivan, Ştefan şi rudele lui din sat au protestat contra acestei pretenţii, deoarece susţineau ei, Ivan sin Popa Ivan, făcuse procesul amintit din proprie iniţiativă şi fără nicio pretenţie din partea celor trei fraţi. Cu toate acestea, în anul 1860, Curtea Apelativă din Bucureşti, la 24 august 1860, hotăra să se dea parte şi celor trei fraţi, ca fiind din aceeaşi linie de rudenie cu Ivan sin popa Ivan, împărţind suta de stânjeni în trei părţi egale[50].

Susţinătorii lui Ştefan nu au putut arăta actul prin care fraţii lui Ivan sin popa Ivan: *„să nu aibe niciun amestec, nici la câştig nici la pagubă, sau la cheltuielile judecăţii, pe care cu grele cheltuieli de judecată a scos pământul de la cotropitori, până când l-au omorât şi de la moartea lui l-a posedat până în anul 1859, când adversarii au pornit judecată."* Dar Ştefan nu a putut prezenta actul pe care-l pretindea încheiat între părţi, deoarece atunci când a fost omorât Ivan sin popa Ivan, criminalii i-au furat şi ars toate actele.

Tribunalul a considerat că, în acest caz, se cuvine parte de moştenire şi celorlalţi fraţi, convins că un asemenea înscris nu a existat. Taxele de judecată au rămas în seama reclamaţiilor. Procesul însă a continuat şi în anii următori, fără să ştim însă ce s-a mai întâmplat **(Doc. 3)**.

Cu anii, şi proprietăţile moşnenilor s-au fărâmiţat şi au intrat, în cele din urmă, în proprietatea colectivă a C.A.P.-ului.

[50] DGAS, *Curtea Apelativă, secţia a II-a*, ds. 41/1860.

CAPITOLUL IV

Evenimente în viața satului

IV.1. Evenimente în sec. al XVIII-lea

La 1745 satul Cățeleşti făcea parte din plasa Mijlocul de Jos iar în anul 1748, august 2, s-a făcut hotărnicia celor 12 boieri amintită mai sus.

În timpul războaielor ruso-austriaco-turce din sec. XVIII, destul de numeroase, ca şi celelalte sate din Țările Române şi satul Cățeleşti a avut mult de suferit. Se pare că în urma războiului dintre anii 1768-1774 va fi ars şi biserica veche a moşnenilor, după cum dovedesc atât monedele bătute la Sadagura între anii 1772-1774, găsite în sat precum şi urme de incendiu, găsite în partea de vest a satului moştenesc.

În anul 1775, 20 martie, s-a făcut hotărnicia moşiei Cățeleşti, din care aflăm de existența preotului Ilie, bunicul lui Ivan sin popa Ivan, cel cu procesul dintre 1836-1846.

Între 1760-1775, moşia Cățeleşti va trece din proprietatea boierilor Bălăceni în familia Rătescu, prin căsătoria Ilinchii, fata lui Hrizea Bălăceanu, cu un boier Rătescu şi va fi stăpânită, în continuare, de nepotul lor Gherasim Rătescu, fostul episcop de Buzău. El însă, va dărui moşia în anul 1819, nepoatei sale Smaranda, fata lui Nicolae Bălăceanu şi care o va aduce ca zestre celui de-al doilea soț al său, Dumitru Drugănescu. În anul 1783, se va face hotărnicie a moşiilor vecine cu Surduleştiul. Între 1788-1792, un nou război între ruşi şi austrieci contra turcilor şi apar în sat „austriecii cu coadă".

IV.2. Evenimente în sec. al XIX-lea

La 1810 satul apare împărțit în Cățeleştiul de Sus şi Cățeleştiul de Jos, fiecare cu biserica lui şi cu proprietari diferiți. Între anii 1812-1813, bântuie ciuma care va afecta şi satul, murind mulți locuitori cărora li s-a făcut o groapă comună: *„la ulmul din Drăgoci, crescut pe moşia Părintelui Gherasie şi pentru amintire au pus şi cruce."*[51]

În anul 1814 se făcea o hotărnicie a moşiei vecine, Tutăneşti, hotărnicie folosită şi ea în cursul proceselor amintite. În anul 1815, moşnenii

[51] Informații găsite în procesele de judecată amintite, când martorul Pătraşcu Surdu şi Petre sin Neagu, ştiau de această cruce pusă la niscaiva oameni morți de ciumă.

Besneşti şi Surduleşti, reuşesc să răscumpere cea mai mare parte din pământul vândut lui Tănase Vistiernicul ca şi de la Iancu Drugănescu din satul vecin, Miroşi, cu câțiva ani în urmă.

Revoluția din 1812 a lui Tudor Vladimirescu a agitat şi pe suduleşteni, unii dintre ei intrând în rândul pandurilor, mai ales că Tudor Vladimirescu a stat câteva zile la Tecuci-Calinderu, deci foarte aproape de Surduleşti, iar la Roşiorii de Vede 6 zile. Răscoala a provocat pagube conacelor, iar proprietarul Zota Ruse din Cățeleştii de Jos se plângea ocârmuirii că în timpul revoluției locuitorii din satele vecine îi prădaseră cereale, vinuri, piei, cherestea etc.[52]

Între anii 1800-1825, o mare parte din pădurile care înconjurau satul în nord-est, pe moşiile Tutănească şi Pădureți încep să fie defrişate pentru a mări suprafața arabilă. Ele nu mai apar în Harta Statului Major Rus dintre anii 1828-1829 şi care erau prezente din 1790[53].

Ocupația rusească dintre anii 1829-1834 va provoca înființarea „pătulelor de rezervă" în scopul de a păstra porumb pentru anii de secetă[54]. Pentru strângerea porumbului, proprietarul era obligat să dea țăranilor cu scutire de dijmă câte o jumătate de falce pentru familii, suprafață arabilă rezervată colectării porumbului în pătulele de rezervă. Aceste pătule odată umplute, se sigilau şi cheia se da în păstrare sfatului satului. Şi dacă timp de 3 ani de zile nu era secetă, porumbul se împărțea sătenilor, urmând ca ele să fie umplute din nou din recolta anului următor. Dacă era secetă, se împărțea țăranilor, după nevoie[55].

Demn de remarcat este că aceste magazii de rezervă existau şi în Franța încă de la sfârşitul sec. al XVIII-lea[56]. De asemenea, au existat şi magaziile împărăteşti, numite aşa deoarece în ele se păstrau cerealele cumpărate de turci de la populație pentru nevoile trupelor otomane[57].

Revoluția din 1848 a fost însuşită, din toată inima, şi de către locuitorii satului Cățeleşti-Surduleşti, depunând şi ei jurământul pe

[52] *Răscoala din 1821*, vol. 2, Bucureşti, Academia RPR, 1958, p.309.
[53] BARSR, H. III/461, pl.7, 1828-1829.
[54] Karl Marx, *Însemnări despre români (Manuscrise inedite)*, Bucureşti, Ed. Academiei RPR, 1964, p.119.
[55] Radu Rosetti. *Pentru ce s-au răsculat țăranii,* Bucureşti, Atelierele grafice Socec et Co., 1908, p.54.
[56] vezi Victor Hugo, *Mizerabilii*, Bucureşti, Ed. de Stat pentru Literatură, 1954, p.31 (la nota redacției).
[57] *Anul 1848 în Teleorman*, manuscris pus la dispoziția mea în 1948 de Aurelia Marinescu, fata autorului, scriitorul Antonian Marinescu-Nour din Balaci.

Constituție ca în majoritatea satelor din Teleorman[58]. Şi ei şi-au manifestat împotrivirea față de zilele de clacă şi au luptat pentru împroprietărirea lor.

În anul 1861, a fost în sat o mare invazie de lăcuste, încât autoritățile au obligat pe țărani să iasă la câmp şi împărțiți în grupe de vârstă, începând de la 12 ani, să lupte pentru stârpirea lor. Invazia a fost în luna iunie[59].

În anul 1862, prin desființarea satului Cățeleştii de Jos, mutat la Siliştea, satul Cățeleştii de Sus se aproprie tot mai mult de satul moştenesc Surduleşti, iar cu timpul se va uita că cele două sate Cățeleştii de Jos şi Cățeleştii de Sus, au format o singură unitate administrativă.

Între anii 1866-1867, în Țările Române şi deci şi în Teleorman, a fost mare foamete din cauza secetei. Mureau oamenii de foame şi socoteau această năpastă ca o pedeapsă a lui Dumnezeu pentru detronarea lui Alexandru Ioan Cuza[60].

Despre această foamete, preotul Andrei Duhovnicul din satul Licuriciu, Teleorman scria următoarele: *„să se ştie de când s-au făcut foamete mare şi umbla lumea din toată Țara Românească după căpătat şi să cumpere cu ce le mai dă mâna. Şi veneau oamenii de pe la Caracal şi Piteşti şi mai spun bătrânii noştri că nu au pomenit foamete aşa grozavă, porumbul de l-au fost amestecat cu paie, cu urzici pisate şi cu pelin. Şi au fost mâncat, făcut mămăligă şi să se ştie că era banița de porumb, lei 12 şi a de grâu asemenea, 9 lei iar cea de orz, 7 lei şi foamete a fost de la 1866 până în 1867. Încă au murit oameni de foamete şi în inimile lor s-au găsit cârpe, gloaze şi pământ. Şi am scris să se pomenească preot Andrei Duhovnicul, 1867, mai, 6."* Şi mai adaugă: *„şi era foamete în toată țara românească încât au murit şi oameni la deal, la satul Strâmbeni (lângă Râca) şi era lume, oameni şi femei după căpătat în toate zilele neîncetat."*[61]

Între 1869-1870, şoseaua veche de la vest de sat, este părăsită şi se construieşte actuala şosea, fiind mai practică şi pentru că satul se trăsese către această şosea.

În timpul Războiului de Independență dintre anii 1877-1878 au participat şi surduleştenii, mergând pe front Onea Matei, Tudor Calinderu, Nicolae Roşu, Nicolae Cioc, Vasile Neguț, Marin Bratu şi Ilie Licsandru. Patru dintre ei au fost decorați, Nicolae Roşu, promovat sergent iar Marin Bratu a murit pe front. De asemenea, satul a contribuit cu daruri pentru front

[58] Gheorghe Popa, Ion Bâlă, Ion Toader, *1848 în județul Teleorman*, Bucureşti, 1980, p.372.
[59] Informații primite de la preotul Răuțescu în scrisoarea sa din 1959, pe baza cercetării arhivei fostei Protoerii a județului Teleorman.
[60] C. Ghiban, *Cânta la Stupca o vioară*, Bucureşti, Ed. Militară, 1964, p.68.
[61] Cristache Milian. *Monografia social-economică a județului Teleorman*, Turnu Măgurele, Tipografia Camerei de Comerț şi Industrie Turnu-Măgurele, 1935, p.74.

şi cu vite rechiziţionate. Prin sat, în iarna dintre 1877-1878, au trecut coloane de prizonieri turci în drum spre Costeşti. Mulţi au murit din cauza frigului şi tifosului, fiind îngropaţi în preajma satelor Strâmbeni şi Râca.

În anul 1880, colonelul Petre Macca, din Miroşi, a purtat proces cu foştii moşneni Besneşti asupra unor terenuri dintre cele două sate, câştigat de Besneşti.

În anii 1884-1885, s-a construit cale ferată Piteşti-Costeşti-Roşiorii de Vede, ridicându-se gări la Miroşi şi la Balaci. De acum surduleştenii nu vor mai face drumul pe jos la Bucureşti, cale dreaptă, cum îl făceau până la construirea acestei căi ferate. În anul 1884, biserica de lemn, veche de peste două secole din Căţeleştii de Sus, nemaiavând preot, prin unificarea cu Surduleştiul, este dată de pomană în fostul sat Raţa-Băcăleşti, în prezent comuna Cămăţuiu de Sus, Teleorman, unde există şi astăzi.

IV.3. Evenimente în sec. al XX-lea

Răscoala din 1907 a izbucnit şi în Surduleşti ca o furtună de vară, ca şi în majoritatea satelor teleormănene. Era reacţia ţăranilor împotriva boierimii vinovate de prea multe păcate ca şi de camăta neruşinată practicată de arendaşii şi vechilii proprietarilor[62]. Alături de ţărani au fost atât preoţii cât şi învăţătorii satelor, întrucât trăiau din plin sentimentul de solidaritate cu fraţii şi părinţii lor, ţăranii satelor româneşti.

Răscoala a izbucnit, în sat, în zilele de 12-13 martie, aflând că ţăranii din Siliştea, satul vecin, devastaseră cu o zi înainte şi arseseră conacul şi magaziile boiereşti. Printre capii răscoalei au fost Niţă Guşă, Stancu Preda, Tache Moacă, Ioniţă Preda, Diţă Nuţă, Ion Carabulea, Neagu Voicu, Ion Burdulea, Niţă Voicu şi Stan Ciuplea. Cu ei în frunte, oamenii au ieşit la şosea şi au început să se agite, căutând să pună mâna pe Dragne Marinică, zbirul boieresc, care a reuşit însă să fugă, la fel şi administratorul C. Bobiceanu. Fiind în sat o companie de soldaţi, sub comanda căpitanului Cantacuzino, surduleştenii au aşteptat să părăsească satul, apoi s-au îndreptat spre conac cu un steag alb în frunte, au atacat conacul şi i-au dat foc. Au furat fiecare ce-au putut din casă şi au golit magaziile de cereale şi apoi au sărbătorit victoria umplând cele două cârciumi, aşteptând să vie „studenţii" să-i ajute. De frică, primarul satului şi-a dat foc singur la casă, în ziua de 14 martie, ca să nu fie acuzat că a participat la răscoală. Au vrut să meargă şi la Miroşi să dea foc conacului, dar ţăranul Marin Vasilescu, om al boierului, înţelept, i-a sfătuit să nu facă aşa ceva, mulţumindu-se doar cu cerealele din

[62] Mihail Roller, *Răscoala ţăranilor din 1907*, Bucureşti, Ed. de Sat, 1947, p.126, 438.

magazie. Datorită lui a fost salvat frumosul conac din Miroşi, devenit ulterior una din primele şcoli de meserii din ţară pentru copiii sătenilor.

Armata şi-a făcut şi aici apariţia pe ziua de 16 martie, arestând capii răscoalei şi mulţi alţii, bărbaţi şi femei pe care i-au închis în vechea primărie, unde au fost maltrataţi cu pumnii şi patul puştilor, mai rău ca vitele. Ion Carabulea a şi murit din cauza bătăilor. De frică, noaptea, femeile au aruncat pe apa Burdei tot ce luaseră din conac, perne, saltele, cearceafuri, rochii etc. Au fost găsite, ulterior, printre copacii din pădurea Drăgociului, întrucât, în acel an, Burdea venise mare prin topirea zăpezilor.

Au fost trimişi 22 de surduleşteni la Turnu Măgurele, să fie judecaţi şi abia în luna august au fost eliberaţi.

Am mai auzit, prin 1950, încă circulând versurile legate de răscoală:

„Anul una mie nouă sute şapte
Pe ziua de 9 martie
s-a făcut revoltă-n sate
s-a pus ţara-n libertate
de la mic şi de la mare
cu securi şi cu topoare
pe ciocoi să mi-i omoare.
Fir-aţi fi voi de ciocoi,
a venit vremea d-apoi
să vă muncim noi pe voi
cum ne-aţi muncit voi pe noi.
Dar când armata venea
pe ţărani că mi-i bătea
pe capete mi-i închidea
În apă cu picioarele-i ţinea.”[63]

Campania din 1913 a provocat concentrarea locuitorilor Dragne Marinică, Constantin Chiţu, Marin Onea, Radu Nuţă ş.a. în Regimentul 68 Infanterie. Radu Nuţă a murit de holeră în Bulgaria.

În timpul războiului din 1916-1918 au fost concentraţi mulţi locuitori din sat, în Regimentele 21 Ilfov şi 20 Teleorman, cu sediul la Turnu Măgurele. Au luat parte la luptele din Oltenia şi apoi din Moldova, plătind cu viaţa aproape 30 de surduleşteni. În noiembrie 1916, germanii au ocupat satul şi au început un jaf organizat ridicând vite, cereale, păsări, ouă, lapte, brânză etc. De frică, oamenii îşi tăiau porcii noaptea prin beciuri. Orice

[63] Am cules informaţii în anul 1943 de la Tănase Vasile (78 ani), Dragne Marinică (68 ani), Ioniţă Perniu (78 ani), Alexandra Cazacu (65 ani) şi Biţoiu Stanca (72 ani).

abatere de la regulamentul impus asupra locuitorilor, se plătea cu amendă, iar la moară nu se putea măcina decât cu aprobarea comandaturii şi numai 60 kg cereale. Am găsit la oameni, în sat, câteva dispoziţii ale armatei germane pe care le-am donat muzeului de la şcoală, înfiinţat cu aprobarea muzeului Piteşti. Şi de aici au ridicat clopotele bisericii.

După război, între anii 1920-1940 s-au schimbat multe lucruri în sat. Ţăranii au fost împroprietăriţi cu 900 pogoane din moşiile, câte mai rămăseseră, ale foştilor boieri, încât moşierimea a încetat să mai fie o forţă în societatea românească. Se industrializează ţara şi tabla şi ţigla iau locul cocenilor şi a şiţei de pe acoperişurile caselor. Începe goana ţăranilor după pământ şi ca să sporească proprietatea ei îşi vând mahmudelele sau fac împrumuturi pe la bănci. În felul acesta au cumpărat partea de proprietate, 300 pogoane, a lui Dumitru Negel, cu 14 mii lei pogonul şi încă 120 pogoane de la ţăranii din satul Miroşi. În 1940-1942 au cumpărat iar 65 de pogoane din moşia fostului general Cantacuzino din Tecuci-Calinderu. În total, în afară de cele 300 de pogoane ale lui Negel, surduleştenii au cumpărat în total 286 de pogoane în satele Miroşi, Tecuci, Balaci, Siliştea-Gumeşti. Motivul, satul avea o suprafaţă arabilă destul de mică în raport cu populaţia sa.

Satul se întinde către şosea şi în partea de sud. Construiesc în acest timp, de asemenea, primărie şi şcoală nouă. Se strâng aproximativ 600 mii de lei ca să facă şi biserică nouă, fără să se reuşească însă, deoarece, banii au intrat în conversiune, şi-au micşorat valoarea şi apoi, în 1947, s-au devalorizat, încât abia am reuşit să pot cumpăra un triod pentru biserică. În 1940, luna noiembrie, s-a simţit destul de puternic cutremurul care a afectat foarte grav şcoala veche. Casele au avut puţin de suferit dar spaima a fost foarte mare în sat. Vitele au simţit cutremurul şi şi-au manifestat spaima cu puţin timp înainte.

Cel de-al doilea război mondial a fost anunţat şi aici de clopotele bisericilor. S-au făcut concentrări, s-au rechiziţionat vite iar pe front au plecat mulţi tineri dintre care 39 nu s-au mai întors, în frunte cu locotenentul învăţător Ionel Ştefănescu, fiul lui Arghir Ştefan şi strănepotul lui Ivan sin popa Ivan. Germanii au venit în sat în vara anului 1941 şi au stat până prin februarie 1942, trecând de aici în Bulgaria. În anii războiului, viaţa a fost normală, întrucât au fost concentrări destul de modeste. Din când în când doar, clopotele bisericii anunţau un nou surduleştean mort pe câmpiile Rusiei. Era jale şi femeile, mamele sau soţiile, îl îngropau simbolic, în cimitir, într-un coşciug gol.

În 1943, după Stalingrad şi apoi după deschiderea celui de-al doilea front, ţăranii şi-au dat seama că nemţii vor pierde războiul. Odată cu aproprierea ruşilor de Prut şi de Iaşi, încep să apară mulţi refugiaţi din

Basarabia şi Moldova. La 23 august 1944 s-a încheiat armistiţiul şi armata română a întors armele contra germanilor. Începea cea de-a doua faţă a războiului nostru, încheiat la 9 mai 1945.

În septembrie 1944, au apărut în sat primele trupe ruseşti, formate mai ales din calmuci, rău îmbrăcaţi şi căutând peste tot mâncare şi ceasuri, iar la 29 august 1944, apare un comunicat al armatei ruseşti în care, între alte localităţi, este amintit şi Surduleştiul ca fiind cucerit de armata lor deşi se semnase armistiţiul încă de la 23 august. Teama stăpâneşte satul, femeile se ascund prin glugile de coceni şi oamenii ascund tot ce au mai de preţ prin gropi. Încet, încet s-au obişnuit românii şi cu ruşii. Din nefericire, seceta care a bântuit în Moldova în anul 1945, a obligat pe moldoveni să-şi părăsească satele, în căutare de hrană pentru ei şi mai ales pentru cei de acasă. Îşi vindeau lucrurile mai de preţ ca să poată cumpăra grâu. Au început să se formeze: „trenurile foamei" înţesate cu „asăcari" adică ţăranii care duceau în saci acasă grâul cumpărat. Aşteptau cu zilele prin gări până reuşeau să se urce într-un astfel de tren al foamei, încărcat până la refuz cu saci şi cu oameni, chiar pe acoperişurile vagoanelor.

Şi în sat s-a făcut simţită, ca pretutindeni în ţară, lipsa gazului, a sării, a alimentelor, a îmbrăcămintei şi încălţămintei, întrucât ţara era obligată să plătească Uniunii Sovietice datoriile de război. Oamenii cumpărau foarte greu gazul şi sarea, umblau în saboţi de lemn iar pentru nevoile lenjeriei de corp şi de pat, femeile au pus războaiele de ţesut în funcţiune. Cred că s-au adus în sat, între anii 1945-1948, de la Bragadiru, Bujoru, Conţeşti etc., sate din sudul judeţului, mii de kg de bumbac brut. Femeile îl prelucrau, scoţând sămânţa din el, îl dădeau la zdrâng şi la dărac, unelte făcute de localnici, ca apoi să-l toarcă şi să-l ţească. Între timp, din cauza lipsurilor de pe piaţă, au apărut afaceriştii şi bursa neagră, banii s-au devalorizat enorm de mult, ajungând în 1946-1947, dublu de grâu 3 milioane, un ziar 20 de mii de lei, o pereche de pantofi de damă 5-6 milioane şi un kg de făină 300 de mii de lei. Salariaţii s-au pomenit milionari dar banii nu aveau niciun fel de valoare ca să poată acoperi, măcar în parte, nevoile. În luna august 1947, s-a făcut stabilizarea şi cu acest prilej speculanţii au pierdut miliarde iar ţărănimea, care îşi vânduse între timp vitele, a pierdut şi vitele şi banii. Nu s-au putut schimba decât 3 milioane.

Din anul 1948, începe exodul tineretului din sat spre oraş şi conjunctura socială fiindu-le favorabilă, întrucât era mare nevoie de ei, ajung în posturi importante, tehnicieni şi chiar intelectuali, deoarece li s-au deschis porţile către şcolile superioare. În 1945 s-a făcut împroprietărirea ţăranilor din loturile foştilor boieri dar ulterior au strâns pământul la un loc formând primele întovărăşiri agricole. În acelaşi timp se accentuează lupta de clasă în

lumea satelor, fiind declarați chiaburi țăranii cu pământ mai mult şi obligați să achite statului aproape toată recolta obținută pe terenul lor agricol. A fost o perioadă grea, dar era dictată de „interese superioare", pentru a ne achita de datoriile față de vecinul nostru de la răsărit. Şi restul țărănimii este obligată să predea statului „cote", adică, o parte din producția de cereale şi în acelaşi timp să cultive cânepă, in, mazăre, soia etc., necesare statului.

Cotele, şi în general lupta de clasă, au provocat multe suferințe țărănimii şi au dus la sărăcirea ei, întrucât numai în anul 1947, satul Surduleşti a trebuit să predea statului 20 de vagoane de cereale, de asemenea şi foarte multe vite, cai şi oi.

Pe de altă parte s-a accentuat şi lupta dintre vechi şi nou, dintre reprezentanții fostelor partide şi comunişti. Se instaurează dictatura proletară, dispar vechile partide politice, este abolită monarhia, la 30 decembrie 1947 iar din 1948 se instaurează proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producție.

Prin socializarea agriculturii s-a schimbat, an de an, fața satului, încât astăzi este de nerecunoscut. S-au ridicat case noi, frumoase, cu mobilier în interior, radio, televizoare, aragazuri, maşini de spălat, frigidere, lumină electrică, biblioteci etc. Dar cel mai de preț lucru pe care țin să-l menționez, a fost eliberarea şi descătuşarea energiilor poporului român, care, pe parcursul anilor, a dat dovadă de o variată gamă de creație tehnică, ştiințifică şi economică. Odată cu socializarea şi industrializarea țării avea să înceapă un capitol nou în viața satelor româneşti.

CAPITOLUL V

Populația

V.1. Statistica populației între anii 1810 - 1960

Satul Surduleşti ocupă o suprafață de aproximativ 100 ha (93,34 ha), iar islazul, situat în mijlocul satului, ocupa în anul 1948, 33,50 ha **(Harta 5)**.

Satul este format din câteva cătune. Spre Drăgoci, este cătunul Dideşti, spre apus, Delurenii, spre Miroşi este Surdeasca, al foştilor moşneni iar spre răsărit, sunt cei „de la şosea".

În recensământul din 1948, satul avea 1644 suflete, locuind în 397 de case, cu 416 familii. După vârstă, populația se prezenta astfel: sub 7 ani şi bătrâni peste 68 ani, 405 locuitori, între 7 şi 12 ani 188, între 12 şi 18 ani, 235, între 18 şi 68 ani, bărbați, 381, iar femei între 18 şi 68 de ani, 435. Total, 1644. Copiii, repartizați pe familii, se prezentau astfel: 8 familii fără copii, 79 familii cu un copil, 93 familii cu 2 copii, 83 familii cu 3 copii, 69 familii cu 4 copii, 30 familii cu 5 copii, 16 familii cu 6 copii, 4 familii cu 7 copii, una familie cu 8 copii şi aceea a fostului lăutar al satului, Niță Ene, cu 9 copii.

Populația nu a fost mereu aceeaşi, crescând abia după anul 1850 şi în special, după împroprietărirea din 1864.

Nu acelaşi lucru se poate spune despre trecut, când jafurile şi mai ales cele 14 războaie purtate pe teritoriul Țărilor Române în sec. XVIII, au provocat, extrem de grav, împuținarea populației, încât la începutul sec. XIX, rar se găsea un sat de câmpie care să treacă de 100 de suflete. Majoritatea aveau între 25-50 şi 50-80 de familii[64] .

Această grea situație au remarcat-o călătorii străini prin Țările Române, ca şi istoricul Dionisie Fotino, care afirma că este lucru destul de trist ca o țară atât de frumoasă şi bogată, să fie atât de puțin locuită[65].

---

[64] C.C. Giurescu. *Principatele române la începutul sec. al XIX-lea*, Bucureşti, Ed. Ştiințifică, 1957, p.84 şi urm.

[65] Dionisie Fotino, *op. cit.* p.136. Vezi şi Alexandru D. Xenopol, *Istoria românilor din Dacia Traiană*, vol. I, Bucureşti, Ed. Cartea Românească, 1930, p.282-289.

V.2. Populația satului între 1810 - 1900

În 1810, în Cățeleştiul de Jos erau 42 de case cu 165 locuitori, iar în Cățeleştiul de Sus, numai 7 case cu 33 de locuitori. Deci tot satul avea atunci 49 de case cu 198 de suflete[66].

La 1831, în catagrafia Țării Româneşti, tot satul Cățeleşti a fost trecut cu 51 cap de familie iar în anul 1832 ambele sate Cățeleşti apar cu 69 familii[67], iar Surduleştiul cu 85 de familii[68]. Aşa cum se ştie, nu întotdeauna catagrafiile dau cu exactitate numărul populației.

În 1838, în Surduleşti, erau 41 familii iar în cele două sate Cățeleşti, 72 familii, în total 113 familii[69]. Iată şi numele locuitorilor pe care îi înregistra catagrafia obştească din 1838, începând cu populația satului Surduleşti: Dumitru Manea, văduv, Vasile şi Costandina Mihalache, clăcaşi, Rizea şi Tudora Iordache, clăcaşi, Dima Dumitraşcu, văduv, clăcaş, Băduna şi Radu Bălaşa, clăcaşi, Stancu şi Voica Sandu, moşnean, Albu sin Albu şi Voica sin Stancu, moşnean, Voicu şi Maria Albu, clăcaşi, Păun şi Stancea Sandu, clăcaşi, Radu şi Nasta Coman, preot, moşnean, Pârvu şi Petrana Badea, moşnean, Năstase şi Gherghina Dragne, moşnean, Gheorghe şi Gherghina Surdulescu, moşnean, Pătraşcu şi Rada Surdulescu, moşnean, Marin Năstase, văduv, moşnean, Dinu şi Dobra Iordache, moşnean, Niculae şi Joița Ilie, moşnean, Ion şi Anca Rătăcan, moşnean, Tudor şi Ioana Cazacu, clăcaş, Marin şi Rada T. Cazacu, moşnean, Nicula şi Lisandra Dumitraşcu, clăcaş, Pătraşcu şi Ioana, clăcaş, Joița D. Mocanu, văduva, clăcaş, Pătraşcu şi Dumitra sin Pătraşcu, moşnean, Stan şi Sanda, Tamagă, moşnean, Tănase şi Ioana Păun, moşnean, Gheorghe şi Gherghina Păun, moşnean, Ion şi Stanca Badea, clăcaş, Anghelina lui Miu, văduvă, clăcaş, Matei şi Slamna Racotă, clăcaş, Radu şi Anca Pătraşcu, moşnean, Neagu şi Ioana Gheorghe, moşnean, Nedelcu şi Rada David, moşnean, Năstase sin Iordache, holtei, moşnean, Manea şi Ivana Radu Belu, clăcaş, Voicu şi Dobra N. Besnea, moşnean, Ion Mocanu, holtei, cioban, Dragnea şi Rada Badea Besnea, moşnean. În total 34 de perechi, 3 văduvi, 2 văduve, 3 flăcăi, 28 băieți, 32 fete, 38 birnici, 4 scutiți. Moşneni, 21 familii, din care apar familiile: Besnea, Păun, Pătraşcu, Rătăcan, Tamagă, Albuleştii, Răuieştii şi Surduleştii.

Iată şi familiile din Cățeleştii: Călin şi Dumitra Neguț, Ştefana, văduvă, Stancu Zarafu, Gheorghe Ciorioară, necăsătorit, Ion şi Maria Dogaru, Ion şi Drăgana Stancu, Marin şi Rada Dumitru, Gheorghe şi Maria Răducanu,

[66] Ioan Spiru, *Catagrafia județului Teleorman*.
[67] Informații de la Ion Donat.
[68] DGAS, *Ministerul Instrucțiunii Publice*, ds. 2766, p. 1859, f. 80.
[69] DGAS, *Fond Catagrafii*, cota 47/1838, f. 164-167.

Radu din Tufeni, flăcău, Sandu şi Ştefana Cârstea, Radu Spinu, văduv, Marin şi Niţa Pielmuş, Luca Bujor, văduv, Jitcu şi Stanca Radu, Radu şi Arghira Gîgîlici, Ilie şi Neacşa Gheorghe, Ilie şi Şerbana Popa, Marin şi Stana Fudulu, Dicu şi Maria Tolea, Maria lui Stan Folea, văduvă, Radu şi Ilinca Sterpu, pârcălab, Niculae şi Călina Niţoiu, Ilie şi Tudora Stancu, Dumitru şi Tudora Ciobanu, Stan şi Stanca, ginere lui Maria, Radu şi Ioana Călăraşu, Dinu şi Ilina Preda, Dumitru şi Pârva Preda, Ghica şi Maria Stancu, Drăgoi, cârciumarul, Crăciun şi Ioana Stancu, Radu, nepotul lui Crăciuna, militar, Badea şi Călina Bujor, Dumitru şi Trandafira Boţoghină, Ştefan şi Calea Pielmuş, Petre şi Joiţa Dogaru, Ban şi Constantina N. Dogaru, Barbu şi Maria Cristea, Petre şi Nasta Ivan, Voica Radului Diaconu, văduvă, Lisandra Neagului, văduvă, Marin lui Vlad, văduvă, Zoica lui Stan, văduvă, Pătraşcu şi Zamfira Dinu şi Ioana, ginere lui Voica, Ion şi Sanda al Voichii, Ion şi Anca Luca, pârcălabul, Gherghina Fudulu, Niţu şi Stana Stancu, Marin şi Vasilca, ginere al Diaconesei, Stan şi Tudora al văduvei Lisandra, Petre şi Sora Neagu, Ivaşcu şi Dobra Spinu, Ion şi Ana Păuna, Ion şi Brânduşa Dogaru, Dragomir şi Rada Dragne, Stan şi Stoiana Ilie, Dumitru Rada, văduvă, Petre şi Ilinca Crivăţ, Marin şi Badea Boţoghină, Marin şi Oprea Preda, Zamfir şi Tudora Dobre, Bratu şi Maria Păuna, Marin sin Voica, flăcău, Neguţ şi Maria sin Mara, Dinu şi Sanda, nepot popii Iancului, Dumitru şi Stana Pătraşcu, Badea şi Rada, ginere lui Voica, Voica Stan Preda şi fiisa, văduva, Ion şi Safta Mihai, Petre şi Cristina Manea, Ştefan şi Smaranda sin popa Iancu, popa Iancu şi Rada sin Petre Bolovan, preot, 90 ani şi soţia sa 75 ani şi Stan şi Rada sin popa Stan, preot. În total se aflau 72 de familii complete, cu 381 persoane din care 2 flăcăi, 3 văduvi, 8 văduve, 86 băieţi şi 74 fete. Mai erau 2 preoţi şi un ţârcovnic. În total, cele două sate aveau, la 1838, 113 familii complete şi două familii de flăcăi, deci 115 familii cu 495 de suflete, revenind, de familie, aproximativ câte 3 copii.

În anul 1840, catagrafiile dau 70 familii în Căţeleşti şi 38 în Surduleşti[70]. În 1848 erau 76 familii în Căţeleşti şi 42 în Surduleşti[71]. În anul 1852, într-o cerere adresată protoieriei Turnu Măgurele, semnau 57 capi de familie din Căţeleştii de Sus, mulţi dintre ei amintiţi în catagrafia din 1838[72]. În anul 1855, tot pe o cerere adresată aceleiaşi protoierii, semnau 40 de capi de familie din Surduleşti.

Ţin să remarc că foarte multe familii, datorită poreclelor - Boţoghină, Gâgâlici, Ciobanu, Moacă - şi-au schimbat, cum se spune, porecla în

[70] BARSR., ms. 3986, p.59.
[71] DGAS, *Ministerul Instrucţiunii Publice*, ds. 2581/1848, f. 247.
[72] Idem, ds. anul 1852.

renume, încât este destul de greu să poți urmări genealogia familiilor din sat. În 1859, erau în Surduleşti 102 familii şi 72 de familii în Cățeleşti, în total 174 familii. În anul 1862, până la spargerea satului Cățeleştii de Jos, erau 201 familii, din care 54 în Surduleşti, 47 în Cățeleştiul de Sus şi 100 în Cățeleştiul de Jos. În 1864, satul rămâne numai cu 164 capi de familie, deoarece, locuitorii din satul Cățeleştii de Jos, fuseseră mutați în Silişte a Gumeşti. În anul 1872, satul număra 490 locuitori[73]. În anul 1886 satul avea 578 suflete şi avea să ajungă, în anul 1897, la 634 de suflete[74].

V.3. Populația după 1900

Între cele două războaie mondiale, populația satului va creşte vertiginos. În 1930, Surduleştiul avea 1322 suflete, în 1941, 1523 suflete iar în 1948 avea 1658 de suflete. Sporul se datora natalității întrucât numai între anii 1923-1943, s-au născut 1045 copii, murind în aceeaşi perioadă 540, a rămas un spor natural de 505 copii, aproximativ între 25-30 de copii anual.

Din sat, au ieşit în această perioadă puțini surduleşteni, în schimb au venit din satele vecine multe fete, prin căsătorie. Astfel, generație după generație, vreme de multe secole, surduleştenii s-au născut şi au murit îngropați în cimitirele satului, din care, după 1900, a mai rămas doar cimitirul actual. După 1956-1960 şi mai ales după perioada de intensă industrializare a țării, aproape 80% din tineri au început să părăsească satul, fiind încadrați la oraşe, mai ales ca muncitori. În aceste condițiuni, a fost normal ca în această perioadă să scadă natalitatea, populația stagnând sau chiar micşorându-se. În ultimii ani, 1975-1984, au rămas foarte multe case cu un singur viețuitor, bărbat sau femeie şi prin decesul lor, se vor desființa cel puțin 30-50 familii. Satele româneşti, mai ales cele mai departe de oraşe, cunosc acelaşi fenomen, încât vei găsi în fiecare foarte multe case părăsite.

Cu toate acestea, ținem să amintim că în satul Surduleşti s-a născut, în anul 1969, cel de al 20-lea milion cetățean al R.S.R. Evenimentul, a fost sărbătorit în cadru solemn la Palatul Republicii, fiind omagiat noul cetățean şi părinții lui, Gheorghe Stănciulescu şi Alexandra Stănciulescu, profesoară de istorie la şcoala generală din Surduleşti[75].

În anii de creştere a populației, an de an, satul s-a dezvoltat în special în partea de sud şi spre şosea şi calea ferată **(Harta 4)**.

[73] Dumitru Frunzescu, *op. cit.*, p.294.
[74] Pantele Georgescu, *op. cit.*, p.123.
[75] Ziarul *Teleormanul*, 1 august 1969.

V.4. Familiile satului - moşnenii

Satul Surduleşti a fost vechi sat de moşneni, situat într-o regiune cu o mare densitate de astfel de sate, în sec. XVI-XVII. Partea locuită de moşneni a fost cea din actualul centru şi partea de nord-vest a satului, care s-a numit Cățeleşti. Unii dintre moşneni, mai ales cei din neamul Cățeleşti, şi-au pierdut, între timp, pământul, vândut lui Radu logofătul. El va cumpăra acest pământ de la moşnenii Stan şi fratele său Radu Dărăbanțu, de la Vlad cel Bătrân şi de la Stoica Albul şi Grigore, prin zapis de vânzare cu mărturie[76].

Cele mai importante familii ale moşnenilor au fost Besneştii, Ivăneştii, Răuieştii, Pătrăşcanii, Rătăcanii, Păuneştii etc.

Besneştii. Neamul acesta, ca şi celelalte neamuri de moşneni, s-ar trage din județul Olt[77]. Cred însă, că se refereau mai curând la reîntoarcerea lor în sat, în urma unui refugiu datorit deselor războaie din sec. al XVIII-lea. Prin informațiile luate de la bătrânul Stancu Besnea (1870-1946) am putut urmări spița neamului lor. Marin Besnea (1839-1872), fiul lui Voicu Besnea (1813-1905), a trăit 92 de ani şi l-am găsit trecut în catagrafia din 1838, când avea 25 de ani. Besnea Năstase şi el trecut în catagrafia amintită având 70 de ani, era născut în anul 1768 şi era fiul lui Dragne Besnea, trecut şi el în aceeaşi catagrafie şi având copil născut în 1768, pe Năstase Besnea, era şi el născut, la rândul lui, aproximativ prin 1745-1747. Existau în sat şi alte familii colaterale. De exemplu Dragne sin Badea şi Preda sin Besnea, pe care i-am găsit semnând într-o catagrafie din 1851. Probabil au avut un strămoş comun. În 1954 mai existau în sat doar trei familii din neamul lor în linie dreaptă.

Ivăneştii. Din aceste familii sunt în sat, azi, familiile Ştefan şi Ştefănescu înrudiți cu Pătrăşcanii. În 1970 erau în sat 12 familii din acest neam, numit şi Durnaci, după un strămoş al lor cu această poreclă. Ei se trag din acel popă Ilie, amintit în actele de judecată enunțate din 1775 şi 1748, ca şi din Diaconul Dima, când ştim că s-au făcut hotărniciile moşiei. Iată o spiță a neamului lor: popa Ilie (1720-1800), popa Ivan, fiul lui (1770-1830), Diaconul Dima (1773-1845), pe popa Ivan, găsit în catagrafia din 1810 ca preot în satul Tătărăştii de Sus: *„preot Ivan sin popa Ilie, 40 ani. Fiul lui, Ivan, 14 ani."* Îi urmează sin popa Ivan, născut în 1796 şi mort în 1846, când a fost ucis. Fiul său, Ştefan (1841-1906) şi fratele său, au rămas în Tătărăşti. Ştefan Ivan (1856-1926), Arghir Ştefan (1879-1956), cu doi copii,

[76] DGAS, *Mitropolia Țării Româneşti*, pergament original, 93/43, anul 7173 (1665).
[77] Aşa am fost informat în timp ce lucram la monografie.

Ionel Ştefănescu (1914-1941), învăţător mort la Dalnic, în URSS, şi Alexandru (1915-1970), fără urmaşi în linie bărbătească[78].

Din neamul diaconului Dima se trag astăzi familiile Ştefan şi Voicu, zişi şi Durnaci. În 1950, dintre urmaşii lor, amintesc pe învăţătorul Nicolae Ştefan-Ivan şi fiul său Ionel Ştefănescu, profesor, plecat însă din sat.

Răueştii - Pernieştii. Una din cele mai numeroase familii din sat care se trag din strămoşul Rău, venit şi el de peste Olt, după cum îmi mărturisea bătrânul Ioniţă Perniu (1866-1955). De la el am putut face genealogia neamului lor.

Rău (cu aproximaţie 1750-1838) din care s-au născut copiii Ion Rău, Stan Rău şi Stoica Rău. Din aceşti trei copii se continuă neamul lor prin Stoica şi Ion Rău, în linie bărbătească. Ion Rău (1866-1956) a avut 8 copii şi anume: Gheorghe Perniu, mort în 1964, cu 5 copii, Nicolae Perniu, cu 7 copii, Floarea Perniu, căsătorită la Miroşi, Ilie Perniu, 4 copii, Marin Perniu, 3 copii, Constantin Perniu, 4 copii, Ion Perniu şi Dumitru Perniu cu câte 2 copii. Numai urmaşii lui Ioniţă Perniu, prin 1950, erau 40. Şi azi au rămas încă destui Pernieşti în sat. Tot din neamul lor sunt şi familiile Stoica, urmaşii lui Stoica Rău. Azi nu mai au urmaşi, în linie bărbătească, în sat.

Pătrăşcanii - sunt din neamul lui Pătraşcu Surdu şi din el se trag azi familiile Cotar şi Mantu, împărţite şi acestea în Joiţa şi Dănilă. Tot din neamul lor sunt şi Albuleştii proveniţi dintr-un strămoş numit Albu Surdu, amintit în catagrafia din 1838, fiind născut în anul 1773, iar tatăl său cu aproximaţie între anii 1748-1750. Din neamul lor se trag azi, în sat, neamurile Belu şi Truşcă şi prin femei sunt înrudiţi cu neamul popii Ghiţă Constantinescu, de unde şi familiile Popescu de azi, urmaşe ai acestui preot.

Rătăcanii - din neamul lor se trag astăzi familiile Constantin Giuganu, Gheorghe şi Ion Giuganu etc. Sunt înrudiţi, prin femei, cu Păuneştii, deoarece Ion Rătăcanu fusese ginerele lui Păun Albu Surdu, ţinând în căsătorie pe Despina sau Despa, fata lui. O parte din aceste familii s-au stabilit în satul vecin Râca, unde există până astăzi. Şi din neamul Albuleştilor, tot moşneni, multe familii s-au stabilit în Râca, prin căsătorie. Aceştia, vor vinde pământul din Surduleşti rudelor lor. Iată, de exemplu, o parte din zapisele de vânzare pe care le-am găsit păstrate la moşnenii din sat „zapise de moşie”:

„Adecă noi, cei mai de jos iscăliţi dăm bună şi credincioasă, zapisul nostru la mâna lui Ion Rătăcanu, cumnatul nostru, precum să se ştie că de a noastră bunăvoie am vândut 2 stânjeni de moşie din partea noastră ce o avem de la părinţii noştri în otarul Căţeleşti ce i se zice şi Surduleşti, de la apa

[78] Ioan Spiru, *Catagrafia judeţului Teleorman*, p.794.

Tinii până în Bălăcel, să stăpânească din câmp, din pădure, copiii din copiii, şi nepoți de strănepoți cât Dumnezeu îi va da. Şi acest stânjeni s-au vândut în lei una sută şi douăzeci de stânjen, care fac pă doi, două sute şi patruzeci. Şi pentru mai adevărată credință ne-am iscălit ca să fie crezută aceasta. 1850 februarie, 6. Eu Radu Păune am vândut; eu Petre Păune, am vândut, eu Albu Stanciu, moşnean, față fiind; eu Voicu Bratu, moşnean, eu Tănase Păune, moşnean; eu Gheorghe Surdu, moşnean; preotul satului Gheorghe. Şi am scris eu Radu Popii Coman, cu zisa numiților moşneni şi de aici înainte să-şi poarte cheltuielile pă stânjenii ce are numitul, Ion."

„Potrivit cercetărilor cuprinse în acest zapis şi tocmeala ajunsă, găsită prea bună şi înțelegerea şi mulțumirea amândorora părților, dăm a noastră... întărire fiind rugat de dânşii s-au adeverit acest zapis şi se legalizează de sfat după orânduială... 1851, iulie, 11. Tănase Cojocarul. Radu Popii. Enache Pătraşcu. Dipotații satului. Scriitor, Iancu Popescu."

Zapise de vânzare s-au mai făcut, în anii 1854 şi 1856, tot lui Ion Rătăcanu din partea cumnaților săi din Râca. Astfel, în 1854, i-au vândut un stânjen de moşie cu 163 de lei iar în 1856, tot el va cumpăra alți patru stânjeni de moşie ca şi fratele lui, Radu al Popii, fiecare cumpărând cu prețul de 220 de lei stânjenul. Cei care au vândut erau Tănase Păun, Marin Diaconu, Constantin Popa şi Neagu sin Diaconu[79].

Păuneştii - Din acest neam se trag următoarele familii: Radu Pârvii, Niță Stancu Giugă, Stan Giugă şi copiii lor trăitori şi azi în sat. Ei se trăgeau din preotul Coman din satul Râca, născut în 1760 şi preoțit în 1789. Copiii lui Pătraşcu, Constantin şi Radu s-au întors în Surduleşti de unde le era neamul.

Acestea sunt familiile moşnenilor pe cât mi-a fost cu putință să le cercetez. În prezent, sunt amestecate cu neamurile foştilor clăcaşi. Poate cândva, cineva din aceste familii va găsi în rândurile de mai sus informații asupra neamului respectiv.

V.5. Familiile foştilor clăcaşi

Aşa cum se ştie, clăcaşii au fost acei țărani care au muncit pe moşiile boiereşti, mânăstireşti şi domneşti, neavând propriul lor pământ. O mare parte dintre ei fuseseră oameni liberi, cu propriul pământ, dar din cauza silniciilor boiereşti sau domneşti, au sărăcit şi au fost nevoiți să-şi vândă „ocina" adică pământul străbun, mai ales în sec. XVI-XVII. Şi la Surduleşti s-a întâmplat acelaşi lucru, mai ales cu foştii moşneni Cățeleşti, aşa cum am arătat mai sus. Mulți dintre clăcaşi au fost aduşi din alte sate, respectiv

[79] Actele moştenilor cercetate în sat şi aflate, astăzi, în muzeul satului Surduleşti.

Balaci şi Dideşti. Relativ mulţi s-au stabilit şi ca oieri, veniţi dinspre munte, atraşi de fânețele destul de întinse existente în sec. al XVIII-lea în jurul satului. Spre deosebire de moşneni ei au trăit înrudindu-se între ei, deoarece moşnenii nu încheiau legături de căsătorie cu clăcaşii, socotindu-i o clasă inferioară. Abia după împroprietărirea de la 1864 şi a celor ulterioare, s-a desfiinţat această barieră dintre ei.

Până în 1970, existau în sat următoarele familii de clăcaşi: Voinea şi Năstase Bițoiu, 9 familii, Chițu, 8 familii, înrudiți cu Pernieştii, Ciucă Onea, 10 familii, înrudiți cu familiile Boşneagă şi Niță Barză. Mulți dintre urmaşii lor au plecat din sat, după 1960. Familia Stolea, din care se trag familiile Jitcu şi Costache, 6 familii. Tutăneştii, dispăruți ca nume, dar cu urmaşi în linie bărbătească în familiile Dobre Radu, I.G. Dobre sau Baiciu, 3 familii. S-ar putea să fi venit din fostul sat Tutăneşti, din apropriere. Neamul Negrilă Ciovină, din care se trag familiile Negrilă având ca moş pe Petre sin Ilie. Gâgâlici, cu rădăcini coborâte până în anul 1750, când un oarecare Radu Gâgâlici apărea ca martor în procesele dintre moşneni. Familia Coadă, din neamul Mocanu, Oancea şi Ciortan erau cele mai sărace familii din sat până la colectivizare. Familiile amintite sunt în partea de sud a satului, în aşa zisul cătun Dideşti.

În mijlocul satului, peste pârâul Burdea, sunt familiile Dobre şi Bâță, din care se trag două ramuri, Dobre Chiran şi Dobre Găină. Din neamul Răducu se trag familiile Scoică Radu şi Rădulescu. Două dintre aceste familii s-au mutat în Tulcea în 1928, fiind împroprietăriți acolo. Neamul Cocotă, din care sunt familiile Mandache Ion, Constantin şi Enache Mandache. Moş Ion Enache, decedat în 1953, spunea că strămoşii lui au venit ca ciobani în sat. Tot în această parte a satului sunt şi familiile Beleagă şi Ghergheştii, înrudiți cu familiile Minică şi Stan Ciuplea. Familia Surcel, este venită, după 1900, din satul Căldăraru.

În latura de mijloc a satului se află familiile Cristea Cioacă, înrudite cu familiile Ghibuş, Marcu Cristea şi Gheorghe, Constantin Cristea etc. Familia Molea, împărțită în familiile Năstase Marin şi Tudor Marin Molea, Alexandru Ghiță Molea. Neamul Marinescu se trage din neamul popii Stan Tună, dispărut azi din sat, dar continuat în Bucureşti, prin fiul fostului învățător şi inspector general Florea Marinescu, decedat în 1986. Tot din popa Stan, sunt neamurile Spirache şi Alexandru Ilie şi azi cu urmaşi în sat.

Către marginea de apus a satului sunt familiile Burcea-Ursu, Ciucă sau Ciucații, Bratu, cu ramuri în familiile Sincu, Dobre Talianu şi Marin Stănoagă. Familia Ban şi ea foarte veche, cu Ion Diliță-Ban decedat în 1965 şi având urmaşi pe Panait Ban-Diniță, fără băieți, pe cale de dispariție în linie bărbătească. Tot din neamul Ban e şi familia Manole Bădei, tot fără

urmaş pe linie bărbătească. O altă familie dispărută a fost Brânzone. Din neamul lui Neagu se trag familiile Amzale, cu un băiat inginer la Piteşti şi altul, Lucian, rămas în sat. Nici acesta nu are băieţi. Şi tot din neamul lui Neagu este familia Alexandru Preoteasa, deoarece unul din copiii bătrânului Neagu Petre, a fost adoptat de preoteasa văduvă a preotului Stan, decedată în 1868. O altă familie, foarte numeroasă, originară din comuna Gărăgău-Teleorman este a lui Petre sin Ilie, cu familii nu numai în Surduleşti ci şi în Miroşi, Gărăgău, Roşiorii de Vede şi Bucureşti, anume căpitanul pensionar, Jan Iliescu, mort în anul 1983 în etate de 93 de ani, fără urmaşi în linie bărbătească.

Prezint o schiţă a neamului lor după spusele lui Dumitru Iliescu zis Ţăcălie (1893-1963). Petre sin Ilie, strămoşul cel mai îndepărtat, născut aproximativ la 1750, mort în 1830, fiul lui Ilie (1720-1790). Petre sin Ilie a avut patru copii: Ilie, Nicolae Petre Ilie, Burcea Petre Ilie Albei şi Stan Petre Strâmbu.

Ilie (1820-1906), a avut trei copii. Primul, Stancu (1853-1928), cu 8 copii la rândul lui: Dumitru Ţăcălie (1893-1963), a avut şi el 9 copii, băieţi şi fete din care un băiat la Bucureşti, prin care i se continuă neamul, Ion Iliescu (1894-1950) cu două fete, Gheorghe Ilie-Musiu (1888-1960), cu 7 copii, unii în Bucureşti, Constantin Iliescu (1892-1969), cu 4 copii, ce continuă neamul lor în Surduleşti, Maria (1894-1978), căsătorită cu Ilie Spirache, Marin Iliescu-Surdu (1897-1972) cu 7 copii, unii în Bucureşti, precum şi 2 fete. Cel de-al doilea copil al lui Ilie Cârstea Iliescu Soldavu (1856-1939), cu 4 copii: Constantin, născut în 1898, cu 3 copii, azi neamul Iliescu Botolan, două fete, Maria şi Floarea şi pe Gheorghe cu 4 copii. Al treilea copil al lui Ilie a fost Tinca, căsătorită în Miroşi.

Cel de-al doilea fiu al lui Petre sin Ilie a fost Nicolae Petre Ilie zis Ciodârcă (1801-1860). A avut un copil, Dumitru Ciodârcanu cu 7 copii, 3 fete: Joiţa, Ioana şi Stanca, căsătorite cu alte neamuri din Surduleşti şi 4 băieţi: Păune şi Stan fiecare cu câte un băiat, Dănilă cu 2 băieţi şi Dumitru cu 4 copii; cel de-al treilea copil al lui Petre sin Ilie a fost Burcea Petre-Albei (1831-1902), cu trei copii, 2 fete, Păuna şi Stana şi Stancu cu 5 copii, Marin, Ilie, Ion, cu urmaşi în linie bărbătească şi 2 fete Floarea şi Rada. În sfârşit cel de-al patrulea copil, Stan Petre Strâmbu (1832-1904), cu o fată, Sanda, căsătorită cu Stan St. Radu din care au rezultat 4 fete şi 2 băieţi. Şi astăzi sunt în sat numeroase familii din neamul lor dar şi altele plecate la Piteşti, Bucureşti etc.

În marginea dinspre nord-vest, locuită înainte de către moşneni, prin căsătoriile efectuate după 1864, s-au stabilit familiile Modoran, Preda şi Cazacu. Prin înmulţirea lor, unii au trecut la şosea iar din copii lui Marin Preda şi Ion Preda s-au stabilit în Bucureşti ca ofiţeri şi intelectuali şi unul

dintre nepoți făcând parte, până în anul 1966, din echipa națională de rugby. Neamul Căzăceştilor se pare că se trage din satul Miroşi şi stabilit, prin 1820, în Surduleşti, luând de soții din neamul lui Brânzone, din care au avut 2 băieți, Burcea şi Ion cu familii existente în Surduleşti. Tot din Miroşi a venit şi Stoica Cazacu iar prin fiul lui, Vasile (1860-1942), s-au format familiile Marin şi Ilie Stoica, cunoscuți şi sub numele de Jărăgaie. Doar Ilie are copii care-i duc neamul mai departe prin Constantin Stoica, născut în 1925. Dintre fostele familii de clăcaşi amintim şi familiile Luca sau Predeştii, numiți şi Țăicanii. Au fost călușari iar unii dintre ei s-au lipit de oastea de panduri a lui Tudor. Familiile Moacă, azi State, au familii înrudite în Miroşi şi Roşiorii de Vede. Giungărău sau Ghițulescu, continuată azi, în sat, de fii lui Gheorghe Giungărău, ucis în 1952, Marin şi Dobre. Ținem să menționăm numele lui Cristache Giungărău, căsătorit cu o femeie, Constantina, din neamul moşnenilor, om energic şi priceput care prin muncă a ridicat, în viața lui, 5 mori, la Miroşi, Recea, Beuca, Strâmbeni şi Râca. Dintre copiii lui, doar Stelică îi continuă neamul. Alte familii din sat sunt: Bălăcenii, veniți din Balaci, Roşu, venită din Strâmbeni şi Ciobanu, tot din acelaşi strămoş. O familie numeroasă este şi familia Nuță cu rădăcinile până în sec XVIII şi urmaşul acestui strămoş Ion Diță, născut în 1860, care a avut 4 copii: Lisandru cu 7 copii, din care cel mai mare Badea, avea, în 1950, 4 copii; Onțică, 6 copii şi nepotul lui, Ion, 2 copii; Badea cu 4 copii; Stan cu un copil care la rândul lui avea 3 copii în 1950. Un alt frate al lui Ion Diță, Radu Diță, a avut pe Stan cu 8 copii şi pe Radu cu 4 fete, iar cel de-al treilea frate, Tudor, nu a avut copii.

După 1860-1870, au mai întemeiat familii noi în sat, preotul Vasile Urluianu, mort în 1933, cu urmaşi în Bucureşti. Lăutarul Ene, zis Târțău, cu 9 copii, risipiți prin țară, iar în Surduleşti a rămas doar fiul său Petrică şi la Miroşi, Gogu, care îi continuă neamul. A fost 40 de ani lăutarul satului, vestit şi dincolo de hotarele județului, având un volum extraordinar de mare în voce şi un repertoriu foarte bogat. Tot noi sunt familiile Ruiu, Surcel şi Andreescu, acesta venit din satul Malu, iar copiii lui, risipiți în Piteşti, Bucureşti şi Craiova, sunt, doi din ei, profesori, un nepot doctorand în teologie, continuând familiile mai departe. O altă familie nouă, venită din Căldăraru, este a lui Ion Uțupanu, adică a lui Uța sau Mariuța. Neavând copii, a luat de suflet un nepot de soră, din Căldăraru, Stan, cunoscut sub numele de Stan al Uții (1869-1943). Băiatul lui, Ion (1882-1956) a avut urmaş pe Marin Uțupanu, născut în 1917 şi decedat în 1963. Îi continuă neamul cei 4 băieți, dintre care unul este stabilit în Câmpulung Muscel. Menționăm că, din cauza foametei şi a celui de-al doilea război mondial, s-au stabilit în sat mai multe familii dintre care a mai rămas numai familia

Costică Moldoveanu cu urmaşi direcţi şi astăzi. Şi în prezent se fac schimbări între familii, prin căsătorii, amestecându-se neamurile şi născându-se altele datorită poreclelor.

Am ţinut să insist şi asupra acestor familii, dându-mi seama de importanţa genealogiilor ţărăneşti, întrucât stau la baza intelectualităţii româneşti şi au, deci, aceeaşi importanţă şi greutate ca oricare altă genealogie. Sunt bucuros că fără să vreau am urmat îndemnul istoricului şi colaboratorului meu Radu Creţeanu, care într-un articol de fond publicat în revista „Flacăra" cu câţiva ani în urmă, ţinea să scoată în evidenţă rolul deosebit al acestor genealogii.

V.6. Privire generală asupra populaţiei

Din rândurile scrise privind familiile satului, s-a putut constata că până în 1954, când am plecat din Surduleşti, satul rămăsese cu tradiţiile sale vechi, zeci de generaţii născându-se şi murind în vatra strămoşească. Satul era astfel un organism sănătos, trăindu-şi viaţa aşa cum o trăiseră părinţii, bunicii şi străbunicii. Continuitatea satului o asigurau, an de an, copiii născuţi ca şi căsătoriile tinerilor, ducând mai departe viitorul, permanenţa şi vitalitatea lui. Nu acelaşi lucru se poate spune însă astăzi când din multe cauze şi în special prin plecarea tineretului, satele româneşti mor încetul cu încetul.

Căsătoriile. Vitalitatea satului era asigurată, în primul rând, de căsătorii şi cercetând perioada anilor 1923-1954, pot să dau o serie de date asupra lor. Se fac mai ales toamna şi în răstimp de 20 de ani (1923-1943) s-au efectuat 258 de căsătorii, revenind în medie câte 12 anual. În acest interval de timp, au venit în sat 85 de mirese, dintre care 45 din Miroşi iar restul din satele Burdeni-Căţeleşti, Siliştea, Căldăraru, Râca etc. Pe ani, căsătoriile se prezentau astfel: 1923 - 14 căsătorii, 1924 - 18, 1925 - 15, 1926 - 14, 1927 - 10, 1928 - 11, 1929 - 9, 1930 - 14, 1931- 16; 1932 - 10, 1933 - 14, 1934 - 15, 1935 - 9, 1937 - 14, 1938 - 6, 1939 - 2, din cauza concentrărilor masive, 1940 - 8, 1941- 8, 1942 - 11, 1943 - 12. Deşi eram în plin război, între 1941-1945, se constată totuşi acelaşi număr de căsătorii deoarece tinerii încorporaţi, înainte de a pleca pe front, se cununau ca să lase ajutor părinţilor la munca câmpului. Până în anul 1954, se făceau, de asemenea, între 10-15 căsătorii pe an. Divorţuri, în 21 de ani, au fost doar 7.

Naşterile. Odată întemeiată o gospodărie sau o nouă familie, îi urmau curând şi copiii. Până prin 1954, erau destule naşteri în sat, întreruperile de sarcini nepracticându-se încă. Din păcate, deşi natalitatea era destul de mare şi mortalitatea, până prin 1935, a fost şi ea destul de

ridicată. După 1942, sunt rare însă decese de copii şi acelea numai datorită unor accidente. Şi aici în sat, copiii erau priviți ca un dar al familiei, iar femeia gravidă era respectată şi se zicea de ea foarte frumos: *„a împodobit-o Dumnezeu”*. Naşterile au crescut mai ales după împroprietărirea din 1964. Astfel, dacă în anul 1852 s-au născut 6 copii în 1853 - 9, în 1854 - 6, în 1855 - 5, 1856 - 6, în anul 1859 s-au născut 15 copii, 8 băieți şi 7 fete iar în anul 1861, numai în lunile octombrie - decembrie s-au născut 9 copii[80].

Numărul lor a început să crească tot mai mult dar abia după 1922. Am putut cerceta registrele de naştere dintre anii 1923-1954. În cei 32 de ani, s-au născut 1477 de copii după cum urmează: 1923 - 31, 1924 - 66, 1925 - 58, 1926 - 70, 1927 - 49, 1928 - 63, 1929 - 46, 1930 - 44, 1931 - 60, 1932 - 49, 1933 - 50, 1934 - 42, 1935 - 49, 1936 - 57, 1937 - 55, 1938 - 61, 1939 - 42, 1940 - 52, 1941 - 42, 1942 - 25, 1943 - 27, 1944 - 30, 1945 - 28, 1946 - 27, 1947 - 35, 1948 - 60, 1949 - 53, 1950 - 49, 1951 - 40, 1952 - 34, 1953 - 35, 1954 - 41. În total 1477 de naşteri.

Numele care se dădeau la botez erau: Ion, Ioana, Marin, Maria, Bălaşa, Constantin, Constantina, Petre, Petra, Iordan, Iordana, Ştefan, Ştefana, Păun, Păuna, Arghir, Arghira, Stan, Stana, Radu, Rada, Polina, Gheorghe, Gherghina şi mai rar, Sora, Meana, Dobra, Slamna etc.

Mortalitatea. Mortalitatea a devenit foarte mică la copii mai ales după 1940, ceea ce asigura vitalitatea satului şi generație după generație să ducă mai departe în timp existența satului. Între anii 1923-1954, mortalitatea în sat a fost următoarea: 1923 - 21, din care 11 copii, 1924 - 26, din care 19 copii, 1925 - 24, din care 12 copii, 1926 - 38, din care 22 copii, 1929 - 30, din care 17 copii, 1928 - 22, din care 10 copii, 1929 - 26, din care 9 copii, 1930 - 35, din care 17 copii, 1931 - 27, din care 17 copii, 1932 - 30, din care 20 copii, 1933 - 30, din care 17 copii, 1934 - 43, din care 30 copii, 1935 - 23, din care 13 copii, 1936 - 11, din care 5 copii, 1937 - 28, din care 17 copii, 1939 - 15, din care 10 copii, 1940 - 22, din care 9 copii, 1941 - 22, din care 6 copii şi 7 pe front, 1942 - 15, 6 copii şi 5 pe front, 1943 - 20, 9 copii, 13 pe front, 1944 - 22, 11 copii, 12 pe front, 1945 - 19, 6 copii, 2 pe front, 1946 - 13, 2 copii, 1947- 21, un singur copil, 1948 - 28, 1949 - 25, 1950 - 22, 1951 - 17, 1952 - 8, 1953 - 18, 1954 - 13. De remarcat că între anii 1948-1954, nu a decedat niciun copil. În total, au murit în aceşti 32 de ani, 792 inşi, din care 219 bărbați, 211 femei, 317 copii, 4 copii născuți morți şi 39 căzuți pe front. Surplusul de populație din aceşti ani a fost de 685 de tinere mlădițe, ceea ce menținea echilibrul normal al satului şi sporul de populație.

[80] Radu Rosetti, *op. cit.*, p.3 şi urm.

Mişcarea populaţiei. Nu am avut la îndemână o evidenţă precisă a mişcării populaţiei privind intrările şi ieşirile din sat. Totuşi, pe baza observaţiilor făcute, pot afirma că până în anul 1944 mişcarea populaţiei se datora, în special, căsătoriilor. Şi avantajul era de partea satului, întrucât intrau în sat mai multe fete, decât băieţii care plecau. Am constatat, în acelaşi timp, că părăseau satul definitiv, tineretul cu studii secundare, licee, seminarii, şcoli normale şi chiar profesionale, dar erau destul de puţini, astfel încât nu afectau echilibrul. Dovadă că prin sporul natural de populaţie, s-a asigurat dezvoltarea, în continuu, a satului atât spre sud, cât şi spre est şi nord.

Între 1929-1940 au plecat din sat 6 învăţători, 3 preoţi, 3 ofiţeri şi 9 salariaţi diverşi, stabiliţi în Bucureşti, Roşiorii de Vede, Piteşti, Zâmbreasca, Alexandria etc. În schimb, după 1950, procesul exodului de populaţie tânără a satului se accentuează, părăsind satul nu numai băieţi ci şi foarte multe fete, atrase de posibilitatea încadrării în atâtea sectoare noi de muncă, create în aproape întreaga ţară.

Până în 1960, s-a mai păstrat totuşi un oarecare echilibru, dar după aceea plecarea tineretului din sat s-a accentuat, deoarece nemaifiind legaţi de munca câmpului, prin mecanizarea agriculturii, şi-au căutat rostul în zonele industriale ale ţării şi în special la Piteşti, Craiova, Bucureşti, Curtea de Argeş etc. Existenţa haltei CFR Surduleşti a constituit un mare noroc pentru sat, deoarece având posibilitatea uşoară de deplasare, foarte mulţi surduleşteni, au preferat să nu se stabilească la oraş, unde lucrau, preferând naveta. Ştiau că era preferabil să locuiască în sat, unde li se deschideau posibilităţi de trai uşor şi un surplus de venituri prin produsul obţinut din lotul personal, prin creşterea unui porc, a câtorva păsări, a două-trei oi.

Rămâne ca urmaşii muncii mele să continue cercetările şi să tragă concluziile pe care le vor socoti necesare în urma noului ritm de viaţă ce s-a ivit şi în lumea satelor, odinioară, atât de tradiţională.

CAPITOLUL VI

Instituțiile satului

VI.1. Bisericile satului

Pentru poporul român secole de-a rândul Biserica a fost temelie neamului românesc, reazămul lui sufletesc şi vatră a conştiinţei naţionale, Biserica confundându-se cu satul, satul cu Biserica şi amândouă cu poporul român. Şi la Surduleşti a fost aceeaşi situaţie, bisericile şi preoţii satului, fiind factorii activi, în jurul cărora generaţii după generaţii, au trăit şi au sperat într-un viitor cât mai luminos, pe măsura valorii lor spirituale şi materiale.

În acest sat au existat mai multe biserici, ctitorii modeste ale ţăranilor, ca majoritatea vechilor biserici din satele româneşti. Despre unele nu se ştie, nici până astăzi, aproape nimic. Abia din sec. al XVIII-lea, sunt primele informaţii asupra bisericilor ce au existat în Căţeleşti, care, în anul 1862, rămân fără preoţi şi îşi încetează activitatea. Locul îl va lua noua biserică din Surduleşti, construită la 1847, în partea de nord-vest a satului.

În măsura documentării făcute de-a lungul mai multor ani prin arhive, biblioteci etc. am cules următoarele informaţii asupra lor.

VI.2. Biserica de la Bălăcel ?

Nu ştiu sigur dacă a existat o astfel de biserică în vremea când satul se afla pe valea Bălăcelului, în sec. XIV-XV. Bănuim doar existenţa ei, întrucât ceva trebuia să suplinească nevoile religioase ale locuitorilor. Pristolnicul găsit ar putea fi o dovadă în acest sens. La fel, cărămizile găsite aici ca şi urmele unui zid ar putea proveni de la o clădire cu caracter religios.

Existenţa ei nu ar fi o excepţie deoarece şi în alte vetre vechi de sate teleormănene s-au găsit dovezi ale existenţei unor biserici, aşa, de pildă, la Olteni şi pe valea Nanovului, unde s-au descoperit vechi cimitire umane. De exemplu, vechiul sat Şovăreşti, mutat după 1830, în vatra actuală a satului Adămeşti şi documentat prin oseminte şi două monede poloneze de la începutul sec. al XVI-lea şi care dovedesc vechimea satului şi a unei vechi biserici, încă din sec. al XV-lea, acolo în valea Nanovului[81].

---

[81] Ioan Spiru, *Preoţi şi biserici în prima jumătate a veacului XIX*, în Glasul Bisericii, 3-4, 1969, p.424-425.

Nu se poate admite să nu fi existat lăcaşuri de cult şi în această parte a ţării, cu atât mai mult cu cât viaţa creştină a fost atestată arheologic în judeţul Teleorman încă din sec. al VI-lea. Citez descoperirile de la Dulceanca, Olteni şi Sfinţeşti[82]. Recent, am descoperit ceramică prefeudală având imprimate cruci pe ea şi la sud de satul Lăceni.

VI.3. Biserica veche a moşnenilor

O biserică a existat la Surduleşti înainte de 1700, în partea nord-vestică a satului, locuită de moşneni, iar azi de actualele familii ale Căzăceştilor şi Jerăgăieştilor. Ea nu este atestată decât de tradiţie, de oseminte şi de câteva monede din sec. XVIII descoperite în şanţul uliţei amintite şi provenite, desigur, din cimitirul acesteia. Despre ea mi-a vorbit Marin Cazacu, Vasile Jerăgaie şi Ioniţă Perniu, decedaţi azi. Fiind copii, ei au mai văzut urmele fostei biserici.

S-ar putea ca preotul Ilie, strămoşul Durnacilor de azi, amintit într-un document din anul 1775, cu prilejul măsurătorii fostelor moşii din sat, să fi fost unul dintre slujitorii ei, mai ales că nu este amintit la celelalte biserici, printre preoţii lor (documentul în cauză se află la muzeul şcolii din sat - n.a.). Când a fost ridicată şi de ce a dispărut, rămâne o problemă de dezlegat pentru viitor[83]. Tot aici va fi slujit şi diaconul Dima, amintit ca trăitor în sat, înainte de 1745.

VI.4. Biserica din Căţeleştii de Jos

În sec. al XVIII-lea, în satul Căţeleşti au existat două biserici, una în partea de sud, ce avea să devină la începutul sec. al XIX-lea, Căţeleştiul de Jos şi alta în partea de nord, ce avea să devină Căţeleştiul de Sus. Catagrafia din 1810 arată existenţa ambelor biserici: *„Căţeleştiul de Jos: biserică de lemn, hram Sfânta Troiţă cu toate odoarele. La această biserică preoţii doi, diacon unu şi ţârcovnici doi. Popa Bogdan sin popa Iorgu. 55 ani, bun, neglobit. Cu soţia, de neam rumâni. Fecior de preot. Hirotonisit de prea sfinţia sa chir Grigore, cu blagoslovenia Mitropolit Grigore. 1787 august 2, Fiul lui, Radu. Preoteasa Ivana, 50 ani."*[84] Fiind preoţit în 1787, biserica exista, deci, încă din sec. XVIII mai ales că, tatăl său, preotul Iorgu, slujise

[82] Idem, *Biserica şi satul românesc*, în Biserica Ortodoxă Română, 3-4, 1979, p.511-525; Suzana Dolinescu-Ferche, *Aşezări din secolele III şi VI e.n. în sud-vestul Munteniei. Cercetările de la Dulceanca,* Bucureşti, Ed. Academiei RSR, 1974.

[83] S-ar putea să fie o legătură între dispariţia bisericii şi urmele unui incendiu: cenuşă, cărbuni, lemn ars, descoperite în curtea lui Marin şi Tudor Cazacu.

[84] Ioan Spiru, *Din trecutul satului Surduleşti*, în Mitropolia Olteniei, 3, 1959, p.356.

şi el încă din 1745-1750, ştiindu-se că, copii de preot, urmau la preoţia tatălui, în satul respectiv.

Al doilea conslujitor cu preotul Bogdan a fost *„popa Teodor sin Petre, 35 de ani. Bun, neglobit. Cu soţie, de neam rumân. Fecior de mirean. Hirotonisit de prea sfinţia sa chir Sevastos, cu blagoslovenia Mitropolit Dositei. 1805 august în şase zile.”*[85] Împreună cu ei a slujit şi diaconul *„Radu sin popa Iorgu 40 ani. Neglobit. Văduv. Fecior de preot. Hirotonisit de preasfinţia sa chir Sofronie, cu blagoslovenia Mitrop. Dositei. 1804 aug. 14.”*

Biserica aceasta de lemn, probabil destul mică şi neîncăpătoare, a fost înlocuită cu o nouă biserică, din cărămidă, după 1825. Ea este trecută în Catagrafia din 1832: *„Căţeleştiul de Jos. Biserică de zid a dumnealui al doilea vistier Tănăsuică.”*[86] În această nouă biserică, destul de mică şi ea, după ruinele văzute în 1943 de autorul acestor rânduri, a slujit doar un singur preot până în anul 1862, preotul slujitor Ştefan sin popa Iancu, ante 1838-1858. A fost, mai întâi, cântăreţ la biserica din Căţeleştiul de Sus, pe lângă tatăl său, popa Iancu. S-a preoţit abia la 60 de ani, după 1836 iar la vârsta de 80 de ani s-a retras.

Tatăl său, popa Iancu, avea în 1838, 90 de ani, ceea ce înseamnă că era născut prin 1747-1748 şi fusese preot între anii 1778-1830, împreună cu preotul Stan. Lui trebuia să-i urmeze preotul Preda Radu, preoţit pentru această biserică, dar obligat să slujească în satul Siliştea Gumeşti, cum se numea atunci satul Siliştea Nouă de azi. Îl obligase să facă acest lucru proprietarul Nicolae Guma din satul amintit, sperând să-i lase pe locuitorii din Căţeleştiul de Jos fără preot şi să-i poată muta mai uşor în Siliştea Gumeşti. Nereuşindu-i manevra, i-a mutat cu forţa pe moşia sa, dărâmându-le bordeiele[87].

Biserica a rămas părăsită, degradându-se an de an, deoarece cele nouă familii rămase pe proprietatea boierului din satul Tecuci Calinderu n-au avut posibilitatea să o întreţină. Familiile, înmulţindu-se între timp, au dorit o nouă biserică. Au dărâmat, în 1920, pe cea ruinată, dar abia în anul 1950 au reuşit să construiască o biserică de gard, pictată în 1955 de către pictorul Vasile Ivănescu. Această biserică se află în partea de sud-vest a satului, iar pe locul vechii biserici a rămas doar cimitirul satului. Nu au nici azi preot permanent, fiind asistaţi religios de preoţii din comuna Balaci, de care aparţine ca filială.

---

[85] *Ibidem*, p.358.

[86] DGAS, *Logofeţia pricinilor bisericeşti*, ds. 2610/1832, f. 89.

[87] Catagrafia din 1865 a Protoieriei Turnu Măgurele consemnează această mutare, nerespectând însă adevărul: *„Preoţii din Siliştea Gumeşti au fost slujitori la Biserica din Căţeleştii de Jos, dar retrăgându-se toţi locuitorii de acolo, la această comună, s-au retras şi preoţii cu dânşii”*.

VI.5. Biserica din Cățeleştii de Sus

Tradiția satului afirmă că biserica din Cățeleștiul de Sus ar fi fost adusă „de la munte", cu puțin înainte de 1750, probabil pentru a suplini dispariția bisericii amintite, din partea de nord-vest a satului. În această biserică de lemn, aflată în centrul vechi al satului, s-a slujit până în anul 1866, iar în anul 1882 a fost dată: „dă pomană" locuitorilor din fostul sat Rața, înglobat azi în comuna Călmățuiul de Sus, fost Băcăleşti[88] **(Foto 27)**.

Între anii 1879-1880, după Războiul de Independență, s-a înființat un nou sat în județul Teleorman, prin împroprietărirea a 50 de locuitori, pe o moşie a satului, în apropriere de fosta vatră a unui sat[89]. Satul s-a numit Rața şi locuitorii săi, dorind să-şi aibă biserica în sat dar neavând posibilități materiale să o facă, au apelat la bunăvoința sătenilor din Surduleşti, pe atunci tot în județul Teleorman. Aflaseră ei, din om în om, pe la târguri, că surduleştenii ar avea o biserică nefolosită şi lăsată în paragină. Aşa a ajuns o delegație a lor în susnumitul sat şi sătenii, aflându-le păsul, i-au mulțumit dăruindu-le: „dă pomană" biserica în care nu se mai slujea de peste 15 ani. Donația s-a făcut în anul 1884, după alții în 1888 şi autorul citat mai sus, a menționat acest act: *„pentru datinile creştine, au existat până în anul 1879, două biserici în Surduleşti, cea mai veche făcută nu se ştie când şi de cine, care într-un târziu a fost dăruită sătenilor din satul Rața, pendinte de satul Băcăleşti."*[90]

Bătrânii satului, mulți martori ai evenimentului din 1884, mi-au povestit că biserica a fost desfăcută bucată cu bucată şi încărcată în opt care cu osii de lemn, după cum se lucrau în acea vreme şi duse la Rața. Au ajuns acolo după câteva zile de mers prin satele Balaci, Dobroteşti, Merişani, Papa, iar de la Roşiorii de Vede pe la marginea satelor Măldăieni şi Mihăileşti, de unde au coborât repede în Băcăleşti-Rața. Aici, au reconstituit-o bucată cu bucată, în locul unde se află astăzi, vechiul cimitir „Rața". După înființarea ei, s-a slujit din anul 1884 şi până în anul 1923, când a rămas doar biserică de cimitir, slujbele făcându-se în noua biserică construită în Băcăleşti.

Un nou eveniment, destul de tragic, era gata să o distrugă, în anul 1951, datorită neglijenței a două femei ce au lăsat în biserică lumânări aprinse şi de la care a luat foc. Iată cum mi-a relatat întâmplarea fostul ei preot Ştefan Dumitrescu într-o scrisoare adresată la 15 iulie 1966: *„Într-o duminică din luna iulie, anul 1951, două credincioase, după mărturisirea lor, au fost la*

[88] Ion N. Staicu, *Aşezările județului Teleorman*, Turnu Măgurele, 1939, p.123.
[89] *Ibidem*, p.24-25.
[90] *Ibidem*, p.122.

cimitir ceva mai târziu şi au aprins lumânări pe care nu le-au mai stins. La data aceea eram în biserica cea mare, la serviciu. Când era serviciul liturgic pe sfârşite, am fost anunţat că biserica din cimitirul Raţa este în flăcări. Am plecat în cea mai mare grabă la faţa locului şi am salvat circa 70 la sută din lemnărie, care era numai din stejar. Peste puţin timp, un an, am curăţat lemnăria şi am refăcut-o în cimitirul nou, situat pe o poziţiune splendidă, la cea mai înaltă cotă a comunei noastre. Dimensiunile bisericii sunt în minus cu doi metri lungime şi un metru lăţime. Biserica nu a avut pisanie. Toate obiectele de cult mişcătoare şi cărţile, fuseseră luate de tatăl meu, mai înainte la biserica cea mare, întrucât erau mai bune şi legate în piele, fiind şi azi în bună stare. Au ars icoanele împărăteşti şi alte icoane."

În prezent, actuala bisericuţă din lemn are lungimea de 8 m, lăţimea de 6 m şi înălţimea de 3 m, ceea ce ar fi o dovadă, după scrisoarea amintită, că iniţial biserica ar fi avut aproximativ 10 m lungime şi 7 m lăţime. Acoperişul său a fost de şiţă iar după ce s-a refăcut, în anul 1952, a fost învelită cu tablă. Pisanie nu a avut şi nici, după toate posibilităţile, pictură, ci doar icoane. În ciuda celor mai bine de două secole de existenţă, dintre care o sută de ani la Băcăleşti, este foarte solidă, bârnele ei de stejar rezistând timpului şi asigurându-i încă mulţi ani de existenţă. Forma ei este simplă, de navă, cu altarul uşor rotunjit. În faţa ei, după câţiva ani de la refacere, s-a ridicat o clopotniţă inestetică de lemn. Se slujeşte şi azi în ea, doar parastasele, dar la nevoie se poate face şi sfânta Liturghie. Preoţii slujitori ai bisericii au fost: preot D. Dumitrescu şi fiul său preot Ştefan Dumitrescu.

Lăsând acum Băcăleştiul, să ne întoarcem iar la Surduleşti, descifrând rosturile acestui sat, în perioada anilor 1750-1884, deci mai bine de 100 de ani. Tradiţia locală, aşa cum am cules-o între anii 1942-1945 când am întocmit monografia satului, atribuie prezenţa ei în sat, prin cumpărarea *„din părţile muntelui"*, dar s-ar putea ca ea să provină, mai curând, din fostul sat Râca-Veche, aflat acum mai bine de două secole şi jumătate în aproprierea satului Surduleşti, lângă apa pârâului Tina. Acest sat fiind desfiinţat în urma măsurilor luate de către domnitorul Constantin Mavrocordat, între anii 1740-1741, ca satele să nu mai fie izolate de drumurile umblate şi de conacele boiereşti, locuitorii fiind siliţi să-l părăsească ar fi donat biserica lor de lemn, sătenilor vecini din Căţeleştii de Sus-Surdulesti, deoarece în satul Râca-Nouă, cel în care se mutau, aveau deja biserică[91].

[91] Informaţii din manuscrisul *Monografiei satului Râca*, scrisă de fostul învăţător Atanase Petrescu.

Oricare ar fi adevărul, este sigur că biserica a existat în satul Surduleşti înainte de 1750, după cum o confirmă şi următoarele documente. Astfel, catagrafia Mitropoliei din 1810, pe lângă faptul că citează existența bisericii de lemn, dă şi numele preotului: *„Tudorache sin popa Stan”*, preoțit în 1805, succedând, după obiceiul timpului, tatălui său, preotul Stan, ceea ce însemnează că acesta se preoțise cu cel puțin 25-30 de ani mai înainte, adică pe la 1775-1780.

Credem însă că biserica exista şi mai înainte, deoarece într-o jalbă adresată de locuitori, în anul 1882, Protoieriei din Turnu Măgurele, se spunea: *„Biserica se află din vechime în siliştea acestui sat”*. Acelaşi lucru îl confirmă şi harta austriacă din 1790-1791, fiind trecută în cuprinsul satului Surduleşti[92]. Biserica se află trecută în partea de sat a clăcaşilor din Surduleşti-Cățeleşti, în vreme ce biserica moşnenilor nu era ridicată la acea vreme.

Preoții care au slujit la această biserică au fost: preot Stan cu aproximație 1770-1775 şi până la 1800, fiul său preot Tudorache sin popa Stan, 1805-1830, fratele său, preot Stan sin popa Stan cu aproximație 1820-1847. Asupra ultimului preot, fost mai înainte țârcovnic al satului, ne dă mărturie următorul act cercetat în arhiva fostei Protoierii a județului, la Turnu Măgurele şi prin care locuitorii satului, după obiceiul de atunci, cereau ca preot pe acest fost cântăreț al bisericii lor, Stan Bujor, deoarece se mai practica obiceiul de a se face preoți „grămătici”:

„Pleacă jalbă.

Pentru alăturatul act ce dăm noi subiscăliții locuitori din satul Cățeleşti, țârcovnicul Stan sin Badea Bujor, pe care l-am ales a să hirotonisii preot la sfântul lăcaş ce se prăsmuieşte cu hramul Sf. Niculae şi care se află clădită din vechime în siliştea acestui sat, pă proprietatea D-lui paharnic Ştefan Burche şi neavând preot de loc spre săvârşirea sfintelor slujbe şi altor datorii ale religiei noastre, ne rugăm prea cinstitei protopopii, ca să le adevereze după orânduială şi să recomandeze pe numitul țârcovnic sfintei Mitropolii, potrivit poruncii Cinstitului Departament al Credinței... şi chibzuirii făcute până acum pentru asemenea candidați la preoție...”

În urma intervenției protopopului către Mitropoliei prin care era recomandat acest cântăreț, pentru că: *„locuitorii sunt mâhniți din pricină că de cinci ani, nu se află preot şi că nu-şi pot îndeplini datoriile la care sunt mânați de religie”*, se adaugă: *„am făcut credincioasă examinare țârcovnicului Stan Bujor şi dovedindu-se cu știință bună de carte pe măsura lui, căsătorit după lege, neprihănit şi în vârstă pravilnicească, îl trimit la*

[92] BARSR, ms. 1003, ds. 27/6, 1790, f.52.

mila preasfinţiei voastre, în persoană. Statura sa: la stat înalt, părul capului negru, barba, mustăţile, sprâncenele, castanii şi ochii căprui."[93]

Odată cu moartea ultimului preot, Stan Bujor, nu s-a mai slujit în ea, încât în perioada anilor 1866-1884 a rămas tot mai neîngrijită şi stricându-se acoperişul, a început să se degradeze. Din această pricină Protoieria a fost nevoită, în luna august 1869, să se adreseze primăriei satului Surduleşti, cerându-i să se ia măsuri grabnice pentru repararea ei. Nu s-a făcut însă nimic şi din această cauză obiectele ei de cult şi cărţile, au fost duse la biserica moşnenilor, unde se află şi astăzi.

VI.6. Biserica din Surduleşti

Actuala biserică din satul Surduleşti a fost zidită între anii 1847-1848, aşa cum este trecută şi în Anuarul Sfintei Mitropolii din 1907: *„biserica sfântul Nicolae din Surduleşti este din zid din anii 1847-1848"*. A fost ridicată pe malul stâng al pârâului Burdea, în partea de nord-vest a satului, ctitorie a ţăranilor moşneni: Beznea Răţăcanu, Păun şi Durnacii, Ştefăneştii de astăzi şi urmaşii preotului Ilie amintit la 1775. Alături de ei, au mai contribuit fostele familii de clăcaşi, Iancu Tună, Neagu Petre şi alţii.

Construirea acestei biserici se datora faptului că moşnenii din Căţeleştiul de Sus se socoteau o clasă socială aparte şi care nu-şi îngăduiau relaţii cu clăcaşii. De aceea şi-au dorit propria lor biserică. Sfinţirea ei s-a făcut abia în anul 1852 şi găsim consemnată această dată pe Mineiul bisericii din luna martie: *„Slavă, cinste şi închinăciune celui în Troiţă unul Dumnezeu, care ne-a ajutat de-am ajuns şi sfinţit acest lăcaş. Iar cine va citi, bucuraţi-vă într-un Domnul şi rugaţi-vă pentru noi. Eu Neagu, ctitor, 1852 martie 13."*

Biserica este construită din cărămizi arse, cu grosimea zidurilor de aproape un metru. Biserica este simplă, naosul şi pronaosul despărţite prin zid de cărămidă, acoperişul de şiţă, având deasupra pronaosului o turlă mică, de scânduri, cu şase laturi, iar în faţă un pridvor ţărănesc, deschis, cu doi stâlpi groşi. Pisania originală s-a pierdut în 1934, fără a fi copiată măcar. Lungimea bisericii este de 14 m, înălţimea aproximativ 4 m. A fost pictată între anii 1851-1852, în frescă. Catapeteasma era de zid, înlocuită după cutremurul din 1977, cu una de lemn.

Dintre picturile vechi, amintesc pe Sf. Gheorghe, Sf. Dumitru, Sf. Constantin şi Elena în naos, iar în pronaos Sf. Nicolae şi Cuv. Paraschiva

[93] Arhiva Protoieriei Turnu Măgurele, ds.1852.

patronii bisericii, ținând-o într-o năframă. Tot aici erau Maria Egipteanca primind împărtășanie de la Sf. Zosuma etc. Deasupra peretelui despărțitor se aflau arhanghelii Mihail şi Gavril, amenințând cu săbiile şi textul: *„Cine în biserică va intra necurat de sabie va fi tăiat."* În pridvor a fost pictat Raiul şi Iadul, distruse în 1934, iar pe pereții exteriori, medalioane cu sfinți. În interior, pe tavanul de scânduri, fuseseră pictate stele şi în mijlocul lui, Mântuitorul „Pantocrator", pictat pe o pânză. La proscomidie au fost scrişi inițial ctitorii, dar azi inscripția este distrusă. Refăcând pictura bisericii în 1951, am păstrat în altar, din vechea pictură, doar pe Sf. Grigore, ca document pentru posteritate.

Curtea bisericii a fost împrejmuită, la început, cu parmaci, trunchiuri de stejar puşi unul lângă altul, ca dovadă a masivelor păduri de altă dată.

În decursul anilor, biserica a fost deseori renovată, încât astăzi zidurile au rămas aproape neschimbate. Amintesc cele mai importante renovări. La 1886, preotul Vasile Urluianu o leagă cu bare de fier şi face un nou acoperiş, tot de şiță. În 1892, este înlocuit vechiul gard de parmaci cu gard de ulucă. În 1894, se înlocuieşte hârdăul de botez tot cu unul de lemn având scris pe el următoarele: *„Acest hârdou de botez a fost făcut de locuitorul Manole Gheorghe în 1894"*. Abia în 1910 s-a cumpărat un cazan de metal.

Înmulțindu-se populația şi ajungând neîncăpătoare, în anul 1920 s-a format un comitet ce urma să construiască o nouă biserică în centrul satului, pe un teren donat de primărie. S-au strâns peste 200 mii lei, dar în loc să cumpere materialul necesar oamenii şi-au împrumutat banii între ei. În 1947 i-am recuperat, dar din cauza inflației am cumpărat cu ei abia un Triod. În acest timp, biserica s-a degradat an de an. A fost necesară o reparație între 1933-1934, când s-a distrus pisania şi picturile din tinda bisericii ca şi medalioanele exterioare. Țin să amintesc că în anul 1919 s-a cumpărat clopot nou în locul celui ridicat de germani, având pe el legenda: *„preot sachelar Vasile Urluinau, locotenent I. Vasile Popescu* (fiul preotului Urluianu - n.a.)*, Florea Chițu, Marin Cazacu, D. Tache şi enoriaşii satului Surduleşti, Teleorman, 1919"*.

În 1940, biserica era atât de ruinată încât era propusă să fie închisă, având acoperişul spart, zidurile crăpate, pictura degradată, turla cuib al ciorilor şi bufnițelor, duşumeaua putrezită şi catapeteasma crăpată **(Foto 28)**.

Între anii 1942-1951, pe baza devizelor, conform normelor în vigoare în perioada respectivă, am procedat la renovarea bisericii **(Foto 29, 30)**. S-a dat jos vechiul acoperiş, s-au înălțat zidurile, s-a construit turlă nouă, din lemn, deasupra noului acoperiş din tablă galvanizată. S-a dat jos peretele despărțitor dintre naos şi pronaos, lărgindu-se biserica. Pentru corul sătesc al bisericii s-a construit cafas deasupra pronaosului. S-au reparat zidurile

bisericii şi s-a turnat trotuar de beton în jurul ei. În 1951 s-a pictat din nou biserica, în frescă, de către pictorii Constantin Blendea şi Vasile Ivănescu. Au mai pictat, puțin, pictorii Bobuleanu, în altar şi Teodorescu Romanați, pe Sfinții Apostoli Petru şi Pavel, în tinda bisericii, cu ocazia recepției picturii, făcute de dânsul.

Resfințirea bisericii s-a făcut în octombrie 1951[94]. Cu acest prilej s-a aşezat pisanie deasupra uşii de la intrare: *„această sfântă biserică cu hramul cuvioasa Paraschiva s-a clădit de către moşnenii acestui sat, în anul 1947. Din cauza timpului ajunsese în zilele noastre în aşa paragină, încât temător de Dumnezeu, nu ne-a răbdat inima să o lăsăm aşa, ci prin voia lui Dumnezeu şi la 100 de ani de la zidirea ei, prin sârguința smeritului său slujitor şi daniei enoriaşilor, s-a reparat şi înnoit, meşterii fiind din sat"*. Alte reparații şi îmbunătățiri s-au făcut între anii 1980-1982, spălându-se pictura, înlocuindu-se catapeteasma veche cu una de lemn. S-a închis pridvorul de la intrare, s-a construit o nouă clopotniță, tot din lemn şi s-a lărgit cimitirul.

Preoții slujitori. Preotul Gheorghe din Sfinţeşti, 1849-1863, preoțit la 8 octombrie 1849 şi născut în 1817, duhovnic din 1855. Moare de „oftică" în 1863, fiind prohodit de preoții Stan Bujor din Cățeleşti, Ştefan Ionescu din Miroşi şi Dumitru din Strâmbeni[95].

Preotul Ghiță Constantinescu, 1864-1879, februarie 15, când a murit de holeră. Era de fel din satul Râca, fiu de cântăreț şi născut în anul 1836. Căsătorit cu fata preotului Nicolae din Lăceni. Şi el a fost, mai înainte, cântăreț sau logofăt cum se zicea pe atunci. Avea patru clase de seminar făcute la Curtea de Argeş. A avut 5 băieți şi două fete, una din ele, Căterina, a murit la trei zile după nuntă, iar unul din băieți, State a fost preot la Zâmbreasca şi tatăl preotului Marin, decedat în 1950.

Preotul econom Vasile Urluianu, 1879-1931, slujind satul peste 52 de ani. Conform obiceiului practicat atunci a încheiat cu satul următorul contract, găsit în podul casei sale în 1942:

„Prin care noi locuitorii comunei Surduleşti facem în cunoscut ca având necesitate de preot la biserica noastră, astăzi am găsit pe dumnealui Vasile Urluianu, seminarist din comuna Urluieni şi cu bună înțelegere ne-am învoit a se hirotonisi preot la această biserică cu hramul Sfântului Nicolae şi cuvioasa Paraschiva şi aceasta pe toată viața şi ne luăm obligația a plăti de fiecare om câte o baniță de grâu şi câte un franc la Paşte, afară de cei ce ne-o sluji sâmbetele, încă 50 de bani şi de fiecare

[94] Ioan Spiru, *Sfințirea bisericii din Surduleşti*, în Glasul Bisericii, 11-12, 1951, p.863.
[95] *Actele de decese din 1863*, arhiva primăriei din Surduleşti.

familie să-i dăm şi câte un pui de găină. Pământurile după lege le va stăpâni tot dumnealui vremelniceşte cu ţârcovnicii. Ne obligăm ai da şi casă de locuit pe termen de un an de zile, până îşi va face. Pentru care am dat aceasta, rugând şi pe onorabila primărie de l-au legalizat după orânduială şi prin punere de deget la numele nostru." Au semnat 105 capi de familie, câți avea atunci satul.

S-a căsătorit cu o fată din Balaci, Rada şi care i-a adus ca zestre 40 de oi, doi cai şi două vaci. A avut patru copii. Unul din feciori Ioniță, a murit în primul război mondial, fiind căpitan în rezervă. Între anii 1890-1892, din cauza nerespectării angajamentului de către enoriaşi, s-a mutat în satul Cârligați - Teleorman. A fost un om vrednic şi inimos şi este înmormântat în cimitirul satului, alături de biserică.

Preotul Cornel Voiculescu, 1931-1932. Era din Miroşi. El a pus temelia casei parohiale, după care s-a mutat în comuna Segarcea Vale - Teleorman.

Între anii 1932-1934, au suplinit doar câteva luni, Arhimandritul Bonifaciu Lițescu, cu metania la Viforâta, fiind duhovnicul maicilor, de asemenea, preotul Ilie Mihăilescu, mutat, în august 1934, la Miroşi.

Preotul Gheorghe Dumitrescu 1934 - septembrie 1940, iulie, licențiat în teologie. A terminat casa parohială şi a scris o cărticică cu datinile de iarnă din Surduleşti, în 1939.

Preotul Lucian Popescu a suplinit parohia, din iulie până în octombrie 1940, venind din comuna vecină Balaci.

[…][96]

Penticostar, Cluj 1841: *„Scris-am eu cel mai jos iscălit pe acest sfânt penticostar, ce este la sfânta biserică, dăruit de jupâneasa lui Dumitru Zulacu din Bucureşti. Şi când am scris eu, Constantin Ţârcovnicul era domn grecul Alexandru prinți Căimăcanu Țării Vevod. Şi turcii erau cu nemții amestecați la oraşul Bucureşti şi Piteşti, Ghenarie 1857. Cu ajutorul lui Dumnezeu am cumpărat această pendicoster cu paftalele de argint şi cu miruitul popii dă argint şi colanul de mătase ce s-au dat la sfânta biserică cu hramul Cuvioasei Paraschiva şi sfântul Nicolae din satul Surduleşti, la leat 1849 mai 20, în stăpânirea împăratului Nicolae Pavlovici de mine robul lui dumnezeu, Dumitru Zlacu din Bucureşti. Dată de pomană şi cine va citi pe noi ne va pomeni în veci."*

Octoih, în starea rea: *„Aici am scris eu Ghiță Constantinescu din satul Surduleşti pe acest Octoih de la sfânta biserică a satului Surduleşti, ca să se ştie de când au venit Muscalii în țară să se bată cu turcu la anul 1854.*

[96] Paragraf sau paragrafe lipsă din manuscris, cel mai probabil referitoare la obiecte de cult aflate la biserica din Surduleşti - *n.ed.*

Dar am arătat că au venit în anul 1853 iulie şi am scris că să se pomenească."

Triod 1848. Tipografia universităţii din Pesta. *„La 1859 fevroarie 16 s-a scris eu spre ţinere în minte. Ţârcovnicul bisericii din Căţeleşti"* (se referă la unirea celor două principate - n.a.).

Cazanie, fără început: *„O fraţilor în anul 1852, dec. 16, a fost viscol mare încât se îţâna pământul şi au fost potop că au omorât oameni mulţi. Şi a ţinut viscolul o noapte şi o zi şi jumătate de noapte şi cine o ceti să zică Dumnezeu să-i pomenească."*

Biserica din Surduleşti nu are alte obiecte de cult de valoare.

VI.7. Şcoala

Învăţătura de carte are vechi tradiţii în satele româneşti deoarece preoţii bisericii erau îndatoraţi să înveţe „rumâneşte" pe copiii satelor[97]. Ştim acest lucru şi din catagrafia Mitropoliei din 1810 în care preoţii satelor, şi din Căţeleşti, învăţau pe copii, mai întâi ceaslov şi după 16 ani, psaltirea cărţilor bisericilor fiind în acel timp singurele cărţi la îndemâna lor. Să ne aducem aminte şi de Ion Creangă, care şi el a învăţat la şcoala din Humuleşti pe aceleaşi cărţi. Dacă literele alfabetului le învăţau de pe cărţi, cifrele le scriau într-o lădiţă cu nisip cu un beţişor sau cu degetele.

Prima şcoală oficială din sat a luat fiinţă în anul 1838, anul în care se înfiinţau şcolile la sate[98].

Primul său dascăl a fost Liţă Guică Ionescu, din satul Căţeleşti, pregătit pentru această sarcină la şcoala de candidaţi din Ruşii de Vede, în vara anului 1838[99]. Această şcoală era pentru ambele sate Căţeleşti şi Surduleşti şi a funcţionat până în anul 1848, când a fost închisă de trupele de ocupaţie. Va fi redeschisă, după anul 1851, cu dascăli şi candidaţi, cum li se spuneau pe atunci învăţătorilor. Ei erau recomandaţi de proiestoşii plăşilor din judeţ[100].

Clădirile şcolii. Prima casă ce a slujit drept şcoală a fost casa sfatului bătrânilor, adică a primăriei. Abia în anul 1840 s-a construit o locuinţă proprie şcolii, cu două odăii, una pentru învăţător şi cealaltă pentru copii.

---

[97] Ion N. Staicu, *op. cit.*, p.124; DGAS, *Vornicia din-năuntru*, ds. 5390/1838, f. 1548.

[98] Demn de amintit că în unele sate, din iniţiativa ţăranilor s-au înfiinţat şcoli încă din 1832. Ilie Popescu Teişeanu, *Unele documente cu privire la înfiinţarea de şcoli săteşti în Oltenia de către săteni însăşi înainte de 1838*, în Arhivele Olteniei, 2, 1964, p.156.

[99] Încă din sec. al XVIII-lea preoţii erau angajaţi în anumite sate ca să înveţe „rumaneşte" pe copii satelor (vezi *Indice cronologic*, vol. II. p.665).

[100] Ioan Spiru, *Catagrafia judeţului Teleorman*.

Fusese lucrată din pământ şi nuiele, acoperită cu coceni şi mai târziu cu şiţă. Clasa elevilor avea 4,30 m pe 2,85 m, în clasă se aflau două sau trei bănci lungi, patru semicercuri, în care intrau elevii când erau ascultaţi, ca să fie atenţi. Se mai aflau patru tabele de tinichea şi o masă[101].

În 1843, din 84 de copii frecventau şcoala doar 15 elevi.

În 1845, şcoala a fost reparată la acoperiş şi podelele au fost lipite, din nou, cu pământ.

În foarte multe sate din Teleorman, primele şcolii au funcţionat chiar în curtea bisericilor, aşa cum am găsit însemnat pe o carte bisericească de către preotul Banu Stănescu din Brânceni: *„Pe lângă această biserică a fost şi şcoală, care a fost începută pe la 1838, şi a funcţionat până la 1848, când sub evenimentele întâmplate în acel an, s-a oprit a mai funcţiona.”*[102]

În anul 1854, şcoala din sat se va redeschide într-o casă a lui Didă Moacă State, jos în vale, în spatele actualului C.A.P. A funcţionat până în anul 1867, când, dărăpănându-se, s-a tot mutat prin diferite case şi abia în anul 1892 i s-a dat o cameră în fosta primărie a satului, dărâmată şi ea în anul 1962. Clădire proprie se va ridica abia în anul 1906, prin stăruinţa fostei învăţătoare Caliopia Georgescu. Avea o singură clasă şi cancelarie, fiind construită din cărămidă şi acoperită cu tablă galvanizată. Banii au fost strânşi de la săteni şi o donaţie de la Casa Şcoalelor. În 1928 i s-a mai adăugat o clasă construită tot prin contribuţia sătenilor. A fost grav avariată de cutremurul din noiembrie 1940, încât a trebuit să se construiască o şcoală nouă, actuala, între anii 1941-1942, ce a costat 900000 de lei, bani strânşi de la săteni dar şi cu un ajutor de 50000 lei pe care l-am obţinut de la Prefectura judeţului Teleorman, în urma audienţei făcută acolo. Ostenitorul acestei frumoase realizări a fost fostul primar Ioan Cristescu, care a reuşit să construiască o adevărată şcoală model. Între 1956-1957 s-a mai adăugat o clasă, iar în 1968 s-a construit în curtea şcolii o frumoasă clădire pentru ateliere.

Învăţătorii şcolii. Primul învăţător, aşa cum am mai scris, a fost Liţă Guică între anii 1838-1847. Era însurat când a făcut şcoala de candidaţi la Ruşii de Vede şi era fiu de „patentar”, adică negustor. Satele Căţeleşti de Sus şi Surduleştiul aveau, în acest timp, 95 de case cu 110 familii[103]. A fost

[101] DGAS, ds. 1296/1847, f. 146; ds. 5390/1838, f. 1548.

[102] În privinţa felului cum învăţau copiii, din diferite însemnări aflăm că aveau o ladă de nisip în care scriau literele şi cifrele cu un beţişor. Orele le făceau după un „ceasornic”, un băţ înfipt în pământ. Când nu îi mai vedeau umbra, era ora 12 şi puteau pleca acasă. Primele cărţi de şcoală au fost cele ale bisericii, întrucât nu aveau altele la îndemână.

[103] Anghel Manolache, Gheorghe Pârnuţă, *Contribuţiuni la istoria culturii şi învăţământului în Teleorman*, vol. I, Bucureşti, Ed. Didactică şi Pedagogică, 1973, p.168-170.

retribuit pe trimestrul întâi 1845 cu 34 de lei şi 20 parale, fiind angajat cu 220 lei anual, bani plătiți de săteni.

În 1848, învățător a fost Ion Rizea, iar în 1854, când s-au redeschis şcolile, Anghel Tănase sau Anghelache. Făcuse şi el cursurile de candidat la Ruşii de Vede, în 1857, fiind notat la Catehism cu „0" adică excepțional, cu „1" (sau 10) la citire şi „2" (9) la scris, aşa erau notele atunci. El a funcționat până în anul 1861.

La Cățeleştii de Jos amintim pe învățătorii Ene Stănescu şi Dragne Popescu, acesta din urmă mutat în 1861 în Cățeleştii de Sus, unde va funcționa până în anul 1863. Din 1864 şi până în 1870 învățător a fost Ion Costea, care a făcut cu locuitorii din sat un angajament anual, ca să fie dascăl al copiilor de la 26 octombrie, când începea şcoala şi până la 23 aprilie când se închidea, ca să fie liberi copii pentru munca câmpului. Acestor învățători, pe lângă salariul dat de săteni, li se mai dădea anual 800 ocale de porumb pentru nevoile familiei.

Din anul 1864, a început să li se rețină 10% din salariu pentru pensie. Până la 1870, copii de la şcoală erau nu de puține ori flăcăi, aşa că numărul celor ce frecventau şcoala era foarte mic iar învățătorii, ca să-i aducă la şcoală, umblau după ei pe câmp. În ciuda acestor condițiuni grele, şcoala românească s-a dovedit un adevărat factor cultural, pregătind viitorul şcolii româneşti şi prin elevii pregătiți de ei, s-au dovedit minunatele posibilități de creație tehnică, ştiințifică, literară etc. ale poporului român, încât ne facem şi noi o datorie în a închina aceste rânduri ca un prinos de recunoştință acestor dascăli, pionieri ai şcolii româneşti.

Între anii 1870-1892, învățător a fost N. Constantinescu din satul vecin, Tecuci Calinderu, de unde venea călare, la şcoală, peste câmp. Această şcoală era frecventată, în mod regulat, de aproximativ 35 de elevi.

Între 1890-1895, va veni în sat prima învățătoare, Caliopia Georgescu originară din Alexandria şi la inițiativa ei s-a construit primul local de şcoală al satului.

Între 1895-1898, învățător a fost Alexandru C. Popescu originar din satul Spătărei - Teleorman. Fusese inițial agent fiscal, apoi învățător în satul Rața - Teleorman. A fost un om inimos şi cu modeste preocupări literare, pe care le-a publicat într-o cărticică în anul 1887, „Micile Amintiri", cuprinzând câteva poezii şi viața lui. Citez câteva versuri din poezia „Micul şcolar":

„Tată şcoala s-a deschis
Şi eu însumi sunt decis
Să mă duc şi eu la şcoală
Şi voi fi ascultător
Cu umilință sârguitor

Ca s-ajung şi eu ceva
Să nu rămân ca dumneata."

A luat parte activă la răscoala din 1907, fiind arestat şi închis la Turnu Măgurele, unde, întâlnindu-se cu surduleştenii arestaţi pentru acelaşi motiv i-a încurajat, aşa cum îmi spuneau cei cu care am stat de vorbă, participanţi la răscoală. Sentimentele sale anticiocoieşti şi le-a exprimat şi în versurile următoare:

„Mâine ciocoiul vine
Te trimite unde-i convine
La sapă, ori la prăşit
Ori la pogon de ogorât."

Cât a stat în sat s-a îndrăgostit de Rădiţa, fata lui Ştefan Ivan, nepotul lui Ivan sin popa Ivan şi în cinstea ei a scris câteva poezii de dragoste. Din păcate, tatăl fetei a căsătorit-o pe Rădiţa, cu de-a sila, cu un bogătan şi va muri la câteva luni după nuntă. Învăţătorul va pune în versuri sentimentele sale pentru fata iubită, cu mijlocul subţire, sprâncenată, cu ochii ca mărgăritarele şi pe care biata mamă o jelea:

„Rădiţa mami, Rădiţă
Vârâi mâna într-o lădiţă
Dintr-o mie alege o ie
Cusută cu cânepiţă
Pe la mâneci cu altiţă... "

şi continua:

„Păsărică albă în zbor
Vin de-alină al meu dor
Căci dor greu m-asupreşte
Parcă sufletul-îmi răpeşte
Vin-o blândă păsărică
De mine nu-ţi fie frică
Că mă jur pe ce-o avea
Că nimic nu-ţi-oi făcea."[104]

Între anii 1896-1898, învăţător al satului a fost Ioan St. Condăcescu iar între anii 1899-1901, Mihai Teodorescu, între 1902-1904, împreună cu învăţătorul Radu Ionescu, iar acesta din urmă între 1904-1906, Dumitru

[104] Am găsit cărticica în podul şcolii, în 1944 şi am lăsat-o la şcoală, în cadrul muzeului pe care l-am înfiinţat în 1978.

Mihăilescu - 1907-1909, Dumitru Manolescu - 1910-1911, Iliescu Constantin - 1912, Harieta Dragomirescu - 1914-1924, iar în 1917 a suplinit Gheorghe Marinescu, tatăl învățătorului Florea-Gică Marinescu de mai târziu, Ana Mihăiescu şi Ilie Burcea - 1923-1924, Maria Nicolescu împreună cu Marin Popescu şi Sevastița Constantinescu între anii 1925-1926, Mihai Ionescu şi Stana Giurgiuleanu între 1927-1931, Nicolae Ivan Ştefan din 1931 până în 1944, fiind şi director al şcolii. În această perioadă au mai funcționat următorii învățători: Petrică Ionescu şi Gherghina Ionescu - 1928-1930, Ion Stănculescu şi soția lui, Ioana Stănculescu - 1934-1944, Ioana Ghiță - 1931-1937, Ion Tomescu - 1937-1945, Elena Ştefănescu - 1941-1944, Florea-Gică Marinescu - 1947-1950 şi soția lui Victoria Marinescu - 1948-1951, Tudor Popescu - 1948-1979, când s-a pensionat, Elena Ruie - 1948-1963, Alexandrina T. Popescu - 1944-1969, când s-a pensionat, Victoria Bratu - 1952-1969, alături de învățătorii Ion Ruiu, Maria Ruiu etc. Între 1949-1952 au suplinit Elena Giuglea şi soția mea, Lucia Spiru. Între anii 1940-1948 am predat şi eu religia la această şcoală, iar în anii 1946-1948 am fost profesor de română, istorie şi franceză la Liceul din satul vecin, Miroşi.

Elevii şcolii. Între anii 1838-1842 frecvența la şcoală era foarte slabă, iar fete nu frecventau de loc. Între 1842-1843, de pildă, din peste 90 de copii din cele două sate Cățeleşti de Sus şi Surduleşti, urmau numai 15 elevi[105]. În 1860 erau 26 de elevii; 1861, 17 elevi în clasa I-a, 8 elevi în clasa a II-a; 1866, 17 elevi din 63 de elevi şi eleve înscrişi; 1867, 6 elevi s-au prezentat toamna la şcoală (din 20). Între 1892-1944, am găsit cataloage cu evidența elevilor, după cum urmează: 1892 - 60 înscrişi, 35 au frecventat; 1893 - 68 şi 37 cu frecvență; 1894-1895, 113 înscrişi, 24 regulați, 14 promovați; 1895-1896, 32, 19, 10 promovați; 1896-1897, 39, 22; 1897-1898, 39, 22; 1898-1899, 42, 30; 1899-1900, 38, 28, 16 promovați; 1900-1901, 21, 17; 1901-1902, 40, 21, 17, promovați; 1902-1903, 37, 24, 14; 1903-1904, 53, 38, 25; 1904-1905, 64, 45; 1905-1906, 55, 45; 1906-1908, nu este trecută evidența elevilor; 1909-1910, 78, 61, 36; 1910-1911, 98, 80, 44; 1910-1911, lipsă; 1912-1913, 89, 75; 1913-1914, 116 elevi şi 61 promovați; 1914-1915, 115, 61, 54; 1915-1916, 106 elevi şi 53 promovați. Între anii 1916-1917 nu s-a ținut şcoală; 1917-1918, 107, 55, 68; 1918-1919, 128, 48, 46; 1919-1920, 128, 47, 48; 1920-1921, 144, 72, 67; 1921-1922, 162, 68, 76; 1922-1923, 187,67, 77; 1923-1924, 152, 67, 77; 1924-1925, 158, 129, 110; 1925-1926, 169, 126, 107; 1926-1927, 151, 106, 107; 1927-1928, 172, 138, 128; 1928-1929, 190, 152, 127; 1929-1930, 180, 149, 133; 1930-1931, 211, 137, 115; 1931-1932, 231, 106, 107; 1932-1933, 234, 135, 121; 1933-1934, 258, 129, 116; 1934-1935, 272, 159, 136;

[105] Informații date de către fostul învățător Pascal Ciobanu.

1935-1935, 271, 167, 149; 1936-1937, 262, 208, 187; 1937-1938, 266, 188, 165; 1938-1939, 230, 216, 176; 1940-1941 nu are date; 1941-1942, 213, 135, 167; 1942-1943, 212, 158, 141; 1943-1944, 209, 182; 1944-1945, în clasa I, 60 elevi (27 băieți, 33 fete), clasa a II-a, 36 elevi (18 băieți, 18 fete), clasa a III-a 30 elevi (18 băieți, 20 fete), a IV-a, 32 elevi (11 băieți, 21 fete), a V-a 51 elevi (29 băieți, 22 fete). În total, între anii 1892-1945, în afară de anii în care nu s-a ținut evidența, au fost înscrişi 5944 elevi, 3796 au frecventat şi 3004 au promovat.

După anul 1945 începe să scadă numărul elevilor, şcoala rămânând numai cu patru clase elementare deoarece clasele V-VIII, ciclul doi, îl făceau copii la şcoala din Miroşi, unde, de altfel, foarte mulți elevi s-au înscris ulterior la şcoala de meserii ce funcționa în localul fostului conac boieresc al colonelului Ralea, şcoală desființată, din păcate, în anul 1951.

Şcoala şi satul. Ca pretutindeni în satele româneşti, şcoala din Surduleşti, a fost legată de sat, pregătind şi un mare număr de intelectuali, la început învățători şi preoți, iar după 1948, ingineri, profesori, doctori, ofițeri etc. Chiar şi elevii cu patru clase primare, pregătiți cu mult suflet de învățători, cunoşteau româna, geografia şi istoria, încât şi astăzi pot sta alături, cu mândrie, de mulți tineri cu 10 clase.

Învățătorii au fost legați de sat şi de nevoile oamenilor, slujindu-i în toate împrejurările. Amintesc înființarea obştii de cumpărare a pământului de la boieri, înființarea cooperativei de credit, banca populară, căminul cultural etc.

De asemenea, prin anii 1944-1946, s-a făcut alfabetizarea celor 295 de surduleşteni, învățându-i şi pe ei să scrie şi să citească, evidențiindu-se învățătorii Ileana Ruiu şi soții Tudor şi Alexandrina Popescu **(Foto 21)**.

Pentru a veni în ajutorul elevilor nevoiaşi din sat, între anii 1939-1943, a funcționat, pe lângă şcoală, o cantină, ajutând pe copii cu mâncare, ceai, marmeladă, pâine. Şi lotul şcolar de 5 ha a fost folosit tot pentru a veni în ajutorul elevilor săraci. Şcoala avea, de asemenea, între aceşti ani şi o mică cooperativă de unde elevii îşi procurau, la prețuri echitabile, rechizitele şcolare.

Nici activitatea culturală nu a rămas mai prejos, întrucât an de an, la sărbători naționale sau religioase, învățătorii ca şi subsemnatul, au pregătit serbări cu coruri, recitări, obiceiuri populare, piese de teatru, făcând o adevărată operă de culturalizare.

Aspectele sociale ale satului, nu au rămas străine învățătorilor din sat, mai ales în schimbările ce s-au făcut după 23 august 1944. Amintesc cooperativizarea agriculturii, îndrumarea tineretului din sat spre centrele industriale şi şcoli superioare. Au slujit cauza păcii şi au îndrumat pe oameni să înțeleagă transformările sociale şi politice prin care a trecut țara

după 1944 şi este demn de remarcat că nici un cetăţean din sat nu a avut de suferit, aşa cum s-au întâmplat în alte sate, datorită tocmai colaborării strânse dintre şcoală, căminul cultural, biserică şi oamenii satului.

VI.8. Căminul cultural

Alături de şcoală, un loc de frunte în activitatea culturală a satului a avut şi Căminul Cultural, înfiinţat în anul 1934 din iniţiativa preotului Cornel Voiculescu. După plecarea sa din sat, conducerea căminului a avut-o învăţătorul Ioan Stănculescu, între anii 1935-1940.

Între 1941-1947, eu am fost, fie preşedinte, fie director al acestui cămin şi în această perioadă a avut una dintre cele mai frumoase şi rodnice activităţi din existenţa sa, ce s-a manifestat prin serbări, conferinţe, manifestări culturale cu prilejul zilelor naţionale, 24 ianuarie, 9 mai, aniversarea a 100 de ani de la Revoluţia din 1948, manifestări pentru pace etc.

Căminul avea şi echipă de teatru jucându-se multe piese printre care: „O noapte furtunoasă", „Două lozuri", „Amintiri din copilărie", „Greierul şi furnica" şi altele cu caracter educativ-moral, deseori jucându-se şi în satele vecine Balaci, Miroşi, Siliştea etc.

Tot din iniţiativa căminului, la îndemnul Căminul Cultural Judeţean, s-a trecut la întocmirea monografiei satului în anul 1944, iar în anul 1947, în colaborare cu Institutul de Arheologie din Bucureşti s-a făcut un sondaj arheologic în măgura neolitică din islazul satului, dar şi cercetări arheologice pe valea Bălăcelului.

Căminul cultural a avut şi o bibliotecă bogată, mult apreciată de săteni şi elevi. Un aport deosebit la îmbogăţirea bibliotecii a avut fiul satului Jean Iliescu, căpitan în rezervă, care a donat un mare număr de cărţi. A decedat în 1983, în etate de 94 de ani. Tot el a donat satului o frumoasă troiţă de lemn, în memoria eroilor satului căzuţi pe câmpul de luptă între anii 1916-1918 **(Foto 31)**.

Pentru activitatea sa, Căminul din Surduleşti a fost felicitat de forurile superioare, Fundaţia Culturală din Bucureşti, Căminul Cultural Judeţean, Prefectura judeţului. Monografia satului a fost premiată cu premiul întâi, iar căminului i-a fost donat un mare şi frumos aparat de radio. Căminul s-a bucurat de preţuirea sătenilor, care veneau cu mare plăcere la serbările, conferinţele şi îndrumările practice legate de viaţa şi de munca lor. Şi tineretul s-a simţit atras de activitatea lui, întrucât i se oferea un timp petrecut frumos, la masa de şah, la întrecerile sportive sau la repetiţie.

Între 1949-1956, activitatea căminului a stagnat oarecum, dar după aceea s-a reluat cu acelaşi zel ca şi în anii precedenţi.

VI.9. Primăria

Satele româneşti şi-au avut din totdeauna oamenii potriviţi care să le reprezinte şi să decidă în anumite situaţii. Aceşti oameni au fost primarii, numiţi în trecut pârcălabi, care erau ajutaţi de sfatul sau de bătrânii satului. Pârcălabii, ca şi primarii din secolele trecute, nu aveau nici primărie, nici birou, nici salariu, nici salariaţi, nici telefon. Împreună cu sfatul şi cu „dipotaţii satului", ori de câte ori era nevoie, asigurau cinstea şi tradiţiile satului, interveneau ca tinerii să-şi ţină cuvântul dat fetelor, să nu se strice orânduielile şi vegheau la păstrarea străvechilor datini. Tot lor le revenea sarcina să strângă birurile, să dea tinerii „de beilic", adică pentru armată, iar pentru a ţine socotelile nu aveau registre ci „robojuri", bucăţi de lemn tăiate în două părţi, una o ţinea pârcălabul iar cealaltă birnicul, adică acel care încasa dările. Numărul crescător de pe răboj arăta sumele încasate sau datorate.

Pârcălabul avea, de asemenea, „peciul" adică ştampila sau pecetea primărie. La Surduleşti, ea înfăţişa două foiţe aşezate spate la spate cu următorul text: *„Satul Surduleşti, judeţul Teleorman, plasa Cotmeana"* sau *„Mijlocul"*, după schimbările administrative ale timpului. Peciul era format din două sau trei părţi demontabile. Unul era ţinut de pârcălab, altul de preotul satului şi al treilea de unul din membrii sfatului. Când era nevoie de el, se strângeau cei trei inşi şi adunate „tacâmurile", adică părţile componente ale peciului, se putea întări un act de vânzare cu pecetea completă[106].

Pentru că nu întotdeauna pârcălabul ştia carte, era ajutat de un scriitor al satului, numit şi logofăt, care purta un brâu special în care ţinea călimara cu cerneală şi penele de scris, având „birou ambulant". Românul, pus pe glume, dar şi cu ironie, deoarece nu de puţine ori fusese înşelat de aceşti logofeţi, l-a caracterizat:

„Logofete brânză-n bete
Lapte acru în călimare."

În grija pârcălabului era şi paza satului, orânduind străjeri ce făceau pază mai ales noaptea. Demn de arătat că atunci când cineva era ales pârcălab, oamenii îl purtau pe braţe şi-l săltau în sus, iar cei de pe margine trebuia să-l atingă cu palma, ceea ce însemna că l-au ales, că l-au acceptat

[106] Ioan C. Beldie, *Monografia comunei Jorăşti din judeţul Covurlui*, Revista Albina, Bucureşti, 1911, p.1521-1524.

primar. De multe ori însă, mai în glumă, mai în serios, pârcălabul se alegea cu lovituri mai zdravene, ca la înghesuială. Obiceiul s-a pierdut dar a rămas joaca tineretului până azi şi care, când vrea să-l atingă pe cineva, mai aşa în glumă şi la înghesuială, îl ia pe sus şi-l atinge zicând: *„l-am făcut primar”*.

Pârcălabii satelor Căţeleşti şi Surduleşti, în perioada anilor 1838-1863, au fost următorii: la Căţeleşti, 1838 - Radu St. Pârcălabu, 1845 - Chiţu, 1851 - I.I. Ciobanu, 1855-1856 - Stoica, 1858 - Vasile Popa, 1859-1862 - Grigore Pârcălabu şi la Surduleşti, 1838 - Dinu Iordache, 1843-1845 - Ion Roşu, 1850-1851 - Tănase Cojocaru, 1851-1852 - Albu Ştefan, 1856 - Nicolae Pârcălabu, 1857- Matei Pârcălabu, 1858-1860 - Ioan Rătăcan.

Prin noua lege administrativă din 1864 ei s-au numit *Primari*. Unificându-se cele două sate în comuna Surduleşti, a funcţionat un singur primar între anii 1864-1908. Primarii din acest timp au fost: Ion Matei (1864-1865), Marin Dumitru (1865-186), Burcea Petre (1872), Ion Gherghescu (1873), Ion Boşneag şi Ştefan Ivan (1874-1878), Ion Gherghescu (1879-1880), Amzale Petre (1881), Ion M. Cristescu şi Stan Drăgoi ajutor (1882), Amzale Petre şi Ion Gherghescu (1883); Ştefan Ivan (1884-1885), Dumitru Voicu (1886), Ion Matei (1887-1888), Ion Gherghescu (1889), Ştefan Radu şi Onea Matei ajutor (1890-1892), Ion Gherghescu (1893-1894), Ion Pătraşcu (1895-1899), Marin Năstase (1900), Petre Gheorghe (1901-1902), Tudor Militaru (1903-1906), Ion Gherghescu (1907-1908), primarul care şi-a dat singur foc la casă în timpul răscoalei, ca să nu fie acuzat că a participat la răscoală. Între anii 1909-1923, satul va fi alipit de comuna Miroşi şi condus de primarii din acest sat. Din 1923 redevine comună şi între 1923-1924 are primar pe Dumitru M. Ştefan, urmând: Tănase Popescu (1925-1926), Ilie Popa (1927), Marin St. State (1928-1930), Constantin Iliescu (1931), Marin State (1932), Tănase Popescu (1933-1937), Pavel Popa (1938-1939). De la 1 aprilie 1939, trece iar la Miroşi, redevenind, în 1940, comună de sine stătătoare şi având primar pe Ioan Cristescu până în luna octombrie. Din octombrie 1940 şi până în ianuarie 1941 a fost primar Dumitru St. Nuţă şi între 1941-1944 Ioan Cristescu, primar şi în Surduleşti şi în Miroşi (între 1946-1947), respectiv Marin State şi Pavel Popa între 1947-1948. În anii 1948-1949 a funcţionat comisie interimară, apoi sfat popular, pentru ambele sate amintite. Dintre secretarii primăriei amintesc pe Iordan Popescu, între 1880-1993, apoi Ion Boronescu, Ion Marinescu, Fotache Gheorghe, Radu Stoicescu, notar, de fel din Căldăraru, Gheorghe Savu etc.

Din punct de vedere administrativ satul Surduleşti a ţinut de plasa Mijlocul de Sus, între 1780-1780, plasa Cotmenii (1786-1812), plasa Mijlocului (1730-1840), Plasa Târgului şi Teleorman (1840-1848), plasa Burdea (1870-1895) plasa Teleorman (1895-1902), plasa Balaci (1902-1948).

După înființarea raioanelor, între anii 1949-1955, a făcut parte din raionul Roşiorii de Vede, iar din 1955 şi până în 1968 din raionul Costeşti. La înființarea județelor, în 1968, va fi trecut la județul Argeş.

Primăria şi satul. Primarii au fost o vreme şi judecători ai satului şi ei erau socotiți adevărați părinți ai comunei. Din 1942, pe lângă primărie **(Foto 33)**, a funcționat un sfat de împăcăciune, condus de preotul satului (Ioan Spiru - *n.ed.*) şi sub controlul judecătoriei din Tecuci-Calinderu. Desființat, reapare în 1957. Aceste sfaturi de împăcare ale pricinilor mai mărunte din sat, au fost foarte folositoare. Tot legat de primărie, funcționa poşta şi serviciul telefonic. De asemenea, primăria aranja paznicii câmpului, organiza ariile de treierat şi ținea starea civilă. Între anii 1942-1944, tot pe lângă primărie, a luat ființă un mic atelier comunal de tâmplărie, înființat de fostul primar Ioan Cristescu.

VI.10. Halta Surduleşti

S-a înființat în anul 1947, prin stăruința scriitorului acestor rânduri **(Foto 34)**. Înființarea ei a fost favorizată de faptul că satul era aproape de calea ferată şi la o distanță aproape egală, 5 km, de gările Balaci şi Miroşi. Intenția de a se înființa o haltă CFR a existat imediat după primul război mondial dar nu s-a găsit cine să umble, să susțină cauza şi să cheltuiască. O nouă ocazie s-a ivit în 1946, când tânărul Alexandru a lui Stan Ciuplea, făcându-şi stagiul militar ca subofițer în Craiova, a intervenit pe lângă Regionala CFR Craiova, în legătură cu înființarea unei halte în Surduleşti. Plecând însă din Craiova şi lucrurile amenințând să rămână nerealizate, susnumitul Alexandru mi-a relatat intervenția lui şi mi-a dat sugestia să iau legătura cu Regionala Craiova. Am însuşit ideea şi după ce am făcut o schiță a poziției satului între cele două gări ca şi satele vecine ce s-ar fi putut folosi de viitoarea haltă CFR, am plecat în 1947 la Craiova.

Am reuşit să conving pe inspectorul Regional Ion Suhăr de utilitatea acestei halte şi după o săptămână, împreună cu alți doi inspectori, a venit să se convingă personal de cele arătate. I-am primit în casa parohială, împreună cu fostul învățător Gică Marinescu şi după o masă şi câteva cântece bătrâneşti pe care le-a cântat lăutarul satului nea Niță Târțău, aşa cum numai el ştia să cânte, inspectorii au rămas încântați şi au aprobat înființarea haltei. Ne-au cerut însă, ca mai întâi, să cărăm pământ şi să umplem vâlceaua de lângă linia ferată, să facem peron de unde să urce şi să coboare călătorii. Fiind însă vară, nu am putut face nimic fiindcă oamenii erau în toiul muncilor agricole, dar pe la începutul lunii octombrie am mobilizat satul şi am cărat peste 300 de care cu pământ ca să umplem vâlceaua şi să facem peronul. Oamenii făceau bucuroşi acest lucru

deoarece ştiau că n-o să mai facă atâta drum pe jos, cu greutate, până în gările Balaci sau Miroşi. N-au lipsit însă nici câţiva rău voitori, pentru că întotdeauna se găsesc oamenii de nimic, dar ne-am văzut de treabă şi în ziua de 8 noiembrie 1947 a sosit telegrama care ne făcea cunoscut că s-a aprobat înfiinţarea Haltei Surduleşti. Cum s-a aflat, o mare bucurie a cuprins satul şi am început pregătirile pentru ca în ziua respectivă, ştiind că vor veni şi inspectorii binevoitori, să facem la şcoală o masă sărbătorească. Au venit la această masă şi autorităţile din Balaci şi chiar de la Bucureşti, din partea Regionalei CFR. Toţi s-au simţit bine în atmosfera de sărbătorească prietenie. Înainte însă, după datină, am făcut o slujbă de mulţumire, fiind de faţă aproape tot satul, iar când a oprit primul tren, în „Halta Popii", aşa cum îi ziceau oamenii din dragoste pentru ceea ce făcusem pentru ei, am cinstit tot personalul trenului cu cozonac şi vin, trenul stând aproape 15 minute în noua staţie. Primele bilete de tren le-am vândut, mai întâi în casă la mine, câteva zile, apoi le-am încredinţat lui Nuţă Albu, a cărei casă era foarte aproape de calea ferată. Până în decembrie, am terminat şi staţia propriu-zisă, din „tirpici" mari din pământ şi acoperită cu ţiglă. Avea două camere, una pentru călători şi cealaltă pentru şeful staţiei, Dumitru Zuică, ceferist din sat. Din 1964, s-a construit de către autorităţile Regionalei Craiova actuala haltă.

Astfel, s-a împlinit un vis al satului şi halta a însemnat foarte mult, mai ales după anul 1968, când majoritatea tineretului şi a bărbaţilor din sat s-au încadrat să lucreze în întreprinderile din Piteşti sau Costeşti, având la îndemână un mijloc de transport. Şi astăzi, zilnic, zeci de surduleşteni fac naveta la Piteşti şi foarte mulţi dintre ei, datorită haltei rămân în sat să-şi trăiască anii pensionării.

Halta din Surduleşti s-a bucurat de faimă şi în satele vecine, deoarece dovedeau că omul când vrea poate birui toate greutăţile. M-am bucurat c-am reuşit să facem, din dragoste faţă de acest sat, acest lucru adăugându-l renovării complete a bisericii, contribuţiei aduse la ridicarea şcolii model din sat şi întocmirii acestei monografii. Aşa mi-am legat numele de sat şi de oamenii lui, unde 14 ani am trăit alături de ei. Românul îşi deschide greu inima, dar când o face îşi arată toată omenia şi dragostea lui faţă de cel care i-a fost aproape. Aşa s-a legat prietenia dintre mine şi ei pentru totdeauna şi o parte din inima mea, a rămas pe ulițele acestui sat.

A circulat şi o poezie asupra haltei, atunci când s-a înfiinţat:

„La Turnu Măgurele la cireşi şi la lalele,
La Alexandria, praf mult şi la iaurt,
La Roşiori, la multe ouă,
La Surduleşti, la haltă nouă."

Intrase în legendă alături de oraşele amintite, fiecare cu specificul său.

VI.11. C.A.P. Surduleşti

Nu am prea multe de scris despre Cooperativa Agricolă de Producţie din sat, deoarece ea s-a dezvoltat după plecarea mea din sat. Câteva cuvinte totuşi... Nu a avut la început nici clădire, nici birouri proprii, având sediul în fostul conac boieresc, o modestă casă a fostului colonel F. Stadiade. În paranteză, ţin să amintesc şi să precizez că nici unul din foştii boieri ai satului, F. Stadiade, colonelul Ralea ca şi soacra lor, Elena Negel, nu au făcut nimic pentru sat. Şcoala, biserica, primăria, căminul cultural s-au făcut numai prin contribuţia oamenilor. Nu au dat nici măcar un dublu de grâu sau de porumb. Excepţie, a făcut doar Dumitru Negel, fost mareşal al palatului, singurul care a ajutat cu bani ridicarea şcolii noi şi renovarea bisericii.

După naţionalizarea din 1948 s-a format în Surduleşti, mai întâi, o gospodărie de stat cu cele 100 de pogoane ale căpitanului Ionescu Munte, ginerele lui Nicolae Ralea şi cu cele 50 ha ale lui F. Stadiade. Şef al acestei gospodării a fost un tânăr evreu din Bucureşti. A fost apoi desfiinţată, având suprafaţă prea mică, iar pământul a intrat în proprietatea noului C.A.P. din sat, unde oamenii şi-au adus vitele, plugurile, carele.

Prin colectivizare s-a schimbat proprietatea particulară în proprietate colectivă, iar munca a căpătat un nou aspect, fiind planificată cu zile muncă, după care se acordau şi drepturile colectiviştilor. Oamenii s-au obişnuit şi cu acest fel de muncă şi rezultatele nu au întârziat să se arate, în favoarea ţărănimii.

CAPITOLUL VII

Pământul şi muncile legate de el

VII.1. Calitatea pământului

Ogorul de muncă al surduleşteanului este un pământ prea puţin darnic, fiind sărac în materii hrănitoare. În schimb, e bogat în lutul din grupa cernoziomului degradat, cu sol brun-roşu. Subsolul este format din argilă, nisip şi piatră, deseori spălat de ploi pe malul teraselor. Din punct de vedere geologic, terenul este de natură sedimentară cu straturi alternative de argilă, nisip, pietriş şi argilă calcaroasă, folosită de localnici să facă mai ales ţesturile pentru copt pâinea, vase cu originea pierdută până în vremea geto-dacilor.

Pământul, cu toată slaba lui calitate, are marele merit că rezistă la secetă, şi în aceste condiţiuni, tot vorba surduleşteanului, *„se încurcă ceva porumb şi sorică”*. Calitatea pământului nu este aceeaşi peste tot, mai sărăcăcios fiind spre Tina şi mai productiv aproape de calea ferată, la Drăgoci şi mai ales la Bălăcel, unde pădurea a fost tăiată mai târziu. În trecut, până la defrişarea pădurilor, pământul arabil recuperat prin defrişarea pădurilor, dădea recolte de peste 1500 kg de grâu la pogon. Acum abia dacă mai dă între 600-700 kg. O altă cauză care a provocat scăderea producţiei, a fost îmbucătăţirea loturilor personale şi lipsa mijloacelor adecvate de muncă.

VII.2. Repartizarea proprietăţii

După ultimele împroprietăriri de la începutul sec. al XX-lea, după primul război mondial, ţăranii au devenit cei mai numeroşi proprietari de pământ. Foştii proprietari mai aveau doar 300 ha, despărţite în două loturi de câte 150 ha, iar după împroprietărirea din 1945, le mai rămăseseră doar două loturi de 50 de ha **(Harta 6)**. Şi acestea, după actul de naţionalizare din 1948, vor trece în proprietatea ţăranilor.

În ceea ce priveşte proprietatea sătenilor, ea era foarte fărâmiţată. Iată cum se prezintă proprietatea rurală în anul 1948: fără pământ - 9 familii, cu 1 pogon - 5 familii, cu 1 ha - 11 familii, între 1-2 ha - 115 familii, de la 2-5 ha - 163 familii, de la 5-10 ha - 67 familii, de la 10-20 ha - 17 familii, de la 20-30 ha - o familie şi cu 50 ha familia Niculae Giuganu. După actul

naționalizării din 1948, lotul de 100 ha, a fost împărțit în loturi de 2500 m^2 de familie.

Din lista de mai sus se constată că marea majoritate a sătenilor, 294 de familii, deținеau suprafețe de pământ şi dacă mai adăugăm că nici acestea nu erau toate la un loc ci răspândite în diferite parcele ale satului, la Tina, la Drăgoci, la Bălăcel sau în „Loturi", este uşor de înțeles cât de greu erau muncite. În total, suprafața de teren stăpânită de săteni, în 1948, era de 1674,37 ha împărțită în 2576 de parcele.

Se mai aflau şi în alte sate, de exemplu la Miroşi unde surduleştenii aveau 161 de ha, din care 30 arii pădure, la Siliştea Gumeşti - 96,88 ha, la Tecuci-Calinderu - 29,82 ha, la Tufeni - 6,625 ha, la Burdea - 4,125 ha, la Zâmbreasca - 1,285 ha, la Beuca - 2500 m^2, la Ciolăneşti - 5000 m^2, la Dobroteşti - 3,535 ha şi la Râca - 3750 m^2. Unii aveau pământ chiar şi în alte județe, Ialomița, Muscel, Argeş. Şi în Surduleşti se aflau proprietari din satele vecine, proveniți prin căsătorie. Numai miroşenii aveau, de exemplu, 44 ha.

Pentru a se putea munci aceste loturi s-au creat numeroase drumuri. Dintre acestea, 7 sunt drumuri principale şi peste 30 printre loturi. Drumurile principale în comună sunt:

- drumul Tinii, din sat până în pârâul Tina sau Câinelui;
- drumul Cumpărătorii, din sat până spre Tina, dar mai la sud, mai aproape de satul Siliştea Gumeşti;
- drumul Miroşeanca, drum de hotar între satele şi moşiile Surduleşti-Miroşi;
- drumul Bălăcelului, care duce din sat către Bălăcel, trecând peste vâlceaua Drăgociului şi care a rămas până astăzi cel mai folosit drum **(Foto 3)**;
- drumul dintre loturi, adică dintre pământul obținut prin împroprietărirea din 1864, către Tecuci;
- drumul Moşteanca, ce servea foştilor moşneni când îşi lucrau pământul;
- drumul de hotar, situat în latura de est a satului şi în partea de sud, despărțitor de pământul burdenarilor.

Cele 30 de drumuri mai mici sunt printre „clete" orizontale şi verticale şi care pleacă din drumurile principale. După colectivizare, multe dintre aceste drumuri mici au dispărut. Ținem să menționăm că, în trecut, prin aproprierea satului au fost: Drumul Sării, de la munte spre şes, al Olacului, adică al diligențelor de la Bucureşti la Craiova, cu stație de poştă la Tecuci, al Untului şi al Oltului. Singurul care mai există astăzi este Drumul Mocanilor, de la munte spre baltă, prin care vin ciobanii cu oile la iernat sau carele cu oale şi cu fructe, mai ales toamna.

VII.3. Cum se muncea acest pământ ?

Inventarul de muncă al țăranilor din sat a fost foarte modest şi se compunea din următoarele: pluguri de fier - 313, grape - 110, prăşitoare - 5, semănători - 5, batoze de treierat - 5, locomobile de treier - 3, vânturători - 8, trioare - 3, maşini de bătut porumb - 2, secerători-legători - 1. La acestea se adăugau sute de sape, cazmale, seceri, furci, greble etc. După cum se vede, nu era nici măcar un plug de familie. Nici carele nu erau îndeajuns ci revenea un car cam la două familii. Din această cauză se muncea pământul pe rând, întâi cei care aveau inventarul şi abia la urmă ceilalți.

Cât priveşte vitele, în sat se aflau până la colectivizare 148 cai, 181 boi, 206 vaci, 160 tineret bovin, ceea ce reprezenta cam jumătate din nevoile satului. În total existau 695 capete de vită, din care, după 23 august 1944, au fost rechiziționate pentru front şi pentru nevoile armatei, 70 de cai şi un mare număr de vite, ceea ce a scăzut potențialul de muncă al țăranilor.

Pentru muncile agricole se foloseau toate brațele valide de muncă, bărbați, femei, tineri şi bătrâni, încât nu de puține ori femeile năşteau „la deal". Munceau apoi cu copiii după ele, luându-i în car şi lăsându-i la umbra unui copac.

VII.4. Culturile în sat între cele două războaie mondiale

Cultura cerealelor era ocupația de bază a sătenilor şi se cultiva mai ales porumb şi grâu pe o suprafață de 1518,50 ha.

După o statistică agricolă dintre anii 1947-1948, suprafețele de teren ale satului erau repartizate astfel: 38,9936 ha - islazul, aproximativ 20 ha - pădure, la Drăgoci, 7,1950 ha - vii producătoare, 4,5600 ha - fânețe naturale, 4,3450 ha - teren neproductiv, 2,9164 ha - livezi cu pomi, 2 ha - grădini de zarzavat şi 76,2565 ha - curți şi clădiri. Terenul arabil era repartizat după cum urmează: 620 ha porumb, 300 ha grâu, 30 ha floarea soarelui, 20 ha mazăre, pe loturile celor doi proprietari şi tot la ei, 7 ha cu rapiță şi 12 ha cu orceag, 15 ha fasole pusă prin porumb, 20 ha lucernă, 18 ha plante furajere, 19 ha orz, 30 ha ovăz, 5 ha secară, 5 ha orz de toamnă, 2 ha mei, 6 ha vie, 3 ha plante de nutreț, 15 ha tutun, 4 ha cartofi, 8 ha s-a încercat cultura bumbacului, 8 ha in, 1 ha coriandru, 5 ha cânepă, 3 ha sfeclă furajeră şi 5 ha grădini de legume, prin curți.

După 1949, a început cultivarea sfeclei, cartofilor şi porumbului furajer.

VII.5. Aspecte ale muncii până la împroprietărirea din anul 1864

Vremea trece şi odată cu ea multe întâmplări şi dacă nu le consemnezi se pierd şi se uită. Iată de ce am ispitit pe bătrânii satului şi stând de vorbă cu ei am înţeles că fiecare generaţie şi-a avut viaţa proprie, nimic fiind statornic. Lucru valabil şi în ceea ce priveşte munca, ce nici ea nu a fost mereu aceeaşi ci în raport cu factorii naturali, sociali sau politici. Una a fost munca ţăranului acum 50 de ani, alta acum 100 sau 200 de ani, alta a fost munca generaţiei mele şi alta este munca de azi, după cum alta va fi munca generaţiilor viitoare. Totul se schimbă şi nimic nu rămâne statornic, în afară de înţelepciune.

Acum 250 de ani alta era munca locuitorilor din sat. Era legată, în primul rând, de pădure încă a tot prezentă în jurul satelor şi nu numai aici ci şi în tot judeţul Teleorman, el însuşi putând nume de pădure şi încă ce pădure! - „pădure nebună" sau „pădure deasă, masivă"[107]. Acest lucru îl spun şi documentele vremii, amintind, de exemplu, că serdarul Ban Brăiloiu a trecut pe la 1716, numai prin păduri, de la Turnu Severin şi până la Bucureşti[108]. Şi în harta din 1790-1791, lucrată de austrieci şi cercetată la Academia Română, satele Surduleşti ca şi Miroşiul de altfel, erau înconjurate de păduri. Şi la Bălăcel erau păduri şi din această cauză două moşii din Tufeni şi din Tecuci, se numeau Pădureştii de Sus şi Pădureştii de Jos. Tot pădure era şi la Balaci, de unde şi numele fostului sat Balaci Pădureţi, sat ce s-a menţinut până după 1850.

În astfel de condiţiuni era firesc ca activitatea omului să fie legată, în primul rând, de pădure şi în al doilea rând de-abia, de câmp. Fiind pădure era şi păşune multă iar vitele erau într-un număr impresionant de mare. Munca lui era legată deci de pădure şi de vite. Tăia lemnul, îl ducea acasă, atât pentru foc dar şi pentru a-l prelucra, el devenind astfel materia primă a omului din această perioadă. Din el îşi lucra biserica şi casa, acareturile, gardul, căruţele, ustensilele casnice, adică, lingurile, blidele, doniţele, vedrele de apă. Tot din el îşi lucra plugul, roţile carelor cu osii şi ele tot de lemn, din lemn îşi făcea bordeiul, bătând martacii, pari solizi de stejar ca şi parmacii, din care făceau gardurile, par lângă par. Şi la casă sau la bordei toate erau făcute din lemn, mesele, policioarele, paturile, lăzile de zestre, cobiliţa de adus apă şi acoperişul de şindrilă, când nu era din paie sau coceni. Fierul era o raritate şi nu existau decât pirostriile, tuciul de mămăligă, opaiţul de luminat casa şi lanţul de care se prindea ceaunul deasupra pirostriilor. Şi la biserică mai totul era lucrat din lemn: stranele, hârdăul de botez şi uneori chiar şi potirul de împărtăşanie. În

[107] Ioan Spiru, *Noi date despre existenţa în timp a judeţului nostru*, în ziarul Teleormanul, nr. 2355, 10 iulie 1982, p.6.
[108] Pantele Georgescu, *op. cit.*, p.19.

astfel de condiţiuni, surduleştenii erau legaţi permanent de pădure pentru că în acelaşi timp aici îşi creşteau şi păşteau vitele. Având vite multe, era firesc ca preocupările lui să fie permanent legate şi de ele. Creşterea vitelor, ca şi oieritul, aducea, după sine, o puternică industrie casnică. Ţesutul asigura nu numai îmbrăcămintea dar şi necesarul casei. Ţăranul nu cumpăra încălţăminte şi îmbrăcăminte decât foarte rar. Lâna o foloseau la îmbrăcăminte iar pieile erau prelucrate în opinci, chimire, căciuli şi nu de puţine ori din pieile fine de viţel se făceau ferestrele bordeielor şi ale bisericilor.

Fiind păduri multe, pe lângă animalele domestice erau şi foarte multe animale şi păsări sălbatice, favorizând vânătoarea care se făcea cu ogari, din care azi a mai rămas numai amintirea lor prin basme şi legende.

Se făcea foarte multă cărăuşie, transportând, fie la Bucureşti, fie la Craiova, fie la Dunăre şi chiar dincolo de Dunăre, vite sau produsele lor: untul, seul, brânza, pastrama, blănurile, pieile etc. În acelaşi timp, turcii, atraşi de belşugul de vite din satele româneşti, veneau să cumpere şi lăsau în schimb mulţi galbeni sau mahmudele, pe care ţăranii le păstrau ca zestre pentru fetele lor.

Tot din acest timp au scos românii povestea bisericii de caş, pe care au vândut-o ţiganilor, bucuroşi să-şi aibă şi ei propria lor biserică. Numai că aşa de mult au îndrăgit-o, încât când li s-a făcut foame au mâncat-o. De atunci nu mai au ţiganii biserică!

Făceau ţăranii, desigur, şi agricultură dar redusă la strictul necesar, care să le asigure mămăliga şi pâinea. Doar câteva pogoane de mei, grâu şi porumb semănate în preajma satului sau în luminişuri de pădure. Femeile erau foarte ocupate, fie la ţesutul războaielor, fie la lucrul de mână. Lucrau fote, ii, macaturi, scoarţe, plocade, zăbune, zuvelci, cioareci, desagi etc. Iarna ţeseau în casă iar vara în argele, un fel de bordei săpat în pământ ca să fie răcoare. Era o practică comună în toate satele locuite de români şi de-o parte şi de alta a Carpaţilor, constituind încă o dovadă a unităţii spirituale şi materiale a românilor de pretutindeni[109].

După 1829, adică după pacea de la Adrianopole, începe un nou aspect al muncii ţărăneşti. Pădurile încep să fie tăiate şi să se lărgească suprafeţele agricole. Fiind şi populaţia satelor destul de mică, pământul se lucra atât cât să le asigure hrana familiei, dar marii proprietari încep să folosească tot mai mult terenurile agricole, defrişând pădurile în scopuri comerciale.

Ţăranii, în schimb, munceau încă foarte puţin pământ propriu. De exemplu în anul 1832 în satul Căţeleşti se munceau doar 47 pogoane cu grâu, 37 pogoane cu orz, 96 pogoane cu porumb şi 4 cu mei; la Surduleşti se

[109] *Istoria românilor*, vol. V, Bucureşti, Academia RSR, 1960, p.709.

munceau, 19 pogoane cu grâu, 16 cu orz, 33 cu porumb, 6 cu mei[110]. Şi în 1838, situaţia era aproape aceeaşi, în Căţeleşti muncindu-se 381 pogoane iar la Surduleşti 258 pogoane, din care 110 erau fânețe[111]. De altfel, în amândouă satele, din cele 634 de pogoane, doar 385 erau folosite pentru cereale[112]. Şi în satele vecine, Căldăraru şi Bucov situaţia era aceeaşi, deoarece, în 1840, cei 22 de clăcaşi din Căldăraru şi 41 de clăcaşi din Bucov, munceau doar 200 de pogoane de porumb şi 400 de pogoane cu grâu, iar 300 de pogoane erau fânețe şi livezi[113].

În catagrafia din 1838 privind populaţia satului se dădeau informaţii referitoare la cât muncea o familie. Voi cita: *„Niculae Ilie din Surduleşti, muncea 3 pogoane de porumb şi 2 de grâu, 10 de ovăz şi 4 de fân; Pătraşcu sin Pătraşcu cu soţia şi 3 copii, munceau 2 pogoane de porumb, 2 pogoane de grâu şi 3 pogoane de fân; Radu Gâgâlică cu soţia şi 3 copii din Căţeleşti munceau 2 pogoane de porumb, 2 de grâu şi 2 de fân iar Dumitru Boţoghină cu soţia şi 6 copii, munceau 4 pogoane cu porumb, 3 cu grâu, 2 cu orz şi 6 cu fân”*. În acest timp şi vitele erau foarte multe: 624 vite mari şi 4027 vite mici, în total 4651 capete de vită, revenind la cele 113 familii din cele 2 sate amintite aproximativ 40 de vite. Voi cita, în continuare, că: *„locuitorul Ştefan sin popa Iancu, avea 50 de oi, 15 capre, 4 cai, 2 boi, 4 vaci şi 4 râmători”*. Şi aşa mai departe... Vitele au fost încă destul de numeroase până în preajma începutului sec. al XX-lea, când în sat existau 521 cai, 194 vite mari, 1430 oi şi 175 porci[114]. Existenţa vitelor continua să aducă, după sine, preocupări speciale legate de ele şi o intensă activitate legată de prepararea laptelui şi a celor derivate din el.

Ca o caracteristică a acestor vremuri ţin să menţionez că unde erau vite multe erau şi hoţi de vite, încât furtul cailor era ceva obişnuit. Tot datorită numărului mare de fânețe, se practica şi albinăritul, mai ales că ceara era absolut necesară pentru iluminatul caselor.

---

[110] *1848 în Teleorman*, p.143.

[111] Ioan Răuţescu, *Mânăstirea Aninoasa din judeţul Muscel*, Bucureşti, 1933, p.121.

[112] Cât de reale erau aceste aspecte ale muncii din acest timp o spune şi această însemnare a fostului preot Andrei Duhovnicul din satul Licuriciu, Teleorman, făcută pe Mineiul lunii decembrie 1852: *„Să se ştie şi să se pomenească că în vremurile de la moşii noştri, adecă de la părinţii părinţilor noştri că lumea era nestatornică, robiţi şi hoţiţi... Oamenii nu erau învăţaţi să lucreze pământul şi umpleau pădurile. Hoţii păzeau drumurile şi umblau poterile după ei şi nu puteai să te duci de la un sat la altul şi de la un oraş la altul...”* (Ioan Spiru, *Biserici din Alexandria. Biserica Sf. Apostoli*, în Glasul Bisericii, 3-4, 1976, p.393-394).

[113] DGAS, *Fond catagrafii*, ds. 47/1838, f. 1641-1667.

[114] *Marele dicţionar geografic al României*, p.243.

După 1864, ca şi după împroprietărirea dintre anii 1879-1880, se va schimba mult aspectul muncii din trecut. Se va proceda la intensificarea agriculturii în detrimentul fâneţelor. Va scădea şi numărul vitelor şi va dispărea albinăritul şi vânătoarea. Agricultura se va instala pe primul loc în viaţa săteanului şi totodată se va intensifica şi exploatarea mâinii de lucru a ţărănimii. Lipsită de pământ, era obligată să lucreze pe moşia boierească şi dacă muncea 12 pogoane de la boier, era obligată să-i muncească şi lui 6 pogoane. Avea un singur avantaj şi anume că da boierului un sfert din recoltă şi rămânea cu 3 părţi. S-a ajuns apoi la parte, adică „juma-juma", dar îi mai muncea în plus 4 zile cu carul şi 10 zile cu braţele. Cu carul trebuia să-i transporte o cantitate de cereale de la conac sau de la curte, cum se zicea, până la gara cea mai apropriată. Anual, se făceau învoieli între ţărani şi proprietari, obligându-i pe ţărani să mai dea la curte 2-3 pui de găină şi 1 leu sau 2 lei pentru păşunatul vitelor pe pământul boierului[115]. Nu de puţine ori arendaşii şi vechilii boiereşti abuzau de situaţia lor şi îngreunau învoielile dintre ţărani şi boieri, aşa că nu-i de mirare de ce s-au răsculat ţăranii în 1907.

După 1921, prin împroprietărirea ţăranilor după primul război mondial, s-a creat un alt aspect al muncii în viaţa satului. Acum ţăranii nu mai erau legaţi direct de boier ci de lotul lor personal, mai ales că după 1921, surduleştenii, ca şi alţi ţărani ai satelor româneşti, s-au pornit pe cumpărarea unor noi loturi de pământ. În condiţiile acestea ţăranii vrednici şi cu vite îşi munceau numai pământul lor. Continua totuşi să lucreze şi pe moşia boierească, destul de restrânsă însă, în parte, adică jumătate- jumătate. Acum viaţa ţăranului surduleştean era legată numai de agricultură, din primăvară şi până toamna târziu.

Au dispărut multe vite şi odată cu ele şi vechile meserii de cojocar sau pielar, rămânând doar ici-acolo câte unul. Se face simţită şi lipsa laptelui şi a derivatelor lui iar albinăritul aproape a dispărut.

După 1948 se schimbă din nou situaţia, pe un nou făgaş, munca şi proprietatea particulară devenind muncă şi proprietate colectivă. Începe, aşadar, o nouă etapă de viaţă, de muncă şi de schimbări în viaţa satului cu urmări extraordinare în ceea ce priveşte atât viaţa ţăranului cât şi aceea generală a ţării. A dispărut proprietatea particulară, dar au dispărut şi vitele şi industria casnică iar ţăranului i-a rămas în folosinţă proprie doar lotul personal cât şi curtea, pe care însă le munceşte conştiincios. Curţile odinioară pline de coceni, paie, coşare şi vite, s-au transformat în grădini de zarzavat.

---

[115] Marin Iliescu, *Parohia (comuna) Atârnaţi din judeţul Teleorman. Monografie*, Alexandria, Tipografia şi Librăria „Alexandri", 1908, p.29.

Legaţi, în schimb, de munca din cadrul C.A.P. sunt ocupaţi zi de zi, indiferent de anotimp, de primăvara şi până toamna, la câmp, iar iarna pe lângă ateliere şi grajduri. Caii aproape au dispărut, iar muncile agricole se fac mai ales cu maşini, tractoare, combine, secerătoare etc., care au generat meserii noi, tractorişti, combinieri, fierari, grădinari, apărând şi serele necunoscute până acum în viaţa satelor.

Pe lângă avantaje, munca colectivă şi mecanizată a provocat schimbări extrem de mari în evoluţia populaţiei. Tineretul „furat" de un câştig substanţial, a plecat la oraş, în industria nouă şi extrem de întinsă ce s-a dezvoltat pe cuprinsul patriei, mai ales după 1968. Şi faptul că produsele agricole se împart după zilele muncă efectuate în brigăzile de muncă, conduse de brigadieri, au provocat acest exod al tineretului spre oraşe, produsele primite nefiind întotdeauna pe măsura necesităţilor gospodăreşti. Din această cauză au rămas în sat numai oameni în etate, rămaşi credincioşi muncilor agricole strămoşeşti. Tinerii au părăsit agricultura şi au devenit sudori, electricieni, rulmentişti, tehnicieni, betonişti, macaragii, constructori, marinari, aviatori, petrolişti, tehnicieni şi chiar un mare număr de intelectuali.

A crescut procesul de urbanizare în detrimentul satelor. Surduleştenii, favorizaţi însă, aşa cum am mai spus, de halta satului, la pensionare se retrag în sat, pe lângă propriile case şi menţin oarecum echilibrul statistic al populaţiei. Sporul de venituri, din pensii sau salarii, a dus la transformarea caselor şi împrejurimilor care nu mai seamănă, aproape de loc, cu ce exista până la colectivizare.

VII.6. Cum lucrau surduleştenii pământul între cele două războaie mondiale?

Cred că este demn de notat şi modul de muncă al surduleştenilor legat de câmp între cele două războaie mondiale, aşa încât generaţiile următoare să ştie acest lucru şi să cunoască cum munceau părinţii şi bunicii lor pământul unde se năşteau, creşteau şi mureau.

Cum se încălzea timpul, în martie sau începutul lui aprilie, oamenii urcau plugul în car şi luau drumul câmpului. Se semăna de multe ori chiar în mustul zăpezii, mazărea şi ovăzul, apoi floarea-soarelui sau „sorica", cum îi ziceau ei. Porumbul, îl semănau la sfârşitul lui aprilie şi la începutul lunii mai. Tot primăvara, femeile semănau ceapa, usturoiul, fasolea, ardeii, pătlăgelele, adică roşiile şi varza, prin micile grădini din spatele casei, deoarece curtea din faţa casei era ocupată de glugile de coceni de porumb, şira de paie ca şi de drumul prin care intra şi ieşea carul în curte. După răsăritul plantelor la câmp începea săpatul lor, o dată sau de două ori, pe

măsură ce creşteau, având grijă să semene printre rândurile de porumb, fasole şi dovlecei. La sfârşitul lunii mai se planta tutunul, răsădindu-l fir cu fir, prin aproprierea satului. Veneau în care cu butoaiele de apă, ca să ude fiecare răsad. Tot acum, în mai şi iunie, ici acolo, prin sat, femeile creşteau viermii de mătase, din a căror mătase făceau maramele şi iile fetelor. După 15 iunie, tundeau oile şi spălau lâna.

De la 29 iunie, de Sân Petru, începea secerişul, cu secera în mână, ca pe vremea strămoşilor geto-daci **(Foto 10)**. În zilele secerişului, era un adevărat iureş de muncă în sat, palmă cu palmă, pogon după pogon fiind secerat, cu spinările încovoiate şi în arşiţa Lunii lui Cuptor. Grâul se strângea polog cu polog, iar în urmă, alţii făceau snopi. Snopii erau făcuţi claie, o claie fiind formată din două „măgăriţe", fiecare având 13 snopi. După ce se termina secerişul, începea căratul snopilor la arie, pe o poiană sau în islaz, unde urma să se treiere grâul. De obicei, erau trei arii în sat, una la Ion Diliţă, una lângă pădurea Drăgociului şi alta în vale, lângă podul de peste Burdea, la sud de fostul conac **(Foto 4)**. Grâul se strângea în şiri, o mare cantitate de snopi, unul lângă altul şi în care se strângeau snopii de pe terenurile proprietarilor.

După 15-20 iulie, începea treieratul cu batozele şi vapoarele, maşini mari, solide, cu coş înalt şi care produceau, cu paie, energia necesară mişcării roatei cele mari. Pe măsură ce ardeau paiele, transformau apa din vapor în aburi şi aburii mişcau cureaua de transmisie, care punea în mişcare spiţele batozei, ce băteau grâul din snopi şi îl separau din paie. Întotdeauna era angajat un om, „focar", care avea grijă să alimenteze mereu vaporul cu paie.

În acelaşi timp, alţii cărau apă în butoaie, ca să fie în permanenţă la îndemână, deoarece fără ea nu puteau merge maşinile. Fiind o muncă deosebit de grea, treieratul se făcea în cete, fiecare fiind formată din mai multe familii, condusă de căpitanul de ceată. Oamenii de ceată aveau grijă să aibă căruţe la îndemână şi oameni care să care apa la vapor, snopii la batoză şi alţii să-i descarce.

Femeile dezlegau snopii şi alţi bărbaţi îi ridicau cu furcile sus pe batoză şi coşarii, adică cei ce băgau grâul în coşul batozei, aveau grijă să meargă treaba ritmic ca să nu rămână maşina în gol. Boabele cădeau într-o parte şi stăpânul snopilor de pe suprafaţa sa de teren, avea grijă să le ia în primire iar la curul maşinii, unde cădeau paiele treierate, copiii le prindeau cu un lanţ în grămezi mari şi cu ajutorul vitelor le trăgeau dincolo de maşină, de unde proprietarul le încărca să le ducă acasă. Oamenii mai în putere încărcau grâul în căruţe îmbrăcate cu cergi şi îl duceau la casa proprietarului din ceata respectivă. Fiecare ceată avea obligaţia să aducă

mâncare proprietarilor maşinilor, focarilor şi oamenilor din ceată, ca să se câştige timp.

Nu de puține ori s-au întâmplat şi grave accidente, sitele batozei putând, la orice neglijență, să taie mâinile coşarilor. Alteori, din nefericire, fie datorită unei neglijențe, fie trăsnetelor, lua foc aria prăpădind munca şi roadele oamenilor. Deşi se treiera greu, aceste batoze treierau repede şi fără pierderi. Azi, au mai rămas ici-acolo aceste maşini, ca piese de muzeu. După 1948 locomobilele, au fost înlocuite cu tractoare şi munca de la arie s-a uşurat şi mai mult deoarece nu mai era nevoie de cărat apa. Proprietarilor maşinilor li se dădea 10% din grâul obținut, adică 10 duble la 100.

Până la 15 august, la Sfânta Măria Mare, se termina aria şi treieratul. Între timp, la câmp se continuau muncile agricole, „ciupilindu-se" porumbul, adică se lăsa în cuib, unul sau două fire şi se mai dădea cu praşila sau rarița prin ele. Totodată, după 15-20 iulie, începeau să se culeagă şi primele frunze de tutun, care se păpuşeau şi se puneau la uscat. Cânepa se tăia de pe câmp şi făcută snopi era pusă la topit în apa Burdei, pe unde era mai mare. După ce se topea, femeile uscau firele de cânepă şi le dărăceau.

Culesul porumbului începea pe la sfârşitul lunii septembrie şi se termina, de regulă, până la sfârşitul lunii octombrie. Cocenii se tăiau de cu noapte ca să nu se usuce foile din cauza căldurii. Tot acum, se culegeau şi puținele vii existente în sat, pe valea Burliştei.

Imediat, după culesul porumbului şi tăiatul cocenilor, începeau arăturile de toamnă şi se însămânța grâul **(Foto 9)**. Semănau, mai întâi, aceia care aveau vite şi pluguri şi apoi ceilalți. Se plătea aproximativ 180-300 lei de pogon, iar după 1942 de la 2000 de lei de pogon. În general, grâul se da la trior şi era stropit cu var sau piatră vânătă.

Tot în octombrie se curățau salcâmii, tăind crăci verzi şi făcând frunzare din ele pentru hrana puilor în timpul iernii. Începeau să funcționeze şi cazanele de țuică cu „boambe", adică corcoduşe şi cu prune cumpărate dinspre partea Costeştilor. După 15 octombrie, profitând că în sat se ținea târgul de la Vinerea Mare, la 14 octombrie, femeile pregăteau putinile cu varză şi murături, îngropau prazul şi morcovii pentru iarnă etc. Tot toamna, surduleştenii îşi vindeau surplusul de păsări, în special gâştele şi surplusul de porumb. Acum aveau şi ei câțiva bănuți necesari pentru cumpărături.

Iarna, bărbații pierdeau vremea la şosea, de vorbă, la căminul cultural sau la crâşmă, în timp ce femeile, care aveau războaie, le puneau în funcție, țesând mai ales macate, iar în perioada de criză a țesăturilor de bumbac, pânză din bumbacul procurat brut din sudul județului.

CAPITOLUL VIII

Starea materială a surduleştenilor în raport cu munca lor

VIII.1. Aspecte generale

Ca orice ţăran român, surduleşteanul a fost acelaşi om muncitor, el şi femeia lui. Cu toate acestea, nu întotdeauna s-a bucurat de roadele vredniciei sale. Cauzele sunt multe şi se datorează zbuciumatei noastre istorii, în care ţăranii, generaţie de generaţie, au fost exploataţi de factorii interni ca şi de cei externi, referindu-mă la moşieri din interior şi imperiile din exterior. Toate furtunile grele se abăteau mai ales asupra lor, încât au fost, deseori, nevoiţi să-şi părăsească vetrele, să-şi piardă bunurile şi viaţa. Iată de ce dispar, mai ales în sec. al XVIII-lea, un mare număr de sate din judeţul Teleorman iar populaţia se reduce simţitor. Au rămas, în acelaşi timp şi săraci şi înapoiaţi, în ciuda marilor capacităţi creatoare ale poporului nostru, de care am dat dovadă de îndată ce am fost stăpâni pe destinele noastre.

Chiar şi între cele două războaie mondiale, când ţara era „eminamente agricolă", ţăranul nu s-a putut bucura de roadele muncii sale, deoarece exista o mare disproporţie de preţuri între produsele sale şi cele pe care le procura din comerţ, mai ales cele industriale. Ei îşi vindeau grâul şi porumbul, ieftin, uneori cu 10-15 lei dubla iar mărfurile cumpărate de la oraş, erau deosebit de scumpe. Din această cauză, criza de bani era permanentă în sat şi nici vorbă ca ţăranul să-şi poată procura, aşa cum se cuvenea, mobilă, îmbrăcăminte sau măcar un aparat de radio. Şi strictul necesar, zahărul, uleiul, orezul, ca şi măruntele obiecte de mercerie, aţa, nasturii, vopselurile etc. erau nevoiţi, din lipsa banilor, să le cumpere cu... ouă. Chiar şi gazul de iluminat... Renovarea bisericii din temelie, ridicarea noului local de şcoală, ca şi halta CFR, s-au putut face nu cu banii ţăranilor ci colectând doar cereale de la ei. Atât aveau şi aşa ceva dădeau.

Tot din aceleaşi motive doar puţine familii din sat, cu excepţia învăţătorilor şi preoţilor, au putut să-şi dea copiii la şcoli superioare, taxele fiind prea mari. Se mulţumeau să facă acest lucru cei cu pământ mai mult, ce îşi duceau copiii, de regulă, la şcolile de Arte şi Meserii şi una dintre acestea era la îndemâna lor, la Miroşi.

Şi produsele agricole erau deficitare, din cauza loturilor mici pe care le munceau, încât, mai întotdeauna, primăvara terminau porumbul, o mare parte din familiile satului fiind nevoite să-l cumpere. Lipsa îngrăşămintelor

şi a mijloacelor mecanizate provocau şi ele o producţie slabă, neîndestulătoare. Era firesc, în astfel de condiţiuni, ca puterea economică a ţăranului să fie precară şi departe de vrednicia şi meritele acestor oameni, în ciuda eforturilor pe care le-au făcut cumpărând pământ. Acest pământ se fărâmiţa aproape an de an, prin moşteniri, la căsătoriile copiilor. Ca să cunoaştem mai de aproape situaţia materială a surduleşteanului, voi scrie câteva pagini legate de viaţa, locuinţa, hrana şi îmbrăcămintea sa.

VIII.2. Locuinţa

Toţi locuitorii satului, cu excepţia câtorva salariaţi stabiliţi vremelnic în sat, îşi au casa lor proprie. Ele sunt simple, modeste dar superioare fostelor bordeie, în care au trăit strămoşii lor. Construcţia lor este simplă. Se bat mai întâi stâlpii casei, un fel de schelet din lemne de salcâm ce va forma pereţii casei. Aceşti stâlpi se leagă cu furci şi între furci şi pari, se bat lanţii, lemne subţiri şi lungi cât viitorul perete al casei. Lanţii se bat, de obicei, curmeziş şi se umplu cu pământ amestecat cu paie. Din cărămidă sunt numai câteva case în sat. Acoperişul caselor este căpriorit şi peste căpriori se aşează tabla şi foarte rar, ţigla. La construirea unei case se foloseşte, „claca”, adică muncă colectivă cu rudele şi mai ales cu vecinii.

Casele sunt aşezate, de regulă, cu faţa la soare şi pe un loc cât mai înălţat. Au ferestre puţine şi relativ, mici. În faţa casei, uneori, se lasă un mic cerdac sau sală. În tinda casei, adică la intrare, este „focarul”, vatra unde se pregăteşte mâncarea. Deasupra vetrei se află un coş mare prin care iese fumul. Aici, lângă vatră, se păstrează oalele mari de gătit, pirostriile, tuciul de mămăligă şi lanţul de care este prins tuciul. Tot aici se păstrează şi ţesturile. În stânga se află camera de locuit iar în dreapta „odaia” unde se păstrează obiectele mai de preţ, pernele, macaturile, lada de zestre. Casele, când se construiesc, sunt puse pe tălpi, adică grinzi groase, astăzi din salcâm, în trecut din stejar. În casă se urcă pe o scăriţă. Până acum 60-80 de ani se obişnuia să se mai facă case şi cu cerdac în faţă. Astăzi însă numai câteva case au aşa ceva, aşa cum sunt cele lui Arghir Ştefan **(Foto 12)**, Constantin Chiţu şi Gheorghe Păune.

În 1950, cea mai veche casă din sat avea peste 130 de ani şi aparţinea familiei Marin şi Persifonei Păune. În 1951, existau în sat 292 de case cu 2 camere, 46 cu 3 camere, numai 14 cu 4 sau mai multe camere. În casă stau şi câte 2 şi chiar 3 familii. După colectivizare însă, au rămas foarte multe case care au unul sau doi membri, bătrâni. În total, în sat, existau în acel an, 365 de case, din care numai 15 aveau o singură cameră. La 303 case, pardoseala era de pământ, 30 aveau duşumea într-o singură cameră iar alte

32, în 2 camere. Scumpetea scândurii nu îngăduia sătenilor să o procure şi să-şi pardosească încăperile.

În faţa casei se afla „bătătura”, adică curtea iar în spatele casei grădina cu pomi, cu flori şi zarzavaturi. Aproape de casă se afla pătulul în care se ţinea, iarna, porumbul. Era lucrat din nuiele, mai rar din scânduri. Le cumpărau gata făcute, de la mocani, mai ales pe cele din gard. Tot aproape de casă se afla „coşara” vitelor şi mai rar un coteţ rudimentar pentru păsări. În jurul casei era un gard simplu, de uluci şi pe lângă el mulţi salcâmi, folosiţi, la nevoie, ca lemn de lucru sau frunzar, toamna. De la stradă, în curte se trecea peste un mic podeţ.

Când scriu aceste rânduri, au dispărut bătăturile şi pe locurile unde treceau carele şi vitele astăzi s-au făcut terenuri pentru legume. În casă, surduleşteanul nu locuieşte decât iarna, deoarece vara doarme fie pe prispă, fie în fânar, deasupra pătulului. Doar copiii dorm înăuntru. În interiorul casei sunt, pe lângă vatra milenară, „corlata”, o policioară de lemn unde se păstrează sărarul, lingurile, străchinile, cănile de apă şi tot aici se află vadra în care se ţine apa.

În camera de dormit este un pat de scânduri aşezat pe două stinghii, adică două scăunele. Paturile, de obicei, nu aveau saltele ci doar „ţoale”, adică velinţe sau rogojini. Pe pat sunt „căpătâiele”, adică pernele lungi cât patul. În trecut, se făceau paturi şi din pământ. Lângă pat se afla o masă de lemn şi două-trei scaune simple. Soba din cameră este comună cu focarul din tindă, încălzindu-se cu un foc ambele camere. În ultimii ani au început să se cumpere „plite”, sobe de tuci. Pe lângă sobă se afla, de obicei, o policioară, unde uscau săpunul după ce era făcut şi încă „verde”, adică proaspăt.

La răsărit e locul icoanei, cândva de lemn, moştenită de la bătrâni. Rar am văzut şi câteva icoane pictate pe sticlă. Lângă icoană este sticla cu aghiasmă, apa sfinţită la Bobotează. Tot aici se află şi pristolnicul, o cruce de lemn, cu ajutorul căruia femeile pun cruci pe prescuri. La ferestre sunt ghivece cu muşcate iar pe la grinzile de lemn ale tavanului nelipsitul busuioc. Lampa era şi ea prezentă, întrucât lumina electrică s-a introdus după 1954. În odaie sunt „scoarţele”, macaturi lucrate de femei şi aşezate unul peste altul pe o ladă de lemn, la căpătâiul patului. Neexistând dulapuri, aici erau atârnate, în cuie, rochiile de sărbătoare întoarse pe dos ca să nu se umple de praf. Şi aici erau o masă, scaune, icoana şi deasupra ei un ştergar brodat sau ţesut. La fel, multe „chite” de busuioc, dădeau acestor camere un miros plăcut şi specific. Pe masă, un pic de parfum, pudră, vaselină, săpun, pentru frumuseţea fetelor. Cei care au război de ţesut, îl ţin tot aici atunci când ţes iar în timpul anului îl ţin în pod.

Nici vorbă de radio, patefon, televizor, maşini de spălat, frigidere, aragazuri etc.

VIII.3. Hrana

Ca pretutindeni, mâncarea a fost, este şi va fi baza muncii omului şi pentru ea, tot zbuciumul vieţii. De unde şi dictonul latin, mai întâi să mănânci şi apoi vorbă sau filozofie.

Muncă multă şi aici în sat dar mâncare „cum dă Dumnezeu". Mămăliga a rămas alimentul de bază fiindcă, vorba ţăranului, e nelipsită de pe masa lui în fiecare zi, fie că e sărbătoare sau zi obişnuită. Este prezentă la botez, cununie, pomană, înmormântare, ea şi varza, apoi „păstăile", adică murăturile. Obişnuite şi nelipsite sunt fasolea, prazul, ridichile de iarnă, cartofii, ceapa şi usturoiul. Cei care au vaci, capre sau oi, se bucură de lapte, brânză şi unt. Iarna, au carnea de porc, deşi nu se pricep să o prepare. Toamna au uleiul sănătos de floarea soarelui. Un aliment de bază este şi oul.

Doar toamna se îndură să taie şi câte o pasăre. În general se mănâncă modest, neconsistent. Se mănâncă şi pâine, dar mai puţin. În toiul muncilor agricole mâncarea este şi mai modestă. Se mănâncă „pşircă", un fel de zeamă de prune pe care le vindeau mocanii. Se mănâncă şi fierturi de dovlecei sau fasole verde şi „chileliţă", o zeamă de corcoduşe fierte şi acrită. Zahărul, orezul, pastele făinoase, marmelada, biscuiţii se folosesc, din lipsa banilor, în cantităţi mici. Ouăle se prepară jumări în tigaie, fierte sau coapte în spuză. Toamna se mai prepară şi pastramă, când au oi, iar la Ignat se taie porcii şi atunci se îndulceşte şi ţăranul cu „bucată", aşa cum zice el la carne. Acum o duce şi el mai bine având asigurată carnea şi grăsimea. Face ciorbă de oase, sarmale şi bucăţi prăjite pe ţepuşă, la foc.

Ce se mănâncă şi când. Am ţinut să înregistrez şi acest aspect legat de hrana surduleşteanului. Varza o prepară fie ca mâncare de post, fie cu carne, mai ales iarna. Se mai face ciorbă de fasole, de cartofi, de legume sau mâncare de teci, fasole verde, mâncare de praz, de prune şi de orez. Murăturile se folosesc în cantităţi mari, iarna. Din carnea de porc se mai face piftie, cârnaţi, friptură. Primăvara sunt la modă fierturile de ştevie, urzicile şi dragaveiul, o plantă de câmp. Vara, vine rândul tecilor, a dovleceilor, a roşiilor şi a verzei dulci. Cei care au lapte fac „colarez", amestec de lapte, făină şi zahăr. Fructe sunt puţine în sat, mai ales corcoduşi şi mere iar toamna nuci şi gutui. Fac dulciuri, gogoşi, uscăţele şi rar de tot, cozonac. Noroc că apa este sănătoasă şi bună la gust şi sunt peste 70 de fântâni „americane". Bărbaţii beau cumpătat ţuică şi foarte puţin vin, întrucât nu existau vii în sat. Băuturile, ţuica şi vinul, se cumpărau de la

cârciumarii Ilie Surcel şi Constantin Giuganu, care şi ei le aduceau, vinul mai ales, de la Drăgăneşti Olt. Nefiind vin, nu erau în sat nici beţivi şi nefiind beţivi nu existau nici certuri şi scandaluri.

Masa se lua de către toţi ai casei în comun, strângându-se roată în jurul milenarei mese rotunde cu trei picioare şi stând pe scăunele. Se mânca din aceeaşi strachină cu linguri de lemn, mai rar cu furculiţe. Vara se mânca pe „conace". Primul la „nămiezi", adică pe la ora 9-10 dimineaţa, al doilea „conac", pe la ora 14 şi ultimul pe „murgite", când lăsau treburile câmpului.

În afara meselor familiale se obişnuiau şi mesele de obşte sau prânzuri cu prilejul „soroacelor" pentru morţi, la dezlegarea unei case, a unei fântâni sau la Ziua Eroilor şi Joia Mare din Săptămâna Patimilor. La aceste mese contribuie aproape tot satul şi se fac fie la casele oamenilor, fie la câmp, la fântâna care se „dezleagă" şi, în sfârşit, la biserică. Oamenii mănâncă aşezându-se jos, pe iarbă sau pe scaune lungi, dacă sunt, iar masa se pune pe cergă. Se serveşte mai întâi ţuică, varza nelipsită, ca şi mămăliga, fiertură, adică ciorbă de pasăre şi pentru cei din capul mesei şi friptură de pasăre.

Putem spune că ţăranul, datorită condiţiunilor de inegalitate socială în care a trăit, muncea mult şi mânca aşa cum am arătat. Femeile nu au nici vină, pregătind ceea ce aveau la dispoziţie. Munceau foarte mult, se sculau primele ca să poată face bruma de mâncare, să spele rufele, să mulgă oile şi se culcau ultimele. Munceau şi găteau din greu cu paie, coceni, beţe de floarea-soarelui, în fumul şi căldura vetrelor. Găteau şi ele cum puteau şi ce puteau.

VIII.4. Îmbrăcămintea

Portul actual nu mai este cel de altădată. S-a schimbat şi se schimbă mereu, ca şi munca, de la o generaţie la alta **(Foto 13-17)**.

Între cele două războaie mondiale, bărbaţii purtau căciulă, de regulă şi vara şi iarna şi doar când era prea cald umblau cu capul gol sau pălărie. Nu mai purtau barbă şi plete, cum purtau părinţii şi bunicii lor. Nădragii de odinioară, largi de turnai mămăliga pe fundul lor, au dispărut şi au fost înlocuiţi cu pantaloni de târg sau ţesuţi acasă din lână şi bumbac. Poartă tot timpul şi bătrânii şi tinerii, brâu. Pe dedesubt au izmene din cânepă sau din pânză de târg. Haine şi veste poartă mai ales tinerii, în vreme ce oamenii în etate şi bătrânii poartă nelipsitul cojoc.

Iarna poartă flanele şi în picioare opinci, care însă încet-încet, au dispărut şi au făcut loc gumarilor, un fel de încălţăminte din cauciuc. Doar tineretul, duminica la horă, se încalţă cu pantofi. Vara umblă desculţi, în izmene şi cămăşi lungi prinse cu brâu sau chimir, care au apucat să mai moştenească de la bătrâni. Iarna poartă ciorapi de lână sau obiele. La

biserică, bătrânii veneau iarna cu cojoace lungi şi având în mână un ştergar alb în loc de batistă iar femeile, în special cele bătrâne, veneau cu scurteica, o haină lungă, neagră şi tivită la guler şi la mâneci cu blană de vulpe. În picioare au opinci, papuci, gumari şi mai rar ghete. Iarna poartă şi ele izmene. Pe cap poartă batice de târg sau basmale numite testemel. Numai la zile de sărbătoare mai scoteau din lăzi „cârpa", adică marama lucrată din borangic, simplă sau aleasă. Fetele tinere veneau cu rochii sau cu ii frumos lucrate. Mai rar, mai vedeai câte una cu „peşteanul" sau „zuvelcile", două foi lucrate din lână, una în faţă şi alta în spate. De regulă, umblă însă cu rochii de târg, din stambă şi în zilele de lucru le poartă întoarse pe dos. Bătrânele îmi mărturiseau că bunicile lor purtau la gât mahmudele de aur şi colan de mărgean. De asemenea, pe cap purtau „sfanţi şi pitaci", bani mici de argint cusuţi pe o bucată de pânză sau catifea. În urechi aveau icuşari, bani tot de aur, dar mai mici. Bărbaţii purtau ipingele, haine lungi şi chimire largi pe piele în care păstrau luleaua de lut, amnarul şi cremenea, custura sau briceagul ca şi băşica de porc cu tutun. În degete purtau inele din metal obişnuit dar cu diverse simboluri sau peceţii, semnând cu ele când era nevoie. Zece inele dintre acestea le-am donat muzeului din Alexandria.

VIII.5. Aspecte sanitare

Viaţa în aer liber, munca, mâncarea curată şi proaspătă, neabuzul de băuturi şi apa sănătoasă şi minunată a satului au favorizat sănătatea locuitorilor. Sunt slabi, în general şi bărbaţii şi femeile, dar sănătoşi. Pentru nevoile mărunte, în caz de răceli, au farmaciile de la Balaci şi Miroşi iar când se îmbolnăveau şi era nevoie de intervenţie chirurgicală aveau alături spitalul din pădurea Drăgociului chiar lângă sat. Mortalitatea infantilă a scăzut mult după 1928. TBC-ul nu a existat în sat ci doar cazuri de „ducă-să pe pustie" adică epilepsie, boală incurabilă. La copii, bolile obişnuite sunt pojarul, difteria, mai rar scarlatina. Mai frecvente sunt bolile de ficat datorită mâncării insuficiente. Reumatismul este boala obişnuită a bătrâneţii şi tratat tot bătrâneşte, recurgând la leacuri băbeşti, comprese cu hrean, băi de soare şi băi de bălegar. Aceste băi se făceau în albii pline cu bălegar şi cine avea curajul, intra în ele în pielea goală. Moda băilor în afară de sat nu exista.

Fac baie corporală, în general rar, în albie. Şi closetele lasă de dorit, fiind rudimentare şi neigienice. Femeile iubesc curăţenia şi fac de două ori pe an curăţenie generală. Nasc acasă, asistate de moaşa din sat, aşa cum a fost bătrâna Ioana Orjanca, ce-a adus pe lume sute de copii, între care şi pe copiii mei. Era preţuită pentru dibăcia ei şi bucurată cu modeste atenţii.

VIII.6. Perspective de viitor

M-am reîntors în sat în dese rânduri, fiind legat sufleteşte de el şi oamenii lui şi mi-am dat seama că prefacerile sociale au provocat o adevărată revoluție în viața satului, an de an s-au ridicat case noi cu împrejmuiri din prefabricate şi cu un interior mobilat, ca la oraş. A apărut lumina electrică şi odată cu ea, televizorul, maşina de spălat, frigiderul. Îmbrăcămintea e şi ea aproape ca cea de la oraş iar copiii nu mai sunt cei de ieri, desculți şi prost îmbrăcați. Acum au haine frumoase şi încălțăminte la fel. S-au schimbat şi obiceiurile şi banii şi-au făcut apariția în sat, deoarece foarte mulți locuitori sunt încadrați în industrie, mai ales la Piteşti. Din păcate au plecat mulți tineri şi satul îmbătrâneşte şi nu se mai regenerează ca altădată.

CAPITOLUL IX

Satul Surduleşti şi spiritualitatea lui

IX.1. Caracterul oamenilor din sat

Țăranul surduleştean este un om înzestrat cu multe calități. Apreciază nu numai munca dar şi laturile spirituale ale vieții. Ca orice țăran român, trece uşor de la necaz la glumă, iubeşte frumosul şi numai necazurile abătute asupra lui l-au împiedicat să-şi arate întreaga sa posibilitate spirituală.

Munca şi grijile îl fac să pară posomorât. Şi nu de puține ori a fost acuzat de lene dar fără dreptate, deoarece e om vrednic, dibaci şi plin de viață, uşor la râs, bun de petrecere iar în jocurile sale populare îşi dovedeşte vigoarea şi dragostea de viață. Şi surduleşteanul este acelaşi țăran omenos, primitor şi inteligent. Este, de asemenea, răbdător şi rezistent în fața încercărilor, acomodându-se cu necazurile şi cu bucuriile.

Necazurile şi nedreptățile suferite l-au făcut însă neîncrezător în oameni şi mai ales în străinii care vin în sat, deoarece, în trecut, aceştia l-au înşelat şi nădejdile puse în ei au fost date de ruşine. Când însă se convinge că cineva îi vrea binele şi se străduieşte pentru el, atunci îşi deschide inima şi îşi arată toată recunoştința. Rare sunt satele împrejur unde oamenii să fi făcut atâtea lucruri de folos obştesc ca în Surduleşti, deoarece şi-au deschis şi inima şi punga, când s-au convins că ceea ce se face este pentru binele lor.

Îi sunt dragi copiii şi familia şi îşi respectă soția. Crede în muncă şi-şi uşurează viața şi munca cu gluma lângă el. La fel, ştie să ironizeze, dar nu foloseşte violența, fiind primitor şi îngăduitor, ca unul ce a ştiut ce înseamnă suferința, nu numai a lui dar mai ales a străbunilor săi. Iubeşte vitele, deoarece sunt mâna lui dreaptă la muncă şi la bunăstarea casei.

La fel şi femeile sunt extrem de muncitoare şi harnice. Încep să muncească de la 14 ani şi până nu le mai ajută puterile. De aceea se trec şi repede. La 40-45 de ani sunt îmbătrânite. Surduleşteanca munceşte la câmp, țese, creşte copiii, are grijă de vite, pune cloşti, are grijă de flori şi de grădină şi seceră, coseşte, taie cocenii, ține coarnele plugului, culege porumbul sau mână vitele. La 2-3 săptămâni după ce a născut, pleacă la câmp, încât toată viața ei este o muncă neîntreruptă, uneori strivitoare pentru puterile ei. Cu toate acestea nu îşi pierde voia bună şi trece peste multele sale îndatoriri. Ca orice altă femeie a satului românesc, prin puterea ei de muncă, prin energia ei, ca şi prin dragostea ei de frumos, aş putea să spun că nu îşi are egal în lume.

Ea este ca un izvor care curge în continuu. Ea este cheia casei, a gospodăriei şi focul vetrei arde permanent, datorită grijii sale. Spală, coase, urzeşte, năvădeşte, ţese cu migală şi cu artă şi datorită fanteziei sale artistice scoate minuni de frumuseţe. În acelaşi timp ea este sufletul şi inima familiei ca şi a neamului nostru păstrând graiul dulce al limbii româneşti, frumuseţea tradiţiilor şi înţelepciunea strămoşească. Îi datorăm graiul şi conştiinţa românească prin datinile şi bunul simţ în care îşi creşte copiii. Munca ei, dragostea de copii, răbdarea şi dragostea de frumos sunt daruri care îi face cinste, nu numai ei ci şi însuşi neamului nostru românesc. În anii de război, multe au rămas singure şi cu întreaga răspundere a gospodăriei şi muncii de la câmp. M-a uimit răbdarea, puterea lor de muncă, destoinicia şi vrednicia arătate în acei ani grei. Binecuvântată sămânţă de oameni, femeile acestea ale satului românesc! Dacă aş avea putere, le-aş ridica cel mai frumos monument în capitala ţării, ca un omagiu de recunoştinţă pentru toate meritele lor.

Oamenii au şi aici defecte. Le lipseşte personalitatea şi orientarea politică, poate şi pentru că o fac din anumite raţiuni şi uneori servilismul de care dau dovadă este rodul robie lor de veacuri. Poate de aici şi zicala: *„fă-te frate cu dracul, până treci puntea”*. Nu au avut încredere în nimeni pentru că au ştiut că tot ce au dobândit *„li s-a răpit sub tot felul de motive”*[116] şi nu de puţine ori au lăsat timpul să treacă peste ei ne mai sperând la o viaţă pe măsura vredniciei lor. De aceea şi străinii care au trecut pe la noi, ca şi cărturarii români care i-au cunoscut mai bine, le-au luat apărarea cu toată obiectivitatea[117].

IX.2. Comportarea oamenilor între ei

Oamenii din sat au purtări alese, nu obişnuiesc să spună vorbe urâte, nu înjură, nici nu drăcuiesc. Ca să nu-l pomenească pe dracul, zic: „cornea”, „ia-ca cui”, „al zarului” etc.

Sunt săritori la nevoie, respectă bătrâneţea, sunt omenoşi şi ţin cont de opinia publică a satului. De aceea nu sunt vicii în Surduleşti, beţivi, oameni cu purtări urâte, hoţi.

Duminica şi de sărbătoare, vin la şosea sau la horă îmbrăcaţi frumos, bărbaţii, femeile, tinereţea cu tinereţea şi printre ei copiii. Oamenii se salută între ei cu „ziua bună”, „sara bună” şi răspund „mulţumim dumitale”. Bătrânii sunt numiţi „moşule”, „bâtule”, iar femeile, „bâta”, „maie”, „moşică”, fetele

[116] Karl Marx, *Însemnări despre români*, Bucureşti, Ed. Academiei RPR, 1964, p.138-139.
[117] I. Simionescu, *Ţara noastră*, Bucureşti, Fundaţia pentru Literatură şi Artă „Regele Carol II”, 1938, p.267-268.

mai tinere spun celor mai mari „ţaţă” iar cele mici, celor mai mari, „dadă”. Cele de-o vârstă sunt, între ele, „surate”.

Femeile respectă pe bărbaţi fiindcă sunt „cruce întreagă” şi nu stau înaintea lor iar soţia, de regulă, merge în urma soţului. Femeile tinere sărută mâna femeilor în etate, a bătrânilor, a naşilor şi moaşelor.

IX.3. Comportarea copiilor

De îndată ce cresc şi nu mai sunt în grija mamelor sau bâtelor, copiii satului se ţin de joacă. Unele jocuri sunt comune în toată ţara. De exemplu: „v-aţi ascunselea”, „baba-oarba” etc. În afara acestora mai obişnuiesc următoarele jocuri:

„De-a Craiului”. Joc de băieţi şi fete care se adună, îşi aşează mâinile una peste alta şi cel ce-a rămas cu palma deasupra tuturor palmelor, este Craiul. Acesta are dreptul să dea porunci hazlii: să cânte ca cocoşul, să ragă ca măgarul, să se dea tumba etc.

„De-a gaia”. Joc de mai mulţi copii, băieţi şi fete, din care se alege unul gaia, adică uliul şi este obligat să prindă puii, adică pe unul din copii, atingându-l cu mâna. Cloşca însă, o fată din joc, îşi apără puii şi atunci Gaia zice: *„Cloşcă dă-mi un pui”* dar cloşca îi zice: *„Mai bine-ţi scot un ochişor”*. Se continuă jocul până ce Gaia a prins un pui şi se schimbă rolurile.

„De-a dovleacul”. Băieţi şi fete, stau jos, unul în poala celuilalt, în şir. Ei sunt dovleceii şi au un paznic, tot dintre copii, care vinde dovleci. O fetiţă, de obicei, făcând pe bătrâna la mers şi la vorbă, se face că vrea să cumpere dovleci, *„Dar să fie bine copţi”*. Ca să se convingă, ciocăneşte capul copiilor până ce se hotărăşte pe care să-l cumpere. *„Ăsta-i copt”*, zice ea şi se stârnesc râsete şi voie bună până-i cumpără pe toţi.

„Ineluş-învârtecuş”. Băieţi şi fete fac o horă, trag la sorţi ca să scoată pe unul din ei, pe care-l leagă la ochi şi apoi, aplecat, stă cu mâinile la spate. Copiii se fac că îi pun în mâini un inel şi îi zic *„Ineluş-învârtecuş, pe-a cui mână degetul ai pus”*. E dator să ghicească cine l-a atins cu mâna. Se face haz şi voie bună până când cel legat la ochii ghiceşte un copil şi acela e obligat să-i ia locul.

„Pas, pas, pasărea”. Se aleg doi copii, conducători, şi aceştia aleg două cuvinte pe care nu le ştiu ceilalţi. De exemplu, *„rochie de mireasă”* sau *„mărul din grădina raiului”* etc. Vin apoi în faţa copiilor şi merg pe lângă ei, cântând de la un grup la altul, deoarece şi copiii s-au ales între timp în două grupuri egale ca număr. Cei doi conducători, mergând pe lângă fiecare grup spun cântând: *„Pas, pas, pasărea, la Irina iese rea”*. Se opresc şi le fac cunoscute celor două şi apoi se iau la întrecere între ei. Se apucă de

mâini şi fiecare încearcă să rupă lanţul grupului rival. Câştigă cel care a reuşit să-i tragă pe ceilalţi copii în partea lor.

„Trop-trop". Din grupul de copii se aleg doi, unul din ei având sarcina să dea nume de flori copiilor din joc, spunându-le la ureche ce nume de floare poartă fiecare. Jocul începe tot cu două grupe de copii. Cei doi conducători de joc stau în dreptul lor şi cel care nu ştie numele florilor, începe să meargă într-un picior şi să zică: *„Trop, trop"*. Cel care a pus numele florilor îl întreabă: *„Cine eşti?" „Dumnezeu"*, zice celălalt. *„Şi ce vrei?" „Flori"*. *„Ce fel de flori?"* Atunci el rosteşte la nimereală: crin, lalea, muşcată, busuioc, trandafir, bujor etc. Dacă din grupul copiilor a primit un nume de floare care se potriveşte, iese din joc. Şi aşa se continuă dialogul până ce au fost ghiciţi toţi copiii.

„Omul negru". Îi zicea aşa după numele unui copil legat la ochi şi care, fiind omul negru, este obligat să alerge după copii şi să-i prindă. Copiii sunt, în acest timp, strânşi într-un cerc şi omul negru, ca să i se atragă atenţia încotro să caute, aude un copil strigând: *„Acum ceasul bate două, omul negru n-a venit"* şi dacă nu a reuşit să prindă vreun copil, se continuă jocul până la ceasul bate zece. Este un joc plin de haz şi se termină, de obicei, în râsetele copiilor.

„Armaşul". Joc foarte vechi şi se joacă de băieţi, unul fiind împăratul, omul bun, hoţul, jeluitorul şi armaşul. Ei se aleg în aceste roluri trăgându-se dintr-o căciulă bilețele cu rolul respectiv. Începe jocul. Împăratul, înconjurat de cei din joc, primeşte plângerea jeluitorului cu aceste cuvinte: *„Împărate, luminate, mulţi ani cu sănătate. Aveam şi eu o iapă oarbă, chioară, cum era şi îmi făceam treaba cu ea. Numai că-ntr-o zi de vară, mă dusei cu ea la moară, veni hoţii, mi-o furară"*. Împăratul zice arătând spre copiii de lângă el: *„Pe cine bănuieşti?"* şi jeluitorul trebuie să ghicească cine e hoţul. Dacă nu îl ghiceşte, împăratul porunceşte armaşului să-l lovească pe jeluitor cu câteva lovituri simbolice. Şi iar se continuă jocul până ce, în sfârşit, jeluitorul îl arată pe copilul destinat să joace rolul hoţului.

„Băsmăluţa". Joc de copii dar şi de tineret, pe la furcării. O batistă este aleasă şi i se face nodul. Unul din jucători primeşte batista şi după ce copiii sau tineretul au făcut un cerc mare, este obligat să meargă uşor, în jurul cercului, prin spate şi pe nesimţite să aşeze batista pe umărul unuia din cerc. Dacă simte, cel în cauză este obligat să iasă repede din cerc şi să-l fugărească pe cel care i-a pus batista atingându-l cu batista plină de noduri. Dar cel fugărit nu se lasă prins, se fereşte şi strigă râzând: *„Am pierdut o băsmăluţă, mă bate cu ea măicuţa şi cine o va găsi, îi sărut guriţa"*.

Se mai juca prin sat, mai rar, „Bobicul", un joc la fel ca ţurca din alte părţi ale satelor româneşti.

IX.4. Tineretul

Flăcăii şi fetele îndrăgeau horele, furcăriile, clăcile şi cumetriile. Băieţii ies la horă de la 18 ani iar fetele la 16 ani. Ele veneau, de obicei, cu mamele lor. La hore, vechi de când îi neamul românesc, tineretul are prilejul să se bucure de viaţă, să lege prietenii, să-şi etaleze talentele şi să se aleagă viitoarele familii ale satului. Horele aveau loc duminica şi de sărbători în poiana de lângă primărie şi casa parohială. Pentru horă, tineretul angaja lăutar şi cobzar, plătiţi atât cu bani cât şi cu bucate, grâu şi porumb.

Hora începea pe la orele 16 şi nu de puţine ori, pe lângă tineret, se prindeau şi cei maturi. Copiii se joacă pe alături iar bătrânii stau şi privesc cu nostalgia trecutului. Hora este comună pe tot teritoriul românesc, dovedind şi ea unitatea spirituală a poporului român ca şi permanenţa sa pe vatra străbună. Este de trei feluri: Hora mare, Hora în doi şi Hora la patru. Se mai joacă: Joiana, Ursăria, Murguleţul, Sârba, Baraboiul, Geamparalele, mai ales de cei bătrâni şi Căluşul cu nelipsitul Nebun, acoperit cu o mască **(Foto 18)**. În timpul horei sau altor jocuri se zic strigături: *„uite una, uite două, şi cu asta face trei, şi de brâi şi de curea, şi cu dreptul dă-i aşa”*. Prinşi de plăcerea şi fierbinţeala jocului scot apoi strigătul *„trr, trr, trr”*, *„dreapta”*, ca apoi să strige, *„foaie verde foi de bete, schimbă fata, măi băiete”*. Hora se sparge la apusul soarelui, iar primăvara se mută la pădure, la Drăgoci.

Motive de petrecere şi de întâlniri între flăcăi şi fete îl dau şi furcăriile. Tineretul se adună la o casă unde se simte nevoie de ajutor, fie la curăţatul porumbului de foi, fie la o casă nouă etc. Cu acest prilej se spun ghicitori, glume, cine ştie cântă din fluier sau se cântă. Amintesc câteva ghicitori, spuse cu acest prilej:

- *„Mă dusei în pădure, tăiai o nuia, ocoli ţara cu ea şi-mi făcui treaba cu ea”* (gândul).

- *„Păsărică pestricioară, la popa pe policioară”* (cartea).

- *„Am o căpiţă cu fân, sub căpiţă două lacuri, o raţă cufurită şi-o moară hodorogită”* (capul şi faţa omului).

- *„Ce-i rotund şi fără fund ?”* (cercul).

- *„Lipie pe lipie, foaie verde varvarichie”* (oglinda).

Seara, mai ales toamna şi iarna, flăcăii cuprinşi de doruri încep să chiuie pe ulițele satului, ca un strigăt de dor, după dragoste şi încep a cânta:

„Foaie verde a bobului
Din pricina dorului
Şi din a iubitului
Fac umbră pământului.
Fir-ar ceasul afurisit

Când m-apucai de iubit
Că mai bine a-şi fi murit”.[118]

Un obicei frumos îl au tinerii când scriu fetelor, rudelor sau părinților. În scrisori adaugă un fel de poezii scurte din care prezint câteva:

„Când am dat să scriu frumos,
Mi-a căzut penița jos
S-a rupt tocul şi penița
Sărut ochii şi gurița”.

„Foaie verde solzi de peşte
Sărut ochii cu-i citeşte
Iar a celui care-ascultă,
Doresc sănătate multă”.

„Dacă rândurile mele
La tine vor zbura
Las-o lacrimă să pice
Pe iscălitura mea”.

„Dacă vrei să ai plăcere
Dă răspuns scrisorii mele
Dacă nu, dă-i foc să ardă
Şi cenuşa s-o ia vântul
Să nu afle nici mormântul”.

„Câte boabe de nisip
În Oceanul Pacific
Tot atâtea sărutări
Îți trimit de mii de ori”.

„Cum doreşte căprioara
Apă rece din izvor
Tot aşa şi eu pe tine
Te iubesc până-o să mor”.

„Dacă azi eu sunt departe
Îți trimit această carte
Să ştii că nu te-am uitat
Într-un colț te-am sărutat”.

[118] Cules de la Sevastița Savu.

„Dacă vrei să ştii
Cât de mult eu te iubesc
Întreabă vântul serii
Care mi-a furat
Suspinele durerii”.

Scrisorile sunt însoțite de desene, flori de obicei, mai ales când sunt scrise fetelor.

Față de armată, tineretul arată respect şi o face cu plăcere, deoarece armata îi face oameni, învățându-i cu greul şi îi maturizează.

Războiul este un lucru rău şi deseori în scrisorile trimise de tineri, de pe front, îşi exprimau ura față de el în versuri ca acestea:

„Fir-ai mamă blestemată
Că nu m-ai făcut o fată
Să-ți aduc apă-n găleată,
Să-ți fac focuşoru-n vatră
Şi m-ai făcut mărgăritar
Ca să mă ia militar
Să mă duc la Calafat
Şi să mor împuşcat
Ori de sabie tăiat
De baionetă înțepat
De surori nevăitat
Şi de mamă tămâiat.”[119]

Din primul război mondial, am cules şi aceste versuri:

„Foaie verde salbă moale
De la Bucureşti la vale
Trece un general călare
Cu cinci sute de cătane
Generalul fluierând
Militarii tot plângând.
Fetele se duc la nuntă
Noi ne pregătim de luptă
Fetele se duc la bal
Şi noi intrăm în spital
Fetele joacă Bugeagul

[119] Aceste versuri se referă la Războiul de Independență din 1877-1878 şi le-am găsit în cărticica *Micile Amintiri* ale învățătorului Alexandru Constantin Popescu, de care am mai amintit în cursul lucrării.

Noi ne pregătim atacul
În noi taie carne vie
Ele merg la cumetrie
Militarii s-operează
Fetele stau şi dansează”

„Săraca România
A intrat neamțul în ea,
Strânge grâu, strânge porumb
Strânge tot de pe pământ
Strânge unt, strânge untură
Şi o duc la comandatură.
Strânge vaci şi porci graşi
Şi îi duc la Făgăraşi.
Sângele românilor,
Până la burta cailor
Sângele germanului,
La genunchii calului
Sângele francezului
Doar la unghia calului.”[120]

IX.5. Lumea în tradiția satului

Lumea, adică cerul şi pământul şi toate făpturile lor, a fost făcută de Dumnezeu, pe care ei îl numesc: „Sfântul”, „Sfântuleț u”, „Dumnezeu Drăguț u”, „Moşul” etc. Îl numesc cu respect, când vorbesc de el, „Pupa-l-aş”.

Când Dumnezeu a făcut lumea şi-a băgat şi dracu coada, Dumnezeu făcând lucrurile bune, iar Diavolul pe cele rele. Diavolul nu e pomenit, ci i se dă numele: „Necuratul”, „Cornea”, „Ucigă-l toaca”, „Ducă-se pe pustii”, „Iaca-cui” etc.

Cerul este „Tronul lui Dumnezeu”, iar Iadul „al Diavolului”. La început, cerul era foarte aproape de pământ, dar fiindcă oamenii nu l-au respectat, aruncând cu lăturile către el, Dumnezeu la ridicat unde este astăzi. Tot în vremurile vechi, Dumnezeu umbla pe pământ singur sau cu Sf. Petru, ca să cerceteze pe oameni şi răsplătindu-i după cum îi primeau.

Stelele sunt suflete de oameni şi când cade o stea, a murit un om. Soarele şi luna au fost frați, iar petele din lună sunt un cioban cu oile sau Cain cu fratele Abel. Nu e bine să arăți stelele cu mâna, că faci negi. Cerul

[120] Auzite şi culese de la Sevastița Savu.

arată cum va fi vremea, ploioasă dacă Luna „Crai nou" este cu cornul în jos şi va fi secetă, dacă este cu cornul în sus. Când cerul este senin şi sunt stele multe, dar fulgeră din senin, se strică „vacul" adică vremea.

Lumea veche a fost înecată de potop şi atunci au pierit uriaşi de la care au rămas măgurile sau gorganele. În lume există şi fiinţe nevăzute, bune sau rele. De pildă: Sânzienele, Ielele, Piticii, Drăcuşorii, Muma pădurii, Ursitoarele, Blajinii, Gaia. Ursitoarele urzesc oamenilor la naşterea lor. Sunt ursitoare bune şi rele şi ca să le îmblânzească pe cele rele, ţăranii le numesc: „Şoimanele", „Frumoasele", „Sfintele". Tot aşa, mângâie cu epitete frumoase vărsatul, epilepsia etc., zicând despre ele: „Sfântul de vărsat" sau „Sfânta".

În veacul trecut, în Surduleşti se sărbătoreau foarte multe zile, fără muncă, în cinstea Filipilor, a Circuviilor de vară şi de iarnă, a Macaveilor etc., probabil obiceiuri păgâne şi păstrate sub haină creştină şi pretext să se sustragă de la muncile cerute de boieri. Am putea spune că ele constituiau un protest deghizat împotriva abuzurilor moşierimii. Când s-au eliberat de vechile servituţii boiereşti şi şi-au lucrat propriul lor pământ, le-au dat uitării. În prezent, mă refer la vremea când am stat în Surduleşti, femeile mai ţineau următoarele sărbători cu caracter păgân: Sf. Foca, să-i apere de foc, Sf. Trifon, să-i apere de lăcuste, gângănii sau de lupi.

Focul este un lucru sfânt şi e păcat să-l scuipi iar apa e un dar de preţ de la Dumnezeu şi e păcat să ceri bani pe ia. Şi viaţa fiind un dar de la Dumnezeu, e mare păcat să ucizi sau să te sinucizi. Unii oameni, la moarte, să fac strigoi şi pentru că ar putea deveni strigoi, înainte de a-i îngropa li se bagă în burtă o andrea sau un cui. La crucea mortului, de asemenea, se înfige un fus.

În viaţa fiecărui om există un destin sau soartă de care nu poate nimenea scăpa. De aici şi zicala: *„Ce ţi-e scris în frunte, are să se întâmple"*, aşa că nimeni nu poate fugi de soarta lui şi nu o poate schimba. Nu toate zilele sunt bune şi mai sunt şi zile rele printre ele. Unul este şi ceasul morţii, de unde şi vorba: *„Ţi-a sunat ceasul morţii"*.

Pe o carte din 1896, locuitorul Matei Savu însemnase zilele bune şi zilele rele, din tot cursul anului:

Ianuarie, zilele rele erau: 2, 4, 6, 14, 21, 27;
Februarie: 6, 11, 14, 16, 27;
Martie: 4, 19, 22;
Aprilie: 6, 8, 19, 25, 30;
Mai: 1, 6, 7, 8, 19, 25;
Iunie: 3, 6, 9, 12, 18, 25;

Iulie: 3, 6, 8, 14, 20, 22;
August: 2, 4, 10, 15, 19, 22;
Septembrie: 1, 4, 8, 9, 23;
Octombrie: 3, 5, 7, 23;
Noiembrie: 1, 6, 11, 22, 25;
Decembrie: 1, 3, 6, 14, 21.

Cea mai bună lună este luna martie, care are doar trei zile rele, iar ziua de 6 este cea mai rea întrucât se repetă de 8 ori într-un an. De ceasuri rele, ca şi de zilele rele, trebuie să te fereşti de unde şi zicala: *„Nu aduce anul, ce aduce ceasul”*.

Un loc aparte în viaţa omului îl are deochiatul, fiindcă sunt şi oameni care deoache. Cei deocheaţi au dureri de cap, au ameţeli iar animalele deocheate, în unele cazuri, pot chiar să moară dacă nu li descântă. Pentru a scăpa, mai erau bătrâni în sat care ştiau să descânte de deochi. Am avut şansa să culeg câteva descântece de la bătrâna Ioana Comănescu, de 80 de ani, în 1946:

Descântec de deochi

„Pasăre albă, codalbă,
Sări ici, sări colea
Sări în piatră seacă
Sări din ochii lui...
De-o fi de vânt,
Îi descânt
Să-i moară calul
De-o fi de soare
De acu nu-l mai doare
Şi de-o fi roman sau de-o fi femeie
Să mire lumea de el (ele)
Să-i piară razele
Ptiu, ptiu, ptiu...”

Femeia se aplică asupra celui deochiat şi-l scuipa uşor de mai multe ori.

Alt descântec

„Fugi nălucă
Din preluncă
Că te-ajung
Cu astă furcă
De răzori
Că te tai

Cu ăst topor
Urâto, posomorâto
Fugi unde cocoşul nu cântă
Unde popa nu toacă
Unde fata mare
Cosiță nu are
Fugi, unde adastă 9 fete
Cu ferestrele deschise
Cu uşile în-lături date
Cu măturile dezlegate,
Că-i descântec de la mâna mea
Iar leacul de la maica Precista".

Descântec de dor de cap

„Fugi strigoiule,
Fugi moroiule
Că bate vântul
Să răstoarne pământul
Fugi deochi,
Dintre ochi
Ca vântul ai venit
Şi Ion,
Să rămână curat
Cum măicuța
Din cer l-a dat".

Descântec contra bubelor

„Bubă băşicată
Bubă-nveninată
Buba bubelor
Sora ciumelor
Să nu fii deochiată
Să nu fii-nveninată
Eu de vârf te luai
Rădăcina îți secai
Şi-n vânt de-aruncai
Bubă nu fi amară ca fierea
Ci să fii dulce ca mierea
Descântecu de la mâna mea
Leacu de la maica Precista".

Descântec de cineva legat

„Dacă or fi legați (ea, el)
În foc să fie arsă
În pământ băgată
Şi pe apă dată
Să le căutați
Să le dezlegați
Drumul să le dați
Şi să-i cununați”.

Descântec de speriat

„Fugi speriatule,
Fugi colțatule
Fugi posomorâtule
Fugi despletito
Fugi aiurito
Fugi muma ciumii, fugi
Fugi spaima lumii, fugi
Descântecu de la mâna mea
Leacu de la Maica Precistă”.

IX.6. Graiul

Graiul surduleşteanului este grai curat românesc, având micile sale particularități specifice locului. Am ales un text reprezentativ în care am exprimat vorbirea curentă a unei femei, venită cu anumite treburi în casa noastră:

„Păi să vezi sfinția sa, taică părinte, pupa-te-a-şi, am fost că doară mă ştii, muire necăjită şi cu rumân d-a dora şi nu am dus-o bine nici cu el, că era om iaca-cui. Noroc în caltea că am fost eu muiere bătătarnică, că rumanul nu prea se omora cu treaba. Şi-apoi a tot bolnăvit, până ce s-a îndurat sfântul de l-a luat. I-am purtat soaroacele şi după aceea a fost venit un ruman şi-a fost zicând să-i dau muiere pe fi-mea. A mas omul la noi, de am pus la cale când om face nuntă, că de împăcăciune nu ne-a dat mâna să o mai facem. Din ce-am avut şi eu, am făcut o leacă de zestre, păi dar, şi i-am dat de ale casei: 5 perechi de cearapi, troacă, un dermel, 4 velinți, o cârpă (maramă - n.a.)*, pieptar, căpistere, 5 oi țigări* (țigăi - n.a.)*, 20 de meltice de porumb, 5 oi, iar la câmp, două pogoane şi-o fâşteică de vie din pomostul* (moştenire - n.a.) *mamei. Oi rămâne şi eu pe lângă ei, numai de mâncat oi mânca, da başca, că gineri-miu e om cu melic* (nărav - n.a.) *şi nu*

voi să-l supăr, păi dar. Pe fată, după un an, a împodobit-o Dumnezeu, cu prunc, păi dar, şi după vinerea mare, născu un băieţel, pupa-l-a-şi, ca să-avem şi noi în casă, că fără copii e rău maică.

Când sunt duşi la deal (câmp - n.a.)*, rămâne bâta cu el şi îl lai, îl pieptăn, şi îi mai dă maia o cută de zar şi uite aşa, sfinţia sa. Dar te zăbovii părinte şi sfinţia sa oi fi având grabă. Şi eu trebuie să mă duc până la Duruleanca să iau un toc de chibrituri şi sineală să vopsesc nişte lână, acu cât îi vacul bun, că rândul trecut, prea a eşit împopistrată, păi dar."*

Pluralul nu e folosit, întrebuinţându-se pentru el singularul, „este". Aşa cum s-a văzut din această convorbire, demn de înregistrat cuvintele: „rumân", adică bărbat, „da-dora", căsătorit a doua oară, „bătătarnică", vrednică, „bolnăvit", zăcut, „soroacele", pomenile de peste an, ca şi expresiile de felul „a fost venit", expresii tipic româneşti care dau limbii române un farmec deosebit. Mai adăugăm că, în sat, am întâlnit şi alte cuvinte cu caracter local: „pece" - bucată, „oleab" - magazie, „alimănit" - adăpostit, „tron" - coşciug, „pleoapă" - capacul coşciugului, „dură-durie" - ceva rotund, aşa cum sunt duriile de la maşina de gătit, „spilcă" - ac, „păstăi" - legume, „năpârstoc" - degetar, adică ceva mic, „nasturi" - buline de la farmacie, „ole maică", expresie de mirare sau uimire, dovedind strânsa legătură a limbilor romanice deoarece te duce gândul la expresia spaniolă „olé". În general oamenii satului au vorbă potolită, clară şi bună.

IX.7. Obiceiuri legate de naştere

Copii sunt bucuria casei. De naşterea copilului sunt legate multe obiceiuri. Încă din timpul naşterii se pune, pe furiş, viitoarei mame, sare pe cap şi dacă viitoarea mamă va duce mâna la gură, va face o fetiţă. Dacă însă o duce la nas, va fi băiat. Femeia însărcinată, pofteşte şi de aceea i se îndeplinesc toate dorinţele ca nu cumva să piardă sarcina. Dacă în timpul sarcinii, femeia a furat ceva, copilul se naşte cu semnul lucrului furat. Când naşte femeia *„se dărâmă soba"* şi două săptămâni mai înainte nu mai munceşte. La aproprierea ceasului, femeia îşi pregăteşte scutecele copilului. La naştere asistă moaşa satului, o ţărancă foarte dibace aşa cum a fost moaşa Ioana Orjanca, care mi-a adus pe lume şi copii mei. Când un copil se naşte cu o pieliţă albă pe cap şi pe faţă e strigoi, fiindcă s-a născut cu „căiţă". În astfel de împrejurări moaşa se urcă pe grajd, că-i mai scund şi strigă: *„în această casă s-a născut un strigoi"*, de trei ori la rând şi desfăşoară o aţă de pe un mosor ca să se depărteze strigoiul de la casa cu pricina. Căiţa este căutată de vrăjitoarele satului, slujindu-le la farmece şi descântece. Despre oamenii născuţi cu căiţă se zice că sunt oameni răi şi care deoache.

La trei zile după naştere, se da numele copilului după cel al naşului sau al naşei. Cele mai obişnuite nume purtate de băieţei şi fete în sat sunt: Ion-Ioana, Marin-Maria, Constantin-Constantina, Stan-Stana, Radu-Rada, Vasile-Vasilica, Tudor-Tudora, Gheorghe-Gherghina, mai rar, Niculae-Niculina, Iordan-Iordana, Ştefan-Ştefana, Polidor-Polina, Bălaşa, ş.a. Am mai apucat, în sat şi denumiri de botez cu rezonanţă sud-dunăreană: Ana, Slamna, Idita, Dobra, Delca, Persifona, Bratu, Dobre, ceea ce ar fi un indiciu că într-o vreme, au fost veniţi în sate şi refugiaţi din sudul Dunării.

La trei zile după naştere vin ursitoarele cu ursitul copilului. Pentru a le face binevoitoare, în noaptea a treia se aduce în casă o căldare cu apă proaspătă, adusă de la fântână până ce nu a scăpătat soarele. În ea se aruncă trei pietricele, trei fulgi şi o ramură de salcie. Semnificaţia este: copilul care va fi scăldat în această apă să fie tare ca piatra, uşor ca fulgul şi mlădios ca salcia. Căldarea este aşezată sub patul lăuzei şi de-asupra ei se mai aşează o spată şi un vătrai, simbolizând vrednicia şi curajul. Tot până nu scapăta soarele, se făcea o pâine albă nedospită, un fel de lipie a cărei făină fusese cernută de un copil. Pe această pită, când era cocă, se făceau trei cruci, pentru cele trei ursitoare. Pâinea, odată coaptă, se aşeza pe un şervet curat pe tavă şi de-asupra ei se aşeza usturoi, sare şi bani, tot pentru ursitoare. În realitate pâinea o lua moaşa care mai primea în dar o fustă, o rochie, un dermel etc.

Lăuza nu ieşea afară până la 40 de zile, făcându-şi treburile în casă şi în preajma ei. La 40 de zile venea la biserică să i se facă molifta şi de-acu îşi relua viaţa normală **(Foto 22)**. La-napoierea către casă, opreau, de regulă, la cârciumă să cinstească mai ales pe moaşă.

Botezul se făcea după 6 săptămâni, mai rar înainte, iar naşii copilului erau naşii de la cununie. Naşii se schimbau numai când nu aveau noroc de fini, adică le mureau copii. Justificarea era aceea de a păcăli moartea. Dacă copilul era bolnav de epilepsie, la fel, se schimba numele tot din acelaşi motiv, anume să înşele boala.

Înainte de botez se ducea naşilor plocon, de regulă o pâine mare, ţuică şi o găină. În ziua botezului, copilul era prins de naşă în crişmă, adică pânza albă care se păstra până la moarte. Faşa cu care era înfăşurat pruncul era lucrată din lână colorată, având la unul din capete, un fel de cap de păpuşă în care se punea cărbune, porumb, grâu, bani ca să fie sănătos şi norocos copilul. Acasă, după botez, moaşa ducea copilul pe la iţe, să aibă noroc de el şi după aceea îl dădea mamei. Se făcea apoi cumetria, adică masa, după puterea fiecăruia. La un an, la băieţi se lua moţul şi tot la un an copilul se dădea de grindă, ca să crească mare şi voinic.

IX.8. Nunta şi obiceiurile ei

Tinerețea e veşnică ca şi dorul de viață, stând stavilă împotriva morții şi va sta cât va fi lume şi om, în jocul acesta dintre viață şi moarte. Aşa se perpetuează viața şi în Surduleşti, prin căsătorie.

Perechile se aleg singure iar dragostea lor se naşte după reguli ştiute sau mai puțin ştiute de noi. Prilejuri de a se cunoaşte şi a se dori, băieții şi fetele le găsesc, de regulă, la horă, la cumetrii sau seara când cunosc tainice întâlniri, când doar stelele şi cântecul prelung al greierilor sunt martorii acestor întâlniri. Numai că, din când în când, în pacea nopții, va răzbate chiotul puternic şi bărbătesc al flăcăilor, *„ui, ui, ui, uiuiui, uiuiui...”*, strigăt venit din străfundul de veacuri ca un omagiu adus iubirii şi împlinirii dintre un bărbat şi femeie, aşa au făcut flăcăii satului, an de an şi generație de generație, pentru Ilenele, Mariile, Bălaşele etc. pe care şi le doresc.

Până la căsătorie, tineretul trece deci, mai întâi, prin stadiul romantic al idilelor, de la horă, cumetrii sau „în nocturne”. De cum începe primăvara şi până toamna târziu, ulițele satului răsună de chiuituri şi fac ce fac tinerii să se întâlnească şi să-şi potolească sau să-şi aprindă pârdalnica asta de dragoste.

Băieții se căsătoreau, de regulă, înainte de a face stagiul militar, ca să lase ajutor părinților, în lipsa lor. Mulți se căsătoreau după armată, de regulă între 23-25 ani, iar fetele între 18-22 ani. Tinerii se căsătoresc june şi june, flăcău şi fată mare sau foşti căsătoriți amândoi. Mai rar, un bărbat care a fost căsătorit să ia fată mare sau invers.

În Surduleşti, ca şi în satele vecine, nu se face căsătoria de la început ci „împăcăciunea”, adică un fel de căsătorie de probă, cu sau fără voia părinților. Puşi în fața faptului împlinit, părinții acceptă, sperând să iasă lucrurile bine. Rar se întâmplă însă aşa ceva, deoarece aceste împăcăciuni nu durează. Cauzele sunt multe. Tinerii îşi descoperă defectele, se amestecă părinții şi „se strică căruța”. De aceea ele durează foarte puțin, două, trei luni şi din cauza aceasta fetele au numai de pierdut, deoarece rămân gravide şi vor avea probleme pentru viitoarea lor căsătorie. Până la căsătorie mai fac şi altă împăcăciune, aşa că atunci când, în sfârşit, se căsătoresc legal, au trecut prin una, două sau chiar mai multe împăcăciuni. Fetele rămase gravide, ca să poată să se căsătorească, lasă copilul născut în grija părinților, fiindcă numai aşa o primeşte viitorul bărbat.

Când doi tineri s-au hotărât să-şi întemeieze un cămin, tatăl băiatului împreună cu 2-3 rude apropriate şi cu băiatul se duc la tatăl fetei, cu plosca cu vin, în pețit. Băiatul pune plosca jos şi dacă fata o ridică înseamnă că este de acord. Se întoarce cu ea spre răsărit şi bea de trei ori din ploscă şi numai după aceea o trece din mână în mână. Pun apoi la cale nunta. Nu se mai face

însă foia de zestre cum se făcea cu zeci de ani în urmă. Înțelegerea se face verbal şi părinții fetei spun cât pământ sau vite o să dea fetei. A doua zi are loc împăcăciunea despre care am vorbit, ca un fel de logodnă cu lăutari, cu masă şi tinerii sunt plimbați prin sat, ca să-şi ia rămas bun de la tinerețea lor. La masa de seară, mireasa se duce cu plosca pe la meseni şi sărută mâna bărbaților care îi dau dar.

Când s-au hotărât cei doi tinerii să intre în rândul lumii, după căsătoria civilă, fac nunta propriu-zisă **(Foto 19-21)**. Ele se fac cam de la 15 august şi până la Sf. Nicolae, duminica dar şi joia, după cum au aranjat cu lăutarii. Acum este vremea bucatelor, au la îndemână grâu, păsări, țuică. Vinul se folosea foarte rar, baza era țuica. Acum s-au schimbat lucrurile, se foloseşte vinul, berea, sucul, sifoanele.

Nunta are două momente principale. Sâmbăta, încă de dimineață, prietenii tinerilor umblă prin sat cu plosca la cei invitați la nuntă. Seara, ginerele cu lăutarii şi cu ploconul, pâine, vin, țuică, friptură, se duce la naşi apoi se întoarce la socri mari, unde se va face nunta, chiuind şi cântând. Seara, târziu, se aşează masa la care au luat loc mirii, naşii şi invitații, petrecând până la cântatul cocoşilor. Atunci lăutarul cântă:

„Haide, haide, nune mare
Tot cu voia dumitale
Ajunge de când mâncați
Şi de când la masă staţi
Străchinile s-au golit
Lingurile s-au tocit
Soacrele s-au îmbătat
Şi pe vatră s-au culcat
Şi dând cu picerile,
Au vărsat ulcelele
Pune ştiucă lângă ştiucă
Ne-a venit vremea de ducă;
Pune peşte lângă peşte
Nune mare te găteşte
Ia-ți mesenii de porneşte
Şi-ai afară-n bătătură
Să facem o horă bună
La soacră pe bătătură.”

Duminică dimineața, după ce s-au odihnit, flăcăii şi fetele aranjează bradul acasă la mireasă. Bradul este, de obicei, fie un vârf de brad, iar la nevoie şi un vârf sau cracă de măr. Este gătit cu cordele roşii şi cu beteală,

busuioc, hârtii colorate şi două mere care simbolizează pe Adam şi Eva. Cei care împodobesc bradul au la piept o fundă care ţine locul de beteală. Când bradul este gata, vine şi mireasa din casă, negătată însă, împreună cu fratele de mână, de obicei un văr, ieşind cu alai din curte merg la cea mai apropriată fântână. Aici doi flăcăi scot o ciutură cu apă şi o toarnă în vadra cu care a venit mireasa. Tot cei doi tineri o ridică de jos şi o dau din mână în mână. Se închină şi cu un busuioc pregătit din timp, stropesc cu el din apa din vadră în cele patru puncte cardinale. După aceea, varsă vadra şi o umplu din nou şi iar stropesc cu busuiocul, ca prima dată. Se întorc acasă, iau bradul şi îl aşează în vadra cu apă, legând şi busuiocul cu care au stropit la fântână. Se pare că acest ceremonial simbolizează căsătoria, asemenea unui pom care aduce roade în viitoarea căsnicie iar busuiocul norocul şi fericirea celor doi tineri. Lăutarii încep să cânte hora bradului, în timp ce mireasa ia bradul din apă şi joacă cu el, după care se aşează masa pentru tinerii care au făcut bradul.

Între timp, naşa şi fetele tinere duc mireasa în casă şi o îmbracă în costum de mireasă, rochie albă, beteală şi cununiță de ceară aşezată pe cap, în vreme ce lăutarii cântă cântecul despărțirii fetei de părinții ei:

„Foaie verde trei granate
Copiliță cu părinți
La ce naiba de măriți
Că mila de la părinți
Anevoie ai s-o uiți,
Iar mila de la bărbat
Ca umbra de pom uscat
De stai jos nu te umbreşte
Şi mai rău de dogoreşte.
Unde-i puneai florile
O să curgă palmele
Ce făcui, mă măritai,
Multă dragoste stricai
No stricai numai pe-am mea
Şi-o stricai şi-altora.
Taci mireasă nu mai plânge,
Că la mumăta te-oi duce
Când o face plopul mere
Şi răchita micşunele
Busuioc verde steblos
Rămâi taică sănătos

Că mă duc să-mi fac un rost
Foaie verde avrămească
Rămâi maică sănătoasă
Ca o garoafă frumoasă
Eu m-am dus că-mi fac casă."

La biserică vin după orele 15.00-16.00, cu alai mare. Într-o căruță se află ginerele, gătit şi el de fraţii lui de mână, de obicei în haine negre sau vestă neagră şi cu pălăria gătită cu bănuți, imitații după foştii icuşarii de aur. Mireasa este şi ea într-o căruță cu rudele ei. Înaintea căruțelor merg călării tineri, rude ale mirilor, chiuind din când în când. Lor le răspund fetele şi femeile din căruțe. În biserică se aşterne înainte mirilor o velință frumoasă şi două perne, naşii în stânga şi dreapta lor, cu lumânările, iar când înconjoară masa la „Isaia dănțuieşte" se aruncă înainte tinerilor grâu şi bomboane, ca să le fie viața îmbelşugată şi dulce. De la biserică, alaiul se întoarce cu aceleaşi chiuituri, fie acasă, fie dând şi o raită până în satul vecin Miroşi, ca să plimbe nunta. Căruțaşii se întrec care să gonească mai repede.

Acasă, nunta e întâmpinată de o rudă în etate, cu o pâine mare pe care o dau naşei. Naşa o pune lângă lumânările cununiei, având grijă ca ele să ardă cât mai mult. Acum se încinge jocul în curte sau afară şi lăutarii se întrec să îndemne tineretul la joc, mai ales că atunci când este nuntă în sat nu se mai face obişnuita horă din poiană.

Jocul îl deschide naşa, jucând, cu mireasa, o horă. Apoi, de îndată ce s-a încins hora, ele vin în mijlocul ei şi toarnă din ploscă, într-un pahar, naşului. Acesta stropeşte cu puțin vin mireasa şi apoi îl bea în norocul ei. La rândul lui, ginerele scoate pălăria şi atinge cu bănişorii după ea uşor fruntea miresei. Acum începe să se joace „Nunească", hora naşilor în timp ce mama fetei, soacra mică, împarte darurile de nuntă naşilor şi nuntaşilor. Se dau de obicei ştergare, cârpe de borangic, cămăşi de noapte, batice, dermeluri iar în ultimul timp cămăşi de nailon, fuste de tergal etc.

Lăutarii cântă:

„Bine îți pare nune mare
Cu cămaşa pe spinare
Că ție fina ca o floare.
Să-ți trăiască nune mare
Finişorii dumitale.
Să-ți trăiască ginerica
Că şi-a ales miresica
Să-ți trăiască miresica
Că şi-a ales ginerica."

Jocul se întețeşte şi nu de puține ori o rudă a fetei se prinde în horă cu o găină gătită cu roşu, ca să arate că mireasa a fost fecioară.

Seara, se încheie hora şi invitații cu naşii merg la masă, fie într-un şopron mare sau într-un cort. Mesele sunt lungi, de lemn şi scaunele tot aşa de lungi. Până în anul 1920, mi-au spus bătrânii, masa se aşternea jos pe cergi. Se mânca din străchini şi se bea țuică din castronele.

La masă se servesc roşii, brânză, salam şi măsline. Țuica se bea din sticlă. Se serveşte apoi varza cu carne de vită sau de oaie şi la urmă friptură de pui sau de porc. Vin se serveşte mai puțin, dar, în ultimul timp, foarte mult suc. În timpul mesei, lăutarii distrează pe meseni cu cântece de voie bună din „bătrâni", precum acest cântec:

„Când fu la `53
Când se încorona Ştirbei
Pune-ai plugul unde vreai
Şi arai pe cât puteai."

La sfârşitul mesei, lăutarii făceau linişte şi îndemnau pe oameni să-şi dea darul, deoarece nunțile se făceau cu dar, adică invitații dând tinerilor o sumă de bani după gradul de rudenie şi puterea lor materială. Începeau cu naşul, căruia îi prezentau o pâine şi o farfurie cu puțină sare şi îi ziceau:

„Bine v-am găsit sănătoşi,
De la noi pâine şi sare
De la dvs. aur şi argint."

După naşi, care dădeau, pe lângă bani, o oaie sau mai multe şi un număr de duble de grâu sau de porumb, banii fiind foarte rari în sat, se mergea, din mesean în mesean şi se strângeau aproximativ 150-200 de duble de cereale. Mai târziu, când tineretul s-a încadrat în fabrici, în locul bucatelor s-au dat bani. Se anunța apoi rezultatul darurilor şi către dimineață se spărgea nunta, finul petrecând naşii cu lăutarii până acasă, împreună cu darurile primite. Luni, la prânz, se încheia masa nunții cu rudele cele mai apropriate care munciseră la nuntă, fiind prezenți şi naşii.

Adaug că toate aceste obiceiuri le-am cules de la celebrul lăutar al satului nea Niță Târțău-Ene care ajunsese vestit şi dincolo de hotarele județului. A crescut 9 copii *„cu două bețe"*, cum spunea el, adică arcuşul şi vioara. Tot de la el am cules şi cântecul sau balada despre biserica arsă în noaptea Paştelui, la Costeşti:

„Foaie verde trei cireşi
Mai departe, la Costeşti

La Costeşti pe strada mare
S-a întâmplat ardere mare
Că din foc de lumânare
A ars biserica mare
Coroana se-aprindea,
Ţârcomnicul o vedea
Şi-afară n-o dădea
Că lumea la uşă fugea
Şi-uşa li se-nchidea.
Dar în pod ce mai era
Tot coroane asemenea
Coroane şi lumânări
Coroane cu multe flori
Ceara în pod că se topea
Lumea la uşă năvălea
Şi uşa li se-nchidea
Şi pe toţi că mi-i ardea
Popa un băiat avea
Pe fereastră mi-l băga
Pe fereastră loc n-avea
Şi sub masă mi-l băga
Mâna pe carte punea
Şi-ncepea iar a citea
Doamne Isuse al meu
Din voia lui Dumnezeu
Iată, mor pe crucea ta
Şi eu mor pe cartea mea.
Iar picherul din Costeşti
Cinci copilaşi că mi-avea
Pe câte cinci mi-i ardea
Ei în biserică erau
Şi prohodul mi-l cântau
Erau tineri, domnişoare
Numai tineri, toţi-n floare
Şi cu toţii că piereau
Ca o flacără ardeau
Primarul dacă-auzea
Piteştiul că-l anunţa
Şi Piteştiul trimitea
Două pompe pe şosea

Dar până când ele soseau
Oamenii în foc ardeau
Şi în scrum se prefăceau
Lumea toată se-aduna
Morţii cu jale striga
Oase în cenuşă căutau
Şi cu lacrimi le spălau
Şi din gură aşa ziceau,
Doamne ce durere mare
Doamne ce tristă întâmplare."

IX.9. Moartea şi obiceiurile legate de ea

Când este dat omului să moară i se fac semne sau are purtări care-i fac pe oameni să spună că a intrat în ceasul morţii. Semnele prevestitoare ale morţii sunt atunci când găina cântă cocoşeşte, cucuveaua cântă pe casă, se sparge oglinda de la sine, se aude un ceas în perete etc. Când cineva este aproape de moarte se aprinde în casă candela şi lumânarea este la îndemână, ca nu cumva să moară fără lumină. Dacă are canon mare şi nu poate muri, i se aşează sub pernă epistolii sau îl mută din patul lui în alt pat unde a murit cineva.

Când a murit, e spălat de bărbaţi sau de femei, după cum este cazul, i se taie unghiile şi se îmbracă cu ţoalele pregătite din timp. De obicei sunt împărtăşiţi înainte de moarte iar dacă se întâmplă să moară fără lumină şi împărtăşanie e supărare mare în casă. Pentru un astfel de mort în Vinerea Mare a Paştelui, soţia sau mama decedatului, încinge masa pe sub care trec copiii în biserică de trei ori, cu o lumânare lungă de ceară. Se zice că aşa cum învia Cristos, să învieze şi răposatul. Seara, la Prohod, când se înconjoară biserica, se împart lumânări aprinse şi câte o boboroadă, colăcei mici, 44 la număr. Tot atunci, când iese preotul cu Epitaful afară, femeile dau câte un cocoş alb de sufletul mortului. Când se împărtăşesc copiii la Paşte, la fel, se împart lumânări aprinse pentru cei morţi înecaţi, sugrumaţi, pe front, în accidente sau morţi subit.

La moartea cuiva din sat, soţia sau rudele apropriate începe imediat să jelească ca să se ştie că s-a prăpădit suflet de om. Se trage clopotul ca de mort, adică rar şi prelung, la anumite ore. La poarta casei se prinde o cârpă neagră cu iniţialele decedatului iar deasupra uşii, pe o policioară, se aşează o cănuţă cu apă să aibă sufletul mortului până la 40 de zile, cât timp se crede că stă pe lângă casă. Ulterior, se aşează şi o tăbliţă de lemn în care se consemnează numele decedatului şi data morţii lui, obicei pe care l-am întâlnit şi în Oltenia, nu numai în Muntenia.

Se aduce imediat de la biserică steagul sau praporele de care se leagă un ştergar, pe care-l va lua cel ce va duce steagul în ziua înmormântării. De asemenea, se cântă cu goarna a mort. Oglinda e întoarsă cu faţa la perete şi nu se mai mătură prin casă până când se pleacă cu mortul. Femeile bătrâne se înmormântează cu mânuşi albe, făcute din timp şi cu cămăşi noi lucrate cu altiţă la gât şi la mâneci, după obiceiul străbun. Pe fruntea mortului, se aşează „orarul", o bucăţică de pânză cusută colorat cu cruci şi floricele. Dacă mortul sau moarta s-a născut cu căiţă, adică strigoi, este „împietrit", adică i se vâră o andrea cam de 10 cm, în pântec. Noaptea, mortul e păzit de femei şi are pe piept „privighetoarea", o lumânare de ceară lungă şi împletită ca o roată.

În ziua înmormântării se aduce tronul sau coşciugul, ca să-l slujească preotul înainte de a aşeza mortul în el. Uneori, coşciugul are un mic ochi de geam, ca să privească mortul lumea pe care o părăseşte. Tronul este umplut cu paie şi peste ele se aşează o velinţă şi căpătâiul mortului, apoi e aşezat decedatul. La flăcăi şi la fete necăsătorite li se face brad, ca la nuntă. Când mortul trece pragul casei, se dă pe sub tron o găină şi un colac de pomană. Când pleacă la biserică, cortegiul are în frunte gornistul, apoi crucea şi coliva, după care urmează slujitorii bisericii. În urma carului în care este aşezat mortul, merg rudele şi prietenii. Dacă în drum spre biserică se întâlneşte cu un car cu boi sau o căruţă cu cai, stăpânul carului sau căruţei, opreşte şi dejugă un bou sau dă căpăstrul jos unui cal iar când se trece peste un pod gornistul sună „trecerea".

Slujba se face în biserică şi în timpul acesta „privighetoarea" arde pe pieptul mortului. La sfârşitul slujbei se împart, în biserică, pometele, mici petece albe de pânză în loc de batiste şi boboroadele, mici pitişoare.

Groapa mortului este simplă sau la oamenii mai de vază se podeşte aşezându-se pe patru pari din colţurile gropii scânduri. Se aşează mortul, se aştern scândurile se trage pământul, astupând groapa. Ţin să remarc un lucru care m-a frapat, găsind acest fel de înmormântare cu podină de lemn deasupra mortului, într-un mormânt din epoca bronzului pe care l-am săpat în satul Băcăleşti, azi Călmăţui. Să fie oare o legătură, o tradiţie între ce-a fost atunci şi ce este astăzi? Credem că da!

Oamenii aruncă o mână de ţărână deasupra mormântului şi aşa cum ziceau şi strămoşii romani *„sit tibi terra levis"*, adică *„să-i fie ţărâna uşoară"*, zic şi ei. Crucea mortului este din lemn, pe care o scrie cântăreţul cu o dăltiţă specială. Astăzi, în locul crucilor de lemn scrise cu litere chirilice, cum se obişnuia până pe la 1860, se fac cruci de piatră. Masa se face acasă, aşternându-se o cergă pe pământ iar lumea stă greceşte, jos, lângă ea **(Foto 25)**.

Mortului i se ţin soroacele la 3, 6 şi 9 zile, la 3 şi 6 săptămâni. În acest timp, sâmbăta, femeile vin cu „talerul" la biserică, adică farfuria cu colivă, ca să pomenească pe decedat. Tot la 6 săptămâni se tămâiază mortul şi se dezleagă apele care s-au împărţit, timp de 6 săptămâni de către o femeie, de sufletul mortului. Pentru mort, când se face masă la soroace, se fac căpeţele. Stana lui Ion Diliţă mi-a explicat ce simbolizează fiecare colac din căpeţel. De pildă colacul mare este „drept Dumnezeu" adică dăruit lui Dumnezeu şi este făcut din două şuviţe de aluat înconjurate de un cerc tot de aluat, având şi o mică formă de chiflă şi două cruci mici în mijloc. Al doilea colac este „drept Maica Domnului", o pitişoară înconjurată şi ea de două şuviţe de aluat împletite. Al treilea colac este: „Sfântul Avraam", o pitişoară împletită din două părţi, ca un corn aproape unit, având în mijloc un colăcel mic, petrecut aşa cum sunt mâinile încrucişate. Al patrulea este „îngeraşul" făcut dintr-o şuviţă de cocă, având formă de cap cu două aripioare. Al cincilea şi al şaselea colac sunt „mărturiile", primul făcut din trei pitişoare mici şi care reprezintă Sfânta Treime şi cel de-al doilea colăcel din două şuviţe împletite şi împreunate, numit „Arhanghelul".

La căpeţel se mai face apoi „năpurojnia", colac în formă de cruce, înconjurat de un covrig şi având deasupra lui patru pite mici. Se mai fac şi colacul căpeţelelor şi colacul capacului casei, acesta ca o cruce înconjurată de o şuviţă de aluat în forma unui covrig. Colacul femeii, are formă de potcoavă dar cu marginile petrecute unul peste altul. În afara acestor colaci ai căpeţelului, se fac într-un număr mai mare, colăceii sau pitişoarele în formă de pasăre sau rotunde. Acestea se împart, cu colivă pe ele şi cu lumânare, celor invitaţi la pomană.

IX.10. Date şi obiceiuri în timpul anului

Cele mai multe obiceiuri sunt legate de sărbătorile noastre creştine, dar multe dintre ele, foarte vechi, pierdute în negura timpului, sunt îmbrăcate în haina nouă a credinţei noastre. Ele fac parte din însăşi fiinţa noastră care este supusă la atât de multe încercări şi atât de efemeră în raport cu veşnicia timpului şi a universului şi în care omul nu este decât o părticică infimă, o fărâmă de praf, spulberat de forţe ce îl depăşesc. Pe de altă parte, obiceiurile reflectă şi gradul de spiritualitate al unui popor şi desigur, al satului românesc.

În postul Crăciunului, vinerea, nu este bine să dai sare la oi. În ziua de 4 decembrie, de Sfânta Varvara, se îmbărburează copiii cu miere şi dacă nu este, cu zahăr, ca să-i ferească de vărsat. Tot din aceeaşi cauză, nu se mănâncă fasole boabe, mazăre şi semințe ca să nu fie vărsatul mare ca boabele.

De Sf. Nicolae, la 6 decembrie, dacă nu a nins până atunci, iarna va fi bună iar dacă a nins, va fi iarnă grea. Când ninge şi cad fulgii de zăpadă copiii spun că se piaptănă Sf. Nicolae.

La 20 decembrie, de Sf. Ignat, se taie porcul şi după ce l-au tăiat fac o cruce cu cuțitul pe căpățână iar copii sunt unşi cu sânge, obicei care se pierde şi el în negura timpului. Dacă porcul are splina lungă, se zice că iarna va fi lungă iar dacă este mică şi iarna va fi mică.

În seara şi noaptea dintre 23 şi 24 decembrie se umblă cu Moş Ajunul Crăciunului, copiii umblând cu urătoarea pe la casele oamenilor şi strigând: *„Bună seara la ajun, că e mâine Moş Crăciun”*. Nu cunosc alte colinde. Copiilor li se împart colăcei, covrigi, mere, nuci etc.

În zilele de Crăciun se merge cu Steaua dar nu ştiu să facă stele, cântând însă acelaşi cântec cu caracter religios, *„Steaua sus răsare”*, legat de naşterea copilului Isus. Este şi obiceiul Irozilor şi copiii sunt îmbrăcați cu cămăşi lungi, albe, prinse cu brâie roşii, pe cap au pălării înalte din carton şi colorate cu hârtie de diferite culori. Numai țiganii merg prin sat, din ce în ce mai rar, cu Vasilca, o căpățână de porc gătită cu funde şi cântă însoțiți de sunetul viorii:

„Leo, leo, leo, Vasilco, leo,
Ce-ai mâncat,
De te-ai îngrăşat?
Sus la munte m-am suit
Jir şi ghindă am ronțăit
Grădinile le-am izbit,
Multă varză am prăpădit
Şi am mai mâncat din sac
Şi de-aia m-am îngrăşat
La oameni să le fiu pe plac
Că din mine ce nu fac?
Rumânii că mă văzură,
Alergară, mă tăiară,
Rumânii cu securile,
Țiganii cu baroasele,
Leo, leo, leo, Vasilco, leo
Luară rumânii slănina
Şi țiganii căpățâna,
Mă luară, mă-mbrăcară,
Cu cercei cu ghiocei,
Cu salbă de 9 lei

Leo, leo, leo, Vasilico, leo
La anu şi la mulţi ani!"[121]

În ajunul Anului Nou se face în sat un fel de Revelion, o petrecere cu tineretul. Cu acest prilej, un flăcău sau o fată, ca să ştie dacă se însoară sau se mărită în acel an, când se întunecă bine de tot iese afară şi cu ochii închişi şi fără să vorbească, fata se duce la oi şi pe care o prinde, îi leagă un fir roşu. A doua zi, curioasă se duce să vadă cum e oaia, însemnată, grasă, slabă, frumoasă etc. şi aşa crede că va fi şi viitorul ei bărbat. Nu de puţine ori în loc de oaie leagă un par şi cum va fi parul, va fi şi viitorul soţ. Se mai obişnuieşte să se ducă în grajdul vitelor şi dând cu piciorul într-o vită zic: *„di, la anul"*, dacă vita se scoală imediat, se va căsători în acel an, dacă nu, după doi, trei, patru etc. ani când se va sculat vita.

Alt obicei din acea noapte: se aşează o tavă şi pe tavă, bani, mărgele, pâine, zahăr, pieptene, ace. Un flăcău ridică tava cu ce este pe ea, le amestecă într-o căciulă şi se încearcă norocul, băieţii şi fetele trăgând din căciulă un obiect şi se face haz. Dacă a luat banul, cel luat de soţ sau soţie, va fi bogat iar dacă a luat oglinda nu-i va place lucrul etc. Femeile pun şi ele la geam 12 foi de ceapă după numele lunilor anului şi datorită lor vor cunoaşte cum vor fi lunile anului secetoase sau ploioase.

De Sf. Ion, se merge cu Iordănitul, iar în ziua de Anul Nou se merge cu Sorcova şi se rosteşte acest colind:

„Sorcova vesela,
Peste vară primăvară
Să înfloriţi, să mărgăriţi,
Ca un măr, ca un păr,
Ca un fir de trandafir,
Tare ca piatra, iute ca săgeata,
Tare ca fierul, iute ca oţelul.
Pirpiri din revărsat
Nici cocoşii n-au cântat
Nici noi n-am întârziat
Câte flori sunt pe pământ
Toate merg la jurământ
Numai floarea soarelui
Şade-n poarta raiului
Să-l privească pe Cristos

[121] Colindul a fost publicat de fostul preot al satului, Gheorghe Dumitrescu în cărticica *În ajunul Crăciunului*, la Roşiorii de Vede, în 1938.

Ca un trandafir frumos.
Raiule grădină dulce,
De la tine nu m-aş duce
De la mirosul florilor,
De dulceaţa pomilor.
Bate vântul de din faţă
Umple casa de dulceaţă
Bate vântul de din dos,
Umple casa de miros,
La anul şi la mulţi ani!"[122]

Tot în ziua de Anul Nou se dau copiii de grindă, până la 3 ani. Mamele vin de dimineaţă cu copilul şi cu un mic plocon la moaşă, care ia copilul într-o mână şi într-alta un pahar cu vin. Ridică apoi copilul până sus la grindă zicând: *„să trăiască nepotul, să se facă mare şi să ajungă până la grindă"*.

În ajunul Bobotezei se ajunează de către cei bătrâni, ca să poată să ia, a doua zi, apă sfinţită de la biserică. Fetele şi băieţii îşi pun sub pernă un fir de busuioc ca să viseze viitorul soţ sau soţie. Copiilor care strănută în acea zi li se promite un miel, primul care va fi fătat. Reminiscenţă de pe vremea când în sat erau vite multe. Aşa cum am spus şi mai înainte de Sf. Ion se umblă pe la case cu Iordănitul, stropind cu busuioc dintr-o cană pe cei cu numele de Ion şi Ioana.

Cu mulţi în urmă, între 16-18 ianuarie, se ţineau „Circovii de iarnă", ca să fie apăraţi de lupi.

Între 25-30 ianuarie se ţinea iar o sărbătoare străveche, „Filipii", când nu se lucra.

La 1 Martie se aşeza la case un ştergar roşu sau un fir de lână roşie. Fetele puneau şi ele tot un fir de lână roşie la mână, în loc de mărţişor.

Între 1-9 martie sunt „Babele" şi ele se aleg dintre femeile bătrâne ale satului, ca să se facă haz, asociind firea babelor alese cu zilele capricioase.

De 9 martie, sunt „Mucenicii" şi se fac bradoşi, un fel de colăcei unşi cu miere şi cum mierea nu prea mai exista, se ungea cu zahăr topit. În ziua aceea mirosea satul a pâine caldă, proaspătă şi bună.

Primăvara sunt alte obiceiuri. În „săptămâna brânzii", până nu începe Postul cel Mare, numită şi „săptămâna iepelor", toţi proştii se însoară fiind ultima săptămână din „câşlegi", adică zile de dulce, când se mai pot căsători.

[122] Din aceeaşi cărticică amintită.

Cam acum tinerii îşi fură fetele de la părinţi, dacă s-au învoit cu ele. În joia din această săptămână, nu se ţesea să nu amorţească mâinile şi de aceea se şi numea „joia furnicilor”. În săptămâna întâia a postului, numită şi Săptămâna Mare, se mănâncă puţin şi de post. În trecut, era numită „săptămâna leneşilor”, deoarece, mai ales femeile leneşe, găseau motiv să nu lucreze: luni că e „Lunaia”, marţi, era „Marţoaia”, miercurea era zi „strâmbă”, joia, că era „a iepelor”, vinerea că este ziua „Sfintei Vineri” şi nu se lucra iar sâmbăta că era pomană-n sat şi era păcat să nu te duci. Şi apoi era zi de „lighinit”, adică de curăţat capul şi corpul de lighioane iar duminica, de primenit şi nicidecum de muncit. De aici şi vorba unui mucalit: *„Ia te uită la nebuna, cum de mâncă săptămâna”*.

Se aleg de acuma ouăle de pus la cloşti, cu un număr neegal sau fără soţ. Mai era credinţa că, după 9 martie, înviau şerpii.

În toate duminicile postului Paştelui, femeile se duc la tămâiat morţii, la cimitir, cu noaptea în cap, cu oala cu foc şi tămâie şi jelindu-i, se umple satul de un vaiet prelung şi trist, plângând cine ştie câte dureri ale neamului nostru.

La 25 martie e „Blagoveştenia” sau „Buna Vestire”, când se mănâncă peşte. Aşa era odată când peştele era cu adevărat mâncarea săracului şi prin sat umblau căruţele cu peşte proaspăt.

La 23 aprilie, de Sf. Gheorghe, este „Mânecătoarea”, când se aşează la porţi şi la uşile caselor ramuri verzi de salcie sau alţi copaci. Bătrânele îmi povesteau că în tinereţea lor, în această zi, se duceau noaptea pe câmp şi se tăvăleau goale prin iarbă şi rouă sau grâu plin de rouă, ca să fie curate şi frumoase. Tot acum, vrăjitoarele din sat făceau vrăji şi luau laptele vacilor, lăsându-le sterpe. Tot ele aduceau pagube în holdele celor vrăjiţi, zicând: *„La mine bobiţele şi la cutare păiţele”*. Din această cauză, femeile încingeau vacile cu tei. La fel şi putinile, ca să se aleagă repede untul, când băteau laptele în putinei.

În ziua de Florii, se împodobesc icoanele din casă cu salcie sfinţită de la biserică iar în Joia Mare se dezleagă de obşte, făcându-se în această zi pomană mare în poiana bisericii **(Foto 24)**. Seara, femeile vin la cimitir şi udă mormintele cu apă şi împart boboroadele. Când se întunecă, aprind lumânări la morminte, încât tot cimitirul devine o feerie de lumini, impresionantă şi dureroasă în acelaşi timp.

În ziua de Paşte se împart ouă roşii, miel şi brânză iar în pragul casei se aşează brazde de iarbă verde şi o bucată de fier vechi pentru norocul casei. Acum se mută hora de la Drăgoci, din nou în sat, în poiana de lângă primărie. Fetele vin gătite cu ce au lucrat pe furiş de celelalte fete, încât hora se transformă într-un fel de „paradă a modei” din sat. Printre băieţi şi fete, copiii se hârjonesc şi ciocnesc ouă, pe luate. Ouăle de la Paşte se aşează pe

mesele cu viermi de mătase, să nu moară şi la capul ogoarelor, să nu bată piatra. Cândva, fetele obişnuiau să se spele cu roşeala ouălor, ca să fie rumene şi frumoase ca ele. Cu mulți ani în urmă, se mai obişnuia să se arunce cojile roşii de ouă pe apă, ca să ştie şi „blajinii", un fel de pitici buni ai pământului, că a venit Paştele. În zilele Paştelui, se fac vizite între rudele din sat, naşii primesc finii, tineretul se duce la bătrâni etc.

În săptămâna de după Paşte, nu se prea lucra, căci era „Joia Verde" sau „Răpotinul". Tot acum, paparudele, fetițe împodobite cu ramuri verzi peste mijloc, umblă prin sat, cântând cântecul paparudelor şi, fiind vremea de secetă, invocă ploaia. Erau stropite cu apă şi dăruite cu bani. La rândul lor, copiii fac „mamaiane" sau „mame de ploaie", păpuşi de pământ gătite cu flori şi date pe apă sau aruncate în fântână.

În „Sâmbăta Moşilor", adică a tuturor strămoşilor decedați, înainte de „Rusalii" se făcea pomană mare la biserică şi se împărțeau oale şi străchini **(Foto 26)**.

În ziua de „Rusalii" era ziua spălatului picioarelor, copiii mergând pe la casele oamenilor şi aceia care voiau îi chemau în curte şi le spălau picioarele, într-un vas mare sau lighean, după care le dădeau să mănânce gogoşi şi colarez, lapte dulce fiert cu făină. Obicei frumos şi vechi pierdut şi el în negura anilor şi încreştinat, deoarece şi Isus a spălat picioarele apostolilor.

Vara se mai țineau vechi sărbători, aproape dispărute între timp. Aşa de pildă, la 24 iunie era „Drăgaica", la 8 iulie „Precupul" iar între 15-17 iulie „Circovii de vară". La 20 iulie, nu se muncea de frica trăsnetelor, fiindcă Sf. Ilie umbla cu căruța cu foc pe cer şi mai trăsnea câteodată ariile. La 27 iulie, de ziua Sf. Pantilimon, se împărțeau mere şi abia după aceea puteau şi femeile să mănânce.

La 14 septembrie era „Cristovul viilor", adică începea culesul viilor, iar la 14 octombrie „Vinerea Mare", adică cuvioasa Paraschiva, deosebit de cinstită de popor şi intrată în basmele noastre. De acum începea să se înăsprească vremea, ieşeau cojoacele la iveală, cădea prima brumă şi oamenii începeau să se tragă pe la casele lor.

CAPITOLUL X

Satele vecine Surduleştiului

X.1. Comuna Balaci

Se află situată în partea de nord-vest a județului Teleorman şi este străbătută de pârâul Burdea, prin sat trecând şi şoseaua națională Roşiorii de Vede-Balaci-Costeşti-Piteşti, asfaltată în ultimii ani. Se află la o depărtare de 28 km de Roşiorii de Vede şi la 60 km de Piteşti. Între Balaci şi Surduleşti sunt 6 km. Satul, în secolul trecut, era aşezat aproape de drumul de poştă Bucureşti-Craiova. Fiind şi la intersecția de drumuri cu satele vecine Siliştea Nouă, Tecuci, Dobroteşti şi Surduleşti, a fost şi este şi astăzi un punct comercial important. Satul este bine dezvoltat şi are, pe lângă primărie şi C.A.P., farmacie, un restaurant, prăvălii. Săptămânal, joia are târg la gara Balaci. A fost, între 1929-1946, sediul unei Federale Agricole. De asemenea, a fost sediul Plăşii Balaci. Şi satul acesta, până pe la 1820-1830, era înconjurat de păduri. Satul a fost împărțit în Balaci şi Balaci Pădureți, ultimul existent până la 1863.

Ocupațiile locuitorilor au evoluat în context cu realitățile sociale şi geografice ale timpului. Mai întâi, a fost intensă creşterea vitelor - 450 în anul 1890, dar şi industria casnică. După 1864, agricultura devine şi aici prima preocupare în detrimentul pădurilor care, prin defrişare, vor da teren agricol.

Numele localității, Iorga îl socoteşte slav, de la cuvântul Bal, „alb". De la numele satului şi-au luat numele boierii Bălăceni, satul fiind locuit de clăcaşi, în marea lor majoritate. La 1592 era proprietară jupâneasa Neacşa şi Colțea, iar la 1593 se făcea întărire de moşie către Dan, mare logofăt al mănăstirii Colentina. O altă întărire se făcea la 1613, când proprietar era Dragomir logofătul. La 1628 erau proprietari Stroe Postelnicu şi Dumitru, nepoții lui Dragomir logofătul. Tot în sec. al XVII-lea era proprietar Aga Constantin Bălăceanu, ginerele voievodului Şerban Cantacuzino. El va construi biserica actuală de zid, în anul 1684, ca şi conacul, ale cărei urme aproape au dispărut astăzi. Se ştie că a fost ucis în lupta dintre imperiali şi oastea romană condusă de căpitani ai voievodului Constantin Brâncoveanu. În 1745, egumenul Ioanichie de la Mănăstirea Glavacioc făcea carte de învoială între moşia sa din Siliştea şi moşiile vecine[123]. Cu câțiva ani mai înainte, la 1721, Pătraşcu Bălăceanu hotărnicise şi el moşia Balaciului cu

[123] DGAS, *Mănăstirea Glavacioc*, copie XII/4, nr. 2.

acea a mănăstirii Glavacioc de la Siliştea Glavacioc, adică Siliştea Gumeşti, ca să se deosebească de moşia boierească.

În sec. XVIII, proprietarii satului au fost Bălăcenii iar la începutul sec. XIX, Ioniță Bălăceanu fiul lui Pătraşcu Bălăceanu. După 1864, devine proprietar Ghiță Ion, cu 800 ha, tatăl fostului om politic Tache Ionescu. În 1864 au fost împroprietăriți 156 de țărani cu 720 ha.

În relațiile cu proprietarii şi aici, ca pretutindeni în satele teleormănene, au fost dese ciocniri. La 1821, la trecerea lui Tudor Vladimirescu către Bucureşti mulți țărani au intrat în oastea lui, iar în anul revoluționar 1848 au fost cu tot sufletul alături de revoluție. În 1907, răscoala a avut un puternic ecou.

Satul actual este unul din satele mari şi fruntaşe ale județului, având peste 800 familii. S-a întins spre nord. De satul Balaci ține cătunul Burdeni, fost Cățeleştiul de Jos. Suprafața satului era, la 1890, de 3280 ha, cu moşia sa.

Cele mai vechi urme de locuire sunt din epoca neolitică şi a bronzului. Le-am cercetat în cele două măguri existente (*tell*-uri) „Măgura din Baltă", din lunca pârâului Burdea la nord de sat, semnalată, încă din sec. XIX, de Dimitrie Butculescu şi „Măgura de la Hodorog", de la sudul satului. La „Hodorog" s-au găsit şi obiecte de aur. Din a doua epocă a fierului, La Tène, am descoperit urme pe malul terasei de deasupra luncii pârâului Burdea, nu departe de satul Burdeni, iar din cultura Dridu (sec. VIII-X) pe „Dulul", de pe lunca pârâului Burdea, nu departe de moară[124].

Satul este atestat documentar încă de la 1538, când diacul Țalapi „din Bălaci" scria un act pe pergament. Este menționat, de asemenea şi în anii 1547, 1575, 1590, 1592, 1594, 1628, 1684, iar la 1734 Pătraşcu Bălăceanu făcea o donație de țigani[125].

Populația satului era în anul 1810 de 322 de locuitori, cu 86 de case. La 1835, 202 case, 42 la Balaci şi 160 la Balaci-Pădureți, la 1839, 120 case (51+69) şi 478 suflete, la 1862, în ambele sate 145 familii, 1890, 265 familii, în 1909, 386 familii, cu 1854 suflete şi în 1939, 562 familii cu 2177 suflete.

Şcoala îşi are începutul în anul 1838 iar primul învățător a fost Stan Constantin, cu numai 13 elevi din cele două sate amintite. Şi aici şcoala era făcută din pământ, nuiele şi gard şi acoperită cu coceni şi stuf. Închisă la 1848, a fost redeschisă în 1852. În 1890 prima şcoală de zid avea numai 32 elevi.

Satul a fost un important centru cultural în trecut, deoarece, au ieşit de aici mulți dieci ai cancelariei domneşti, ca amintitul Țalapi, 1538 şi 1547, Dragomir, 1559, Codreş, 1575, Drăghici logofătul, 1594 şi Badea din

[124] Asupra descoperirilor arheologice vezi la bibliografie Ioan Spiru.
[125] *Indice cronologic*, vol. 2, p.1264.

Balaci, 1590. Între anii 1922-1923 a apărut în sat revista „Satiră". Căminul cultural, înfiinţat din 1930, a avut o bogată activitate culturală. Din sat este scriitorul Antonian Nour.

Biserica actuală, construită în 1684 din zid de cărămidă, a rămas nepictată până azi. A fost reparată la 1825, de aceeaşi boier Bălăceanu. În satul Balaci-Pădureţi, la 1810, era biserică de lemn şi la 1896, preotul Negrea fusese caterisit pentru purtări rele. În 1810 erau următorii preoţi în sat: popa Negrea, probabil iertat, în vârstă de 63 de ani şi preoţit la 1779, preot Radu 43 de ani şi popa Matei 45 ani, preoţit în 1797. La 1862, erau preoţii satului, Ion Duhovnici sin popa Marin de 70 ani, preoţit în 1819, august 23 şi preot Alexandru sin popa Ion de 32 ani, preoţit la 1860. La Balaci-Pădureţi era preot Constantin Stan, 40 ani şi preoţit în 1853, iar la 1840, fusese preot Marin sin popa Grigore.

X.2. Satul Miroşi

Situat în sudul judeţului Argeş, a ţinut, până în 1968, de judeţul Teleorman. Sat mare, centru comercial, cu gară şi târg săptămânal, farmacie, prăvălii, depozite de lemne, sediul S.M.A. şi important centru cultural.

Numele satului a fost iniţial Mârşa, devenind ulterior Miroşi. La început, satul a fost pe firul pârâului Burdea şi în sec. XVIII s-a împărţit în Miroşul de Sus şi Miroşul de Jos, unificat după 1864. Satul s-a tras ulterior la şoseaua cea nouă, iar după 1954-1960 se va întinde mult spre gară, aproape unificându-se. Înainte de 1950, distanţa dintre sat şi gară era de aproape 1 km şi jumătate.

Cele mai vechi urme de locuire aparţin şi aici epocii neolitice, iar „Măgura de la Şcoală" este probabil un tumul legat de epoca bronzului.

Satul Miroşi este atestat la 1530 când se arată că făcea comerţ cu oraşul Braşov, în valoare de 1000 de aspri. La 1555, apare un oarecare Albu din Miroşi, scriitor şi el de documente ale cancelariei domneşti. Alţi scriitori apar şi în anii 1555, 1559, 1564, 1579, 1585, 1586, 1594 în total 7 dieci originali din Miroşi. La 1661, 1662, 1663 s-au făcut diverse vânzări de moşie. Este menţionat şi la 1700, 1757 şi 1790 când satul era înconjurat de pădure ca şi satul Căţeleşti-Surduleşti. La 1741, satul făcea parte din plasa Mijlocul de Sus. În sec. XIX, este amintit la 1810, cu două biserici.

Evoluţia proprietăţii se prezintă astfel. În sec. XVI şi XVII sunt proprietari boierii Bălăceni. Voi aminti şi pe proprietarul Barcan Ceauşu, care se pare că era ţăran moşnean, deoarece împreună cu alţi locuitori din sat a vândut lui Tudoran paharnicul, de fel din Aninoasa-Muscel, părţi de moşie. La 1662, Golea, fiica popii Mitrea din Miroşi, vindea şi ea toată

partea sa de moşie tot lui Tudoran, care în acelaşi an mai cumpăra încă 300 stânjeni de moşie, de la Stoica şi fraţii săi, din Miroşi. La 1663, Stanciu, fiul lui Naniu din Miroşi vindea şi el 50 de stânjeni, tot lui Tudoran. Este o dovadă că şi în Miroşi au fost cândva ţărani moşneni.

La puţin timp după 1700 apare proprietar vornicul Preda Drugănescu, căsătorit cu Safta, din neamul Asan. La 1757 moşia ajunge în proprietatea lui Scarlat Drugănescu, mort în 1796. El a avut două fete din căsătoria sa cu Bălaşa Greceanu, una Safta şi alta Sultana. Sultana a avut 7 copii, din care unul şi anume paharnicul Dumitru Drugănescu, căsătorit mai întâi cu Tarsiţa Locusteanu şi apoi cu Smaranda Bălăceanu, va ajunge proprietar al moşiei Căţeleşti-Surduleşti.

La începutul sec. XIX-lea era proprietar Iancu Drugănescu, care, la 1840 va cumpăra de la moşnenii Besneşti din Surduleşti, 10 stânjeni de pământ. În acelaşi an era proprietar în Miroşi şi Costache Bălăceanu. La 1851, stăpâna moşiei devine Catinca Drugănescu iar la 1856, fata ei Maria, căsătorită mai întâi Bălăceanu, iar a doua oară devine soţia colonelului Petre Macca. Neavând copii, a lăsat moşia şi conacul satului[126]. Împroprietărirea din 1864 a dat 356 ha la 160 de locuitori din Miroşi.

Ca evenimente istorice, amintim participarea locuitorilor la revoluţia din 1848, la războiul din 1877-1878, la războiul din 1916-1918. Nu au participat la răscoala din 1907 la îndemnul şi sfatul ţăranului Marin Vasile, om din sat.

Populaţia satului era la 1810 de 52 familii cu 146 de suflete în Miroşul de Jos şi 36 de familii cu 163 suflete, în Miroşul de Sus, 1835 - 126 familii, 1938 - 172 familii cu 729 locuitori, 1840 - 158 familii în cele două sate, 1862 - 162 familii, 1890 - 262 familii cu 1026 locuitori, 1909 - 496 familii cu 2490 suflete, împreună cu satul Surduleşti. În 1938 erau 835 de familii cu 3857 locuitori.

Ocupaţia locuitorilor a fost, până la 1864, legată mai ales de creşterea vitelor. La 1838 erau în sat 6072 de vite. Pământul se lucra foarte puţin, la 1838 doar 1015 pogoane. După 1864 se intensifică agricultura, locuitorii satului muncind pe moşia boierească. După 1921, când ţăranii au fost împroprietăriţi, vor munci loturile lor personale, până la colectivizare.

Şcoala înfiinţată şi aici tot în 1838 era modestă, cu două odăiţe. Primii învăţători cunoscuţi sunt: Ştefan al Protopopului, văduv, între anii 1845-1848 şi după 1848, Ion Florea, tânăr absolvent al şcolii de Candidaţi din Ruşii de Vede. În 1890 erau 27 de elevi, iar la 1838 frecventau şcoala doar 22 elevi din cei 78 înscrişi. Proprietarul Macca va construi apoi şcoala primară, din zid, înainte de 1885. După 1907, în fostul conac boieresc se va

[126] Ştefan Greceanu, *op. cit.*, p.52-55, 213 şi urm.

înființa o şcoală de meserii şi după 1940, va mai funcţiona aici şi liceul din Pomârla, refugiat. Şcoala de meserii s-a desfiinţat după 1950, iar în locul ei se va face o şcoală de tractorişti. Mai funcţiona şi stația S.M.A.

Bisericile satului, atât în Miroşiul de Sus cât şi în Miroşiul de Jos, au fost de lemn. Cel mai vechi preot amintit de documente este popa Mitrea, la 1662[127]. În 1810, erau preoți la Miroşiul de Jos, popa Constantin sin popa Gheorghe, preoțit în anul 1780, având 90 de ani. Preotul Sandu sin diaconul Teodor, 60 ani şi preoțit la 1792, preotul Sandu sin diaconul Teodor, 60 ani şi preoțit la 1792, diacon Radu sin popa Teodor şi diacon Roman sin Preda, preoțiți la 1808 şi 1794. Mai erau încă doi diaconi, Manea Simion şi Dumitru Monea. La Miroşul de Sus era preotul Ion sin Manea, preoțit în 1787 şi trei diaconi, Marin sin Gheorghe, Preda sin Dobre şi Nicolae sin Constantin, diaconiți la 1778, 1800 şi 1808. În sec. XIX, la 1825, era preot Constantin sin Diacon Manea, iar la 1830 Dumitru sin popa Stan şi Grigore sin diacon Pană. Între anii 1850-1880 au slujit preoții Constantin sin Dumitru Manea, diaconul Grigore sin Dumitru Pană, Constantin „Călugărul" şi preotul Ilie Mihăescu şi apoi fiul lui, Mihai I. Mihăilescu între anii 1935-1980.

În jurul satului Miroşi au existat satele dispărute: Pogoneşti, aproape de Miroşi şi Pulăndreşti, situat la locul numit astăzi „La Leşi", pe valea pârâului Burdea, la aproximativ 3 km nord de sat.

În acest sat s-a născut marele pictor Anghel Vasile, uitat, deşi a făcut cinste prin lucrările sale şi expozițiile de pictură pe care le-a avut în Italia, în Franța, Suedia etc. De asemenea şi fratele său, țăranul Constantin Vasilescu, sculptor în lemn şi pictor, foarte apreciat, cu lucrările sale expuse azi în muzeul din oraşul Piteşti. Ei erau fiii lui Marin Vasile, cel care i-a oprit pe țăranii din sat să dea foc conacului în răscoala din 1907[128].

X.3. Satul Siliştea Nouă

Sat situat în nordul județului Teleorman, pe valea pârâului Câinelui. S-a numit inițial Siliştea, apoi, după 1810, se împarte în Siliştea Gumeşti şi Siliştea Glavacioc, după numele proprietarilor, familia Guma şi Mănăstirea Glavacioc.

În sat s-au găsit urme de aşezare din epoca neolitică şi a bronzului, în „Măgura Mantolea". Silexuri am găsit şi pe Dealul Purcăriei, spre valea şi pădurea Tina.

---

[127] 1590, ian. 20, popa Dumitru din Miroşi.

[128] Spiru, Ioan, *Un artist uitat Anghel Vasile* în Studii şi Cercetări de Istoria Artei, XVI(1), 1969, p.137-140; idem, *Un pictor şi sculptor țăran Constantin Vasilescu*, în Studii şi Cercetări de Istoria Artei, XVIII, 1971, p.167-169.

Satul este atestat la 1669 şi 1691, prin vânzări şi danie de moşie[129] **(Doc. 4, 5)**. La 1721 se făcea hotărnicia moşiei între moşiile Mănăstirii Glavacioc şi Pătraşcu Bălăceanu **(Doc. 6)**. Moşia Mănăstirii Glavacioc, fusese cumpărată de la Radu Ştirbei, 800 stânjeni, ca şi donaţia Epraxiei, de 1800 stânjeni. Din această cauză ea a fost şi îngropată la Mănăstirea Glavacioc. Actele cercetate spun că în 1669, Tudor paharnicul împreună cu fraţii lui vindeau 1800 stânjeni mănăstirii Glavacioc cu 2700 ughii. La 1691, Radu comisul Ştirbei, a donat partea de moşie a fiicei lor decedate Epraxia (Praxia) Mănăstirii Glavacioc. Moşia era donată însă fără rumâni şi cu obligaţia ca mănăstirea să facă un schit lângă casa pe care Epraxia şi-o făcuse în sat.

La 1721 mai era proprietar şi Pătraşcu Bălăceanu iar la 1745, Ioniţă Bălăceanu şi Mănăstirea Glavacioc, când au făcut şi o nouă hotărnicie a moşiilor lor[130] **(Doc. 7)**. La 1741, satul ţinea de plasa Mijlocul de Sus. În sec. XIX, ajunge proprietară familia Guma, între 1856-1875 Anastase Guma şi apoi fiul său Nicolae Guma. După 1895 era proprietar Maria Alexandru Manos, cu 5000 ha teren arabil şi 350 ha pădure, plus livezi cu fânețe. În 1864 au fost împroprietăriți 249 de locuitori[131].

Satul Siliştea Glavacioc s-a format cu locuitori aduşi din mai multe părți, deoarece moşia fusese donată mănăstirii fără oamenii din muncă. În 1862, sunt aduşi cu forța, în Siliştea Gumeşti, locuitori din cătunul Cățeleştii de Jos. Împroprietăriri, în sat, au fost în 1920 şi 1945. Au fost cooperativizați, cu greu, după 1952. Este satul natal al scriitorului Marin Preda.

Relațiile țăranilor cu proprietarii nu au fost întotdeauna bune. La 1821 mulți locuitori s-au înrolat în oastea lui Tudor Vladimirescu şi unul dintre foştii panduri a devenit vestitul haiduc Groza. La 1848 participă la revoluție şi la 1907 răscoala s-a aprins şi aici în sat, distrugând conacul urmaşilor Mariei Manos şi al proprietarului Tănase Tănăsescu, cu pagube de peste 200000 mii lei[132]. În sat se formase „Banda Neagră" având ca şef pe Marin Toboşaru, spaimă şi a comunelor vecine. Au fost lupte cu armata, soldate cu patru morți şi şapte răniți. Au fost arestați 24 de țărani. Au participat şi la războiul din 1877-1878 şi cele două războaie mondiale. În sat se găseşte un monument al eroilor.

[129] Ion Şucu, *Actele şedinţei publice*, Bucureşti 1953, p.60.
[130] DGAS, *Mănăstirea Glavacioc*, document original XII/2.
[131] Pantele Georgescu, *op. cit.*, p.120-122.
[132] Ion Toader, Ion Bâlă, Petre Grecu, Gheorghe Popa, *1907 în Teleorman*, Bucureşti, 1977, p.53, 87, 92, 224, 246, 274.

Ocupaţiile locuitorilor au fost şi ele legate de condiţiile locale, sociale, politice, geofizice etc. Până spre 1850-1860 ocupaţia de bază a fost creşterea vitelor, care, la 1890, numărau peste 6000 de capete. Până atunci munceau puţin pământ. De exemplu, la 1832 se munceau doar 102 pogoane cu grâu, 34 cu orz, 219 cu porumb şi 43 cu mei[133]. În acest timp, industria casnică era foarte puternică. După 1864 şi până 1920 şi aici ţăranii au fost legaţi cu munca de moşia boierească, dar după aceea, având pământ propriu şi-au muncit loturile personale până la colectivizare.

La 1810 Siliştea de Sus avea 25 de case cu 138 locuitori, iar Siliştea Glavacioc 68 case cu 350 locuitori. La 1835 - 129 familii cu 516 locuitori, 1862 - 127 familii, la 1895 - 651 familii cu 1577 locuitori, 1909 - 580 familii cu 2320 locuitori, iar în 1938 - 870 familii cu 3570 locuitori.

În 1810 existau două biserici de lemn. Schitul de care am amintit nu s-a făcut în Siliştea, ci în satul vecin Râca Veche, care ţinea, probabil, tot de Siliştea. În 1810 erau patru preoţi, doi în Siliştea şi doi în Siliştea Glavacioc, preoţiţi la 1788 şi 1797. O biserică a fost închisă în anul 1841 şi construită alta între anii 1853-1857, existentă şi azi. Biserica din Siliştea de Sus, construită din nou între 1913-1915, a fost înlocuită cu biserica actuală ridicată între anii 1939-1944. Preoţi, între anii 1930-1955, au fost Ilie Andrei şi Alexandru Popescu.

Şcoala a luat fiinţă în 1838, având învăţător pe Constantin Rogoz. Şi el şi învăţătorul ce i-a urmat, Constantin Răulescu, au fost bătuţi de oamenii boierului, pentru ideile lor înaintate. La 1842 era învăţător Ioniţă Gheorghe postelnicul. Şcoala era făcută din pământ şi nuiele. Din 35 de elevi, urmau numai 15. A fost refăcută în 1913. Demn de amintit că, între timp, s-a mai ridicat un alt local de şcoală, astfel încât, în anul 1890, era o şcoală de băieţi şi una de fete.

X.4. Satul Tecuci (fost Tecuci Calinderu)

Este situat în partea de nord-vest al actualului judeţ Teleorman, aproape de hotarul estic al judeţului Olt, în valea şi pe malurile pârâului Tecuci, afluent al râului Vedea. Numele localităţii este legat de pârâul Tecuci. S-a numit, la începutul sec. al XIX-lea, Tecuciul de Sus şi Tecuciul de Jos, unificate după 1864. După 1850, satul s-a numit Tecuci Calinderu, după numele proprietarului Lazăr Calendoroglu, tatăl lui Ion Calinderu, scriitor şi om de cultură.

[133] *1848 în Teleorman*, p.143.

În jurul satului au fost, până la începutul sec. al XIX-lea, foarte multe păduri, de aci şi numele moşiilor Pădureşti şi Pădureşti-Balaci. În sat, a existat în anul 1862, staţie de poştă, fiind situat pe drumul ce lega oraşul Bucureşti de Craiova. Tot pe aici trecea şi drumul de poştă, de la Zimnicea către Piteşti. Vechea vatră a satului a fost la „Catargic", pe valea Bălăcelului lângă „ulmii lui Manea". Tot pe valea Bălăcelului a existat şi fostul sat Tutăneşti.

Cele mai vechi urme de locuire, aparţin epocii neolitice şi s-au găsit în „Măgura lui Mieluş" situată în valea pârâului Tecuci. Pe valea Bălăcelului, am găsit ceramică geto-dacă, ca şi urmele fostelor sate amintite.

Prima menţiune a satului este din 1560, când Petru cel Tânăr întărea moşie în Tecuceanii de Jos. La 1636, 1669, 1680, 1681, 1697, 1699, se făceau vânzări, întăriri şi hotărnicii de moşie, între moşiile vecine.

La 1700 era proprietar Şerban Ştirbei, iar în anul 1708 Constantin Ştirbei făcea danie, parte din moşia sa, schitului Dideşti din satul ce acelaşi nume din judeţul Teleorman[134]. La 1856 s-a făcut hotărnicia moşiei Tecuci şi Dideşti cu moşiile vecine, iar în 1864 secularizarea şi împroprietărirea ţărănimii. Au mai fost împroprietăriţi în 1821 şi 1945. Dintre evenimente mai importante din viaţa satului amintim: Ciuma lui Caragea, care a făcut foarte multe victime, la 1821 Tudor Vladimirescu, în drum spre Bucureşti, rămâne câteva zile în sat şi mulţi ţărani de aici şi din satele vecine întră în oastea lui. La 1862 şi proprietarul Tănăsuică a vrut să mute pe locuitorii din Căţeleşti-Burdeni în Tecuci dar nu a reuşit. Au participat la războiul din 1877-1878 şi la răscoala din 1907.

Populaţia, la 1810, era în cele două sate, Tecuciul de Sus cu 70 case şi 370 locuitori şi Tecuciul de Jos, cu 38 case şi 181 suflete, la 1835 - 120 case, 1838 - Tecuciul de Sus, 85 case cu 316 suflete şi Tecuciul de Jos, cu 82 case şi 367 suflete, la 1862, în ambele sate 220 familii, 1909 - 450 familii şi 2050 locuitori, 1938 - 660 familii cu 2972 suflete.

Şcoala s-a înfiinţat în 1838 şi primul învăţător a fost Voicu, ce a funcţionat până la 1842. Şcoala era făcută din nuiele şi cu acoperişul din stuf. Au fost înscrişi 80 de elevi, dar urmau foarte puţini. Închisă şi ea ca şi toate şcolile româneşti la 1848 şi redeschisă după 1854. Lazăr Calinderu va ridica, în anul 1880, primul local de şcoală din cărămidă. În sat a funcţionat foarte mulţi ani, după 1921, o judecătorie.

Şi aici au fost două biserici din lemn, una dintre ele vândută în satul Purcăreni şi alta în satul Băduleasa, deoarece între anii 1850-1852, acelaşi proprietar Lazăr Calinderu a construit actualele biserici. În 1810, erau doi

[134] *Indice Cronologic*, vol. 2, p.1264.

preoți în Tecuciul de Sus, Pârvu sin popa Ştefan, 60 ani şi preoțit la 1777 şi Savu sin diacon Radu, 40 ani preoțit în 1806. La Tecuciul de Sus, erau 3 preoți, Marin sin popa Matei, 60 ani şi preoțit la 1774, preotul Petcu sin popa Argeşeanu, 63 ani, preoțit la 1772 şi popa Ion sin Mihai, 60 ani, preoțit la 1773. În anul 1862, erau patru preoți, câte doi în fiecare cătun, Marin preoțit 1810, Voicu sin popa Marin, Marin sin Stancu şi la Tecuciul de Sus, Marin duhovnicul, de 80 ani, preoțit în 1837 şi Ion sin popa Ion, preoțit în anul 1843. Bisericile actuale au fost renovate în 1931.

CAPITOLUL XI

La capătul drumului

Ajuns la capătul drumului, după o muncă de mai bine de 30 de ani în care am scris această monografie pentru prima dată în 1944, iată-mă, acum, scriind-o pentru a cincea oară, deoarece în decursul anilor am adunat informații noi asupra satului. Totodată, am ținut să sistematizez cât mai bine capitolele lucrării, pe baza experienței căpătate în timp dar şi a legăturilor pe care le-am avut cu istoricii Nicolae Stoicescu, Ion Şucu, Ion Mailat, a preotului Ion Răuțescu. De aceea cred că această ultimă prezentare a monografiei este superioară celorlalte variante pe care le-am scris de-a lungul anilor.

Am scris această monografie din dragostea mea pentru istorie, manifestată încă din anii de şcoală, când eram socotit „istoricul clasei". Am avut apoi şansa, ca student, să cunosc lucrările sociologilor Dimitrie Gusti şi Henri Stahl şi să lucrez, în 1937 şi 1938, în echipele regale studențeşti inițiate de sociologii amintiți, în satele Plopşor - Dolj şi Cusuiul din Vale - Durostor, dându-mi-se sarcina să scriu succinte monografii ale acestor sate.

La Plopşor am avut şi norocul să-l cunosc pe arheologul, folcloristul şi scriitorul Nicolaescu-Plopşor şi, prin sprijinul său, să întocmesc monografia satului, din care am reuşit să public în revista *Mitropolia Olteniei* un scurt rezumat. Legăturile cu Costantin Nicolaescu-Plopşor, „Bărbosul" cum îi ziceau cunoscuții, au continuat cu statornicie până la moartea sa.

Venit preot în Surduleşti, în anul 1940, am început cercetările asupra satului, căutând documente la foştii moşneni şi prin podurile bisericii, şcolii, primăriei, la fostul preot Vasile Urluianu etc.

Cu monografia făcută, deşi departe de cea actuală, am participat la concursul județean de monografii, inițiat de Căminul Cultural al județului Teleorman, obținând premiul I. O mărturisesc şi aceste rânduri: *„Această monografie a fost prezentată la concursul pentru monografii instituit de Căminul Cultural Județean Teleorman şi a fost clasificată întâia, fapt care îl onorează pe părintele Spiru, autorul ei.*

Director al C.C. Județean, Florian Cristescu, 2 octombrie 1944, Turnu Măgurele".

De-a lungul anilor, nemulţumit de ceea ce realizasem, am continuat cercetările atât în sat cât şi prin biblioteci şi prin arhive şi am îmbunătăţit mereu conţinutul acestei monografii, care este acum la a cincea prezentare.

Nu am reuşit să public decât, în rezumat, istoricul bisericii din sat, în revista *Mitropolia Olteniei*. Am încercat la Editura Litera, dar ar fi costat prea mult publicarea ei şi am renunţat. Iată motivul pentru care o încredinţez Academiei R.S.R., în nădejdea că aici se va păstra şi poate, într-o zi, cineva o va folosi, deoarece ea constituie un adevărat document al satelor româneşti până la colectivizarea lor ca şi ale unor sate din regiunea de şes.

Păcat că nu s-a acordat acestor monografii o atenţie mai mare din partea forurilor culturale, fie pe plan local, fie pe plan naţional. Mă gândesc, de pildă, cât de util ar fi fost dacă Academia Română ar fi instituit un concurs pe ţară cu monografii ale aşezărilor româneşti. Multe lucrări ar fi luat drumul către Academia Română şi nu s-ar fi pierdut, aşa cum cred, uitate pe la cine ştie ce familii.

Multe lucruri interesante s-ar fi putut cunoaşte din istoricul acestor sate şi mai ales asupra vechilor lor vetre, unde ar trebui căutate şi astăzi satele româneşti şi protoromâne din sec. VIII-XII, deoarece cred cu toată tăria şi pe baza cercetărilor pe care le-am făcut în judeţul Teleorman, că într-adevăr aceste sate protoromâne şi vechi româneşti şi-au avut vatra în locuri retrase, pe firul unor văi, vâlcele şi pâraie înconjurate de păduri masive, atât de dese mai ales în judeţul Teleorman şi unde nu îndrăzneau prea mult să se aventureze cumanii, tătarii, turcii sau chiar trupele imperiilor vecine. Ele ar aduce noi date asupra istoriei satelor româneşti şi a poporului român la cumpăna dintre mileniul I şi mileniul II al erei noastre.

Iată cât de mult se identifică istoria satului românesc cu istoria neamului nostru şi istoria neamului nostru cu satul românesc.

Nu mai puţin de preţuit este şi faptul că prin aceste monografii, aducem un omagiu şi ţăranului român, care stă la temelia intelectualităţii de astăzi şi deci a întregului progres cultural, tehnic, social şi economic al poporului român. Sunt mulţumit deci, că prin această muncă mi-am făcut şi eu datoria faţă de satul românesc şi că nu a fost însă zadarnică osteneala şi truda intelectuală şi bănească legată de aceste monografii pe care le-am tot pitrocit de-a lungul atâţior ani de muncă.

NOTE AUTOBIOGRAFICE

Sunt născut în anul 1914, 2 noiembrie, în oraşul Bucureşti, iar părinţii mei au fost Eftimie Spiru, fiu de preot macedonean, născut în oraşul Corița, Albania, mort pe front în anul 1916. Mama, Elena-Lina Moscu era din satul Săteni, județul Dâmbovița, decedată în anul 1923 la vârsta de 33 ani.

Am rămas orfan de ambii părinţii la vârsta de 8 ani, când eram elev în clasa a II-a primară. Neavând fraţi, iar rudele fiind străine de soarta mea, între anii 1923-1924 am devenit un fel de „Gavroche" al Bucureştiului, bătând străzile oraşului, deprinzând jargonul haimanalelor, astfel încât am rămas repetent în clasa a III-a.

În 1925 am intrat băiat de prăvălie la negustorul Enache Cosma de pe strada Comorii nr. 24 şi am rămas aici, până în anul 1927, ca băiat de prăvălie şi „fată în casă", bun la toate treburile, bătut, umilit şi fără nici fel de beneficiu material. Clasa a III-a primară am repetat-o în acest timp la şcoala Sfânta Treime-Tei şi am trecut clasa cu premiul întâi, datorită faptului că nemaiavând timp de hoinăreală şi vagabondaj, am învăţat cu tot temeiul, în ciuda faptului că eram prins de muncă aproape toată ziua. În 1927 am fost dus de văduva negustorului Enache Cosma la orfelinatul Alexandrescu de pe strada Şerban Vodă, fiind orfan de război. Am făcut clasa a IV-a la şcoala Enechiță Văcărescu şi după aceea seminarul, între anii 1927-1934, la Câmpulung-Muscel unde funcționa un seminar special pentru copii orfani de război. Seminarul, arzând în anul 1934, clasa a VIII-a am făcut-o la seminarul Sfântul Gheorghe din oraşul Roman, tot în calitate de orfan de război.

Între anii 1935-1939 am făcut facultatea de Teologie din Bucureşti, iar în 1940, luna mai, am dat licența. Am locuit, în acest timp, în căminul de orfani de război de pe calea Şerban Vodă, peste drum de biserica Sf. Spiridon Nou. În anii de studenție am frecventat un cenaclu literar, mi-au apărut primele articole, note, poezii şi nu mi-a lipsit nicio expoziție de artă sau de cultură, nevizitată. Am jucat şi teatru religios la Biserica Dobroteasa, pe lângă care activa o societate religioasă şi unde am legat prietenie cu viitorul preot, scriitor şi profesor universitar la Institutul de Teologie, Constantin Galeriu.

M-am căsătorit, la 22 septembrie 1940, cu Lucia Alexandrescu din Bucureşti, absolventă a Liceului Industrial Robescu.

M-am preoțit în octombrie 1940 şi împreună cu soția ne-am stabilit în satul Surduleşti unde fusesem numit, străini şi fără nici un fel de posibilități materiale. Am stat până în anul 1954, fiind, mulți ani, director sau preşedinte

al Căminului Cultural din sat, profesor la Liceul din Miroşi între anii 1946-1948, protoiereu al regiunii Teleorman şi raionului Roşiorii de Vede între anii 1951-1954. Cât am stat în Surduleşti am renovat din temelie biserica, am dat concurs la construirea şcolii noi şi am pus tot sufletul la înfiinţarea şi construirea Haltei CFR. Tot în acest timp am făcut o săpătură arheologică, în sat, cu arheologul Mircea Petrescu-Dîmboviţa şi ulterior un sondaj pe valea Bălăcelului, cu muzeul din Piteşti. Am continuat cercetările arheologice în partea de nord a judeţului Teleorman, cercetând un mare număr de sate.

Între timp mi-au apărut schiţe, note, descoperiri arheologice etc., în ziarele şi revistele *Oltul*, *Drum Nou*, *Adevărul Creştin* din judeţul Teleorman ca şi în revistele *Magazinul Familiei*, *Gluma* şi *Revista de Cuvinte încrucişate - Filatelie* etc.

Mutat la 1 august 1954 la Alexandria, la Biserica Sf. Nicolae şi numit protopop al raionului Alexandria, am renunţat, prin demisie, la această funcţie.

Am făcut intense cercetări arheologice în judeţ şi am colaborat cu arheologii: Constantin Nicolaescu-Plopşor, Mircea Petrescu-Dîmboviţa, Constantin Preda, Bucur Mitrea, Eugen şi Maria Comşa, Alexandru Păunescu, Nicuşor Constantinescu, Emil Moscalu, Dumitru Berciu, de la Institutul de Arheologie. I-am adus în Alexandria, mulţi au stat la mine şi au făcut săpături la Alexandria, Poroschia, Lăceni, Orbeasca, Albeşti, Dulceanca, Ţigăneşti şi Frumoasa. Pentru această activitate am fost apreciat şi felicitat oficial de Institutul de Arheologie, de Academia R.S.R. şi de Muzeul Naţional de Istorie.

Am fost permanent legat de muzeul din Alexandria, fiind mâna dreaptă a foştilor directori Emilia Rozental, Florian Neagu, Alexandru Marinescu, Cornel Beda şi Ecaterina Ţânţăreanu, transformând muzeul într-un adevărat locaş de cultură şi înscriind, în acelaşi timp, judeţul Teleorman în circuitul arheologic al ţării. Am înzestrat muzeul cu obiectele descoperite şi cu peste 2300 de monede, tezaure sau descoperiri întâmplătoare.

Sunt membru al Societăţii Numismatice din Bucureşti încă din 1947, un timp îndelungat colaborator al Institutului de Arheologie din Bucureşti şi am ţinut comunicări de arheologie, istorie şi numismatică la Alexandria, Bucureşti şi Caracal.

Am publicat aproximativ 130 de studii, articole, note etc. în peste 30 de reviste şi am fost citat în numeroase lucrări de specialitate. Dintre articole amintesc: „Biserica şi satul românesc", „Catagrafia din 1810 a judeţului Teleorman", „Biserici bordeie", „Bisericile din Alexandria şi din Roşiorii de Vede", „Teleormanul vatră de istorie şi cultură românească", „Descoperiri arheologice în raionul Roşiorii de Vede", „Descoperiri arheologice în

raionul Alexandria", „Tezaurul monetar de la Frăsinet", „Tezaurul monetar de la Ulmeni", „Circulația monetară în județul Teleorman", „Sate şi biserici în secolul XIX" etc.

Am renovat, în aceşti ani, biserica Sf. Nicolae din Alexandria, am construit un adaos la Casa Parohială cu bani proprii şi am crescut trei copii, un băiat, inginer în Bucureşti şi două fete lucrând la Direcția Comercială din Alexandria.

Fiind şi filatelist, am înființat în anul 1969 primul cerc filatelic din județ iar în anul 1970 filiala Asociației Filateliştilor din Teleorman, pe care am condus-o până în 1974.

La Surduleşti am înființat muzeul de la şcoală, donând aproximativ 300 de obiecte, cu asentimentul muzeului din Piteşti.

Între anii 1982-1984 am colaborat cu istoricul Nicolae Stoicescu de la Institutul „Nicolae Iorga" din Bucureşti la „Dicționarul județului Teleorman", muncind extrem de mult pentru a se putea publica această lucrare valoroasă. Din motive egoiste ale unui profesor din Alexandria, care vroia să publice singur lucrarea, nu a fost posibilă realizarea acestui prețios document.

M-am pensionat în anul 1976 pentru a mă dedica muncii intelectuale şi ostenitoare, ca a tuturor mânuitorilor de condei. În manuscris, posed următoarele lucrări: „Schițe şi Nuvele", „Poezii", „Cartea amintirilor", „Cartea copiilor mei", „O viață de om aşa cum a fost", „Monedele României dintre anii 1867-1985", „Istoria Bisericii Creştine din Europa", „Monografia succintă a tuturor satelor din județul Teleorman" ca şi cele peste 130 de articole publicate, dar şi un mare număr de corespondență, peste 600 de scrisori, cu oameni de cultură din județ sau din țară.

Post scriptum

Aş fi nedrept cu mine dacă nu aş mai adăuga la autobiografie şi dragostea mea de drumeție, atât în țară cât şi peste hotare, dragoste care a început încă din anii de seminar, de la Câmpulung-Muscel.

Într-adevăr, de-aici am pornit la drum, pe cărări de munte şi de deal, făcând cunoştință cu frumusețea pământului românesc şi an de an, drumurile s-au tot extins, călătorind de la un capăt la altul al țării, de la Calafat la Sighetul Marmației şi Săpânța, cu cimitirul ei vesel, de la Timişoara la Sulina şi satul izolat Sf. Gheorghe, cu plaja sa imensă, din Mangalia la Baia Mare, Oradea şi Arad, din Botoşani şi Suceava la Buziaş şi Deta şi de la Turnu Severin şi Orşova, la Vatra Dornei etc.

Aşa am cunoscut toate provinciile româneşti: Banatul, Bucovina, Basarabia, Crişana, Dobrogea, Muntenia, Maramureşul, Oltenia şi Transilvania, cu oraşele, monumentele mai vechi sau mai noi, bisericile şi mânăstirile Bucovinei, adevărate ouă încondeiate prin frumuseţea picturii lor şi am îngenunchiat cu evlavie şi sfială la mormintele voevodale. Aşa am cunoscut deci, tot pământul românesc, de la munte la mare, din câmpie şi până în Delta Dunării, din cel mai nou pământ al ţării, Delta şi până la cel mai bătrân, Munţii Măcinului. Am văzut şi-am preţuit întreaga gamă a frumuseţii pământului românesc şi-am fost mândru de capacitatea de creaţie şi de dragostea de frumos a poporului român. O spune frumuseţea de neegalat a litoralului, a Porţilor de Fier, a oraşelor, a parcurilor şi a monumentelor. Aceste drumeţii m-au ajutat să cunosc şi să îndrăgesc pământul şi sufletul românesc ca şi cum aş fi eu însumi trup şi suflet din trupul şi sufletul ţării.

În anii pensionării, între anii 1982-1986, am trecut şi peste hotarele ţării vizitând Ucraina, Rusia, Ţările Baltice, Bulgaria, Cehoslovacia, Ungaria şi Polonia, având prilej să cunosc pe vecinii noştri, oraşele, monumentele, muzeele şi frumuseţilor lor. Am văzut, am cercetat şi-am comparat, comparaţiile fiind în favoarea poporului român, care, în ciuda istoriei sale atât de eroice şi zbuciumate, nu este de loc mai prejos decât vecinii noştri şi de ceea ce au creat ei, în condiţii mult mai favorabile decât ale noastre. Avem un popor care merită să trăiască prezentul şi tot dreptul la un viitor luminos, pe măsura capacităţii lui creatoare.

BIBLIOGRAFIE

I. Documente

Arhiva bisericii din Surduleşti.

Arhiva primăriei Surduleşti, *Actele de decese din 1863*.

Arhiva şcolii primare din Surduleşti 1890-1944.

Arhiva Protoieriei Turnu Măgurele, ds. 1852.

Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România (=BARSR), *Secţia Manuscrise - Hărţi*, ms. 229; ms. 1003, ds. 27/6/1790-1791; ms. 1457; ms. 3986; H. III/461, pl. 7, 1828-1829.

Direcţia generală a Arhivelor Statului Bucureşti (=DGAS), *Condica Domnească*, ds. 107.

DGAS, *Curtea Apelativă, secţia a II-a*, ds. 41/1860.

DGAS, *Direcţia generală a Statisticii*, ds.101/1859.

DGAS, *Fond Catagrafii*, cota 47/1838, f. 164-167.

DGAS, *Înaltul Divan Civil*, pac. 89, ds. 14319 şi 15420/ 1835-1846.

DGAS, *Logofeţia pricinilor bisericeşti*, ds. 2610/1832.

DGAS, *Mănăstirea Glavacioc*, document original, XII/1, 2; copie XII/3, 4.

DGAS, *Ministerul Instrucţiunii Publice*, ds. 2581/1848; ds.2766.

DGAS, *Mitropolia Ţării Româneşti*, pergament original, 93/43, anul 7173 (1665).

DGAS, *Vornicia din-năuntru*, ds. 5390/1838, 1296/1847.

Documente privind Istoria României (*= DIR), B Ţara Românească, vol. II, sec. XVI*, Bucureşti, Ed. Academiei, 1951.

Indice cronologic, vol.1, Bucureşti, DGAS, 1958.

Indice cronologic nr. 1. Arhiva Mitropoliei Ţării Româneşti (1365-1890), vol. II, Bucureşti, DGAS, 1961.

Înaltul Divan, 1831-1847, Bucureşti, DGAS, 1958.

II. Lucrări generale şi speciale

*** *Almanahul judeţului Teleorman*, Turnu Măgurele, Ed. ziarului „Victoria", 1923.

*** *Atlas Geografic al RSR*, Bucureşti, Ed. Didactică şi Pedagogică, 1965.

Beldie, Ioan C., *Monografia comunei Jorăşti din judeţul Covurlui*, Revista Albina, Bucureşti, 1911.

Dolinescu-Ferche, Suzana, *Aşezări din secolele III şi VI e.n. în sud-vestul Munteniei. Cercetările de la Dulceanca*, Bucureşti, Ed. Academiei RSR, 1974.

Ion Donat, *Aşezările omeneşti din Ţara Românească în secolele XIV-XVI*, în Studii. Revistă de istorie, IX (6), 1956, p.75-95.

Dumitrescu, Gheorghe, *În ajunul Crăciunului*, Roşiorii de Vede, 1938.

Fotino, Dionisie, *Istoria generală a Daciei*, (traducere George Sion), vol. 3, Bucureşti, Imprimeria Naţională, 1859.

*** *Geografia economică a RPR*, Bucureşti, Ed. Ştiinţifică, 1957.

Georgescu, Pantele, *Dicţionarul Geografic, Statistic, Economic şi Istoric al judeţului Teleorman*, Bucureşti, Stabilimentul Grafic „I.V. Socec", 1889.

Ghiban, C., *Cânta la Stupca o vioară*, Bucureşti, Ed. Militară, 1964.

Giurescu. Constantin C., *Principatele române la începutul sec. al XIX-lea*, Bucureşti, Ed. Ştiinţifică, 1957.

Greceanu, Ştefan, *Genealogiile documentate ale familiilor boiereşti*, Bucureşti, Ed. Tipografia cooperativă, 1913.

Hugo, Victor, *Mizerabilii*, Bucureşti, Ed. de Stat pentru Literatură, 1954.

Iliescu, Marin, *Parohia (comuna) Atârnaţi din judeţul Teleorman. Monografie*, Alexandria, Tipografia şi Librăria „Alexandri", 1908.

*** *Istoria românilor*, vol. V, Bucureşti, Academia RSR, 1960.

Lahovari, George Ioan; Brătianu, Ion C.; Tocilescu, Grigore G. *Marele Dicţionar Geografic al României*, Bucureşti, Stabilimentul Grafic „I.V. Socec", 1902, vol. 4, fasc. 3.

Lecca, Octav George, *Dicţionar istoric, arheologic şi geografic al României*, Bucureşti, Ed. Universul, 1937.

Manolache, Anghel; Pârnuță, Gheorghe, *Contribuțiuni la istoria culturii şi învățământului în Teleorman*, vol. I, Bucureşti, Ed. Didactică şi Pedagogică, 1973.

Marinescu-Nor, Antonian, *Anul 1848 în Teleorman*, mss.

Marx, Karl, *Însemnări despre români (Manuscrise inedite)*, Bucureşti, Ed. Academiei RPR, 1964.

Milian, Cristache, *Monografia social-economică a județului Teleorman*, Turnu. Măgurele, Tipografia Camerei de Comerț şi Industrie Turnu-Măgurele, 1935.

Olteanu, Ştefan, *Societatea românească la cumpănă de milenii (secolele VIII-XI)*, Bucureşti, Ed. Ştiințifică şi Enciclopedică, 1983.

Petrescu, Atanase, *Monografiei satului Râca*, mss.

Petrescu-Dîmbovița, Mircea, *Cercetări arheologice la Surduleşti*, în Materiale şi Cercetări Arheologice, V, 1954, p.526-542.

Popa, Gheorghe; Bâlă, Ion; Toader, Ion, *1848 în județul Teleorman*, Bucureşti, 1980.

Popescu, Alexandru-Constantin, *Micile Amintiri*, Roşiorii de Vede, 1897.

Popescu Teişeanu, Ilie, *Unele documente cu privire la înființarea de şcoli săteşti în Oltenia de către săteni însăşi înainte de 1838*, în Arhivele Olteniei, 2, 1964.

*** *Răscoala din 1821*, vol. 2, Bucureşti, Academia RPR, 1958.

Răuțescu, Ioan, *Mânăstirea Aninoasa din județul Muscel*, Bucureşti, 1933.

Ioan Răuțescu, *Dragoslavele*, ed. a II-a, Câmpulung, 1937.

Roller, Mihail, *Răscoala țăranilor din 1907*, Bucureşti, Ed. de Sat, 1947.

Rosetti Radu, *Pentru ce s-au răsculat țăranii,* Bucureşti, Atelierele grafice Socec et Co., 1908.

Simionescu, I., *Țara noastră*, Bucureşti, Fundația pentru Literatură şi Artă „Regele Carol II", 1938.

Sadoveanu, Profira, *Viața lui Mihail Sadoveanu*, Bucureşti, Ed. Tineretului, 1957.

Spiru, Ioan, *Câmpia Teleormanului*, în Terra, Bucureşti, 1974.

Spiru, Ioan, *Catagrafia județului Teleorman din anul 1810*, în Glasul Bisericii, XXXIII (3-4), 1974, p.344-356.

Spiru, Ioan, *Catagrafia judeţului Teleorman din anul 1810*, în Glasul Bisericii, XXXIII (5-6), 1974, p.529-543.

Spiru, Ioan, *Aşezări străvechi în Raionul Roşiorii de Vede*, în Materiale şi Cercetări Arheologice, VI, 1959, p.695-707.

Spiru, Ioan, *Câteva informaţii asupra unor sate dispărute din jud. Teleorman*, în ziarul Teleormanul, nr. 2364, 11 septembrie 1982.

Spiru, Ioan, *Preoţi şi biserici în prima jumătate a veacului XIX*, în Glasul Bisericii, 3-4, 1969, p.417-425.

Spiru, Ioan, *Biserica şi satul românesc*, în Biserica Ortodoxă Română, 3-4, 1979, p.511-525.

Spiru, Ioan, *Din trecutul satului Surduleşti*, în Mitropolia Olteniei, 3, 1959.

Spiru, Ioan, *Sfinţirea bisericii din Surduleşti*, în Glasul Bisericii, 11-12, 1951.

Spiru, Ioan, *Noi date despre existenţa în timp a judeţului nostru*, în ziarul Teleormanul, nr. 2355, 10 iulie 1982.

Spiru, Ioan, *Biserici din Alexandria. Biserica Sf. Apostoli*, în Glasul Bisericii, 3-4, 1976.

Spiru, Ioan, *Un artist uitat Anghel Vasile* în Studii şi Cercetări de Istoria Artei XVI (1), 1969, p.137-140.

Spiru, Ioan, *Un pictor şi sculptor ţăran Constantin Vasilescu*, în Studii şi Cercetări de Istoria Artei XVIII, 1971, p.167-169.

Staicu, Ion N., *Aşezările judeţului Teleorman*, Turnu Măgurele, 1939.

Stahl, Henri, *Monografia unui sat. Cum se alcătuieşte spre folosul căminului cultural* (cu o prefaţă de Dimitrie Gusti), Bucureşti, Fundaţia culturală regală „Principele Carol", 1939.

Nicolae Stoicescu, *Bibliografia localităţilor şi monumentelor feudale din România, I - Ţara Românească (Muntenia, Oltenia şi Dobrogea)*, I, Craiova, Mitropolia Olteniei, 1970.

Stroescu, Petre, *Adam Mocanu şi familia lui*, Roşiorii de Vede, Tip. Lumina Poporului, 1933.

Şucu, Ion, *Actele şedinţei publice*, Bucureşti 1953.

Toader, Ion; Bâlă, Ion; Grecu, Petre; Popa, Gheorghe; *1907 în Teleorman*, Bucureşti, 1977.

Tudor, Dumitru, *Oltenia romană*, Bucureşti, Ed. Academiei RSR, 1968.

Xenopol, Alexandru D., *Istoria românilor din Dacia Traiană*, vol. I, Bucureşti, Ed. Cartea Românească, 1930.

Ziarul *Teleormanul*, 1 august 1969.

III. Țărani informatori (1942, 1946)

Arghir Ştefan, 65 ani

Dragne Marinică, 60 ani

Dumitru Ene, lăutar, 56 ani

Ioana D. Nicolae, 54 ani

Elena Dițoiu, 66 ani

Marin Cazacu, 70 ani

Alexandru Cazacu, 71 ani

Neaga Tamagă, 69 ani

Perniu Ioniță, 86 ani

Stancu Besna, 80 ani

Tănase Vasile, 80 ani

Ecaterina Comănescu, 80 ani

ANEXE

Documente

- 1 -

Din mila lui Dumnezeu, Io Radu Voevod a toată Țara Românească, fiul marelui şi preabunului şi bătrânului răposatului Io Leon Ştefan Voevod, dă domnia mea această poruncă a domniei mele slugilor domniei mele Radul logofătul şi cu frații lui Ivan şi Avraam, feciorii Stoicăi logofătul din Batieşti din județul Muscel şi Pădureț şi cu feciorii lor câți Dumnezeu le va da ca să le fie lor vecini în sat în Batieşti din funia Roteanului toată partea Stanciului Băgăița, care cât se va alege, pentru că o au cumpărat tatăl lor, Stoica logofătul de la Stanciu Băgăița drept bani gata 1600 şi drept 2 oca de ceară. Care moşie au fost şi Stanciului Băgăița de cumpărătoare dela Oana lui Dragotă cu zapis de vânzare şi cu mărturii.

Şi iară să fie slujitor domniei mele Radul logofătul şi cu frații lui ocină în Bătieşti din funia Roteanului din delnița lui Ion Burtoiu, dela râu toată, din câmp, din pădure, din apă şi cu vaduri de moară, de peste tot hotarul care cât se va alege. Pentru că o au cumpărat tatăl lor Stoica logofătul dela Neaga Oloaga şi de la feciorii ei Manea şi Oprea şi Radu, feciorii lui Ion Burtoiu, drept bani gata 1000 şi cu zapis de vânzare şi cu mărturii. Şi iar să fie slujitor domniei mele Radului logofăt şi cu frații lui ocină în Bătieşti şi toată partea Tomei feciorul Stancului Orbul, din câmpie, din pădure, din apă, de peste tot hotarul, care cât se va alege. Pentru că o au cumpărat de la Toma, feciorul Stanciului Orbul drept bani gata 6000. Şi dintre aceşti bani, fost au luat Stanciul, tatăl Tomei de la Stoica logofătul, bani 3000, iar bani 3000 i-au luat de la feciorii lui, ce scriu mai sus cu zapis de vânzare şi cu mărturii.

Şi iară să fie Radului logofăt o livadă la Bătieşti decindea de râu, alături cu Burtoiu şi cu Manea şi dă cu capul la râu, şi în schimbul partea vispească toată. Pentru că o au dăruit Vladul la nunta lui, la masă, cu zapis şi cu mărturii. Şi iar să fie slugilor domniei mele Radu logofăt şi cu frații lui ocină în Batieşti din funia Răteanului din delnița Malului, a patra parte peste tot şi din delnița Radului Vlajog iar a patra parte de peste tot hotarul şi iar din partea Cupeşească a patra parte, însă fără delniță în sat din câmp, din pădure, din apă de peste tot hotarul oare cât se va alege. Pentru că s-a cumpărat de la Oprea, feciorul lui Cazan, drept bani gata, 25000 şi cu zapis de vânzare.

Şi iar să fie slugilor domniei mele Radu logofătul şi ca frații lui, 2 răzoare de vie în dealul Izvoranilor pentru că le-au cumpărat de la Ion feciorul

Balu, drept bani gata 1260 şi cu zapis de vânzare. Şi iar să fie slugilor domniei mele Radul logofăt şi cu fraţii lui ocină în Batieşti cu funia Răteanului care ocină o au fost tinul Nichifor delniţă în sat din câmp din pădure, din apă, de peste tot hotarul oricât se va alege. Pentru că au fost cumpărat de la Sima, feciorul lui Stoian drept bani gata 1800 şi cu zapis de vânzare şi cu mărturii şi iar să fie slugilor domniei mele Radu logofăt şi cu fraţii lui o livadă la Bârzeşti care iaste alături cu livada lor la Uei[…] şi dă cu capul în baltă. Pentru că o au cumpărat de la Stoica, feciorul lui Şerban Otescu drept bani gata 200, cu zapis de vânzare şi cu mărturii. Şi iar să fie slugilor domniei mele Radu logofăt şi cu fraţii lui ocină Batieşti din funia Răteanului, partea Matei dată din câmp, din pădure, din apă şi cu vaduri de moară şi din răzutul (?) satului o are cât se va alege. Pentru că o au cumpărat de la Dragomir feciorul Staniei drept bani gata 180 şi cu zapis de vânzare şi cu mărturii. Şi iar să fie slugilor domniei mele Radului logofăt şi cu fraţii lui ocină în Băteşti toată partea lui Ianis feciorul lui Cazan şi a femei lui Despei. Pentru că o au cumpărat de la Ianis bărbatul Despei din partea lor jumătate drept ughi 5 (bani) gata iar după moartea lui Ianis au vândut şi Despa ceva jumătate de parte a lor iar drept ughi 5 fac peste tot ughi 10 cu zapis şi cu multe mărturii. Şi iar să fie Radului logofătul şi fraţii lui o jumătate de delniţă din dealul Izvoranilor din funia Piteşteanului, de peste tot hotarul orişicât se va alege. Pentru că o au cumpărat de la Radu Clucerul şi de la fraţii sau Ion, feciorii lui Matei logofăt din Pişcani drept bani gata ughi 47 care le au fost şi lor de cumpărătoare de la Ioan Băjica cu zapis de vânzare cu mărturii.

Şi iar să fie slugilor domniei mele Radului logofăt cu fraţii lui, ocină în sat **<u>în Căţeleşti în judeţul Teleormanului</u>** (s.n.) partea lui Şărban şi a Radului, însă stânjeni 160, stânjenul câte bani 40, fac ughi 32. Pentru că o au cumpărat de la Stan şi de la frate său Radu dărăbanţul şi de la Vlad cel Bătrân, şi Stoica şi Albul Gligore drept aceşti bani ce să scriu mai sus şi cu zapis de vânzare şi mărturii. Şi iar să fie Radului logofăt şi cu fraţii lui un român anume Ion, feciorul Radului Cojocariul şi cu feciorii lui ce-i va da Dumnezeu şi cu toată partea lui de moşie din Băteşti precum au ţinut tatăl său, să aibă a împărţi moşia în două cu Drăguş, fratele lui Ion. Pentru că sau vândut rumânu cu partea lui de moşie şi de bună voia lui, fără de vânzare şi fără nici o silă şi cei mai drept bani gata ughi 28 şi cu zapis de vânzare. […] scrise cu zapis când a fost cursul anilor 7160/1652.

Scris în Bucureşti în luna mai 8 zile vă leat 7173/1665.[135]

[135] DGAS, *Mitropolia Ţării Româneşti*, pergament original, 93/43.

- 2 -

1824 ian. 4.

Io Grigorie Dumitru Ghica voevod şi domn al Ţării Româneşti. După arătarea ce ne face asupra pricinii dlui mare logofăt de Ţara de Jos, cu cale fiind anaforaua aceasta orânduim pe sluga domniei mele […] aprod bătrânesc să meargă la judeţul Teleorman şi prin marifetul şi ajutorul ispravnicilor judeţului să facă urmare întocmai.

(pecetea domnească) 1824 ghenarie 4

Vel logofăt

Prea înălţate Doamne,

După luminata porunca mării tale ce mi se dă la această jalbă a lui Marin din satul Căţeleşti din judeţul Teleorman făcând cercetare văzui la mâna sa anafora a dumnealor boierilor ispravnici dintr-acel judeţ scrisă de la 10 ale lunii lui iulie cu leat 1823 coprinzătoare că s-au judecat acolo cu pârâtul Costandin Guma dintr-acel judeţ pentru cele ce arată într-această jalbă şi după cercetarea ce au făcut isprăvnicatul au apăsat pe jăluitor de cererile pârâtului şi au îndatorat pe pârât ca să-i împlinească jăluitorului câteva condeie care sunt arătate pă larg în numita anafora. Şi fiindcă jăluitorul nu s-au mulţumit căci n-au îndatorat pe pârât a-i plăti şi hrana ce au pierdut-o i-au sorocit ca după sfârşitul acelei luni să se afle amândouă părţile aici. De aceia găsesc cu cale să fie luminată porunca înălţimii tale cu mumbaşir să meargă la judeţul Teleorman şi prin marifetul dumnealor ispravnicilor judeţului, apucând pe pârât ori să îndeplinească dreptul jăluitorului după coprinderea anaforalii isprăvniceşti, sau pricinuind că are împotrivă a răspunde să-l ia ori pe însuşi sau vechil din parte-i plirecsurios (?) adeverinţă în scris supt iscălitura sa, încredinţată şi de isprăvnicat, să-i aducă la luminat divanul mării tale.

(ss) Dumitrache Bibescu 1824 ghenarie 3.[136]

[136] DGAS, *Condica Domnească*, ds. 107, f. 137 v.

- 3 -

Pricipatele Unite
România şi Moldova
Curtea Apelativă civilă secsia II-a

No. 92

Oprea popa Ivan, preotu Ioan sin preotu Ivan şi Stanciu sin preotu Ivan, prin reclamaţia de la 12 aprilie anul corent, apelând hotărârea cu no.7 de la 8 fevruarie acelaşi an, pronunţată de Trib. Districtului Teleorman în procesul intentat de Dumitru Trunac, Radu sin popa Vlad şi Constandin sin Dumitru Trunacu contra apelanţilor pentru împărtăşirea ce cer a avea ni o sută de stânjeni de moştenire de la popa Ilie după spiţa rudenii lor cu pârâţii din hotarul moşii Surduleşti - Besneşti, s-au sorocitu în judecată atât apelanţii cât şi adversarii lor şi, după îndeplinirea procedurii viind astăzi la 24 august spre înfăţişare, apelanţii prin procurator din parte-le Ioanu Matei, după plenipotentă procură legalizată de consilierul comunal al satului Tătărăşti, asistând şi Ionu Purcan epitropul averii lui Ştefan Ioanu, care are acelaşi interes a sprijini cu apelanţii. Iar Dl. George Atanasiu care este procuratorul plenipotenţei după procura ce s-a văzut în dosarul Trib[unalului] şi despre care se pomeneşte în practicalele hotărâri, nefiind nici însuşi următorul, nici Dl. Mihalache Apostolescu, vechilul ce-l are orânduit prin procura legalizată de subprefectura Plăşii Teleorman sub no. 2747 la 7 iunie trecut.

Curtea, în lipsa-i conform art. 251 din Regulament a intrat în cercetarea procesului, cetind apelaţia hotărârea Trib. Din Dispozitivul căreia s-a văzut că Tribunalul, pentru cuvântu că Radu sin popa Vlad şi Dumitrache Tronacu sin diaconu Toma sânt în aceiaşi linie de rudenie cu Ioan popa Ioniţă, Oprea Stanciu şi Ştefan Ioan către popa Ilie, moşul lor, hotărăşte să se împartă suta de stânjeni a moştenirii lui popa Ilie în trei părţi legale dându-se moştenitorilor lui popa Ilie în trei părţi legale dându-se moştenitorilor lui popa Ivan, Diaconu Toma şi popa Ivan o parte egală în raportu cu dreptu moştenirii părinţilor lor.

După aceasta vechiulul apelanţilor dând înscris propunerile sale, în sprijinirea apelaţii, s-au citit şi s-au văzut că pe lângă cele exprimate la Trib. Adaogă că adversarilor printr-un înscris dat fratelui lor Ivan, fiul lui popa Ivan şi nepot de fiu al lui popa Ilie, ca să urmeze el judecata pentru scoaterea acelor 100 de stânjeni ce erau cotropiţi de moşnenii rezaşi şi dânşi să nu aibă nici un amestec nici la câştig nici la pagubă sau la cheltuilile judecăţii, nu văd nici un cuvântu legal ca să mai poată acum pretende împărtăşire la acea sumă de stânjeni pe care fratele loru, cu grele cheltuili de judecată scoţându-i de la cotropitori i-a posedat până când l-a omorâtu şi de

la moartea lui i-a posedat ei până în anul 1859, când adversarii lor au pornitu judecată fără să le fie atacată stăpânirea de către dânşii.

Şi fiind când a omorât pe fratele lor Ivan omurâtorii i-au arsu toate hârtiile între care era şi acel înscris să roagă să li se îngădue dovedirea acestei împrejurări prin producerea de martori pe care poate să îi înfăţişeze judecăţii de li se va acorda un soroc şi înfăţişându-şi o carte de alegere subsemnată de hotarnicu Depărăţeanu la 19 martie 1846, s-a văzut că hotarnicu alegând 100 stânjeni masă în trei trăsături din trupu moşii Surduleşti-Besneşti îi dă în stăpânire lui Ivan sin popa Ivan.

Apoi luându-se în băgare de seamă şi hotărârea Trib. Şi că prin în întâiul consideratu să orbeşte de hotărârea acestei Curţi cu nr. 72 din anul 1840, s-a luat şi aceasta în băgare de seamă spre a li să vedea coprinderea, vrând Curtea a-şi forma convincţia dacă suma de 100 stânjeni dându-se numai pe seama lui Ivan sin popa Ivan şi prin hotărâre s-a respinsu comoştenitorii săi de la dreptu împărtăşirii pe vre o bază legală. Şi din această hotărâre văzându-se că se face aluzie la o hotărâre pregătitoare din anul 1838 cu nr. 51 s-au luat şi aceia în băgare de seamă şi cu toate că prin cea dintâiu s-a văzut că se dă lui Ivan sin popa suta de stânjeni, după cum i s-a ales de hotarnicu, însă prin cea de a doa s-a văzutu că eczistă trecutu în practicalele hotărârii un înscrisu cu data de la anul 1837 mai 8 de împăciuirea urmată între mai mulţi părtaşi moşneni surduleşti cu Iavn sin popa Ivan şi Dumitru sin diaconu Dima ce se trage din popa Ilie tată lui Ivan şi al diaconului Dima, prin care, spre precurmarea prigonirii s-au împăciuit ca din stânjeni ce vor rămânea buni şi drepţi după doă cărţi de hotărnicie, dându-se celor ce se subînsemnează în învoire cumpărătorile după zapisele datate mai în urma acelor cărţi de hotărnicie, prisosul ce va rămânea să-l împartă pe sin doă şi celelalte.

În numele mării sale Domnitorului Principatelor Unite

Curtea

Văzând că motivul în virtutea căruia apelanţii voesc a respinge dreptu de împărtăşire în acea sută de stânjeni a adversarilor lor după spiţa rudenii ce au aceia cu apelanţii către popa Ilie, de la care s-au coborât acei stânjeni, este că adversarii ar fi cedat un asemenea dreptu prin înscrisu către Ivan sin popa Ivanu neprimind să mai ia nicio împărtăşire în vre un cursu de judecată nici la câştig nici la pagubă sau cheltuieli de judecată. Văzând că cererea lor ca cu martori să dovedească ecsistenţa unei asemenea condiţii după acest înscrisu, o motivează pe cuvântul că înscrisu s-au arsu de omurâtorii lui Ivan sin popa Ivan.

Considerând că în cazul unei asemenea împrejurări, în lipsa adversarilor, reclamaţiilor deşi ar fi pututu cererea pentru aducerea martorilor propuşi dar din hotărârea cu nr. 51 din anul 1838 a acestei Curţi, văzându-se

că moşnenii Surduleşti şi Beşneşti, prin împăciuirea făcută cu Ivan sin popa Ivan, pentru dreptu acestuia de împărtăşire în hotarele cu asemenea numiri, prin representaţia drepturilor lui popa Ilie, moşul său, a făcut o asemenea împăciuire în precurmarea prigonirii de odată şi cu Dumitru sin Diaconu Dima, cu care în unire începuse procesu de la întâia instanţă şi care vine astăzi împreună cu ceilalţi a face pretenţie de împărtăşire din acea sută de stânjeni ca să posedă de moştenitorii lui Ivan sin popa Ivan şi fraţii săi, să constată cu neîngăduire că înscrisu de natura celui propusu n-a putut să fie niciodată dat către Ivan sin popa Ivan pentru că după cum să desluşeşte împrejurările de către apelanţi cedarea unui dreptu spre a evita cheltuielile judecăţii nu se poate face decâtu când dobândirea lui prin judecată este îndoioasă şi nesigură, iar nu şi când dreptul se află pronunţat în favoarea celui ce-l ce dă ori printr-o hotărâre sau prin o învoială desăvârşită precum este cazul de faţă.

Considerând că în faţa unor asemenea împrejurări Curtea îşi are convicţia făcută cum că un asemenea înscris nici a eczistatu, nici a putut eczista. De aceia, pe temeiul precitatelor motive, pe de o parte găseşte că nu poate fi legală cererea de aducere de martori, iar pe de alta, văzând că reclamanţii au dreptul de împărţăşire de o potrivă cu apelanţii din suma de stânjeni una sută, conform literii V şi H de sub art. 17 cap 3 partea IV din condica civilă, Curtea se uneşte în prinţipu cu hotărârea judecătorii de Teleorman de sub nr. 7 din anul corentu şi hotărăşte a se face urmare întocmai:

Taxa rămâne în povara apelanţilor, iar mulţumindu-se vre o parte, poate să dea apelaţie la domn prin onor Minister al justiţiei în soroc de o lună de la primirea hotărârii, având cei judecaţi în lipsă şi dreptul de opoziţie în termen de opt zile slobode şi aruncând dovadă de pricinile ce le-a înpiedicat venirea să poată dobândi reînfăţişare.

1860 august 24
Dos. no. 77/1860

Preşedinte: E. Schinea
C.C. Manoil
G. Lehliu
C. Cocorăscu
Ant. Mavrus
Capel canţilerii: Z. Urlăţeanu

Curtea de Casaţie cu adresa no. 491 din 24 ian. 1867, face cunoscut Curţii de Apel sec. II că recursul făcut împotriva deciziei no. 92/1860.[137]

[137] DGAS, *Curtea Apelativă, secţia a II-a*, ds. 41/1860.

- 4 -

1669 (7178) nov. 14.

Adică eu Tudoria paharnicul dimpreună cu frate-miu Popa postelnic, feciorii lui Arvat spătarul, scrim şi mărturisim cu acest al nostru zapis ca să fie de bună credinţă, la mâna dumnealui vărului nostru Radu vătaf de aprozi, feciorul lui Tudor sluger din Izvor, cum să se ştie că i-am vândut noi toată partea noastră de moşie, care se chiamă Siliştea din judeţul Teleorman, din câmp, din pădure, din apă, din siliştea satului şi de peste tot hotarul. Oare cât se va alege din hotar până în hotar, însă stânjeni 1800, stânjenul câte 23 bani, fac ughi 207. Şi această moşie care este mai sus scrisă i-am vândut-o dumnealui stearpă fără de rumâni, şi i-am vândut-o noi de a noastră bunăvoie, fără nici o silă, pentru că fiindu-ne sângele i s-au căzut să o cumpere dumnealui decât alţi străini. Şi am luat toţi bani gata în mâinile noastre. Şi am vândut dumnealui să-i fie moşie ohabnică în veci dumnealui şi coconilor dumnealui, nepoţilor, strănepoţilor dumnealui. Iar să va avea această moşie vreo gâlceavă pân s-a tragem noi. Şi când am făcut această tocmeală i-am vândut această moşie, întâmplatus-au şi boiar mărturie, care vor pune peceţile şi iscăliturile mai jos. Şi pentru mai adevărată credinţă, noi încă ne-am pus peceţile şi iscăliturile mai jos, ca să se crează.

Şi-am scris eu Luca logofăt Rătescul.
Scris noiembrie 14 zile. Leat 7178 (1669)
Eu Tudor paharnicul feciorul lui Arvat spătar.
Papa feciorul lui Arvat.
Ivaşco mare comis, mărturie.
Mihai mare postelnic.
Vâlcul mare sluger, mărturie.
Rizea vistirnic, mărturie.
G[...], mare agă, mărturie.
Mihai sluger, mărturie.
Tudor paharnic Greceanul.
Vintilă, mare vistier, mărturie.[138]

[138] DGAS, *Mănăstirea Glavacioc*, document original XII/1.

- 5 -

1691 (7199) iun 15

Adică eu Radul comis Ştirbei împreună cu jupâneasa mea Neacşa şi cu feciorii mei Radul postelnic i Constantin mare comis i Serban slujer i Matei i Tudor, dat-am zapisul nostru ca să fie de bunăcredinţă la mâna părintelui egumenului Ştefan de la sfânta mănăstire Glavaciogul şi la toţi părinţii călugări cât se află lăcuitori în sfânta mănăstire Glavaciogul, cum să se ştie că întâmplându-se de s-au petrecut fii-mea Pracsiia, îngropatu-i-s-au oasele la sfânta mănăstire Glavaciogul, şi dându-i-eu satul Siliştea din judeţul Teleorman zestre când au fost la petrecania ei fost-au lăsat cu blestem ca să se dea acest sat al ei Siliştea la sfânta mănăstire Glavaciogul, unde se odihnesc oasele ei, ca să fie pentru pomenirea sufletului ei şi pentru pomenirea sufletelor noastre, însă moşie stearpă fără de rumâni. Şi-au lăsat şi oasele care sunt făcute acolo la satul ei Siliştea, zicând că sunt făcute cu soţii ei şi cu oamenii ei care moşie ne iastă şi nouă de cumpărătoare de la vărul meu Tudor I. Popa, feciorii lui Arvat spătarul, unchiul meu, însă stânjeni 1800. Deci şi noi după cuvântul ei lăsându-o la sfânta mănăstire, am dat şi noi acest sat la sfânta mănăstire ca să ţie şi să stăpânească cu bună pace, în veci fără nicio bântuială pentru că acest sat l-am cumpărat cu bani gata fără de nicio gâlceavă. Şi l-am dat cu toată voia noastră ca să fie pentru pomenirea sufletului ei şi pentru pomenirea sufletelor noastre. Numai şi părintele egumenului să aibă a face un schit acolo, la acest sat, la Silişte, în curte cu cheltuiala sfintei mănăstiri Glavaciogul şi cu cheltuiala noastră, împreună pentru că ea au lăsat cu blestem ca să se facă acest schit în curte înaintea caselor lui. Şi pentru mai adevărată credinţă ne-am pus peceţiile şi iscăliturile mai jos, ca să se crează. Şi-am scris eu Tudorie, fiul lui Tudor logofăt Olănescul.

Iunie 15 zile, văleat 7199.

Eu Radu comis Ştirbei. Neacşa comişoaia. Radul postelnic fiul lui Radu comis Ştirbei. Constantin mare comis, fiul lui Radu comis. Matei, fiul Radului comis, Ştirbei. Tudor fiul lui Radu comis Ştirbei. Cernica, Ştirbei, mare comis, mărturie.[139]

[139] DGAS, *Mănăstirea Glavacioc*, document original XII/2.

- 6 -

1721 (7228) mai 10

Noi 12 boiari care sântem luaţi de Sfinţia sa părintele egumen de la Glavaciog şi dă Pătraşcu postelnic Bălăceanu ca să venim să hotărâm moşia ce se chiamă de la Siliştea. Deci noi văzând în munca măriei sale şi cu sluga măriei sale, al doilea portar, deci noi ne-am adunat cu toţii la această moşie ce s-au zis mai sus. Şi şi-au scos părintele un zapis de cumpărătoare de la Radu comis Ştirbei însă de când am fost vătaf de aprozi, dă stânjeni 1800 şi a-u scos şi dania jupânesei Pracsii iarăşi dă 1800 dă stânjeni, care s-au fost dat de zestre de la părinţii ei şi s-au închinat la sfânta mănăstire Glavacioc unde s-au îngropat. Şi aşa mărturiseşte în dania ei cum, ca să se facă şi schitul în curte, la casele ei. Deci noi, am cerut şi scrisorile ale lui Pătraşcu postelnic, dumnealui nu ne-au dat nicio scrisoare, nici de cumpărătoare, nici de moştenire. Noi am mers dinpreună cu părintele egumen şi cu Pătraşcu postelnic de am tras moşia pân mijloc pe lângă case, din hotarul Baldovineştilor până în hotarul Tinii de jos şi am găsit stânjeni 1500. Deci noi văzând că nescoţând postelnic Pătraşcu nici un zapis, noi am dat să stăpânească sfânta mănăstire Glavacioc cu bună pace, din hotar până în hotar, căci au mărturisit şi preotul din sat cum că este moşia sfintei mănăstiri, dinpreună cu alţi oameni mai bătrâni, care au ştiut. Iar scoţând Pătraşcu mişcare zapisă mai vechi de către ale sfintei sale părintele egumen, chir Micodim şi va stăpâni şi dumnealui până când va ajunge partea lui. Şi nevăzând nici un zapis al lui, n-am pus pietre şi am lăsat-o precum au fost hotarul cel vechi. Pentru aceasta am dat scrisoarea noastră la mâna sfinţiei sale părintele egumen ca să stăpânească moşia în bună pace de către Pătraşcu postelnic, nescoţând nici un zapis.

Mai 10 zile, leat 7229.

Mihai căpitan Prejbeanul. Popa Neagoe din Ciocăneşti. A[...], fiul lui Stanciu Mârzac. Popa Bratul sin Brătian. Papa căpitan de slujitori din Ungheni. Vladul stegarul Mozăceni. Popa Constantin din Ulieşti. Iane din Ciocăneşti. Paraschiva stegar Eu Tudorie pârcălab. Ivan Tătescul. Stan iuzbaşa de roată.[140]

[140] DGAS, *Mănăstirea Glavacioc*, copie XII/3.

- 7 -

1745 (7253) apr. 28.

Carte din poiană între Ioniță postelnicul Bălăceanu şi Ioanichie egumenul, Glavaciogului pentru moşia Siliştea.

Adică eu Ioniță postelnic Bălăceanu, fiul lui Pătraşcu logofătul Bălăceanul, dat-am a mea scrisoare la mâna sfinției sale părintelui arhimandritului chir Ioana, egumenul sfintei mănăstiri Glavaciog cum să se ştie ca având noi pricină cu sfinția sa pentru moşia Siliştea, înaintea dumnealor veliților boieri aşa ne-au hotărât dumnealor ca să venim la moşia Siliştea şi viind împreună cu sfinția sa am tras moşia prin trei locuri după obiceie şi i-au luat întâi cu din hotarul Tinii în jos până din josul satului în groapa ce s-au făcut semn şi într-un păr ce s-au văruit şi la capătul dinspre răsărit în matca Teleormanului şi despre apus până unde se loveşte în cap cu moşia Găguleasca, stânjeni 500, însă la câte trele râurile, câte stânjeni 500, făcându-se masă peste tot. Şi cealaltă moşie ce au rămas în jos, până în hotarul moşiei Baldovineştilor a sfintei mănăstiri Comani a rămas sfintei mănăstiri Glavacioc. Ci de acum înainte bună pace să avem unul de către altul şi să stăpânească pe semnele ce s-au făcut. Şi când s-au făcut acest aşezământ au fost alți boieri mărturie, care se vor iscăli mai jos. Şi pentru credință ne-am iscălit mai jos, ca să se crează.

Aprilie 28 Leat 7253.

Ioan Bălăceanu postelnic.
Drăghici logofăt din Ruşi (de Vede), martor.
Cristian comis Pribean, martor.
Cârstea logofăt din Drăgăneşti, martor.
Preda Prejbeanu, martor.

Această copie fiind scrisă întocmai după cum a semnat acest act în condica mănăstirii ce s-au dat de guvern, precum m-am încredințat prin a însumi protocolire să adeverează de supt cârmuirea plăşii Glavaciocului din județul Vlaşca.

Suptcârmuitor, D. Popescu.[141]

[141] DGAS, *Mănăstirea Glavacioc*, copie XII/4, nr.2.

HĂRȚI

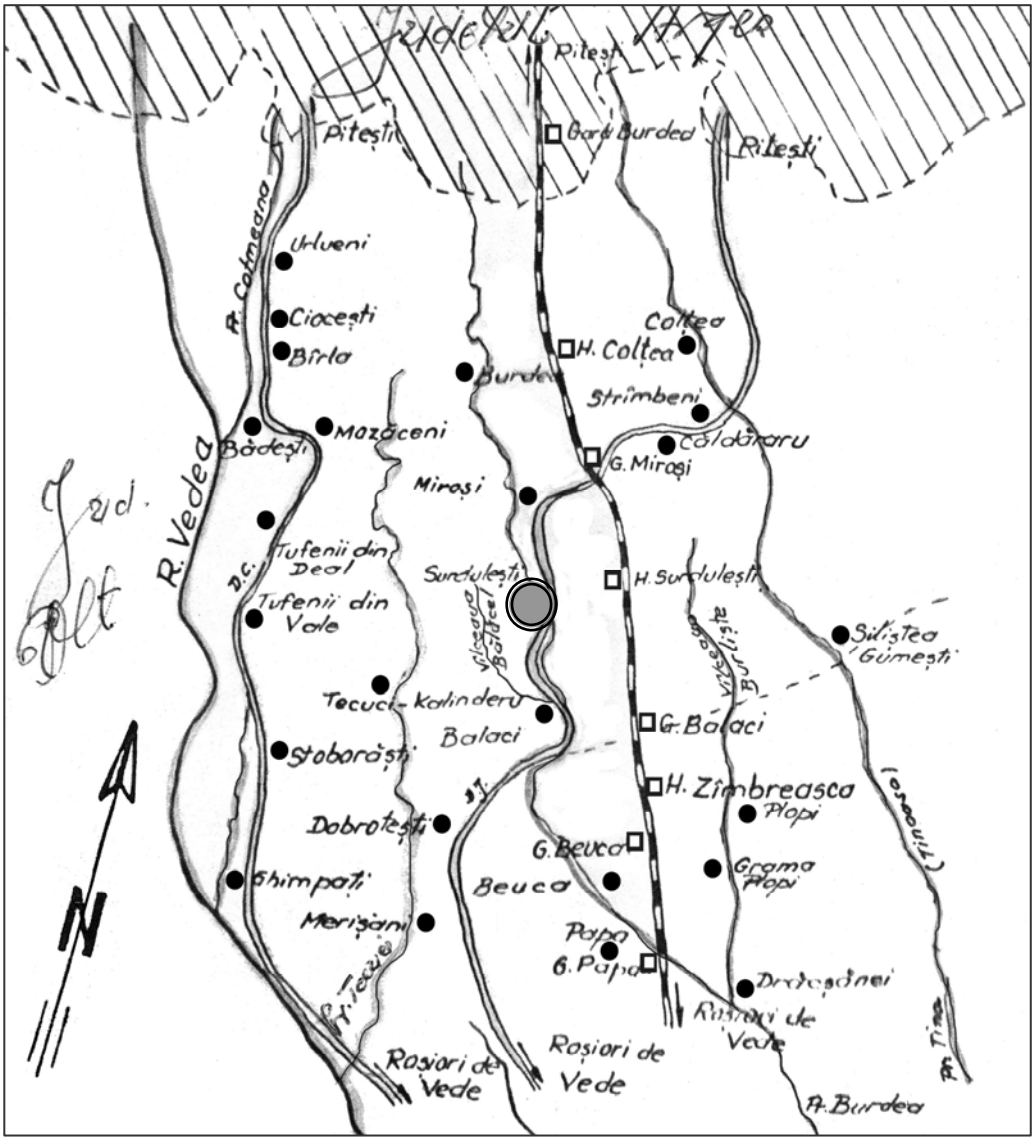

Harta 1. Harta regiunii Surduleşti.

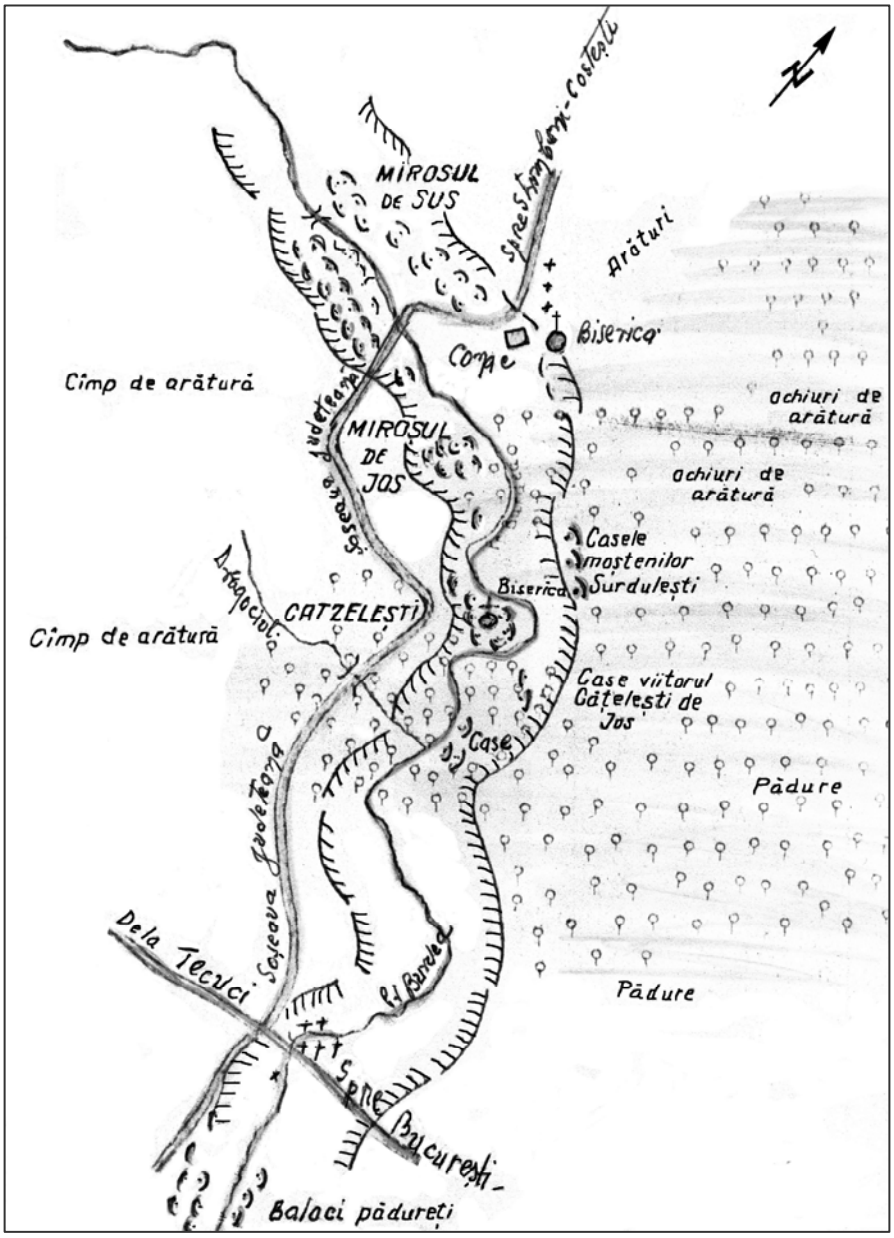

Harta 2. Harta Căţeleştiului (adaptare după Harta Austriacă din 1790-1791).

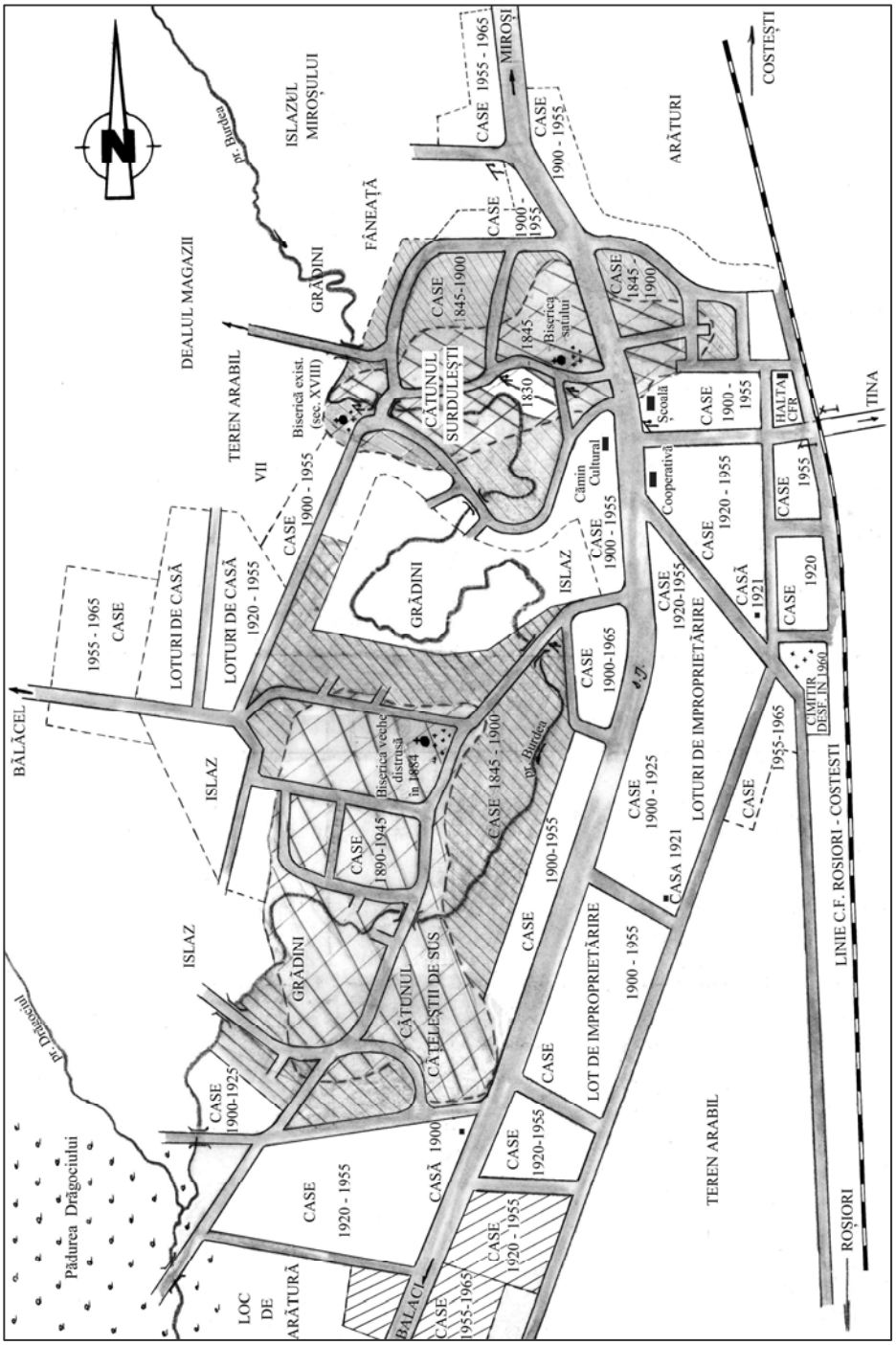

Harta 3. Evoluţia satului Surduleşti între anii 1830-1965.

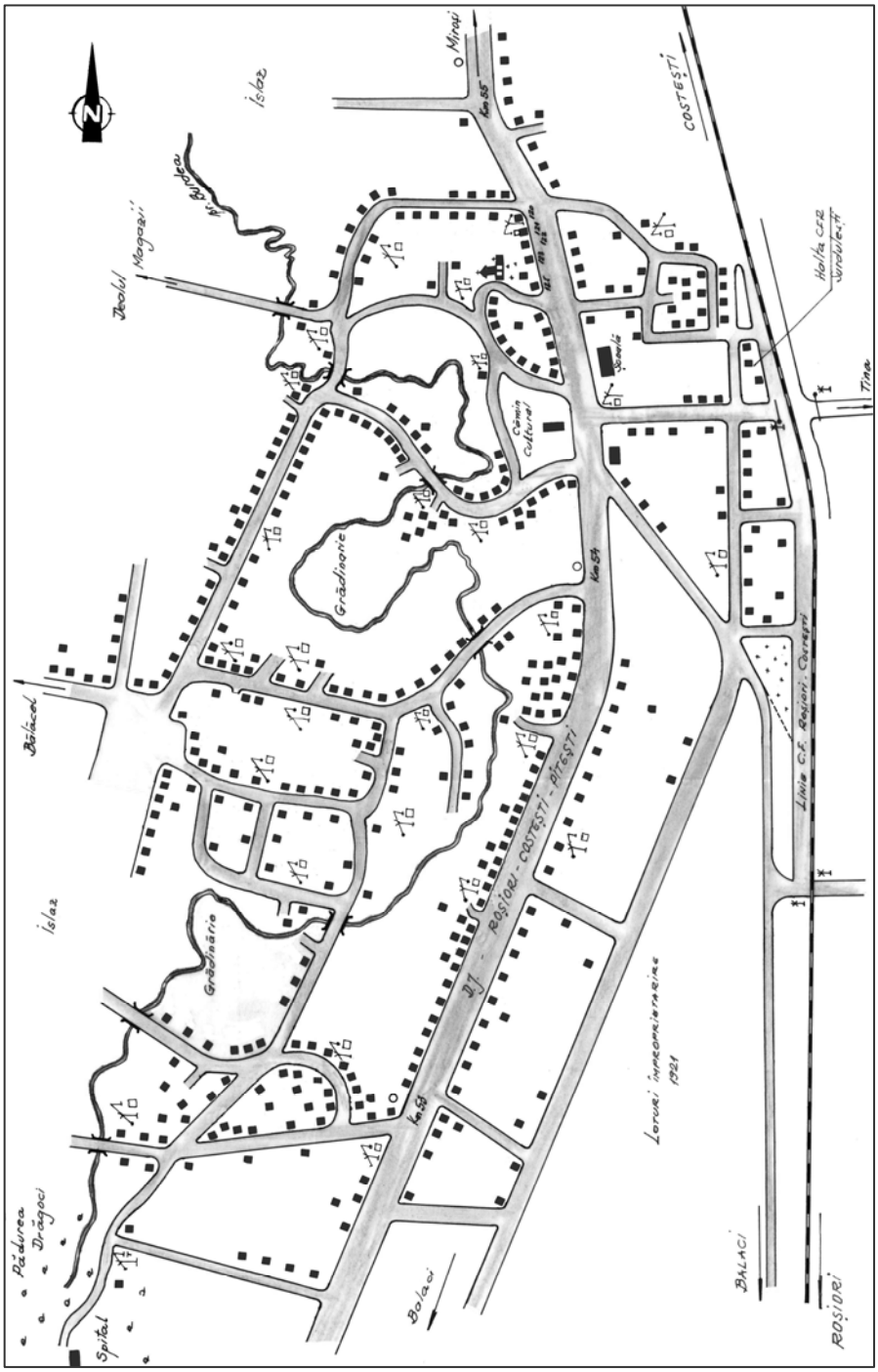

Harta 4. Satul Surduleşti în 1950.

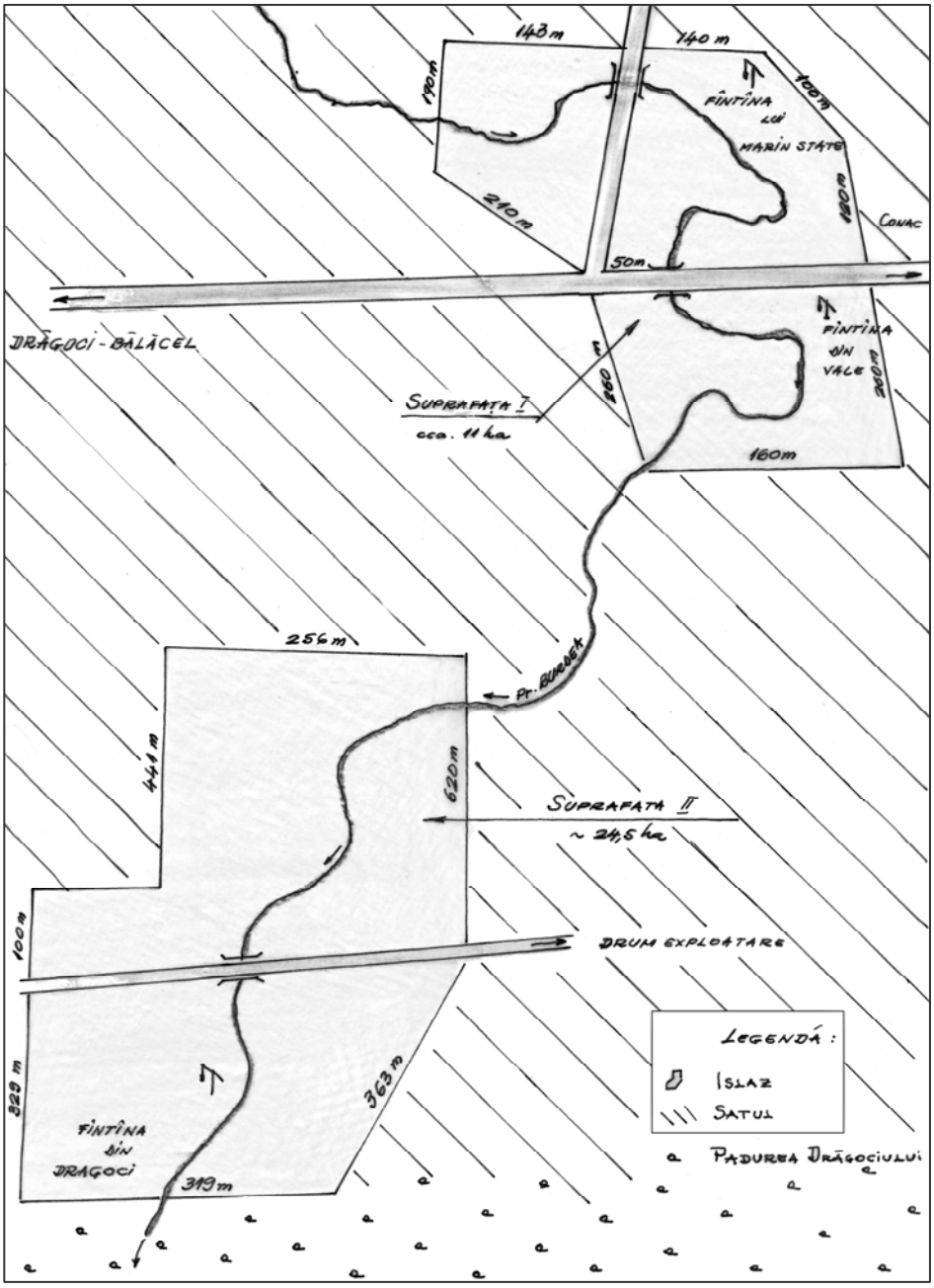

Harta 5. Islazul satului Surduleşti în 1950.

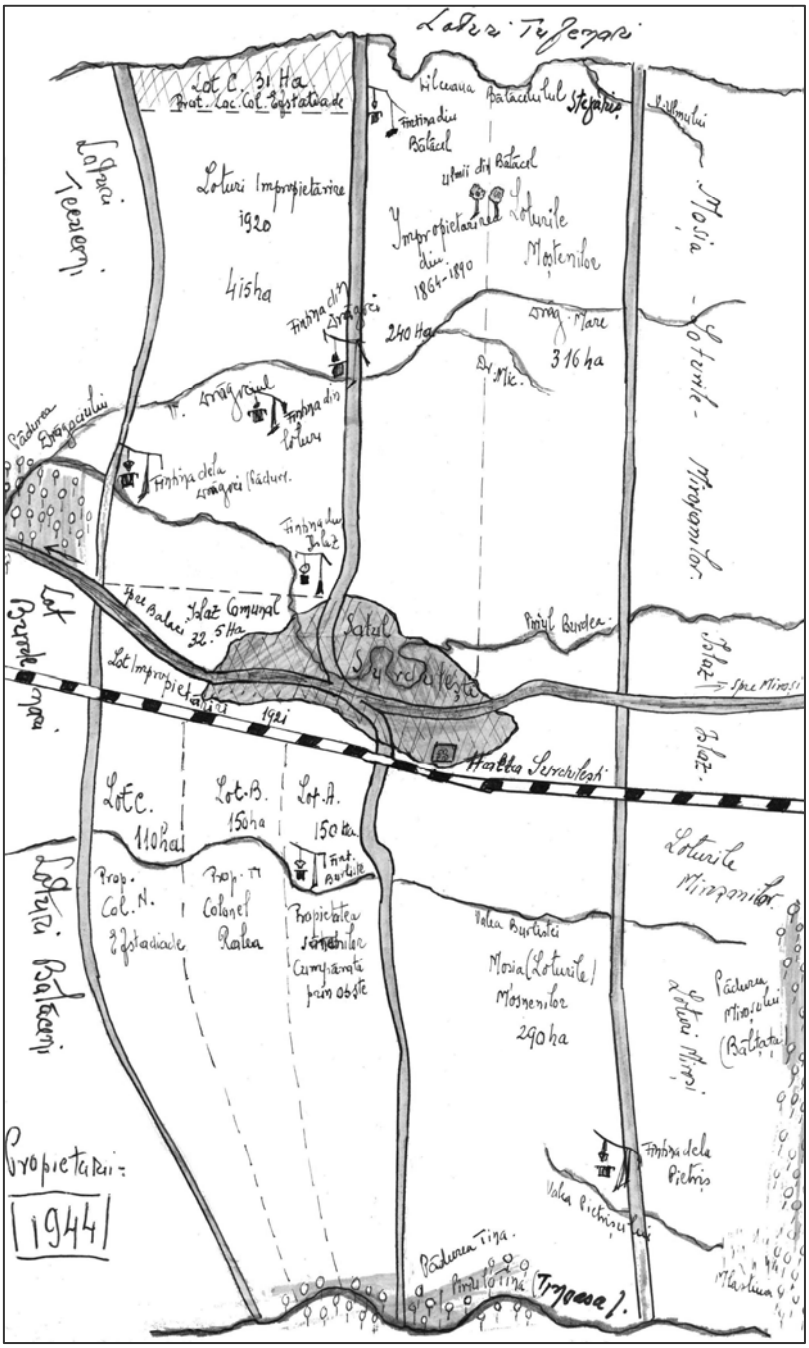

Harta 6. Proprietari de pământ la Surduleşti, 1944.

IMAGINI

Foto 1. Apa pârâului Burdea revărsată (aprilie 1954).

Foto 2. Se retrag apele (1950).

Foto 3. Pod făcut de germani, în 1941, peste Burdea, la pădurea Drăgoci (1942).

Foto 4. Fântâna din Izlaz, lângă podul de peste Burdea.

Foto 5. La săpături, eu (Ioan Spiru, în stânga - *n.ed.*) şi învățătorul I. Tomescu, în spatele copiilor.

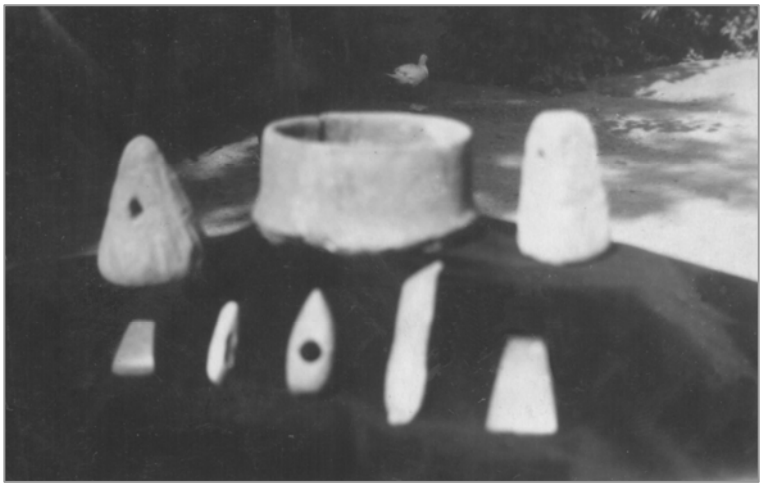

Foto 6. Obiecte descoperite la „Măgura din Izlaz”, la sondajul din 1948.

Foto 7. La treierat cu batoza şi tractorul. Eu (Ioan Spiru - *n.ed.*), cu snopul, preotul Ilie din Miroşi şi mama Ilinca cu băiatul meu (viitorul inginer CFR, Aurel Spiru).

Foto 8. La treierat cu batoza şi tractorul, cu copii mei, mici (1951).

Foto 9. La arat cu patru vite, lângă pădurea Drăgoci.

Foto 10. La seceră, pe lotul bisericii. Soția (Lucia Spiru - *n.ed.*) cu pălărie mare; Aurel Spiru, copil, cu pălărie.

Foto 11. La seceriş, cu secerătoarea.

Foto 12. Casa lui Ivan Arghir Ştefan, cu mama Rada, nora Stanca şi doi dintre nepoți (strănepoții lui Ivan sin popa Ivan).

Foto 13. Casa lui Marin Giuganu. Constantin Giuganu, cârciumarul, Dumitru Popescu, cu haina cu guler şi neamuri. Îmbrăcăminte de zi de zi.

Foto 14. Îmbrăcăminte de femei bătrâne.

Foto 15. Îmbrăcăminte de tineri, duminica.

Foto 16. La biserică, duminica, în costume locale (biserica veche, iarna 1941).

Foto 17. Tineri, duminica.

Foto 18. Căluşarii din sat. Jos, „Mutul” cu mască.

Foto 19. Nunta: naşii, mirele, mireasa, bradul (1949).

Foto 20. Naşii şi însurăţeii, mai în etate (1950).

Foto 21. Nunta, acasă. Doamna Alexandrina Popescu, fosta directoare a şcolii, lângă naşă.

Foto 22. Femei cu prunci la 40 de zile, venind de la biserică.

Foto 23. La hram, femei cu oale pe cap.

Foto 24. Pomană la biserică (1950).

Foto 25. Pomana de şase săptămâni, la om acasă (1949).

Foto 26. În cimitir, cu oale de împărţit, de Sâmbăta Morţilor (1948).

Foto 27. Biserica de lemn din Cățeleştii de Sus.

Foto 28. Biserica din Surduleşti înainte de renovare (1940).

Foto 29. Biserica şi materiale pentru reparație.

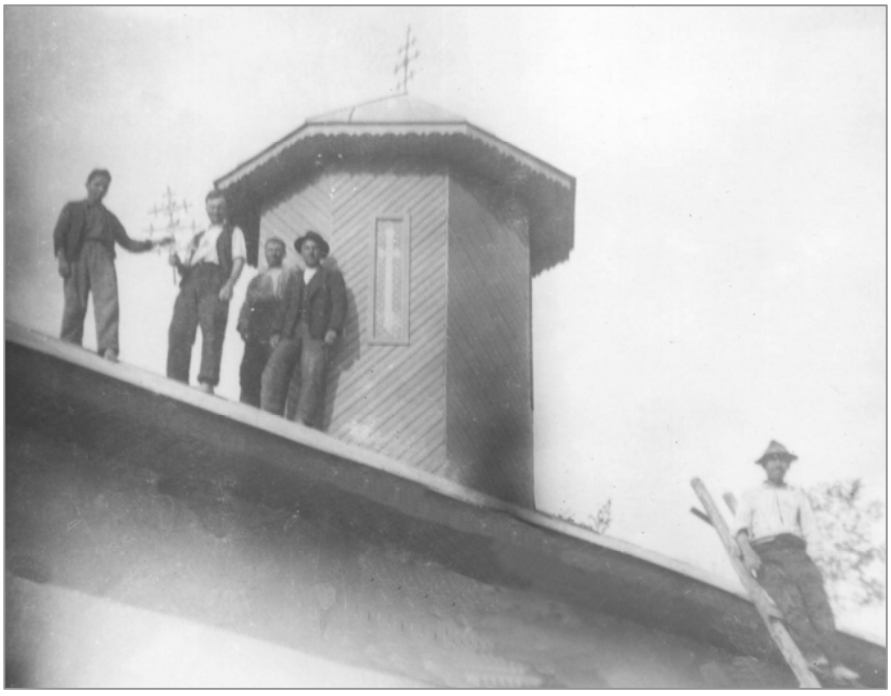

Foto 30. Renovarea bisericii (1943).

Foto 31. Troița Eroilor, făcută de căpitan în rezervă Jean Iliescu. Soția (Lucia Spiru - *n.ed.*) cu copii Aurel şi Sonia Spiru. În spate, casa parohială (iarna 1944).

Foto 32. Fântâna de la şcoală.

Foto 33. Primăria.

Foto 34. Halta CFR Surduleşti.

ISBN 978-606-93332-8-0